Özgür Topyıldız

Anadolu Yıldızı Eskişehirspor

İSTANBULLULARA FUTBOL ZİYAFETİ ÇEKECEĞİZ....

PARIS MATCH

BACHOT: REPOND A

iletişim

ÖZGÜR TOPYILDIZ • **Anadolu Yıldızı Eskişehirspor**

ÖZGÜR TOPYILDIZ 1979 Eskişehir doğumlu. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basım ve Yayımcılık Bölümü 2002 mezunu. Lise ve üniversite öğrencisiyken yayımlanmış Eskişehir'de Karikatür (1996) ve Eskişiir (1998) isimli iki kitabı daha var. "Arşivmet" takma ismiyle sağda solda yazılar yazıyor. Eskişehir'le ilgili yazdığı kitaplardan dolayı ÇGD Eskişehir Şubesi Ocak 2004'te Topyıldız'a "Araştırma Ödülü" verdi. 2004-2007 arası IDéEFIXE'te kitap editörü, dükkân sorumlusu ve icra kurulu üyesi olarak çalışan Özgür Topyıldız, yaklaşık bir yıldır Yapı-Endüstri Merkezi'nde görev yapıyor.

İletişim Yayınları 950 • Futbol Kitaplan Dizisi 10
ISBN-13: 978-975-05-0185-2

1-2. BASKI 2003-2004, İstanbul
3. BASKI 2008, İstanbul

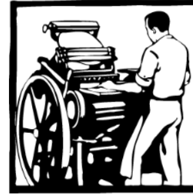
EDİTÖR Tanıl Bora
KAPAK Utku Lomlu
UYGULAMA Suat Aysu
DÜZELTİ Bağış Erten
BASKI ve CİLT Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 istanbul Tel: 212.613 03 21

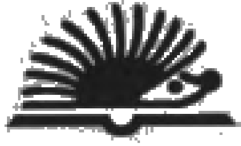
İletişim Yayınları
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloglu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ÖZGÜR TOPYILDIZ

Anadolu Yıldızı Eskişehirspor

i l e t i ş i m

Bugüne kadar tanıdığım en güzel insana;
dostum Ahmet Vehbi Şafak'a...

İÇİNDEKİLER

Gümüş Takımın Güzel Hatırası

İlk gittiğim maç, 10 yaşında, bir Eskişehirspor maçıydı. UEFA Kupası ilk tur maçı: 1. FC Köln-Eskişehirspor. Müngersdorf Stadı'nda, Overathlı, Floheli, Weberli Köln'e karşı, Fethili, Kâmuranlı, Burhanlı Eses'i seyrettim.

O zamanlar, bir Galatasaray-Fenerbahçe-Beşiktaş vardı, bir de "ötekiler" vardı. İkisinin arasında da Eskişehirspor vardı. Eskişehirspor, "ötekiler"in en güçlüsüydü. Aslında, onların ötesindeydi. Aslında, Galatasaray-Fenerbahçe-Beşiktaş'ın da birinden veya ikisinden daha güçlü oluyordu. Sadece, şampiyon olamıyordu.

Türkiye 1. Futbol Ligi'nin geçmiş 45 sezonunda, 2.'lik mertebesi, şampiyonluk kazanmış dört takımın dışında kaç kez ele geçirilebilmiş biliyor musunuz? Sadece dört kez! Sadece 4 sezonda, Galatasaray-Fenerbahçe-Beşiktaş-Trabzonspor dışındaki bir takım ikinci olabilmiş. Ve bu dört kerenin üç keresinde, Eskişehirspor var! 1968/69, 1969/70 ve 1971/72'de 2. olmuştu kırmızı-siyahlılar. Sporun yücegönüllü yarışma ruhu içinde, bütün dereceler saygıdeğerdir ama ikincilik özellikle değerlidir. İkinci, "kaybeden" olarak görülmez, "şampiyon gibi" olarak görülür. Almanya'da Ligi 2. bitirene "Vizemeister" deniyor; yani "İkinci Şampiyon". İşte Eskişehirspor, üç kez "ikinci şampiyon" olmayı başarmıştı. "Dört büyükler" dışında, onun kadar çok gümüş madalyası olan bir takım yok. Eskişehirspor, Türkiye futbol tarihinin gümüş takımıdır.

Eskişehirspor, Türkiye'de futbolun oligarşik yapısında açılmış ilk gedikti. Çok geçmeden, "surda açılan bu mukaddes gedik" ten bir başkası geçti: Trabzonspor. (Başkası da geçemedi bugüne dek.) Eskişehirspor, "olamamış Trabzonspor"dur bir bakıma.[1]

Eskişehirspor, 1960'larda futbolun "memleket sathına" yayılmasıyla kurulan "Anadolu takımları"nın tartışmasız ilk yıldızıydı. Ankaragücü, Altay, Göztepe, Gençlerbirliği gibi köklü

Ankara ve İzmir kulüpleri de İstanbul'un büyüklerini tehdit edegelmişlerdi, ama onlar nispeten "bildik" tehditlerdi. Eses, kudretli İstanbulluların yanısıra bu mağrur Ankaralıları, İzmirlileri de tehdit eden, daha bilinmez, daha taze, daha "vahşi" bir kuvvetti. İlin/şehrin adına "...spor" eklenerek birbirinin peşisıra kuruluveren nevzuhur takımlara küçümsemeyle bakan, onlan futbol edebini mahveden görgüsüz dışarlıklılar gibi gören futbol ulemâsını da ürperten bir kuvvet...

Eses, futbol ortamının "demokratikleşmesini" isteyenlerin ilk hücum borazanıydı. Türkiye'nin 1960'lar/70'ler dönümündeki canlılığına, yerleşik yapılara meydan okuyan toplumsal dönüşüm heyecanına denk düşen bir "olay"dı.

Şenlikli zafer yürüyüşünü tamamına erdiremeyen Eskişehirspor'un, hiç değilse Türkiye 1. Ligi'nin kontenjan senatörlerinden biri olamaması ne acı...

"Kimbilir, belki döner, belki de dönmez geri..."

Günün birinde tekrar 1. Lig'e dönmeyi başarsa da, başaramayıp alt kümelerin kimsesizliğinde heder olsa da, Eskişehirspor'un hatırası kalıcıdır. Gelecekte yeri neresi olursa olsun, Türkiye futbol tarihinin en yüksek nostalji değerlerinden biri olarak kalacak, 1960'lann sonunda ve 70'lerin başında bütün futbolseverleri heyecana veren o Kırmızı Şimşekler takımı.

***

Eskişehirspor'un hatırasının kalıcı olması, etkin bir hatırlama ve hatırlatma çabasına da bağlı elbette. Özgür Topyıldız, bu çabanın altına girdi... ve başarıyla çıktı.

Özgür Topyıldız'ın çalışmaları hakkında, Ahmet Cemal'in *Eskişehir'de Onbeşgün* dergisinin 15-30 Nisan 2000 tarihli sayısında "Bir Kenti Sahiplenmek" başlığıyla yazdıklarını aktaracağım:

> "Bir kentin 'sahiplenildiğinin' en canlı göstergelerinden biri de, o kente ilişkin olarak gerçekleştirilen belgeleme çalışmalarıdır. En geniş anlamda bir kentin tarihini -tüm

alanlarıyla-kapsayan bu çalışmalar sayesinde kent denilen organizmanın gelişme evreleri, kulaktan kulağa anlatılan öyküler olmaktan çıkıp, belgeye bağlanmış gerçekliklere dönüşür. Bu gerçeklikler arasında bir kentin sanatsal tarihi, başlangıcından günümüze bir kente kendine özgü kimliğini kazandıran en önemli öğeler arasında yer alır.

Eskişehirli bir üniversite öğrencisi olan Özgür Topyıldız'ın doğup büyüdüğü kente ilişkin belgeleme çalışmaları, bu bağlamda son yıllarda gördüğüm en nitelikli çalışmalar arasında. Özgür Topyıldız ile ilk kez birkaç yıl önce, fakültemdeki odamda beni ziyarete geldiğinde tanışmıştım. Sanınm yanında başka bir arkadaşı da vardı ve önüme koyduğu kalın, çok kalın bir 'Eskişehir dosyası' ile ilgili görüşlerimi öğrenmek istiyordu. Sonradan dosyayı incelediğimde, abartma tehlikesinden korkmadan söylemem gerekir ki, ancak bir kurumun üstesinden gelebileceği bir belgeleme çalışmasıyla karşı karşıya olduğumu saptadım. Özgür Topyıldız, bir tür arşivleme ile, Eskişehir üzerine birkaç kitap doldurabilecek bir dağarcık hazırlamıştı. Sonra aynı Özgür'ün, Türkiye'nin hatırı sayılır karikatür arşivlerinden birine sahip olduğunu da öğrenecektim. Özgür Topyıldız'ın belgeleme çalışmaları, artık kitaplaşmaya da başladı. Bunlann ilki, 'Eskişehir'de Karikatür' adını taşıyor. Tamamlandıktan sonra uzunca bir süre sponsor arayan kitap, sonunda ESBAV tarafından 1996 sonlarında bastırılmış. Özgür'ün ikinci kitabı ise 'Eskişiir' başlıklı ve Eskişehirli ozanları tanıtmayı amaçlayan bir eser. Özgür Topyıldız, henüz 22 yaşında. Ama bu kısacık yaşam bu kadar kitapların dışında da hep sanki Eskişehir için yaşamış. Çünkü Eskişehir'de yayınlanan çeşitli gazete ve dergiler için hazırlanan sanat ve kültür sayfaları ve ekleri de bu yaşamın şimdiye kadarki kilometre taşları arasında.

Özgür'ün 'Eskişehir dağarcığı'ndan daha nice basılı eser çıkacağından eminim. Hızla ve kaçınılmaz olarak kentleşen bir Türkiye'de Özgür, kentleşme ile kentsel kimliğin nasıl

> bağdaştırılması gerektiğini gösteren ender rehberlerden biri..."

Özgür Topyıldız, Eskişehirspor'un hikâyesini, Ahmet Cemal'in kendisini takdim ettiği gibi, bir kent kimliği perspektifi içinde ele aldı. Kulübün hikâyesini, şehirle ilişkisi içinde anlatıyor. Bir futbol takımının, nasıl bir şehrin millî takımı gibi algılanabildiğini, yaşanabildiğini gösteriyor. Yaptığı kapsamlı çalışma, Eskişehirspor'un kuruluşundan o rüya kadar güzel zamanlarına, sonra da durdurulamayan gerileyişine, nafile yeni başlangıç hamlelerine ve hatıralardan hüzün mü hınç mı türeteceğini bilemeyen bugünkü mutsuz haline kadar, bütün hikâyeyi çok canlı bir biçimde anlatıyor. Onun gibi çalışkan ve tutkulu bir araştırmacının gönlünü çelebilmesi, işe koşabilmesi, Eskişehirspor efsanesinin düşkün haliyle bile nasıl bir karizmaya sahip olduğunun göstergesi sayılmaz mı?

TANIL BORA

Açılış seremonisi..

Çok erken yaşlarımdan itibaren Eskişehir merkezli araştırma ve derleme çalışmalarına girdim. Bu aynı zamanda çok sevdiğim futbola da veda anlamına geliyordu. Sabah akşam top peşinde koşturduğum zamanlarımı artık kütüphanelerde ya da kent tarihinin gizli kahramanlarıyla söyleşiler yaparak geçiriyordum. Ne var ki top bu nankörlüğü affetmedi ve şimdiki göbekli halime biraz da böyle geldim. Gerçi bu araştırmalar sonunda iki tane nur topu gibi kitabım olmuştu ama artık top ve ben ayrı kalelerin insanlarıydık.

1994'den beri Eskişehir'le ilgileniyor olmam çoğu zaman beyhude bir çaba olarak algılandı. On yıla yaklaşan bu süreçte maddi-manevi birçok şeyi ıskaladığım da oldu. Benim için yıllar boyunca öncelikle "Bulunmaz Kitaplar" arasında yer alan "Görünmez Kentler"e ulaştığımda ise artık amacımı daha kolay anlatabiliyordum insanlara. Kendi meşrebimce ve tabii ki amatörce yapmaya çalıştığım şey, bir kente, Eskişehir'e bir de şu açıdan bakalım mı sorusuydu ve Marco Polo'nun Tatar İmparatoru Kubilay Han'a ortaladığı kent tanımındaki gol kokusunu yakalama arzusuydu:

> "Merdivenli yolların kaç basamaktan oluştuğundan, kemer kavislerinin açı derinliğinden, çatıların hangi kurşun levhalarla kaplandığından söz edebilirim sana; ama şimdiden biliyorum, hiçbir şey söylememiş olacağım sonunda. Zira bir kenti kent yapan şey bunlar değil, kapladığı alanın ölçüleri ile geçmişinde olup bitenler arasındaki ilişkidir: bir sokak lambasının yerden yüksekliği ve orada idam edilen zorbanın sallanan ayakları ile yer arasındaki uzaklıktır; o lambadan karşı parmaklığa gerilen ip ve kraliçenin düğün alayının geçeceği güzergâhı donatan süslemelerdir; parmaklığın yüksekliği ve şafakta onun üzerinden atlayıp kaçan gizli sevgilinin sıçrayışıdır; bir saçağın eğimi ve aynı pencereye süzülen bir kedinin o saçak

üzerinde kayarcasına yürüyüşüdür; burnun arkasından birden çıkıveren harp gemisinin toplarıyla çizdiği siluet ve saçağı yok eden bombadır; balık ağlarındaki yırtıklar ve ağlarını yamamak üzere iskeleye oturmuş, kraliçenin gayri meşru oğlu olduğu ve kundağıyla, oraya, iskeleye bırakıldığı rivayet edilen zorbanın harp gemisinin hikâyesini yüzüncü kez birbirlerine anlatan o üç yaşlı adamdır..."[2]

Eskişehirspor'la ilgili ise tek bir anım var. Eses'in Beşiktaş'ı yenip Başbakanlık Kupası'nı aldığının haberini sokakta top teperken oradan geçen amcalardan duydum, o kadar. Bu yaşıma kadar Eses'in ne bir maçına gittim ne de onu basından takip ettim. Bu çalışmayla Eskişehirspor'a karşı ihmalimi telafi etmeye, bir zamanlar, Türkiye'nin her şehrinde ezbere sayılan Eskişehirspor'un muhteşem 11'lerini biraraya getirmeye, 20'li yaşlarında yeşil sahalarda efsane yazanların kitabını 20'li yaşlarımda yazmaya çabaladım. Eskişehir'de, siyah beyaz yılları kırmızı siyah formalarıyla oldukça "renklendiren" bu adam gibi adamlarla beraber oturup kalkmanın onuruna eriştim ve çoğu maddi kaynaklı olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı projeyi yaklaşık bir senede bitirip iki ayda da yazımını gerçekleştirdim. Ulaşamadığım kişiler, kitap ve gazete kaynakları da oldu. Yanlışlarımda kasti bir hareket olmadığını siz hakemlere bildirir, kusurlu hareketlerim için şimdiden özür dilerim...

Lâfı çok fazla uzatmayıp bir kitap dolusu cümle kurmamda yardımcı olanların isimlerini anmak istiyorum. Hepsine katkılarından dolayı yürek dolusu teşekkürler... Cengiz Acet, Sedat Ağar, Akbaş, Akkoyunoğlu, Aladağ, Beceriklican, Çeki, Dinçer, Esener, Günaydın, Kurtcan, Sel, Şafak ve Şora Aileleri, Tolga Akkaya, Nevzat Aktaşlıoğlu, Ümit Alan, Beyza Alev, Ali Sami Alkış, Nevzat Alp, İsmail Alptekin, Melih Angı, Ethem Arda, Onur Aşan, Yalçın Atabay, Ahmet Ataç, Ahmet Atuk, Osman Aydın (Ostak), Suavi Aydın, Çağlar Aydoğan, Tamer Bağlan, Önder Baloğlu, Suat Baraş, Ali Baş, Kemal Hüsnü Can Başer, Erhan Baybora, Erdoğan Bayraktar, Engin Bayrı, İlker Bayülken, İsmail Beceneli, Bülent Benli, Zeki Nadir Benlican, Mehmet Berberoğlu, Ziya Beşiktepe, Faik Bıkmaz, Kaya Bilge, Cevat Boyalan, İsmail Buruk, Murat Bülbül,

İkinci Kat Cafe, Muhammed Candemir, Selim Cayık, Ahmet Cemal, Hikmet Cerrah, Aysel Çağıran, Tuğba Çalın, Gülsüm Çalışır, Taylan Efe Çeki, Gürkal Çekiç, Murad Çelen, Burcu Çetal, Deniz Dadaş, Murat Dağdeviren, Murat Dağtekin, Nihat-Tarık ve Füsun Demir, Tarkan Demir, Sinan Demirez, Remzi Doğan, Murat Doğramacı, Alper Duruk, Ayla Efe, Meltem Eldemir, Aydın Engin, Rahmi Emeç, Bedri Erdoğan, Vedat ve Sedat Erentok, Mesut Ergen, Müjdat Ertürk, Süleyman Esener, İsmail Sadık Gaşan, Necdet Gengeç, Kadir Göncü, Ali Güler, Barış Günaydın, Gürsel Gür, Fethi Gürler, Coşkun Halıcı, Beytullah Heper, Mehmet İren, Sırrı Kabadayı, Özlü Kafe (Şükrü Abi), Yıldızlar Kahvesi, Muammer Kanışkan, Emre Karaer, Güven Karagöz, Nazmi Karagöz, Murat Karataş, Metin Kavas, Yavuz Kaymaz, Şeref Kaynak, Günay Kesinkol, Ulu Kıraathanesi (Hasan-Hüseyin'in Kahvesi), Karınca Kırtasiye, Ümmühan Kırmızı, Zişan Kızılcıklı, Simge Kızıltan, Kitapbank, Ahmet Koçak, Tuncay Komaç, Kudret Koyuncu, Samsunspor Kulübü, Hakkı ve Serpil Kutlu, Mustafa Kutlu, Ufuk Küçükcan, Eskişehir İl Halk ve Osmangazi Kütüphaneleri, Odunpazarı Kültür ve Dayanışma Vakfı Lokali, Birlik Lokantası, Güngör Mantı, Alexandre Mastro, Kibele Sanat Merkezi, Yediler Kültür Merkezi, Yusuf Müftüoğlu, Habibe Işıl Oğuz, Ferit Oktaş, Sevin Okyay, Hasan Onkan, Cem Oskay, Ayhan Oskaylar, Sülahi Özalp, Taha Özalp, Bekir Özçam, Gülbin Özdamar, Taner Özel, Fatih Özen, Oğuzhan Özen, Yasin Özkaya, Kürşat Özmen, Selahattin Özpalabıyıklar, Nevzat Özpınar, Livan Özsel, Mehmet Öztürk, Atilla Özyurt, Refik Pehlivan, Halil Polat, İnsancıl Sahaf, Adem Sarıçoban, Hayrünnisa Sarkanak, Birol Sayma, Rafet Sel, Serhat Serter, Fatih Sezer, Erdinç Sivritepe, Seyfullah Solak, Alaz Soytemiz, İhsan Şahinkol, Şamdan (Ali Abi), Erkan Şimşek, TÜFAD Eskişehir Şubesi, Devrim Taban, Murat ve Tülay Taşkın, Ayhan Taşkınlar, İlhan Tekin, Telekom 118 Servisi, Hatice ve Birkan Selim Temel, Senem ve Cem Toluay, İbrahim Topkaya, Ahmet Tözer, Abdurrahman Tuncer, Hüsamettin Türkkan, Gündüz Ulukan, Nazmi Ulutak, Sedat Urtiş, Seyfi Uyanık, Hüseyin Uysal, Lütfü Uysal, Murat Uysal, Ferruh Uztuğ, Burcu Üçok, Ateş Ülker, Ali Ünal, Ayşegül Ünlü, Metin Ürküş, İnan Vardar, Güray Varol, Metin Yamaner, Volkan Yarman, Emrah Yavuz, İbrahim ve Cem Yazıcıoğlu, Ahmet Yenen, Özge Yener, Erol Yetilmezer, Mustafa

Yıldırım, Selçuk ve Uğur Yıldırım, Fikri ve Aysel Yılmaz, Mehmet Yılmaz, Sebahattin Yılmaz, Kemal Yılmazer, Serdar Lütfi Yiğit, Mustafa Yönlüer, Salim Yüceler, Mutlu Zeybek, Murat Zeytin...

Ayrıca "special thanks to" kabilinden teşekkür etmek istediğim insanlar da var... En sıkıntılı dönemlerimizi yaşamamıza rağmen emekli maaşından aktardığı meblâğlar için Türkbank emektarı babam Namık Kemal Topyıldız'a, uzun araştırma döneminde sık sık üzmek durumunda kaldığım sevgili annem Hafize Topyıldız'a, telefon trafiğini sabırla düzenleyen ablam Özlem'e, maddi-manevi her zaman yanımda olan amcam Galip Topyıldız ve ailesine, ziyaretlerimde kesintiye gitmek zorunda kaldığım babaannem Nuriye Topyıldız'a, beni böyle bir kitap hazırlamaya yönlendiren dostlarım Rıdvan Aras, Barış Aladağ ve Ahmet Vehbi Şafak'a (Rıdvan Aras Eskişehirspor'a kendisi gibi tribünden değil arşivden geldiğim için olsa gerek ilk günden son güne kadar verdiği maddi-manevi yoğun katkılarından dolayı ayrı bir teşekkürü de hakediyor...), 1960'lı yıllardan bu yana çektiği Eses fotoğraflarını negatif şeklinde saklayan ve bu arşivini bana açan İsmail Alkılıçgil'e, TV hava durumu bültenlerinde ismi okunmadığında üzülecek kadar kentlerini çok seven Eskişehirliler'e en fazla yer ayıran ve kitapta pek çok haberinden yararlandığım Milliyet gazetesine, gazetedeki çizimlerini kullanmama izin veren Bedri Koraman'a, takımın 30. kuruluş yıldönümünde hazırladığı belgeselin metinlerini ta Amerikalar'dan gönderen Mete Altıntaş'a, titiz bir çalışmayla hazırladığı skor, futbolcu ve kadro envanterinden yararlandığım Beyazıt Aydın'a, Cem Pekin'e, Eses logosuyla ilgili belgeyi ulaştıran İlker Vapur'a, Amigo Orhan'la görüşmemi sağlayan Lokantacı Gürol ve Gürcan Çetin kardeşlere, 1 Mart 1969-Ağustos 1995 tarihleri arasında kulüp müdürlüğü yapan ve kulüp arşivini oluşturan Methi Saraçoğlu'na (d: 29 Ocak 1929), kulübün kapılarını sonuna kadar açan müdür İhsan Akalın'la müdür yardımcısı Can Öksüz'e, ben arşivde çalışırken ısmarladığı soğuk gazozlardan dolayı Adnan Kızılkaya'ya, sıcak yaklaşımlarından dolayı eski müdür Nail Darcansoy'a, bir yıl boyunca fotoğraf makinasını kullandığım Ahmet Turan ile scanner'ını koşulsuz tahsis eden "komşum" Aytaç Kurtcan'a, kitabın son virajında maddi anlamda tıkandığım günlerde desteklerini esirgemeyen başta Bülent Gürsoy olmak üzere Hasan

Basri Abidin, Remzi Biçer, Evren Candemir ve Necat Mut'a teşekkürü borç bilirim. Devam edelim... Ismarladıkları sayısız çay ve dumanı üstünde anıları için Selahattin Örcüm, Haldun Girginer, Fevzi Tarım Baba ve Süreyya Özkefe'ye, İstanbul'da yemeğe götürmek suretiyle beni şereflendiren Halil Güngördü, Ayhan Aşut ve Doğan Şenoğlu'na, Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi'ne (Murat ve Erkut Abi'ye teşekkür, gazete ciltlerindeki önemli Eses sayfalarını acımadan yırtıp alanlara kınama), Hayatspor ciltleri için Haldun Girginer, İbrahim Aydınel, Pertev ve İsmail Onur Yazıcıoğlu'na, Foto-spor'un bütün ciltleri için Osman Cemoğlu ve İlhan Çolak'a, sadece bir istisna dışında görüşmeyi kabul edip benimle anılarını, bilgilerini ve fotoğraflarını paylaşan efsane futbolculara, bilgisayar başında geçen geceler boyunca fonda müzik yapan TRT Radyo 4'e, uzadıkça uzayan araştırmam süresince sabırla beni yönlendiren editörüm Tanıl Bora'ya, kendisiyle temasa geçmeme yardımcı olan Emre Gökalp'e, dostum Onur Uğraş'a ve kitabın bütün anlamlarıyla "gizli" kahramanı, dert ortağım sevgili Rojdan Alpkaya'ya sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Eskişehirspor'da çözüm bekleyen sorunlar dağ gibi ama üyesi olduğum internet sitesinin katılımcılarının bir dileğini buradan yetkililere duyurmak isterim. Tekrar güzel neticelere ulaşmak isteyen Eses'in önce, yıllardır ihmal edilen ve bu haliyle kendisine hiç yakışmayan skorbordunu yenilemesi temennisiyle!.. Artık, önümüzdeki maçlara bakacağız ve Eses'i lâyık olduğu yerlere tekrar getireceğiz!.. "Es Es Es Ki Ki Ki Es Ki Es Ki Es!.."

ÖZGÜR TOPYILDIZ
(otopyildiz@yahoo.com)
30 Haziran 2003, Yenikent-Eskişehir

Eses'ten Önce Eskişehir'de Spor

Sportmen bir kent: Eskişehir...

Spora yatkınlığını 1930'lu, 40'lı yıllardan itibaren bisiklet, atletizm, güreş, okçuluk, hentbol ve eskrim gibi alanlarda yetiştirdiği değerlerle ispatlayan bir kent Eskişehir... Sokaklar ve arsaları daha bu denli futbolla haşirneşir değilken bile bozkır kentinin delikanlıları dönemin güçlüklerine rağmen sportif etkinlikleri ve başarılarıyla Eskişehir'i Türkiye'nin hatırı sayılır illeri arasına sokmayı başarıyordu. Turan Numune Mektebi'nin arka bahçesine ya da Eskişehir Lisesi'nin mütevazı spor salonuna sığmayan ruh ve heyecan, Eskişehir ovasının uçsuz bucaksız düzlüklerinde mutlaka kendisine geniş alanlar yaratıyordu... Bugün pek çok genç için, üzerinde dön dolaş iki üç turdan başka bir anlam ifade etmeyen Kızılcıklı Mahmud Pehlivan Caddesi'nin Kızılcıklı Mahmudu'nun hayatının son yıllarını geçirmek için bu kenti seçmesi rastlantı değildir bu nedenle. O Mahmud ki, bir Paris gazetesinin yakıştırmasıyla "omuzları minderle temastan kat'iyyen bakir kalmış'[3] cihanşümul bir pehlivan... Büyük Yusuf'tan sonra Amerika'yı[4] ve dünyayı kendisine hayran bırakan Kızılcıklı'nın, Eskişehir'in harman yerinde değişik milletlerden ve yurdun dört bir yanından gelen ünlü pehlivanlarla tutuştuğu güreşler, kentin spor belleğinde yerini almıştı.

Minder güreşine 1943 yılında Eskişehir Devlet Demir Yolları Çırak Okulu'nda başlayıp, 1948 Londra Olimpiyatları'ndan[5] serbest güreş şampiyonu olarak kente dönen "The Terrible Turk/Korkunç Türk" lâkaplı Nasuh Akar[6] da Eskişehir'den kopamamış ve 1950'li yıllarda adıyla anılan pastaneyle ticaret hayatına atılmıştır. Kuruluşunun 10. yılında futbolda şampiyonluğu ilk kez Anadolu'ya getiren Eskişehir Demirspor Kulübü, Eskişehir'de güreş sporunun yaygınlaşmasında en önemli katkıyı yapmıştır. 52 kg.'da Ahmet Bilek, 57 kg.'da Nasuh Akar, 62 kg.'da Süha Karmen, 67 kg.'da Tevfik Uysal, 73 kg.'da Ali

Özdemir, 87 kg.'da Mehmet Ali Aslan ve ağırda Memduh Ertek'in maçları hâlâ babadan oğula anlatılarak canlılığını korumaktadır...

Sadece güreş değil elbette, bir zamanlar atletizm deyince de akla ilk önce buralar gelirdi. Mesela Türk atletizm tarihinde ilk Türkiye birinciliği yarışmaları 5 Eylül 1924 tarihinde Eskişehir'de yapılmıştır.[7] Behzat Akdeniz'den Şükrü Saban'a, Fevzi Cavcar'dan, Fevzi Pakel'e ve Esat Tarım'dan Mehmet Terzi'ye kadar pek çok Eskişehirli atlet ipi başarıyla göğüslemiştir. İlginçtir, sabahları kentin dört bir yanından fabrikalarına bisikletle giden işçilerin arasından da çok önemli pedallar çıkmıştır. Henüz futbolda hatırı sayılır başarılara imza atılmamışken bisiklet sporundaki birincilikleriyle anılıyordu Eskişehirliler... Genç cumhuriyetin kente en önemli yatırımlarından olan Eskişehir Şeker Fabrikası, bünyesindeki Şekerspor'la bir yandan "zeki ve çevik" sporculara imkân sağlarken, bir yandan da tiyatrosu, sineması ve zengin kütüphanesiyle "ahlâklı" sporcular yetiştiriyordu. Futbol bahsinde yeteri kadar anlatılacak zaten ama Şekerspor'un Türk sporuna İzzet Avcı gibi bir okçuyu da armağan ettiğini belirtmeden geçmeyelim...

Eskişehir 1930'larda, sporun sadece erkeklere özgü olmadığı ve salt futbol olarak algılanmadığı bir kenttir:

> Eskişehir Kadınlar Jimnastik Klübü ise Türkiye'de ilk defa teessüs eden bir spor ve jimnastik yurdudur. Türk kadınının sıhhatli, sağlam, gürbüz ve canlı olabilmesi, mütenasib ve çevik vücudlu olması, sıhhat ve tenasübden doğan bir fikir ve duygu selâmetile hayata atılması gayelerini taşıyan bu klüp, Halkevi'nin murakabesi altında kurulmuş, şimdiye dek birçok genç kadın ve kızlarımıza sarsılmaz bir bünye hediye etmiştir. Hulâsa Eskişehir'de tam bir sosyete hayatı vardır. Bir sosyetenin müsbet manzarasını bu şehirde görebilmek için en duru ve en temiz renk ve unsurlardan terekkûb etmiş teşekküller daima göze çarpmaktadır. İnfirad, inziva, tereddüd, vehim, korku ve itimadsızlığın bir benliğe verebileceği bütün sınıflar bertaraf edilmiş, rejimin yarattığı enerji sosyeteyi harekete geçirmiştir. Bunu bilhassa kaydetmekle en büyük şükran borcumuzu ödediğimize kaniiz!..[8]

Futbol Eskişehir'de ya da Eskişehir'de futbol...

1960'lı yılların ortalarından itibaren belli bir dönem Türkiye Futbol Ligleri'nde şampiyonluklar kovalayan, şarkıdaki gibi kovaladıkça da kaçıran Eskişehir'de futbolun başlama hikâyesi Türkiye'nin başka yerlerindekinden çok da farklı değildir aslında. 1920'lerin Eskişehiri'nde sahaya ilk inenler Sultani öğrencileri ve öğretmenleri, aydınlar ve Kurtuluş Savaşı'na katılmış subaylardır. Mütareke yıllarında İngilizler'den öğrenilen futbol maçları ilk yıllarda Tahıl Pazarı'nda oynanmıştır. Kömük Hasan Bey'in oğlu Cevat Bey, Müfettiş Hüsnü Bey, Muallim Eflatun Cem Güney, Bekir Sıtkı Erdoğan ve Muallim Ali Şefik Bakay, Eskişehir'e Kolordu Komutanı olarak tayin edilen Kemalettin Sami Paşa Başkanlığı'nda zaman geçirmeden Eskişehir İdman Yurdu Lokali'ni hizmete sokarlar. Mezarı Eskişehir'deki Enveriye İstasyonu'nda bulunan zamanın TCDD Genel Müdürü Behiç Bey'in tahsis ettiği vagonla Ankara'ya giden takım ilk maçını, yağmur yüzünden yarım kalacak müsabakada Ankara karmasıyla, İmalât-ı Harbiye Fabrikaları'nın karşısındaki çorak sahada yapar.

1928 yılına ait bir takım fotoğrafı. Kafalardaki filelere dikkat!

Sarı-lâcivert formalı idman Yurdu, adını 1936'da Türk Işığı'na, 1938'de de Eskişehir Gençlik Kulübü'ne çevirdi. Kulübün kurucularından bir kısmı aynı zamanda ilk kadroyu oluşturuyordu: Öğretmen Ömer, Öğretmen Sadık, Ethem Bey, Hüseyin Şen (Çakır Hüseyin), Saim Bey, Selahattin Bey, Osman Bey, Remzi Bey, Mehmet Ali Bey, Öğretmen İbrahim Bey, Hüseyin Bey, Tahsin Öğretmen, Canbolat, Burhan Bey, Zeki Bey, Fuat Bey, Bedri Bey.[9]

İdman Yurdu'nun rakibi Türk Gücü ise 1922 yılında kuruldu.[10] Kırmızı-beyaz renklerle kurulan takım, kısa bir süre sonra renklerini yeşil-beyaz olarak değiştirmek zorunda kaldı. Zira kulübe, sadece Milli Takımın kırmızı ve beyaz renkleri kullanabileceği tebliğ edildi. Bu iki takım arasındaki rekabet, Eskişehir'deki futbolun gelişmesine ilk önemli katkıyı sağladı. Eskişehir'de futbolun ciddi anlamda varlığı ise 1924 yılında ortaya çıktı. Yeni Türkiye'yi sportif faaliyetlerle olimpiyatlarda tüm dünyaya tanıtmak isteyen Atatürk'ün direktifleriyle üç federasyonla anlaşma yapan Türkiye idman

Cemiyetleri İttifakı, Paris'te yapılacak olimpiyatlara katılacak atlet, futbolcu ve güreşçilerin seçimini Eskişehir'de yapmaya karar verdi ve 20-22 Mart 1924 tarihleri arasındaki seçmelerde Eskişehir futbol karmasından Cevat Yum, milli takıma çağrılarak henüz dört yaşındaki Eskişehir futboluna ismini yazdırdı. Bu seçmeler aynı zamanda Türk sporunda ilk bölgelerarası resmî temas olması bakımından da önemlidir. Eskişehir Bölgesi Spor Teşkilâtı, 13 Haziran 1924 tarihinde 13. bölge teşkilâtı olarak resmen T.İ.C.İ. Teşkilâtı'na katıldı. 18 Haziran 1936'da bütün bölgeleri bünyesinde toplayan Türk Spor Kurumu Teşkilâtı'na Eskişehir Bölgesi de dahil edildi. 12 Ekim 1938 tarihinde de Eskişehir Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı kuruldu.

1924 yılının Ağustos ayında, 15 bölge şampiyonu takımın katıldığı ilk Türkiye Futbol Şampiyonası'na ev sahipliği yaptı Eskişehir. İstanbul Şampiyonu Beşiktaş'ı 2-0 yenen Ankara Şampiyonu Harbiye Talimgâh takımı Türkiye şampiyonu olarak ayrıldı bu şehirden...

Yunan işgali nedeniyle iki yıl ara verilen Eskişehir Bölge Lig Maçları'nda İdman Yurdu 1932'ye kadar şampiyon olmayı başardı. 30 Ağustos 1930 tarihinde, Şaban Daga, Mehmet Mütevelli, Kemal Baydan ve Sait Ataman tarafından kurulan Eskişehir Demirspor Kulübü ise kısa sürede "demir gibi" bir takım ünvanını almasının yanısıra, 1932'den 1949'a kadar Eskişehir şampiyonluklarına da ambargo koyarak şehirde futbolun yeni lokomotifi oldu. Bu süreçte Eskişehir İdman Yurdu sadece 1935-36 sezonunda mutlu sona ulaşabildi. Tabii bu arada diğer takımlar da sahalardaki yerlerini çoktan almışlardı... Tayyare İdman Yurdu 1925'te, Porsukspor 1931'de, Havagücü 1940'ta, Beşiktaş, İkinci İşletme Alayı, I. Uçaksavar Top Taburu, Mihalıççık Yelkentepe ve Sivrihisar Yunusemrespor 1946'da, İstiklâlspor 16 Şubat 1948'de (31 Temmuz 1952'de Öz Fenerbahçe adını aldı), Şekerspor 1950'de,[11] Hava Harp Okulu ve Toprakspor 1951'de, Işıkspor 1953'te, Fatihspor 1954'te, Altay 1955'te, Güllükspor 1956'da, Bentspor ise 1961'de; Istanbulspor, Demiryolu Alayı, Karagücü, Gençler-birliği, Siyah Beyaz ve Derespor gibi takımlar da ardı sıra kuruldu. Küçük bir mahalle takımı olsa da 1950 ve 60'ların Eskişehir Arsenal'inden bahsetmezsek olmaz. Arsenal takımının tüm dünyada yakaladığı başarılardan etkilenen Arifiye Mahallesinin acar delikanlıları böyle bir takım kurmuşlar!

Geleceğe belge bırakmak amacıyla 1980'li yıllarda Eskişehir'deki futbolun renkliliğini 1980'li yıllardaki takım mevcudunu yansıtan bir liste ile sunalım...[12]

Adanırspor: 20.9.1968-kırmızı-beyaz, **Alpuspor:** 13.4.1980-kırmızı-beyaz, **Altayspor:** 2.6.1965-beyaz-vişneçürüğü, **Amatör Emekspor:** mavi-beyaz, **Amatör Erenköyspor:** 29.7.1980-lacivert-kırmızı, **Amatör Örnekspor:** kırmızı-beyaz, **Anadolu Üniversitesi:** 5.5.1988-mavi-lacivert, **Anakent Emniyetspor:** 28.8.1986-yeşil-beyaz, **Bağlarspor:** 11.7.1961-mor-sarı-beyaz, **Beylikovaspor:** 10.8.1987-siyah-yeşil, **Bolelspor:** 25.10.1978-siyah-kırmızı, **Cicispor:** 4.2.1980-kırmızı-beyaz, **Çağlarspor:** 3.8.1962-sarı-siyah, **Çelikkartal:** 20.5.1954-yeşil-sarı, **Çiftelerspor:** 20.9.1978-sarı-siyah, **Çukurhisar:** 17.11.1982-sarı-lacivert, **Demirspor:** kırmızı-lacivert, **Derespor:** 21.8.1959-açık mavi-pembe, **D.S.İ. Bentspor:** 1954/1961-bordo-beyaz/sarı-kırmızı, **Emek Doğuşspor:** 8.8.1985-kırmızı-beyaz, **Emeksizspor:** sarı-siyah, **Emniyetspor:** 29.7.1980-yeşil-beyaz, **Eskişehirspor:** kırmızı-siyah, **Esnafspor:** 25.7.1980-mavi-beyaz, **MKP Estonspor:** 23.9.1957/29.11.1979-mavi-beyaz, **Etispor:** 20.8.1956-sarı-mavi, **Eti Bisküilerispor:** 10.8.1984-sarı-kırmızı, **Fatihspor:** 31.7.1954-kırmızı-yeşil, **Gökmeydan:** 14.12.1978-yeşil-beyaz, **Göztepe Gençlik:** 31.7.1978-turuncu-siyah, **Güllükspor:** 27.7.1957-beyaz-lacivert, **Işıkspor:** 2.7.1953-mavi-sarı, **İnönü Doğangüneş:** 6.10.1955-sarı-mavi, **İnönü Gençlik:** 16.7.1952-kırmızı-siyah, **Kartalspor:** 29.7.1980-açık mavi-lacivert, **Kaymazspor:** 30.7.1980-siyah-kırmızı, **Kılıçoğlu Toprakspor:** 31.8.1951-koyu kahverengi-beyaz, **Kırka Boraks:** 13.1.1983-mavi-siyah, **Kırmızıtoprakspor:** 31.10.1978-kahverengi-beyaz, **Köy Hizmetleri:** 23.6.1987-mavi-sarı, **Kurtuluşspor:** 21.11.1978-kırmızı-beyaz, **Mahmudiye Gençlik:** 26.10.1978-lacivert-beyaz, **Muttalıp Kültür:** 19.8.1966-siyah-mavi, **Odunpazarı Gençlik:** 20.8.1970-mor-siyah, **Orhangazispor:** 23.7.1985-siyah-kırmızı, **Otosanspor:** 29.6.1983-mavi-beyaz, **Polisgücü:** 8.1.1986-limon küfü-kırmızı, **PTT Spor:** 14.7.1981-sarı-siyah, **Sağır ve Dilsizlerspor:** 10.9.1979-siyah-kırmızı, **Sağlıkspor:** 16.10.1979-kırmızı-beyaz, **Seyitgazispor:**

1.7.1985-siyah-beyaz, **Sivrihisarspor:** 14.7.1978-sarı-lacivert, **Sivrihisar Çelikspor:** 2.11.1977/8.8.1986-kırmızı-siyah, **Siyah Beyaz Gücü:** siyah-beyaz, **Sümerspor:** 21.7.1967-mor-beyaz/sarı-kırmızı, **Tepebaşı Kolej:** 10.9.1969-turuncu-beyaz, **TEK Porsuk:** 8.7.1985-mavi-siyah, **Topraksuspor:** 28.7.1981, **Tunaspor:** 20.8.1970-sarı-siyah.

CHP göğüs reklamlı Eskişehir İdman Yurdu.

1920 ile 1958 yılları arasında Eskişehir birinciliğini 22 kez Demirspor, 12 kez de İdman Yurdu kazandı. Havagücü 1949-50, Şekerspor ise 1950-51 sezonunda olmak üzere birer kez şampiyonluk sevincini yaşayabildiler.[13] Hizber Akdeniz, Sulhi Alışık, Mehmet Gerçin, Ali Öğütverici ve Yunus Tuyga tarafından kurulan Şekerspor, ilk şampiyonluğuna dişli rakibi Demirspor'u 3-1 ve 4-1 yenerek ulaştı ancak 1958'e kadar ikinci bir şampiyonluk yüzü görmedi. 1958-59 sezonundan itibaren ise 5 sene Eskişehir şampiyonu oldu. 13 Haziran 1972'de sportif faaliyetlerini durdurduğu gerekçesiyle Bölge İl Danışma Kurulu'nun kararı ile tescili silinerek kapatılan Şekerspor, 1984'de Siyah-Beyaz kulübüyle birleşerek tekrar açıldı ve 2. Lig Küme'den mücadeleye başladı. Eskişehir Şeker Fabrikası'nın futbola yakın ilgi duyan müdürü Evirgen Güney zamanında 1. Lig Amatör Küme'ye terfi etmeyi başardı. Eskişehir Şekerspor halen 1986-87 sezonunda yükseldiği 3. Lig'de mücadele ediyor...

22 Mart 1908 yılında *Nimet* isimli bir gazeteyle faaliyete geçen[14] Eskişehir basınında futbolla ilgili tesbit edilen ilk yazı 1925 yılına ait. Eskişehir Sakarya gazetesinde çıkan yazıda Tayyare ve Ocak İdman Yurdu takımları arasındaki maçta yaşanan bir "sakatlık", oldukça

ilginç tasvirlerle okuyucuya sunulmuş. İşte, 15 "Teşrinisani" 1925 tarihindeki yazı:

> Bu hafta şehrimizde spor tarihine kanlı bir hadise ilâve edildi. Gürbüz ve genç bir amatör olan Mehmet Ali'nin *sol ayağının kemiği narin bir kalem gibi ikiye bölündü* (vurgu bana ait. Ö.T.). Cuma günü Tayyare idman Yurdu ile Ocak idman Yurdu egzersiz mahiyetinde bir maç yaptılar. Maça çok samimi bir ahenkle başlandı ve daha ilk dakikalarda idman Yurdu'ndan Mehmet Ali, acı bir feryat ile yere düştü. Tayyare'den iki arkadaşının arasında topu kurtarmaya çalışan bu gencin ayağına basılmış ve sert bir tekme neticesi, kemik iki parça olmuştur. Mehmet Ali'yi sahada bulunan sıhhiye arabası ile Merkez Hastahanesi'ne kaldırdılar. Ayağı orada sarıldıktan sonra Memleket Hastahanesi'ne naklolundu. Bu hadise, bütün sporcu gençler arasında derin bir teessür doğurdu. Mehmet Ali'nin tedavisinin bir aydan fazla süreceği anlaşılmaktadır.
>
> Bu genç amatörü idman Yurdu'nun bütün mensupları ile diğer bazı siporcularımız ayrı ayrı ziyaret etmişlerdir. Hadise basit ve ehemmiyetsiz olmadığından polis mes'eleye vaz'iyet etmiştir. Bu, işin kanûni cephesidir. Bu facia bir kast eseri midir, yoksa kaza mıdır bilemeyiz ve bunu münâkaşa bile etmeyiz. Bizi asıl müteessir ve meşgul eden cihet şudur: Sporu neden bir buga güreşi zannediyoruz. Ortada bir kabahatli varsa o da Türkiyemiz'deki sporun yanlış bir yol takip ettiğidir. Geçenlerde küçük Ahmed'in de beli çıkmıştı. Hele son günlerde futbol maçları tesanütten ziyade husumet doğurmağa başladı...

Aşağıdaki, Alp Zirek tarafından kaleme alınan "Eskişehir'e Selâm" başlıklı yazı ise, Eskişehir spor tarihinin önemini saha dışından birisi değerlendirdiği için dikkate değer. Zira yazı ilk önce ülke genelinde yayınlanan Öz Fenerbahçe dergisinde çıkmış. Ben yazıya 2 Temmuz 1952 tarihli Eskişehir İstikbâl gazetesindeki iktibası aracılığıyla ulaşabildim:

> Şurası muhakkaktır ki, Öz Fenerbahçe şimdiye kadar İstanbul haricinde kalan hiçbir mevzuun üzerinde bu kadar durmamış

ve bir taşra şehrine karşı hiçbir zaman bu kadar alâka duymamıştır. Eskişehir'den bahsettiğimi ve Eskişehirlileri kastettiğimi tabii ki anladınız. Eskişehirliler bu alâkaya her bakımdan fazlası ile lâyıktırlar. Bizim kaptan Cihat, birinci takım formasını ilk defa Eskişehir'de giymiş (Arman, ilk resmî maçını Gençlerbirliği formasıyla Eskişehir Demirspor'a karşı oynamıştı. Ö.T.). Ben de ilkokuldan Eskişehir'de mezun oldum. Görülüyor ki, Öz Fenerbahçe'nin Eskişehir'e karşı bir takım manevi bağları da var. Gazi İlkokulu'nda okuduğum çocukluk senelerimi iyice hatırlıyorum. Türlü mahrumiyetler içinde Eskişehir'in ateşli ve dinamik gençliği o zamanlar dahi büyük spor faaliyeti gösterirdi. Birçok bölgelerimizin ellerindeki imkânlara rağmen uyudukları o yıllarda, Eskişehir memleketin en güzide bisikletçilerini yetiştirmekte, milli atletizm takımımıza değerli elemanlar vermekte ve nihayet Demirspor gibi Türkiye şampiyonluğunu İstanbul klüplerinin ellerinden koparabilecek kudrette bir futbol takımı teşkil edebilmekteydi. Eskişehir ve Eskişehirli mâzisiyle daima iftihar edebilir. Birkaç günlük bir temastan sonra bizim de onlarla iftihar ettiğimiz gibi...

Eskişehir sporu artık geniş mikyasta yardım ve ilgi görmelidir. Biz bunu mahalli bir dâvâ olarak değil, bir memleket sporu dâvâsı olarak mütalâa ediyoruz. Bu şehirde yapılacak modern spor tesisleri muazzam bir kalkınma yaratacak ve Eskişehir pek yakın bir gelecekte her sahada milli takımlarımıza kıymetli aslar hediye edecektir. Spor siyaseti bakımından geçmiş iktidar hükümetlerinin yaptığı -ve hatta bugün de devam eden- âzim hataları kabul etmeliyiz. İki şehrimizde milyonlar sarfı ile yapılan ve hakiki ihtiyaçlarımızdan ziyade lüks iptilâmızı tatminden ibaret kalan tesisler, asıl gayeyi gerçekleştirmekten çok uzak kalmıştır. Eğer spor kalkınmamızda nüve vazifesini görecek birkaç Anadolu şehri ele alınıp bu milyonlar buralara sarfedilseydi, muhakkak ki bugün Türk sporu bambaşka bir çehre arzederdi. İşte Eskişehir'i bu zaviyeden görmek ve Türk sporu için her bakımdan verimli bir kaynak olarak üzerinde durmak lâzımdır.

> Bu güzel şehrimizde modern bir stadın inşa edildiğini memnuniyetle gördük. Yakın zamanda bu stadyum kapalı salon, yüzme havuzu vesair diğer tesislerle itmam olunmalıdır. Bu arada bilhassa bisiklet veladromunu unutmamak lâzımdır. Avrupa'nın diğer ülkeleri ile mukayese olunduğu zaman pek zavallı durumda kalan Türk bisikletçiliğini, bu güzel sporu bidayetten beri el tutmuş olan Eskişehir'den başka kurtaracak şehir biz görememekteyiz.
>
> Eskişehirli sportmen, nazik ve mâkuldur. Bu memlekette büyük sayılıyor ve küçük seviliyor. Şehrin menfaatleri körükörüne takım ve renk menfaatlerine feda edilmiyor. İşte bunlar bir şehrin sportif kalkınması için en mühim unsurlardır. Eskişehirli kardeşlerimize -belki de haddimiz olmayarak- aynı yolda azimle yürümelerini tavsiye eder, kendilerini sevgi ile selamlarız.

Eskişehir, Demirsporu'nun 1940 yılında kazandığı Türkiye Futbol Şampiyonluğu ile, Anadolu'dan şampiyonluğu kazanan ilk şehir olmanın gururunu yaşamıştır. Daha ortalarda Eskişehirspor'un adı bile yokken Eskişehir Demirspor, İstanbul, Ankara ve İzmir takımlarıyla dişli bir mücadeleye girişmişti. Bugün bile saygıyla hatırlanan örnek futbolcularıyla Eskişehir birinciliklerinin yanısıra bölgesinde de futbolu insanlara sevdirmişti. Dem-Dem, güçlü bir müessese takımı olduğu için yurtdışında sezon hazırlıkları yapıyor ve o takımları Eskişehir'e davet edip Eskişehirliler'e unutulmaz maçlar izletiyordu. 1950'li yıllar boyunca başta Fenerbahçe olmak üzere pek çok önemli takımla Eskişehir Stadı'nda yaptığı nefes kesen karşılaşmalar futbolseverlerin yıldız isimleri yakından tanımasına olanak sağlıyordu. Eskişehirspor'un gol kralı kaptan Fethi Heper de, pek çok idol futbolcuyla bu sayede tanıştıklarını, bazen Köprübaşı'nda onlardan imza alabilmenin mutluluğuna eriştiklerini söylüyor...

Fahri Adanır, İsmet Ulaş, Abdülkadir Arun, Kara Kız Necmi, Alaaddin Bayaç, Dimitri İrfan, Kovboy Ahmet, Dinçer; Kasap Rıza, Dıriy Bedri, Zekai Tabakoğlu, Totoman.

Hasılatın tamamı Kızılay Derneği yararına olmak üzere Ankara'nın aslarından Hacettepe Futbol Takımı tam kadrosu ile, aralarına eski Hacettepeli halen Fenerbahçeli Burhan ve Akgün'ü de alarak 25/26 Haziran 1952 Çarşamba ve Perşembe günleri iki maç yapmak üzere şehrimize geliyor. Bir taşla iki kuş... Hem zevkli bir futbol seyretmiş olacak hem de Kızılay'a yardımda bulunacaksınız, fırsatı kaçırmayın.

Çarşamba: Hacettepe-Eskişehir Şekerspor, Perşembe: Hacettepe-Eskişehir Demirspor. Kızılay Derneği.[15]

Eskişehir Dem-Dem Türkiye Şampiyonu...

1940 yılında Türkiye Futbol Şampiyonası ile ilgili bir değişiklik gerçekleştirildi. Buna göre şampiyonu belirleyecek maç, Gruplar Şampiyonu ile Milli Küme Şampiyonu arasında oynanacak, Ankara'da iki final maçı yapılacak ve böylelikle Türkiye Şampiyonu belirlenecekti. Bu yeni düzenleme, o yılın Gruplar Şampiyonu Eskişehir Demirspor ve Milli Küme Şampiyonu Fenerbahçe'yi Ankara 19 Mayıs Stadı'nda karşı karşıya getirmişti. 21 Eylül'deki ilk maç 0-0 berabere sonuçlandı. İkinci maç hemen ertesi gün 22 Eylül

1940 tarihinde oynandı. Eskişehir Demirspor maça kalede Abdülkadir Arun'la çıktı. Eskişehir adına tarihî bir başanya imza atan diğer oyuncuların isimleri ise şöyleydi: Nuri Kuran, Mennan Yalın, Zeynel Karagöz, Ahmet Dizeroğlu, İsmail Çınar, İskender Gürpınar, Celâl Esemen, Fahri Adanır, İbrahim Yanartaş ve Murat Babayiğit.

Fenerbahçe, 22 Eylül'de İstanbul'daki Beşiktaş maçını ertelemeyip Eskişehir Demirspor'u küçümseyince Ankara'ya B takımını gönderdi ama bunu kaçan bir şampiyonlukla çok ağır ödedi. Eskişehir Demirspor maçı Çınar İsmail ve İskender'in iki golüyle 3-1 kazandı ve dahası şampiyonluğu İstanbul, Ankara ve İzmir dışına ya da futbol lügatımızdaki tabiriyle Anadolu'ya getirmeyi başaran ilk futbol kulübü oldu. Şampiyonluk kupası ve şiltini Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nun[16] elinden alan Demirspor, Eskişehir futbolu için çıtayı yükseltiyordu... Bu tarihî maçın oynandığı "top" ile şampiyon kadronun devasa fotoğrafları Demirspor'un zengin müzesinin en önemli konukları olarak halen sergilenmektedir.

Tanıl Bora'nın, "Demiryolcu takımlarının kendine özgü 'doğal' rengini biliyorsunuz: Demirspor dediniz mi, Adana'da da, Ankara'da da, Nusaybin'de de mavi-laciverttir. (Rahmetli Eskişehir Demirspor neden kırmızı-lacivertti acaba?)"[17] sorusuna cevap aradım aylar boyunca ancak net bir bilgiye ulaşamadım. Eski Dem-Demli'lerin iddiası şu yöndeydi... Şampiyonluğun ardından mavi-lacivert formalarındaki renkler, diğer Demirsporlar'la karışmasın diye, kırmızı-lacivert olmuştu. Ay yıldızın kırmızı rengi Eskişehir Demirspor'a şampiyonluk hediyesi olarak uygun görülmüştü... Eskişehir'in Demirspor'u, 1945-46 ile 1947-48 sezonlarında yine final oynayıp iki kez de Türkiye ikincisi olarak şampiyonluğunun bir tesadüf olmadığını kanıtladı. 1967-1968 sezonunda Türkiye 3. Ligi'ne dahil olan takım, 1972-73 sezonunda şampiyon olarak 2. Lig'e yükseldi ve 10 yıl bu ligde mücadele etti. Günümüzde ise, Bora'nın deyişiyle birçok "rahmetli" takım arasında yerini alan Eskişehir Demirspor, bir mucizeyle tekrar canlanıp eski günlerine dönmeyi hayal ediyor...

Eskilerin anlattığına göre Eskişehir'in dört bir yanında top oynamaya müsait koca koca sahalar varmış. Bugün Reşadiye Camisi ve Vilayet Konağı'nın bulunduğu meydan ile Sanat Okulu'nun

kapladığı alanlar o zamanların en önemli maçlarına sahne olurmuş. Bıyıkları yeni terleyenler ise önce Sakarya Caddesi'ndeki sahada veya şehrin mahalle arsalarında oynarmış ki, Fethi Heper de dönemin en iyi futbolcularından ağabeyleri Beytullah ve Osman'dan farklı olarak topa bu sahalarda başlayanlardandır. Stad üç aşağı beş yukarı günümüz Eskişehir Atatürk Stadı'nın şimdiki alanında bulunmaktaydı. Şeker Fabrikası'nın sahası ise en iyi saha olarak hizmet vermekteydi.

Demirspor DDY Hastanesi önünde, 1940.
Mennan Yalın, Çınar İsmail, ?, Sungur, ?, Abdülkadir Arun, Tapon Ahmet, Mehmet Ali, Zeynel Karagöz, İskender, Fahri Adanır.

Tekrar inşa edilerek 19 Mayıs 1953 tarihinde açılacağı ilân edilen Eskişehir Stadı için, kötü hava şartlan nedeniyle ancak 24 Mayıs'ta açılış töreni yapılabildi. Dönemin sayılı çim sahalı stadlarından olan Eskişehir Stadı, eğer Eskişehir Gazeteciler Cemiyeti ve kamuoyunun baskısı olmasa idi, günümüzde ilk kabul edildiği isimle, yani "İki Eylül Stadı" olarak anılıyor olacaktı. Vali ve Belediye Başkanının kabul ettiği bu isme itiraz eden komisyon üyesi Osman Serter'in önerdiği "Atatürk" ismi yerel gazetelerce daha uygun görülmüş ve oluşturulan kamuoyu neticesinde stadın ismi Eskişehir Atatürk Stadı olarak değiştirilmiştir. Deplasmanlara gelecekler için Atatürk Stadı'nın Atatürk Caddesi üzerinde olduğunu belirtmeye gerek yok herhalde. Büyük bir ihtimalle kendi şehirlerinde de durum aynıdır

çünkü... Resmî açılışı yapılan sahada ilk maç rekor bir seyirci önünde Eskişehir Demirspor'la Fenerbahçe arasında 6 Eylül 1953 tarihinde oynandı. Fenerbahçe, maçı Türk futbolunun Mehmetçiği Basri Dirimlili'nin ayağından kazandığı golle galip bitirdi. Karşılaşmayı Eskişehir sporuna sayısız katkılar sağlayan futbol adamı Adil Atalı idare etti. Eskişehir futbolunun yetiştirdiği Basri, Fenerbahçe gibi büyük bir takımdaydı ve Eskişehir'de futbolun daha da gelişmesine mekân olacak Atatürk Stadı'nın açılış maçında bu formayla bir gol atıyordu. Eskişehir futbolu yavaş yavaş, 1960'larda kalkacağı ani ataklar için hazırlık pasları yapmaya başlamıştı. Eskişehir Atatürk Stadı, artık bugünkü görüntüsüne en yakın haliyle tekrar inşa edilip bir kez daha açıldığında ise tarihler 2 Eylül 1965'i gösteriyordu. Eskişehir Demirspor, bu defa Beşiktaş'la karşılaştı ve 6-0[18] siyah beyazlı takımın üstünlüğüyle biten bu maçla birlikte stadı halefi Eskişehirspor'a bıraktı. Zira 1965 yılında kurulan kırmızı siyahlı ekip, ligdeki ilk resmî maçını, stadın açılışından üç gün sonra 5 Eylül'de Kasımpaşa ile bu sahada yaptı. Dönemin kömür tozuyla bezenmiş ya da taş toprak içindeki ismi büyük sahalarını hatırlayınca Eskişehir'in stadının önemi ortaya çıkıyor. Çamurlu sahalarda sık sık çamura saplanan, ayaklarından çıkan ayakkabılarının peşinde koşan ya da zaman zaman da çamurdan adama dönen futbolcular arasında takım arkadaşlarını seçemeyip pas hataları yapan ve zımpara gibi sahalarda kan-revan içinde top oynamaya çalışan rakip takım futbolcuları için de bu stad ayrıcalıklı olmuştur. İstanbulspor'dan Eskişehirspor'a binbir güçlükle getirilen Ender Konca'nın transferiyle ilgili çok çeşitli hikâyeler dinledim. Herkes bu önemli transferi kendi bakış açısından ve kendi başarısı olarak anlattı haliyle. Ender'in cevabı ise Atatürk Stadı'nı şeklen ve mânen yüceltiyordu: "Benim İstanbul'dan Eskişehir'e gelişim normalde delilik olarak adlandırılabilir; büyük şehirden taşraya!.. Ama İzmir'de şurda burda elverişsiz sahalarda top koşturacağıma antremanlarımı bari çim sahada yaparım dedim. Hem sadece çim saha mı, bu stadın bir de Amigo Orhan gibi bir orkestra şefi vardı... Kasımpaşa'da oynadığım yıllarda Eskişehirspor deplasmanlarında en çok da o adamı severdim..."

Şampiyon Demirsportam kadro, 1940.

Eskişehirspor'la ve ateşli seyircisiyle tanışan Eskişehir Atatürk Stadı artık yeni kiracısıyla yağmur çamur, yaz kış demeden başarılı günler geçirecekti, uzun uzadıya anlatılacağı üzere... 23-28 Mayıs 1998 tarihleri arasında Eskişehir'de oynanan 1. Lig'e terfi maçlarının ilk günü ışıklandırma sistemi hizmete giren ve günümüzde yaklaşık 19 bin (açık: 15 225, kapalı: 3 188)[19] kişiyi alabilen stadyumun kısa bir tarihçesini ev sahibinden öğrenelim:

1953 yılında hizmete açılan Atatürk Stadyumu'nun, başlangıçta 1 000 kişilik kapalı tribünü olup, açık tribünü yoktu. 1964 yılında sahanın ıslahı ve çim yapılmasıyla beraber 10 940 kişilik açık tribün ilavesi yapılmıştır. 1977 yılında ise yeniden tadilat gören stadyum 15 940 seyirci kapasitesine ulaşmıştır. 1977 yılında 3 000 kişi olan kapalı tribüne 1984 yılında 1 000 kişilik açık tribün 6.364.785 TL sarfedilerek kapalıya dönüştürülmüş, 4 000 seyirci kapasiteli kapalı tribün çatı örtüsü 1987 yılında 12.086.838 TL sarf edilerek değiştirilmiştir. 1987 yılında açık tribün genişletilmesi yapılmak üzere 276.000.000 TL keşifle iş ihale edilmiştir. İlave inşaatın bitiminde tribün altında 16.30.7 ebatında 4 adet çalışma salonu hizmete sunulacak, ayrıca seyirci kapasitesi de 25 000 kişiye ulaşmış olacaktır. Stadyumda; 6 kulvarlı atletizm pisti, kapalı tribün altında, judo salonu, boks salonu,

marangoz, boya, demir ve oto tamir atelyöleri ile dört adet soyunma odası ve atletizm lokali bulunmaktadır...[20]

E.Ö. (Eses öncesi) futbolcular...

Erkek çocukları arasından en sıkı topçular arsalarda, öğlen sıcağında, yağmurda, karda kolasına ve geçirmecesine mahalle maçları yapıp akşam ezanı okununca eve gitmeyen, akşamın kör karanlığında bile top peşinde koşanlar arasından çıkar. Eskişehir düzlüğünde kalabak suyunun tadına varıp şehr-i İstanbul'un tepelerine varan şovmen Beyaz'ın dediği gibi Hagiler, Sergenler, Aykutlar... böyle futbolculardır. Sokakların tadına varabilmiş tüm çocuklara ithafen aşağıdaki paragrafı alıntıladıktan sonra Eskişehir sahalarına dönelim...

> Bakkaldan aldığıımız plastik topumuz patlar, hemen inmeye başlar. Parmaamızla patlayan yere bastırırken, bi arkadaş aazında çiklet çiineyip bize verir. Parmaamızı hızla çekip çikleti yapıştırırız oraya. Devaam ederiz oyuna, yarı inik topla. Darbelerden, çiklet fazla dayanmaz, çıkar yerinden. Sıkılırız, zaaten pörsümüştür top iyice. Ortadan ikiye keser, parlak iç tarafını çevirir, geçiririz kafamıza yarım topu. Güleriz, eeleniriz, biraz da bööle zevk alırız patlak topumuzdan...[21]

Eskişehirspor öncesi dönemin Eskişehirli futbolcuları pek yamandır... Demirsporlu Çınar İsmail'in Türkiye'de ilk "ters makas", yani röveşata atan futbolcu olduğunu hiç dinlemediysem elli kişiden dinlemişimdir. Gururla bu şık hareketi Eskişehir'e patentleyenler, bir yandan da eklemişlerdir: "İstanbul takımları çok sonraları Gündüz Kılıç gibi futbolcularla röveşata atmaya başlamıştır..."

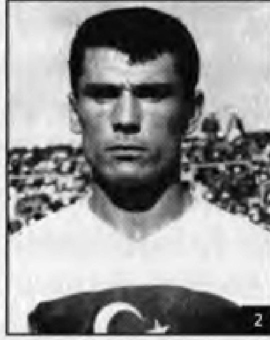
Eksik de olsa Eses öncesi futbolculara dair bir liste çıkarmaya çalıştım. Çamurlu, toz topraklı sahalarda amansızca bir mücadeleye tutuşan ve bu kentte şehir efsaneleri olarak anılmaya devam eden isimlerden toplayabildiklerim şunlar:

Çengel İbrahim, Kaz Hayri, Yunus Tayga, Bomba Kemal, Adil Atalı, Tahtaburun Zeynel, Kart Mehmet, Sarı Sebahattin, Posa Muhittin, Dimdik Süleyman, Allahsız Rıza, Dagiy Kadir, Sungur, Tapon Ahmet, Köse Murat, Kıvırcık Burhan, Asım Türkün, Tahsin Cankat, Yavru Selahattin, Arnavut Selahattin, Çakır Nuri, Maraton Ahmet, Kovboy Ahmet, Taşkafa Ergün, Kotik Ergun, Ali Öğütverici, Hüsnü Zeytinoglu, Fikret Eşkinat, Mışık Sadık, Tulumbacı Recep, Çinçon Necmettin, Tatar Zekai, Kasap Rıza, Dırıy Bedri, Nagır Necati, Pepe Burhan, Beleş Tevfik, Ömer Lütfü, Coni Bülent, Taci Kırım, (Çengel) Fethi Çilesiz, Hakkı Tüfekçi, Tayyip Uyguç, Hasanbay, Totoman Emrullah Küçükbay, Osman-Beytullah Heper, Dimitri İrfan, Abdurrahim Kunduh, Muammer Kanışkan, Yağlı Hayri, Tatar Remzi, (Yarma) Cemal Ersoy, Hamza Erpek, Efe Nuri, Arap İsmet, Alaaddin Bayaç, Gonzales Ahmet, Müstecep Çamurlu, Tahtabacak Sami, Kör Şahin, Kumbara Tahir, Haşmet İnöntepe, Radar İhsan, Bacak Turan, Köpek Metin, Mango Engin, Arap Ayhan, Orhan Cebe, Didi Feridun, Saksafon Cemal, Cici Necdet, Katır Erdoğan, Ertuğrul Atabay, Baba Turhan, Baba Tarım, İbrahim Kemal, Goril Mehmet, Ömer Çadırcı, Gündüz Tekin Onay'ın kardeşi Korkmaz Tekin Onay, Tahir Yücel, İhsan Çakar, Metin Büyüktunçay, Mesut Çakır, Hayri Salkın, Tuncay Erdem, Hasan Rahşan, Metin Dönertaş, Ertuğrul Özaydın, Turşu İhsan, Böcek İsmet...

Her biriyle ilgili pek çok futbol öyküsü dinledim. Asıl konumuz Eses olduğu için bu bahse fazla giremiyorum.

TÜRK FUTBOL TARİHİ

ESKİŞEHİR SANAT OKULU ARŞİVİ

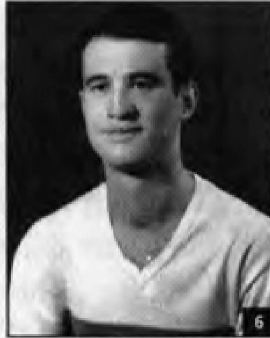
ZEKİ NADİR BENLİCAN ARŞİVİ

ALEV ARUN ARŞİVİ

BEYZA ALEV ARŞİVİ

YALÇIN ATABAY ARŞİVİ

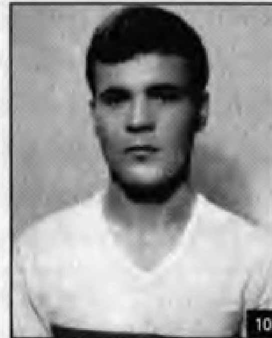
HÜSAMETTİN TÜRKKAN ARŞİVİ

BABA TURHAN ARŞİVİ

İSMAİL KARALI ARŞİVİ

ZEKİ NADİR BENLİCAN ARŞİVİ

1) Futbolumuzun mehmetçiği Basri Dirimlili ölümüne futbol oynardı. **2)** Beşiktaş'ın ve Milli Takım'ın değişmez futbolcularından Fehmi Sağınoğlu. **3)** Eskişehir'i başarıyla temsil etmiş bir futbolcu; Tango Niyazi. **4)** Demirspor'un lastik kalecisi Abdülkadir Arun'dan şık bir enstantane. **5)** Attığı penaltıyla kale direğini parçalayan Bomba Kemal. **6)** Beşiktaş'ta forma giymiş Yalçın Atabay. **7)** Kubala Yüksel uzun yıllar PTT'de futbol oynadı. **8)** Turhan Utkuoğlu, 5 Mayıs 1959. **9)** Futbolculuktan yazarlığa geçen nadir futbolculardan İsmail Karali. **10)** Cico Cevdet de Eskişehir'in büyük takımlarda oynayan temsilcilerinden.

Yukandaki oyunculara ek olarak birçok isim de başanlı futbollarıyla İstanbul, İzmir ve Ankara kulüplerinin dikkatini çekmiştir. Başta Gençlerbirliği olmak üzere, dönemin birçok önemli takımı da Eses kurulasıya kadar şehrin futbolcuları için adres olmuştur. Sonuçta, "bu gelmelerle gitmeler arasında topçular gelişti, Eskişehir değişti ve 1965 yılında Eskişehirspor'un kurulmasıyla futbolcular bir bir yuvaya döndü."[22] Eskişehir'de yetişip Eskişehirspor öncesi Milli Lig takımlarında forma giyen futbolcular şunlardır:

Yalçın Atabay, Yüksel Özbek, Fehmi Sağınoğlu, Süreyya Özkefe (Beşiktaş), (Mazlumlar'ın) Şevket Demirtepe, Kerpiç Rafet, Basri Dirimlili, Cevat Duysak, Abdullah Matay (Fenerbahçe), Ergun Ercins, Muzaffer Sipahi, Naci Özkaya, Arif (Galatasaray), Tevfik Kutlay, Kaleci Necdet Zorluel, Cico Cevdet, Faik Şentaşlar, Burhan Tözer,[23] Yavru Ayhan, Turhan Karadoğan (Gençlerbirliği), Baba Yıldıran Yelbaş, Kubala Yüksel Aşkun, Halit Ayaz (PTT), Şeker Orhan Atmacan, Tango Niyazi Camgöz, Tuzsuz Bekir Atabay/Erman (Beykoz), İsmail Karali, Doğan Tepeçalı, Teoman Yamanlar (Ankaragücü), Doğan Bilen (Altındağ), Muzaffer Çil, Bülent Yalçın, Kaleci Angır Cemal (Ankara Şekerspor), Abdülkadir Arun, Ayhan Aşut, İbrahim Kemal Yüreklican, Ersel Uzuntuna (Ankara Demirspor), Nail İrez (Boluspor), Ruşen Kurtkardeş (Kasımpaşa), Metin Şenay, Bilâl Arular (Adana Demirspor), Orhan Utkuoğlu (İzmirspor, Bursaspor), Kara Kız Necmi Aközlü (İzmirspor, Kültürspor), Pomak Akın (Bursa Mensucat)...

Eskişehirspor'un kurulmasının ardından ise yine pek çok futbolcu bu defa zorunlu olarak dışarıya gitmiştir. Eskişehirspor'un uzun yıllar bozulmadan giden kemikleşmiş kadrosuna giremeyen ya da yöneticilerin gözünden kaçan sayısız futbolcu liglerde Eskişehir'in adını duyurmada muvaffak olmuşlardır. Futbola 12 yaşında Eskişehir Futbol Okulu'nda başlayıp sırasıyla Eskişehir Güllükspor, Kütahya Şeker, Altay, Adana, Zonguldak ve Fenerbahçe kulüplerinde oynayıp 16 Aralık 1980 tarihinde Unicef yararına düzenlenen ve Barcelona ile yapılan karşılaşmada ikinci yarıda Müller'in yerine oyuna girerek Dünya Karmasında yer alan ilk Türk futbolcu ünvanını elde eden İsa Ertürk (d. 17 Temmuz 1955)[24] bunların başında gelmektedir. Eses'in ilk yıllarında kalesini koruyan

Yağlı Orhan'ın yeğeni kaleci Adil Eriç de uzun yıllar Ankaragücü ve Fenerbahçe'de oynamıştır. Eskişehir'de lunaparklarda kaleciliğe başlayıp Uşak, Bursa ve Beşiktaş'ta forma şansı bulan Milli futbolcu Rasim Kara[25] (1950) da Eskişehirspor'da aynı nedenle oynayamayanlardandır. 1997-98 sezonundan itibaren Gaziantep'in kalesini koruyan milli kaleci Ömer Çatkıç ise altyapıdan yetişip ilk kez 1 Mayıs 1994'te Kütahya maçıyla Eskişehirspor A Takımı'nın kalesine geçmiştir. Haliyle Eskişehirspor'da belli bir süre oynayıp transfer olan futbolcuların sayısı bu listeyi iyice kabartacaktır. Örnekleri çoğaltmak mümkün... Eskişehir'in Türk futboluna son ve en bildik armağanları ise Kırmızıtoprak'ta yetişen Ümit Bozkurt ve "26" numaralı formasıyla son Dünya Kupası'nın altın çocuğu İlhan Mansız'dır...

Eskişehir'den çıkan futbolcuların en bilineni hiç kuşkusuz Basri Dirimlili'dir. 1953-63 yılları arasında Fenerbahçe formasıyla 372 maç çıkaran Dirimlili, aynı zamanda FB'ye 1967-68 sezonunda beş kupa kazandıran Molnar'ın da yardımcılığını yapmıştı. Geçtiğimiz yıllarda kendisiyle yapılan bir röportaj sırasında fenalaşarak aramızdan ayrılan 1929 doğumlu Basri, incecik fiziğiyle ve hafızalara kazınmış başı sarılı fotoğrafıyla Türk futbolunun Mehmetçiği'ydi... Yaşar Kemal, ünlü romanı ince Mehmed altıncı basımını yaptığında, arkadaşı Basri Dirimlili'ye hediye ettiği kitabı imzalarken üzerine şu satırları yazıyordu: "Dağların İnce Mehmedi'nden, sahaların İnce Mehmed'ine!.."[26]

Eskişehir Şekerspor'da yetişip 1954-1965 yılları arasında Galatasaray'ın formasını giyen Ergun Ercins, GS'nin unutulmaz futbolcuları arasına girmeyi başarmıştır. Camianın önde gelen isimlerinin onunla ilgili görüşleri de bu yöndedir zaten...

> Kim ne derse desin Ergun futbolda inat ve iradenin sembolüdür. İki defa meniscus ameliyatı geçirmesine rağmen, kudret devrini hâlâ yaşatan sayılı oyunculardan biridir. 8 yıldan beri büyük bir takımın en yıpratıcı mevkiinin demirbaşlığını yapmaktadır. Yağsız vücudu, mücadeleye yatkın stili, cesareti, markaj düzgünlüğü, her çeşit topu önlemekteki hamle fazlalığı ile Ergun, hâlâ birinci sınıflığını devam ettirmektedir...[27]

Eskişehirsporlu İlhan Çolak'ın amcaoğlu olan Fehmi Sağınoğlu ise Kasımpaşa'dan 1964 yılında geldiği Beşiktaş'ta 263 maç oynamasının yanısıra Milli takımda hiç kesilmeden uzun yıllar sol bek oynamıştır. Eskişehir Tayyare Fabrikası (1943), Eskişehir Demirspor, Ankaragücü (1947-50), Beykoz (1956-63), Eskişehir Akademi Gençlik ve ardından Eskişehirspor'da ilk sezon sol açık oynayan Abdullah Matay ise 1951'de transfer olduğu ve dört yıl top koşturduğu Fenerbahçe'den, günümüzde de benzerleri yaşanan "kurumsal" arıza sonucu kırgın ayrılanlardandır:

> Antrenör Szekelly'nin ilk gelişinde Fenerbahçe'nin şampiyonluğu kazanan kadrosunda devamlı olarak yer almıştım. Ancak Adalet'le oynadığımız son maçta takıma benim yerime Niyazi'yi koymuşlardı. Bu yüzden de şampiyonluğu kazanan takımın çekilen resminde bulunamamıştım. Fenerbahçe'ye küserek ayrılmamın tek sebebi de bu oldu zaten. Bu hüsranı içim sızlayarak daima hatırlarım...[28]

On yıl Beşiktaş'ın defansında görev yapan ve takımla iki şampiyonluk yaşayan, ardından Temmuz 1970'de Eses'e transfer olan Süreyya Özkefe'nin kaçırılış öyküsü hayli ilginçtir. Dönemin araba ya da otobüsle adam kaçırma hikâyelerine bugün için uçağı da eklemek aklımıza gelir ama trenle futbolcu kaçırma fikri gerçekten özgündür ve tam Baba Hakkı'lık bir operasyondur!..

> Ankara Demirspor'da oynarken Beşiktaşlı yöneticiler tarafından izlendiğimi bir şekilde öğrendim. Bana transfer teklifinde bulundular ama o günlerde Galatasaray ve Fenerbahçe de peşimde... Bir gün evde otururken yakın arkadaşlarım geldiler. Yemeğe çıkmayı teklif ettiler, kabul ettim. Beraberce 19 Mayıs Stadının büfesine gittik. Yemeğin ortalarına doğru 'biz tuvalete gidiyoruz' diye dışarı çıktılar ve üzerimden kapıyı kilitlediler. Akşama kadar orada hapis kaldım. Sekiz gibi arkadaşlarım ve takım yöneticileri gelip beni Sincan'a götürdüler. Ben artık anladım kaçırıldığımı ama hiç beklemediğim bir şey oldu. Trenle kaçırılıyordum. Yataklı trenle İstanbul'a kadar gittik. Bir anda kendimi Baba

Hakkı'nın yazıhanesinde buldum. Neyse, oturduk anlaştık ve ben o gün Beşiktaşlı oldum...

Kimi futbolcular dönemlerindeki saç stiliyle, yaşam tarzıyla ya da giyim kuşamıyla halen hatırlanır. Futbol seyircisi Tatar Süreyya'yı sargılı sol eliyle hatırlar. 1970'li yıllarda istanbul'dan memleketine gelişlerinden birinde trafik kazasıyla sakatlanan eli bilekten itibaren sargılıdır ve çok uzun yıllar böyle oynamıştır Süreyya, ikili mücadelelerde, demir gibi sert olan bu el gerektiğinde en etkili şekillerde kullanılmıştır...

Galatasaray'la önemli bir maç yapıyoruz. Rakibimiz o gün oldukça formunda, boyuna bizim kaleye geliyor. Ben de defanstayım. Bir süre sonra ataklardan bunaldım. Galatasaray'ın yeni transferi Ahmet Çeloviç de kendisini seyirciye ispatlamak için bütün hünerlerini sergiliyor. Bir pozisyonda beraber hava topuna çıktık. Havadayken sol elim bunu kafasına isabet etti, 'tık' diye bir ses geldi. Maç devam ediyor ama Çeloviç uzun bir süre tribünlere baktı. Ben hayırdır ne oldu gibisinden sordum, eliyle kafasını ve tribünleri gösterdi. Kafasına tribünlerden taş geldiğini sanıyordu. Ben de gülerek elimi gösterdim. İnanır mısın maç boyunca bir daha yanıma bile yaklaşmadı...

4 yıllık Eskişehir Şekerspor macerasından sonra Ankaragücü'ne transfer olup bu kulüpte 9 sezon futbol oynayan İsmail Karali (1943) ise futbolun politikaya ve edebiyata merak sarmış nadir isimlerinden...

Ankaragücü'nden, sırf yazı yazıp 'düşündüğüm' için kovdular beni... Oradan 1. Lig'e yeni çıkmış Giresunspor'a gittim. Takımda başarılı ve deneyimli iki oyuncu vardı. Birisi, Kocsis'i andıran kafa golleriyle Trabzon'dan gol kralı olarak gelen Necmi, diğeri de ben... Bunu neden söylüyorum? Takımla ilişiğimin kesilmesinde neden futbol değil çünkü... Giresun'da da duramayıp yerel gazetelerde fikirlerimi yazmaya başlayınca kapı önüne konuldum...

25 yaşına kadar hayatta ve futbolda sadece bedeniyle varolduğunu paranın ve şöhretin doruk noktasında sorgulamaya

başlayan Karali, Ankaragücü'yle bir maçta takım halinde atağa kalktıklarında deparının en hızlı anında hayatın anlamını ve futbol denen bu garip ucubeyi kafasına takar. O günden sonra sistemi, futbolu eleştiri tahtasına koyar ve gördüğü çarpıklıkları kendi hayat hikâyesinden yola çıkarak ilk romanıyla anlatmaya çalışır. Ergun Hiçyılmaz'ın "Futbolu ayağa düşürmeyen adam"[29] dediği Karali'nin "Sporun Romanı" altbaşlığıyla çıkan kitabı[30] alanında bir ilktir aynı zamanda.

Hakemsiz futbol olur mu?..

Eskişehirspor'un kurulduğu yıllarda Eskişehir bölgesini temsil eden iki hakem de formunun zirvesindeydi. İsimleri her zaman yanyana anılan Orhan Gönül ve Mustafa Gerçeker aslında iki ayrı tarzı temsil etmekteydi. Spor kamuoyunda da oldukça iyi bilinen kutuplaşmaları elbette bu çalışmanın konusu değil. Önemli olan bu çok değerli iki hakemin Eskişehir bölgesinde pek çok hakemin yetişmesine olanak sağlamasıdır. Orhan Gönül 1960'ta Eskişehir'e geldiğinde 10 yıllık bir hakemdi ve 1971'de düdüğünü bırakasıya kadar hem ulusal hem uluslararası platformlarda Eskişehir'in adını duyurmak yanında Eskişehirspor'un kuruluş günlerinde federasyon nezdinde önemli girişimlerde bulundu. 1959 yılında Tel Aviv'de İsrail-Yugoslavya Dünya Kupası eleme maçını yönetmiş olan Gönül, emekliliğinin ardından da Eskişehir'in bildik mekânlarından Emek Otel'de uzun yıllar müdürlük yaptı. Mustafa Gerçeker hakemlikteki başarılarının yanısıra 1965'de kurulan Eskişehir Futbol Okulu'nun kurucuları arasında karşımıza çıkıyor. Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Eskişehir İl Müdürlüğü görevindeyken kuruluşunda çok çaba sarfettiği, Türkiye'nin ilklerinden sayılan bu futbol okulundan, Eses'i 70'lerde sırtlayan ikinci jenerasyon futbolcuların yetişmesine olanak sağlamıştır. 1967'de almaya hak kazandıkları FIFA kokartları 24 Mart 1968'de Eskişehirspor-Galatasaray maçından önce düzenlenen bir törenle Orhan Şeref Apak tarafından takılan Gönül ve Gerçeker, Eskişehir'in bu dereceye ulaşmış ilk hakemleri olarak tarihe geçmişlerdir.

Eskişehir Bölgesi FIFA kokartlı hakemlerinden Mustafa Gerçeker ve Orhan Gönül, 1968.

Aynı yıl istifası federasyonca kabul edilmeyen Orhan Gönül, Aralık ayında ilk Türk FIFA kokartlı hakem Sulhi Garan'ın 6. ölüm yıldönümünde ilginç bir protestoya da imza atmıştır. Mezarına telgraf çekerek arkadaşlarını hakem hocası Garan'a şikâyet ettmiştir: "Meslektaşlarım, federasyonun uydusu haline geldi ve başarı gösteremiyen hakemler yönetici oldukları için bazı kulüplere tavizler veriliyor!.."{31} 1968'li yıllar Eskişehirspor'un güçlü olduğu kadar Eskişehir sporunun ülke genelinde söz sahibi olduğu yıllardır. MHK üyeleri arasında da Dr. Sinan Ergin isminde bir temsilcisi vardır kentin...

İlk lisanslı hakem Adil Atalı'dan sonra (Beleş) Tevfik Elbir, Fikret Eşkinat, Sinan Girginer, Şükrü Keskiner, Nihat Şahin, Turan Uz, Maksud Abadan, Mehmet Ali Topçu, Kemal İngör, Cemalettin Tunç,

Turhan Tepeçalı, Sefer Altıntaş ve Abdullah Akyalçın'la hız kazanan Eskişehir hakemleri Gönül-Gerçeker ikilisiyle ülke çapında isim yapmıştır. O günlerden günümüze kadar elbette pek çok hakem yetişmiştir ama uluslararası düzeyde maç yöneten, FİFA kokartı takmaya hak kazanan hakem sayısı sınırlıdır. Bu iki hakemin son yıllarında Eskişehir genç bir hakemle tanışmıştır. 29 Ekim 1947 doğumlu İhsan Türe, Eskişehir'de Hava Kuvvetleri Beden Eğitimi öğretmenliği yaptığı sıralarda hakemliğe soyunur. 1993 yılında noktaladığı meslek yaşamına Kasım 1966'da başlar. 1. Lig'de yönettiği ilk maç 1968-69 sezonunda 19 Mayıs Stadı'nda PTT-Karşıyaka karşılaşmasıdır. 22 yıl boyunca 1. Lig'de maç yöneten Türe, 1972'de milli hakem olur, 1978'de de 31 yaşında FİFA listesine girmeyi başarır. O. Şeref Apak Federasyonu'nun önemli figürlerinden olan yabancı hakemlere, Federasyon Başkanlığını devralan Hasan Polat'ın kırmızı kart göstermesiyle yerli hakemlere ayrı bir güven gelir:

> Atletik yapım ve yardımcı hakemlikteki başarım seyredenleri mest ediyor, hissediyorum bunu... Yan yan çevik koşularım, bayrağı kararlı bir şekilde, tam açıdan dik dik kaldırmalarım, en önemlisi oyuna hiç dalmadan son adamı doksan dakika boyunca adım adım izleyerek hiç ofsayt kaçırmamam, bir anda dikkatleri üzerime çekmişti. Müthiş bir kondisyona sahiptim...{32}

Futbolcuların çocukluk hikâyeleri hep yasaklar altında yaşanan top aşkını dillendirir. Düdüğü bıraktıktan yıllar sonra anılarını kitaplaştıran Türe'den, hakemlerin de aynı sıkıntıları yaşadığını öğreniyoruz:

> Kafkasya'dan gelen atalarım Eskişehir'e gelip yerleşmişler. Eskişehir'in tam ortasından geçen Porsuk çayı, 1900'lü yılların başında, sanırım bugünden çok daha temiz akıyordu. Babam hem Tayyare fabrikasında çalışıyor, hem de Eskişehir'e çok yakın olan köyümüzde ortakçı olarak hayvancılıkla uğraşıyordu. Çocukluğum oldukça rahat geçti diyebilirim. Ne var ki ben ne kadar futbola meraklıysam babam da tam tersi kendisini bir o kadar dine adamış bir adamdı. Mahalleler arasında yaptığımız maçlardan sonra eve lâstik ayakkabılarım parçalanmış bir halde ne zaman dönsem,

babamdan yediğim o meşhur sopaları asla unutamam. O tarihlerde radyodan naklen yayınlanan maçları dinlemek için de babamızın camiye gitmesini bekler, kendi hesabıma, binbir hayaller kurarak maç yayınlarını dinlerdim.

(...)

Çok genç bir futbol aşığıydım. Mahalledeki arkadaşlarla birlikte ellerimizde su dolu testilerle Eskişehir Şeker Stadı'na gider, tribünlerin hararetini sattığım suyla bir nebze hafiflettikten sonra binbir yalvarışla kalenin arkasına geçerek auta giden topları toplardım...[33]

Eskişehir'de, Mustafa Gerçeker, 1967'de hakemliğe başlayıp 1983-84 sezonunda 1. Lig'de ilk maçını yöneten oğlu Halit Gerçeker, Orhan Gönül, Kâzım Ünlüsoy ve İhsan Türe'den sonra adını duyurmayı başarmış son hakem 1991-93 arası FİFA yardımcı hakemliği yapmış olan Necmi Aktuna'dır. 1970 yılında Türkiye Şampiyonluğu'nu yakalayan Eskişehirspor Genç takımında gol kralı olan ve ardından yükseldiği Eskişehirspor A takımında başarılı maçlar çıkartan Aktuna, 1986-87 arası bölge ve 1988-91 arası milli hakemlik yaptıktan sonra 17 Aralık 1992'de oynanan Arnavutluk-İspanya maçında Yusuf Namoğlu'nun yardımcısı olarak görev yapar... 1985-1995 yılları arasında hakemlik yapan Aktuna, 1999'dan bu yana yerel bir gazetede "Fifa Vizyon" isimli köşesinde spor yazıları yazmaktadır.

3 Ekim 1989'da Eskişehir'in hakemlikteki ağırlığı kurumlaşacak; Faal Futbol Hakemleri Derneği Eskişehir'de kurulacaktır. İsmine, Bakanlar Kurulu'nun 22 Eylül 1991 tarih ve 2343 Sayılı Kararı ile "Türkiye", 24 Şubat 1992 tarihli dernek 2. Olağan Genel Kurul Kararı ile de "Gözlemcileri" kelimelerinin eklenmesinin ardından Türkiye Faal Futbol Hakemleri ve Gözlemcileri Derneği (TFFHGD) adını alan derneğin merkezi hâlâ Eskişehir'dedir.[34]

Apak zamanında yabancı hakemlerin çokluğundan bahsetmiştik. Eskişehirsporlu Mahmut Şölenişçi'nin bu konuyla ilgili hoş bir anısı var...

1966 yılında Mersin İdman Yurdu'yla maç yapıyoruz. Takım yeni kurulmuş, bırakın hakemleri tanımayı rakip futbolcuların bile çoğunu tanımıyoruz. Bir pozisyonda rakip

bana çok sert girdi. Faul yapan Mersinli futbolcuyu hakeme şikâyet ettim ama hakem oralı değil, sadece boş boş yüzüme baktı. Soyunma odasında arkadaşlar hakemin ecnebi olduğunu söylediler, tamam dedim içimden. İkinci yarı bana faul yapan adamın üzerine oynadım devamlı. Sen misin bana sert giren, resmen 'anam anam' diye inlettim maç boyunca...

Eskişehirspor'un Doğuşu

Hava ve zemin, futbol takımı kurmaya elverişli!..

Türkiye'de çok partili hayata geçilmesinin hemen ardından seçimlerde büyük üstünlük elde eden Demokrat Parti'nin önemli bakanları arasında birden fazla Eskişehir milletvekilinin bulunması, "Demokratlar'ın Kalesi" imgesiyle anılan kentin beklediği bir gelişmeydi. 1950'li yıllar boyunca 5 Menderes Hükümeti'nde de Maliye Bakanlığı yapan Hasan Polatkan ya da 1959'da Başbakan Menderes'in yaralı kurtulduğu uçak kazasında hayatını kaybeden[35] Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu'nun kente yönlendirdiği yatırımlar yavaş yavaş Eskişehir'i diğer Anadolu kentlerinden farklı bir yapıya büründürüyordu. 1950 yılında Eskişehir GSMH'sında imalat sanayiinin payı % 28 iken, bu oran 1960 yılında % 31.4'e çıktı. Bu dönemde göze çarpan büyük ölçekli yatırım olarak, 1956 yılında kurulan Eskişehir Basma Fabrikası ile 4 Nisan 1957'de açılışı yapılan Eskişehir Çimento Fabrikası'nı verebiliriz. Eskişehir Bankası (ESBANK) öncülüğünde kamu desteği alınarak kurulan Eskişehir Çimento Fabrikası üretim kapasitesi itibariyle ülkenin en büyük çimento fabrikalarındandı. Eskişehir'de parti ayrımı gözetmeksizin hemen herkes, bugüne kadar hiçbir hükümetin Eskişehir'e o kadar katkıda bulunmadığı tesbitinde buluşur... Sosyo-ekonomik gelişmişliğe bağlı olarak şehirdeki üniversite, onlarca yazlık ve normal sinema salonu, tiyatrolar, onbeş civarında günlük gazete, kentteki canlanmanın başka göstergeleriydi...

> Şimdi söyleyeceğim, hem biraz ayıp, hem de çok yanlış belki de... Ama gerçek şu ki, 1960'ta Orta Anadolu kentlerini genellikle çok itici buldum. Hani dindar olsaydım, ellerimi açıp, 'Tanrım, ne iyi yaptın da beni güzel İstanbul'umda dünyaya getirdin! Ne iyi yaptın da beni orada yaşatıyorsun!' diye dualar edecektim. Eminim ki, oraların halkı, üniversitenin cipiyle gelip geçerken benim göremediğim gizli güzellikler bulmuşlardır o kentlerde. Ama ben, ancak

Eskişehir ve Harput'tan hoşlandım. 1965 ilkbaharında Eskişehir'e yeniden gittiğimde, gene sevmiştim orasını. Gürül gürül akan, o sırada tertemiz olan Porsuk nehri boyunca yürümüştük. 19. yüzyıl Fransız romanlarında yasadışı âşıkların gizlice buluştukları, her bir tarafı sıkı sıkı kapalı, ancak iki yanında iki küçük pencere olan atlı arabalara benzeyen arabalarla gezinmiştik. Adı galiba Çağlayan olan bir otelde, çok yakınında gerçek bir çağlayan varmış gibi, şakır şakır su sesleri arasında uyumuştuk geceleri. Eskişehir'i o zamandan beri görmedim. Ama Anadolu üniversitelerinin en verimlisinin orada kurulduğunu bildiğimden, bu kente duyduğum yakınlık büsbütün arttı...[36]

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren de 'merkez'in ilgisini görmüş, şeker, demiryolu, kiremit, un ve uçak fabrikalarına, önemli askeri yapılara, bugünkü adıyla Yargıtay olan Mahkeme-i Temyiz'e (1923-1935), ilk Köy Enstitüsü'ne (Çifteler) ve daha birçok kuruma sahip olmuştu Eskişehir. Bir futbol takımının başarısı, ülkenin ve bulunduğu kentin sosyo-ekonomik durumundan bağımsız olarak ele alınamaz. Futbolu sanayi devrimi sonrasının bir fenomeni olarak ele alırsak görüşümüz daha da netleşir. Eskişehir, 1950'li yıllarda Bulgaristan, Romanya gibi ülkelerden gelen nitelikli işgücüyle sanayi atılımı başlatmış bir kenttir aynı zamanda...

-Eskişehir, geceleri geçen trenlerdir, tren sesleridir. Yalnız bu...

Türkân hanım, mutfak balkonuna çıkıp Tombul'un kâsesine süt boşaltırken Deniz'in bu sözünü anımsıyor. Daha geçen ay, İstanbul'dan gelen bir arkadaşına söylüyordu. Türkân hanım onlan yemeğe çağırmıştı da. Deniz'in bu sözünde sanki yalnız Eskişehir'i değil, kendisini de küçümseyen bir şeyler sezmişti. Biliyor, Deniz kendi havasında. Küçümsemek falan aklından geçmemiştir... Yine de, İstanbullu kimi görse, sanki: Tren sesiymiş!.. Eskişehir, geceleri geçen trenlermiş yalnız! Laf... Şeker, Hava Üssümüz, fabrika düdükleri, koskocaman bir üniversitemiz, koskocaman Cer Atölyemiz, Astsubay Okulumuz,

ticaretimiz... Sanki işiten de, Eskişehir dağlar arasında, kuş uçmaz, kervan geçmez bir yerde, bir küçük tren istasyonudur sanacak...[37]

Bu yapıların herbirinin yarattığı hareket ve gelişme hızı, uzun bir süre kenti ön plâna çıkardı. Bu tablo sonucunda oluşan işçi-memur ve öğrenci kenti profili, 1960'lı yıllarda İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerin başı çektiği en gelişmiş iller liginde Eskişehir'i ilk altıya kadar sokmayı başardı. Eskişehir, Beş Yıllık Kalkınma Plânları'nda ve dolayısıyla kamu yatırımlarında en çok payı alan iller arasında yer aldı:

Gelişme Göstergesine Göre Türkiye Ortalamasının Üzerinde Olan Kentler 1963-1967 (1963'te Türkiye=100)[38]

İller	1963 Yılı	1964 Yılı	1965 Yılı	1966 Yılı	1967 Yılı	63-67 Arası Ort. Büy. Hızı %
İstanbul	287	305	348	367	377	5.5
Ankara	208	230	259	270	279	5.9
İzmir	168	190	212	225	234	6.6
Adana	151	158	167	183	200	5.6
Kocaeli	127	147	172	187	195	8.6
Zonguldak	117	114	158	169	175	8.1
ESKİŞEHİR	118	129	146	157	167	6.1
Aydın	128	133	140	150	156	4.0
İçel	121	124	129	144	152	4.6
Bursa	109	122	128	137	142	5.3
Türkiye	100	110	122	132	138	6.4

Ne var ki, 1980'lerden itibaren özellikle sanayi temelli kurum ve oluşumların eski önemini yitirmesi Eskişehir'in yeni sisteme entegrasyonunu zorlaştırdı. DPT'nın Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanan rapor bu duraklama ve gerilemeyi gözler önüne serer:

Eskişehir'in son 20 yıllık dönem içerisinde sanayi göstergeleri itibariyle değişimine baktığımızda şöyle bir tablo karşımıza çıkmaktadır. 1980-1997 döneminde Türkiye toplam imalat sanayi iş yeri sayısı içinde, Eskişehir'in payı 1980'deki yüzde 1,36'lık seviyeden, 1997'de 1,5'e çıkmıştır. Bununla birlikte, Eskişehir imalat sanayi katma değerinin, ülke imalat sanayi katma değerine katkısı yüzde 1,5'dan 1,32'ye gerilemiştir. Diğer yandan, katma değerdeki düşüşün 1980'li yıllarda yaşandığı ve 1988'de yüzde 0,8 gibi oldukça

düşük bir düzeye gerilediğini, 1990'larda ise katma değerde yeniden bir artış yaşandığını belirtmek gerekir.

(...)

1980-1990 döneminde makroekonomik kararlara bağlı olarak kamu sektörünün sanayideki payı düşünce, tarihsel olarak devletçi bir sanayi anlayışına sahip olan ve sanayi gelişimini ulusal sermaye ile tanımlayan Eskişehirli sanayiciler, 1980'li yılların politikalarına uyum sağlamada zorlanmışlardır.[39]

40-50 yıl önce Eskişehir'le başabaş yarışmakta olan Bursa, dönüşümünü Eskişehir'e göre daha sistemli gerçekleştirdi ve buralarda çok konuşulduğu üzere pek çok önemli projeyi Eskişehir'e kaptırmayıp yoluna devam etti. Futbolda da Bursaspor başlangıçta gerisinde kaldığı Eskişehirspor'dan daha uzun soluklu olacaktı, buna bağlı olarak.

En Çok Gelişmiş 10 İldeki Kamu Yatırımları 1963-1967

(1000 TL. Olarak)[40]

iller	1963	1964	1965	1966	1967
İstanbul	576.271	648.703	733.218	737.625	624.377
Ankara	466.672	625.258	539.353	554.343	347.166
İzmir	134.675	231.521	158.802	161.949	252.621
Adana	85.827	180.615	155.013	168.535	178.450
Kocaeli	45.177	79.722	40.587	95.418	273.943
Zonguldak	398.861	509.722	423.716	318.682	353.541
ESKİŞEHİR	49.663	46.692	139.811	209.447	139.306
Aydın	18.969	65.263	56.160	44.317	55.783
İçel	75.691	118.048	102.735	82.640	58.734
Bursa	63.007	54.182	• 73.101	132.840	99.388
Türkiye (Ortalama)	61.111	99.806	90.724	88.820	93.730

Kırmızı şimşeklerin doğuşu...

Taraftarından amigosuna, yıldız futbolcularından başarılı yöneticilerine kadar binlerce insanın hayat verdiği, önemli başarılara imza atan Eskişehirspor, 1965 yılında çıktı sahaya... Eskişehirspor nâmıyla bir kent takımı kurulması için daha önce de birkaç kez

harekete geçilmiş ama bu girişim federasyon tarafından türlü bahanelerle reddedilmişti. 60'lı yıllara gelindiğinde futbol potansiyeli iyiden iyiye su yüzüne çıkan kentteki köklü takımlardan Gençlik Kulübü ve günümüzün Anadolu Üniversitesi'nin özünü teşkil eden Eskişehir İktisadi ve Ticari ilimler Akademisi'nin (EİTİA) futbol takımı 1964 yılında birleşerek Akademi Gençlik adını aldılar. Birleşmeden hemen önce Akademi futbol takımı, Konya'da yapılan üniversitelerarası şampiyonada birinci olarak rüştünü ispat etmişti...

Akademi Gençlik Takımı Eses'in nüvesini oluşturdu.

Sarı-lâcivert renklere sahip Gençlik Kulübü'nün yönetici ve futbolcuları ise tamamen esnaflardan oluşmaktaydı. Kulüp, Hamamyolu Caddesi üzerinde bugün Yasin Eczanesi'nin bulunduğu tarihi binanın ikinci katındaydı. Türkgücü Kulübü, Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü ve birkaç spor kulübüne daha hizmet verdiğini düşününce bu binanın Eskişehir'in spor hayatı için ne denli önemli olduğu anlaşılır...

O dönem maçların yapıldığı sahalarda duş almak için özel yerler yok tabii. Futbol meraklıları toz toprak içinde bitirdikleri maçların ardından terlerini atıp temizlenmek için kentin hamamlarına koşarlarmış. (Gençlikspor'un o dönemki yöneticilerinden Muammer Kanışkan'dan bu bilgileri alırken düşünmeden edemedim, acaba "hamam parası" tabirinin kaynağı bu olay olamaz mı?) Eskişehir Gençlik Akademi'nin, bu kulübü feshetmesinden sonra bugün İşçi Bulma Kurumu olarak kullanılan Cengiz Topel Caddesi'ndeki

binasına taşındı. Gençlikspor Başkanı Zeynel Karagöz (1911-1988), şampiyon Demirspor'un kadrosunda yer almış önemli bir futbolcu ve aynı zamanda manifaturacı esnaftı. Karagöz'ün sabahtan akşama kadar futbolun konuşulduğu dükkânında Fethi, Bilgin gibi Eskişehirspor'un ilk kadrosunda yer alacak aslar da okuldan arta kalan zamanlarında çalışıyordu. Zeynel Karagöz, Fethi'nin halasının, Bilgin Öğütverici ise dayısının oğluydu. Gençlik'in kaptanı ise Fethi'nin abisi Osman'dı. Diğer abisi karikatür sanatçısı Beytullah Heper ise takımın her şeyiydi. Metin Oktay'ın da Fethi'ye anne tarafından akraba olduğunu söylersek "futbolcu doğulur mu futbolcu olunur mu?" tartışmasında genetiğin kefesine bir ağırlık koymuş oluruz.

Akademi Gençlik adıyla oluşturulan yeni takımın başkanı doğal olarak EİTİA'nın Başkanı Prof. Dr. Orhan Oğuz oluyordu. Futbolla yakın bir ilgisi olmasa da öğrencilerinin ve canı gibi sevdiği Eskişehir'in sosyal yönden gelişimini desteklemek için hiçbir fedakârlıktan kaçmıyordu Oğuz... Yanına aldığı, sonradan ikisi de Anadolu Üniversitesi'nin Rektörü olacak asistanları Yılmaz Büyükerşen ve Akar Ocal'la, kendisine röportaja gelen her spor muhabirine aynı beyanatı veriyordu Akademi Reisi: "Biz bu okulu salt bilim üretmek için kurmadık. Eskişehir'i sanat ve sporla geliştirmek gayelerimiz arasında birinci sırada gelmektedir..." Gerçekten de öyle olmuştu... Bundan tam 45 yıl önce İşçi Barındırma Yurdu'nda sadece "bir sandalye ve onun üstüne konmuş bir telefonla",[41] Gece Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu adıyla öğretime başlayan bugünün Anadolu Üniversitesi, tiyatrosuyla, çağdaş kampusüyle, kent ekonomisine sağladığı katkıyla, Konservatuvarı, Açıköğretim Fakültesi ve Sivil Havacılık gibi öncü oluşumlarıyla kentin gelişiminde önemli bir yere sahiptir...

Akademi Gençlik yeni kadrosuyla Eskişehir Amatör 1. Lig'de Demirspor'a kafa tutacak güce erişmişti. 1964-65 sezonunda şampiyonu belirleyecek son maçta bu iki takım karşı karşıyaydı. Demirspor'u destekleyen fabrika işçileriyle Akademi Gençlik'i destekleyen kızlı erkekli üniversite öğrencileri Atatürk Stadı'nı tamamen doldurmuştu. Maçı 3-1 Demirspor kazandı ve kupayı müzesine götürdü. Bu maçın en ilginç yanı ise, bir yıl sonra

Eskişehirspor formasıyla müthiş bir ikili oluşturacak Fethi ve Nihat'ın rakip takımlarda yer almasıydı. Demirspor futbolcusu Nihat 3-1'lik maçta bir de gol atmıştı Fethi'nin takımı Akademi Gençlik'e!.. Eskişehir şampiyonluğunu kılpayı kaçıran Akademi Gençlik, 1965 yılında bu kez İzmir'de düzenlenen üniversitelerarası spor şenliğinde sırasıyla Ege Üniversitesi'ni 6-0, Şişli Özel Akademisi'ni 14-2 ve Kara Harp Okulu'nu 2-0 yenerek yine şampiyon olmayı başarıyordu. Maçları izleyen, dönemin Futbol Federasyonu İzmir Temsilcisi Dr. Burhanettin Türker'in Şükrü Kuntasal ve Akademi Gençlik Kulübü Genel Sekreteri Nafiz Yazıcıoğlu'na gelip, "Elinizde böyle bir takım var. Bu takımla bırakın 2. Lig'i, 1. Lig'de bile başarı sağlarsınız. Bence hemen 2. Lig için başvurunuzu yapın..." şeklindeki sözleri Eskişehirspor'un kurulması yolunda bir teşvik daha olmuştu.

O güne kadar şehirde zaten pek çok spor adamı bu dava için gecesini gündüzüne katmaktaydı. Futbol Ajanı Adil Atalı, Eskişehir Bölgesi hakemleri Orhan Gönül ve Mustafa Gerçeker, Fatihspor Başkanı Avukat İsmail Özdemir, Siyah-Beyaz Eskişehir Beşiktaş Kulübü Başkanı Niyazi Önal, Türk Ticaret Bankası Eskişehir Müdürü Dündar Özbil ve Şükrü Kuntasal gibi pek çok kişi bütün sohbetlerinde bu konuyu sıcak tutmaktaydılar. Nafiz Yazıcıoğlu, Eskişehirspor'un kurulmasına ilişkin en sıkı konuşmaların Kör Kâmil'in meyhanesinde yapıldığını söyler... Malî gücün gerekliliğini bilen Cumhuriyet gazetesi Eskişehirspor muhabiri Haşmet İnöntepe ise sık sık, Eskişehir'in önde gelen zenginlerinden Aziz Bolel'in kapısını aşındırıyor, yerel gazetelerde Eskişehirspor'un kurulması düşüncesini gündemde tutuyordu. Aziz Bolel ise her defasında, "Ben sadece bir avcıyım. Futboldan hiç anlamam. Bu işi anlayan birileri yapsın" diyerek İnöntepe'ye kibarca kapıyı gösteriyordu. Aynı zamanda İstiklâlspor'un kalecisi olan İnöntepe'nin bugün bile anlatılan hoş bir anısı vardır. Havagücü, İstiklâlspor'u kalede Haşmet oynarken 12-0 gibi farklı bir skorla yener. Ertesi gün gazetelerin spor sayfasını açan Eskişehirliler, öfkesini yenemeyen Haşmet'in şu kritiğini okurlar: "Maçın beş yıldızlı tek oyuncusu Haşmet'ti. Onun kalede olması İstiklâlspor'u farklı ve tarihi bir yenilgiden korudu!.."

Apak yanında Vali Mustafa Karaer olduğu halde Eskişehirspor seyircisini selamlıyor.

Peki, Aziz Bolel, bu kadar ısrara rağmen kabul etmediği kuruculuğa sonunda nasıl ikna olmuştu, kendisinden dinleyelim:

> 15 Mayıs 1965 tarihinde Ankara'da yapılan milli maçta Bulgar takımına 5-0 gibi farklı mağlubiyetimizi radyoda dinlemiştim.
>
> Bir Türk olarak çok heyecanlandım, çok üzüldüm... Milli hislerini bana ancak yetenekli ve hırslı oyuncuların milli takıma dahil edilmesiyle başarının yakalanabileceğini söylüyordu. Eskişehir'deki nice futbolcunun kendisini ispatlayıp milli takımlar düzeyine ulaşması için her şeyden önce bu şehrin bir takımı olmalıydı. Herkes bu işin maddi külfetini görüp sorumluluk almaktan kaçıyordu. Ama ben Eskişehirli olmasam da, futboldan zerre kadar anlamasam da ekmeğini yiyip bir yerlere geldiğim bu şehrin takımı için harekete geçmeliydim. Yani, sözün özü beni olumlu bir harekete yönlendiren olay, ülkemiz takımının aldığı acı mağlubiyettir. Eğer herkes benim gibi durumdan vazife çıkarsa idi, milli takımın her yenilgisinden sonra Türkiye'de futbol biraz daha gelişirdi. Bu düşüncelerle kurulması için

çaba harcadığımız Eskişehirspor'umuz kısa sürede bizim ve ona gönül verenlerin yüzünü güldürmüştür...

Böylelikle başkan sorunu çözülmüştür, sıra kendilerini feshedip Eskişehirspor'u oluşturacak takımların belirlenmesine gelmiştir. Ne var ki, 17 Mayıs 1965 tarihinde saat 20.00'de Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odası'nda yapılan, bütün amatör kulüplerin katıldığı açıkoturumda beklenen hava yakalanamaz. Eskişehir Demirspor yöneticileri, tarihi altın sayfalarla dolu kulüplerini böyle bir maceraya feda edemeyeceklerini beyan ederler.[42] Bazı kulüpler de yeni oluşum için renklerinden vazgeçip, idarecilerinin dışarıda kalmasını göze alamaz... Üç kulüp ise yeni girişime inancın savunusunu yapmaktadır... O akşam en ateşli konuşmaları Akademi Gençlik temsilcileri yaparlar:

"Bir gün Prof. Dr. Orhan Oğuz ve kurmayları, biz takım oyuncularını eski Akademi binasındaki kütüphanede toplantıya çağırdılar. Eskişehirspor'un kurulması halinde kentimize nasıl bir yarar sağlayacağı ve bu oluşuma katılıp katılmama tercihi tek gündem maddesi idi. Olay her yönüyle ve özellikle ekonomik yönü ağırlıklı olarak tartışıldı. Tartışmalarda Eskişehir ekonomosinin bu oluşumdan olumlu yönde etkileneceği, spor turizmi nedeniyle otel, lokanta ve diğer mağazaların gelirleri artacağından bu iş yerlerinin kendilerini yenileyecekleri, yeni iş yerlerinin açılacağı, daha iyi hizmet verecekleri ve Eskişehir'in çehresinin değişebileceği sonucuna varıldı. Sonuçta Eskişehirspor'a katılma kararı oybirliği ile verildi...[43]

Muzaffer Çil'den Burhanettin Beadini'ye kadar pek çok futbolcuyu Eskişehirspor'a kazandıran Ramiz Arda'nın başkanlığında 13 Haziran 1951 tarihinde kurulan İstanbulspor da Eses'i oluşturan takımların arasındadır. Önce Ömerağa Mahallesi'nde Erlikspor ismiyle kurulan turuncu-siyah renklere sahip İstanbulspor'a, federasyondan bir uyarı yazısı gönderilir ve İstanbulspor nâmıyla mevcut başka bir kulüp olduğu için takımın isminin değiştirilmesi istenir. Bunun üzerine 2 Temmuz 1953'de adını Eskişehir İdman Yurdu'na çeviren kulüp, 1965'de de büyük bir özveriyle, kurulacak Eskişehirspor için kendi feshine karar verir.

Sonuçta, Akademi Gençlik, Eskişehir İdman Yurdu ve Yıldıztepe kulüpleri, tarih yazmak ülküsüyle tarihe karışmayı göze alırlar ve bu üç kulübün birleşmesiyle Eskişehirspor 19 Haziran 1965'te resmen kurulur... Türkiye Futbol Federasyonu'na ilk resmî başvuru 24 Mayıs 1965'de yapılmıştır:

> Yıldan yıla büyük nüfus artışı, iktisadi, içtimai ve sosyal ilerlemelerle Orta Anadolu'nun en büyük ilerinden biri olan Eskişehir, son yıllarda açılmış bulunan İktisadi ve Ticari ilimler Akademisi'yle daha büyük bir şehir vasfını almış olup, bu kerre de Eskişehir'de kurulmasına karar verilen ve kanunlaşmak üzere bulunan üniversitenin açılmasıyla da artık İstanbul-Ankara ayarında önem taşıyacaktır.

İnöntepe'nin uzun yıllar yayımladığı Eskişehirspor gazetesinin ilk sayısı. 11 Haziran 1966.

> Eski yıllarda da vâki müracaatlarımız nazara alınırsa artık Eskişehir'de bir profesyonel futbol kulübünün kurulmasına zaruret vardır denilebilir.
>
> Eskişehirliler profesyonel 'Eskişehirspor' nâmı altında bir futbol kulübü kurulması için karar vermiş durumdadırlar. Sayın makamınızdan müsbet mütalâa ve cevap alındığı takdirde, derhal;
>
> 1-Bölgemizi temsil edecek kuvvette yeterli bir kulüp olması için mevcut kulüplerden istenildiği kadar eleman alınabilecektir. Mevcut kulüpler Eskişehirspor kulübüne iltihaka rıza göstermektedirler. Bu hususun böylece kabulünü ehemmiyetle rica ederiz.
>
> 2-Bütün şehirli bir bayrak altında, bir nâm ve isim altında toplanıp kurulacak Eskişehirspor'a gerektiği kadar maddi yardımda bulunacaktır. Maddi hususlarda bir endişemiz yoktur. Formalite icabı olarak futbolcuların aylıklarının karşılanması babında arzu edilecek teminat mektubunu da hemen vermeyi kabul ve taahhüt etmekteyiz.

3-Bu amacımızın tahakkuku için federasyonumuzdan sadece müsaade buyurulmasını arz ve rica ediyoruz. Federasyondan maddi talepte bulunmayacağız.

4-Şehrimiz, bölge olarak en çok oteli, lokantası bulunan bir şehirdir. Birinci sınıf otel ve lokantalarımız mevcut olup her yıl birçok yenileri de açılmaktadır.

5-Orta Anadolu'nun karayolları ve demiryolları bakımından merkezi bir durumda olan Eskişehir aynı zamanda kavşak noktasında olup her gün İstanbul, Ankara, İzmir ve Konya cihetlerine muhtelif saatlerde bol denecek miktarda trenler gelip gitmektedir. Büyük otogarı mevcut olup her istikamete her saat başına en modern otobüsler hareket etmektedirler. Gerek maddi, gerek araç gereç, otel ve lokanta bakımından hiç endişe edilmeyecek yegâne şehir, Eskişehir'dir.

6-Bugünkü durumu ile 20 küçük amatör takımı bulunan ve diğer büyük şehirlerin büyük takımları ile müsabakalar yapacak durumda olmayan Eskişehir'in milli müsabakalara da katılması dolayısı ile spor müsabaka hasılatı bugün için tatmin edici değilse bile, 1965 yılı için Vilâyet Özel İdaresi'nin 70 000, Eskişehir Belediyesi'nin 370 000 olmak üzere sadece iki resmî dairenin yarım milyona yakın federasyon emrine bir tahsisatı mevcuttur. Eskişehirspor'un kurulması ile elde edilecek maç hasılatı ve diğer gelirlerle birlikte ilk sene sonunda en az bir milyondan fazla bir hasılatın elde edileceğinden şüphe etmiyoruz.

7-Halen 1 500 kişilik kapalı ve 15 000 kişilik açık seyirci alabilen Atatürk Stadı ile 1 000 kişilik açık seyirci alabilecek Şeker Stadı ile bugün için ihtiyacı kâfi saha ve stad mevcuttur. Ayrıca Atatürk Stadı'nın tevsi için gereken istimlâklar yapılmış olup, yine yüksek yardımlarınızla 5 yıllık plâna alınması ve ilk yıllara konması halinde Eskişehir'deki kapalı tribünler 12 000, açık tribünler de 38 000 ki cem'an 50 000 seyirci alabilecek kudret ve büyüklükte olacaktır.

Bütün bu maruzatlarımızın ardında Eskişehirliler'in en gencinden en yaşlısına kadar birer nebze de olsa profesyonel Eskişehirspor'un kurulması için temenni, rica ve istirhamları bulunduğunu sayın makamınıza arzetmek vazifesini ciddi olarak hissetmiş bulunuyorum.

En kısa zamanda müsbet cevap ve yapılması icabeden hususlar için kat'i talimatınıza intizardayız.[44]

Bölge Başkanı-Eskişehir Valisi İhsan TEKİN

Kitapta adını bol bol ve sevgiyle anacağımız dönemin Federasyon Başkanı Orhan Şeref Apak da bugünlerde Eskişehir'e geliyor ve yetkililerden bilgi alıyordu. 1965 Haziranı'nda kente gelen Apak'ın, "Artık bu iş, üç nalla bir mıha kaldı!" demesi mutlu sona yaklaşıldığının ifadesiydi. 27 Haziran'da toplanan Türkiye Futbol Federasyonu, II. Türkiye Ligi'ni 22 takım olarak belirliyor ve takımların Türk bayrağından ilhamla oluşturulan "kırmızı" ve "beyaz" iki grupta mücadele etmesi kararını veriyordu...

Sonuçta, Eskişehirspor Ana Tüzüğü, 3512 sayılı Kanun Hükmü'ne aykırı olmadığı görülerek 20 Temmuz 1965'de tasdik edildi ve "Böylece 1965 yılı ilkbaharında Porsuk suyu kenarında gelincik gibi bir çiçek açıverdi..."[45]

Renklerin efendisi: Kırmızı-siyah kardeşliği!..

Kuruluş günlerinde halledilmesi gereken önemli konulardan birisi Eskişehirspor'un renklerinin seçimidir. Resmî işlemlerde sona yaklaşılmıştır ve Federasyon Eskişehirspor Yönetim Kurulu'ndan bir an önce rengini belli etmesini istemektedir. Her rengin bir anlamı vardır ya; Eses'in siyah-kırmızı renklerinin seçimi de ilginç ve anlamlıdır!.. Takımın kuruluşunda maddi-manevi katkıları sonsuz olan Nafiz Yazıcıoğlu anlatıyor:

Yönetimdeki arkadaşlarla camiamızın renklerini seçmek için toplantılar yapıyorduk ve Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray takımlarının renklerini kullanmama noktasında mutabakata

> varmıştık. Türkiye Futbol Federasyonu'na Eses'in renklerinin bildirilmesi konusu o günkü gündemimizde birinci maddeyi oluşturuyordu. Bizimle aynı yıllarda kurulan pek çok takım öykünmeyle üç büyüklerin renklerini seçmişti. Biz onlarla farkımızı daha renklerimizden başlayarak ortaya koymak istiyorduk... İlk olarak mavi-beyaz renklerde karar kıldık. Bizi en iyi lületaşının beyazıyla, bir havacı kenti olan Eskişehir'deki Hava Kuvvetleri'nin mavisi temsil eder düşüncesindeydik. Ancak sonra bu renkler Yunan bayrağını çağrıştırır diyerek vazgeçtik. Bu sürede zamanımız da azalmıştı. Bir an önce Federasyona cevabımızı bildirmemiz gerekiyordu. Toplantıda, ilk idare heyetinden rahmetli Mustafa Doğramacı'nın teklifi üzerine kafamda bir şimşek çaktı ve hemen toplantıyı terk ettim...

Doğramacı'nın teklifi, Orhan Şeref Apak'a duyulan vefa hislerine dayanıyordu:

> Her şeyi kılı kırk yaran Sayın Aziz Bolel hepimizden önerilerimizi bildirmemizi istedi. Birçok arkadaşımız birçok renk teklif ettiler. Sıra bana gelince ben rengimizin kırmızı-siyah olmasını, böylelikle kulübümüzün kurulması için yardımlarını gördüğümüz Federasyon Başkanı Orhan Şeref Bey'in yıllarca Gençlerbirliği'nin başkanlığını yapması dolayısıyla kendilerine büyük bir cemile olacağını söyledim...{46}

Bu sözler üzerine dışarı fırlayan Nafiz Bey, o gün Köprübaşı'nda bir kitabevinin vitrininde gördüğü Paris Match dergisini alıp getirir ve yönetim kurulundaki arkadaşlarına gösterir. Derginin 5 Haziran 1965 tarihli 843. sayısının kapağında, Fransa Kupası'nı Sedan'ı 3-1 yenerek kazanan (ilk maç: 2-2) Rennes futbol takımının sevinç tablosu vardır. Herkes, fotoğraftaki kıpkırmızı ve simsiyah renklere vurulur. Yazıcıoğlu, "Fotoğraf çok anlamlıydı... İnşallah biz de kısa sürede bu amatör takım gibi başarılar yakalarız dedik. Öyle de oldu zaten. Bir sene içinde hem şampiyon olduk hem de Başbakanlık Kupası'nı kazandık ve Eskişehir Atatürk Stadı'nda fotoğraftakine benzer sevinç tablolarını yaşadık!.." diyor ve ekliyor: "Derginin kapağını o gün karar defterimizin ilk sayfasına yapıştırdık ve dikkat

ederseniz derginin orijinalinde eksik parçalar vardır. Aynı tonlarda olsun diye matbaaya basım işleri için dergiden kestiğimiz kırmızı ve siyah bölümleri verdik..."

Renkler ve formalar bir masa etrafında toplanan idare heyetinin o kadar hoşuna gider ki, aynısını yaptırmak isterler. Nafiz Bey'in teyze oğlu Tevfik Çamoğlu formaların tıpatıp benzerlerini yeni kurulan Eskişehirspor'a Fransa'dan hediye olarak yollar. Parasızlıktan haftalarca gümrükten çekilemeyen bu formalar daha sonra uzun yıllar takımın değişmez üniforması olur!..

Eskişehirspor'un doğuştan üç yıldıza sahip logosu.

Sonuçta, "Siyah Kırmızı Anadolu Yıldızı" Eskişehirspor'un renklerinin seçiminde Orhan Şeref Apak sevgisiyle Paris Match dergisi belirleyici olur ve böylece 60'ların mütevazı Orta Anadolu kenti Eskişehir, siyah beyaz yıllardan kırmızı-siyah günlere geçiş yapar... Eses, Gençlerbirliği'ne, renklerini ödünç aldığı Rennes takımına, Gaziantepspor'a ve elbette Ender'i emanet ettiği Eintracht Frankfurt'a kardeş sevgisiyle, renkten ve gönülden bağlıdır.

Kulübün logosunu çizen kişinin ismi ise, ilk kez Başkan Celâl Sölpük'ün imzasını taşıyan 28 Ocak 1975 tarihli kulüp resmî yazısında ortaya çıkar:

> Sayın Selahattin Vapur,
>
> Şehrimize renk ve heyecan katan, Avrupa'da sesini duyuran, kısa mazisinde şan ve şeref sayfaları dolu kulübümüzün kuruluşunda ona sembol olacak AMBLEM'in tarafınızdan hazırlanmış olmasından dolayı tüm camiamız adına teşekkür eder, sporcularımız ve Eskişehirspor Kulübü'nü sevenlerin göğüslerinde ebediyen parlayarak kentimizi yüceltmesini dileriz.
>
> Saygılarımla.

Bir fabrikada teknik ressam olan rahmetli Vapur, logoyu ilk başkan Aziz Bolel'in eskizlerinden yola çıkarak hazırlamış. Birleşerek Eses'i oluşturan Akademi Gençlik, Eskişehir İdman Yurdu ve Yıldıztepe takımları da, logoda üç yıldızla ölümsüzleştirilmiştir!..

Eskişehirspor'u yönetenler...

Kaptan Fethi, Eskişehirspor'un yakaladığı başarıda bugün 87 yaşında olan ilk başkanlarının etkisinin büyük olduğunu söylüyor:

> Bundan 40 sene önce futbolun içindeki insanların futbol sevgisi bir başkaydı. Taraftarından başkanına, malzemecisinden futbolcusuna kadar herkes takımının üstüne titrerdi. Eses sayesinde hepimiz genç yaşımızda şöhrete kavuşmuştuk. Dolayısıyla tüm şehir bizi şımarmamamız için saha dışında da kontrol ederdi. Yöneticilerimiz aralarında görev dağılımı yapar ve akşam 10:30'da evlerimizi ziyaret eder ve evde olup olmadığımızı kontrol ederlerdi. Seyirciler de önemli maçlarımız öncesinde topluca evimizin önüne gelip tezahürat yapar ve kendilerine camdan el sallamamızı isterdi, yani onlar da futbolcularının düzenli bir yaşam sürdürmesi için sık sık kendilerini gösterirdi. Ne yalan söyleyim ağabeyim bana çok benzediği için bazı günler onu dublör olarak kullandığım da oldu... Başkanımız Aziz Bey de çok disiplinli bir büyüğümüzdü. Ticaret hayatında olduğu gibi yöneticiliğinde de plânlı programlı davranmaya özen gösterir, bizden de bunu isterdi. Örneğin deplasmana giderken kafile başkanımıza özenle hazırladığı bir liste verirdi. Bu listede kafilenin saat kaçta nerde mola vereceği, kaç saat çay içeceği, yemek yiyeceği, otelde kaçta olunması gerektiği gibi bir çizelge de yer alırdı ve kafile başkanımız her bir noktada başkana telefonla izahat verirdi. Hatta uçakla maça gittiğimiz zamanlarda bir bakardık Aziz Bolel aşağıdan uçağı telefonla aramış, pilotlardan gidişhatla ilgili belirli aralıklarla izahat

alıyor. Bu bir denetimdir, takıma sahip çıkmadır, iş disiplinidir...

Kuruluş günlerinde bu işe gönül vermiş Eskişehir'in önde gelen esnafları hararetle ekibin başında yer alacak bir "ağabey" ararlar. Uzun uğraşların sonunda kentin zenginlerinden Aziz Bolel ikna edilir. Gençlik yıllarında Vehbi Koç'la kurduğu ilişki sayesinde Koç'un bayiliklerini Eskişehir'e getiren ve sonrasında Eskişehir'in köklü ailelerinden Kanatlılar'ın kızı Maide Hanım'la evlenerek cemiyet hayatında öne çıkan Bolel, o eski adamlara mahsus sıkı iş disiplinine ve para yönetimine sahip bir yöneticiydi. Futboldan hiç anlamadığını söylerdi. Profesyonel bir avcıydı. Spor kamuoyu kendisini bu konuda hazırladığı kitaplardan ve ulusal gazetelerde yazdığı av yazılarından tanıyordu. 1965'in yaz aylarında Eskişehirspor'un kuruluş işini üstlenmesinin ardından kısa sürede futbol dünyasına da hızlı bir giriş yaptı ve başta Orhan Şeref Apak olmak üzere önde gelen futbol adamlarını Eskişehir'e davet edip Eses davasını savundu. Kulübün kurulmasında muvaffakiyete ulaşıldığında ise basına verdiği ilk beyanat şair yönünü ortaya çıkarıyordu: "Eskişehirspor, Eskişehir'e forması ile renk, başarıları ile ahenk, şutları ile hareket, şöhreti ile bereket getirecektir!.." Bolel bir sezonluk başkanlığında takımını kurulduğu yıl şampiyon yapıp Milli Lig'e yükselterek büyük bir başarıya imza atmıştır. Av için aldığı film kamerasıyla çektiği karşılaşmaları maçlardan sonra futbolculara izletmesi de ilginç ve dönem itibariyle modern bir uygulamadır. Kırmızı siyah renklere sahip Opel marka gösterişli arabası da başkanlığı boyunca taraftarların ilgisini çekmiştir. Bolel'in ilginç icraatlarından birisi de Alman Bavaria Sirki'ni kulüp menfaatine gösteri yapması için 1965 yılında Eskişehir'e getirmesidir. Böylesi riskli bir organizasyon için yapılan eleştirilere cevabı hazırdır: "Bu sirk için kâr olursa kulübümüze, zarar olursa bana..."

1) Aziz Bolel ve futbolcuları ya da "Başkan ve Adamları", 4 Şubat 1966. 2) Eskişehirspor'un en büyük finansörü Yalçın Kılıçoğlu. 3) Başkan Celal Sölpük. 4) Başkan Yılmaz Sezer. 5) Başkan Aydın Arat. 6) Başkan Zeki Ünal. 7) Eskişehirspor'lu pek çok futbolcunun lise öğretmeni olan ve bölge sporuna teşkilât müdürlüğü zamanında da sayısız katkılar yapan hocaların hocası İbrahim Bozkurt. 8) Murat İnce başkanlığındaki Eskişehirspor yönetimi.

Bolel futbolu da ticaret hayatının bir parçası olarak yorumlamıştır. Seyircilere "müşteri" diyen başkanın bu konuyla ilgili hâlâ konuşulan bir anısı da vardır. Her maçın galibiyetle sonuçlandırılması gereken zorlu haftalarda Eskişehirspor bir maçta kritik dakikalarda bir penaltı kazanır. Maç deplasmandadır, 2. Lig maçlarının hemen ardından 1. Lig maçları aynı stadta oynandığı için stadyum yükünü çekmiştir ve Bolel maçı Abdullah Matay'la birlikte

kulübede izlemektedir. Hakemin Eses lehine penaltı vermesi üzerine İstanbul seyircileri ıslık ve yuhalamalarla olayı protesto edince Bolel tepkilerin kimden geldiğine bakmaksızın Matay'a döner ve "Matay müşterileri kızdırmayalım, söyle oyuncuna penaltıyı atmasın" der!..

Takım 1. Lig'e yükseldiğinde geçiş dönemindeki görevini yerine getirdiğine inanan Aziz Bolel kendi isteğiyle görevden ayrılır ve yapılan kongrede başkanlığa Murat İnce seçilir. 1970 yılına kadar Eses'e çok önemli başarılar ve kupalar kazandıran İnce'den sonra ise başkanlık koltuğuna Celal Sölpük oturur. Kulüp tarihinde en uzun süre görev yapan Sölpük'ün başkanlığının son yılında takım yavaş yavaş düşüşe geçmektedir ve bu tablo Eskişehirspor tribünlerine de yansımıştır. O yıllara kadar centilmenliğiyle tanınan Eskişehir tribünleri alınan kötü sonuçların ardından tepkilerini başkanlarına küfür etmeye kadar götürünce Sölpük haklı olarak "paramla kendime ve aileme küfür ettirmem" diyerek görevden ayrılır ve Eses için sıkıntılı günler başlar. Taraftarların bu nevi tepkisi şehirdeki diğer zenginleri de ürkütür ve bir zamanların şanlı takımı Eskişehirspor'un kongrelerine katılımlar rekor seviyede düşer; ilgisizlik ulusal gazetelere haber olur, karikatürcüler bu acı tabloyu resmederler. Sonuçta ilk kez bir belediye başkanı Eskişehirspor'un başkanlığını üstlenmek zorunda kalır. Bugüne kadar genelde zorunluluktan kulübün anahtarını devralan Selami Vardar, Hicri Sezen, Sezai Aksoy ve Aydın Arat gibi Eskişehir Belediye Başkanları sanılanın aksine çok da başarısız olmazlar. Vardar Eses'e 1970'lerde kullandığı kulüp binasını kazandırırken, Aksoy 1980'lerde, Eses'in bugün hâlâ kullandığı tesisleri armağan eder. Sezai Aksoy ANAP'ın ANAP olduğu yılların siyasilerinden ve kardeşi eski milletvekili Hüseyin Aksoy'la birlikte Turgut Özal'ın en yakınındaki üç-beş kişiden birisiydi. Aksoy'un Eskişehirspor Kulübü Başkanı olmasında da siyasetin etkisi büyüktü.

> Futbolla yakın bir alâkam yoktu. 1984 yılında DYP'lilerin ortalığı karıştırmasıyla, biraz da mecburiyetten Eskişehirspor'un başkanlığını kabul ettim. Benim kulübün başında başarısız olup yerel seçimlerde oy kaybetmemi istiyorlardı. Politik, ekonomik nedenlerin yanısıra zamansızlığı da hesaba katarsanız bir belediye başkanının

kulüpleri taşıması çok zordur. Ama başıboş kalmış kentin takımına sahip çıkmak derseniz tabii ki herkes sahip çıkmalı. Belediye başkanlarının zamanında Eskişehirspor şöyle oldu böyle oldu derler hep. Ne yani tek suçlu kulübü idare etmiş belediye başkanları mı, yönetimlerin hiç mi kabahati yok? Koskoca Eses'in yaşı gelmiş 40'lara... Hiçbir yönetim, şöhretin zirvesindeyken ya da sonraki yıllarda kulübe gelir getirici bir girişimde bulunmamış. Eskişehirspor'un benim diyebeleceği tek mal varlığı Vali Hanefi Demirkol Tesisleri'dir ve dönemin valisi Sayın Demirkol'la birlikte benim çabalarım sonucunda kazandırılmıştır. Düğün salonu ve otopark gibi günlük sıkıntıları ancak çözecek gelirleri her zaman uygulamaya sokmak mümkündür ama önemli olan geleceğe yönelik yatırımlara imza atabilmektir. Örneğin, bizim dönemimizde futbolcuların paraları peşin peşin ödenirdi. Topçu daha oynamadığı sezonun parasını alır işine bakardı. Futbolda sakatlık var, ölüm var... Buradaki çarpıklığı Turgut Özal'a uzun uzun anlattım ve rahmetli de, bırakın Eskişehirspor'u bütün kulüpler için çok önemli olan 'ödemelerin taksitlendirme sistemi'ni özel bir kararnameye bağladı...

Kulüp yönetimi oluşturulurken de ciddi yanlışlar yapılıyor Eskişehir'de. Ekip oluşturulurken en azından belediye başkanının onayını alacak isimler belirlenmelidir. Çünkü Belediye Başkanının sorumlulukları kent genelindedir ve Başkan, güven vermeyen yöneticiler tarafından istismar edilmekten korkar. Ben itibar etmediğim adama nasıl para verebilirim ya da parayı onlara nasıl yönlendirebilirim ki?.. Eskişehir'de yıllardır, takıma kimse sahip çıkmayınca mecburmuş gibi hep Belediye Başkanlarının kapısı aşındırılır. Yönetimler belirttiğim tarzda oluşturulursa Belediyenin illâ da başkan olarak kulübe destek vermesi gerekmez; adam nüfuzunu kullanır yine yardımcı olur!..

Son olarak ilginç bir not: Belediye Başkanları ve işadamlarının yanısıra Eskişehirspor Kulübü Başkanlığı'nı bir dönem de arka

arkaya Eskişehir Emniyet Müdürü Atilla Aytek ve MİT Başkanı Erkal Erdem üstlenmişlerdir!

Eskişehirspor Kulübü Başkanları

Aziz Bolel...21 Haziran 1965..............................18 Haziran 1966

Murat İnce...19 Haziran 1966...................................20 Ocak 1970

Celal Sölpük...21 Ocak 1970..................................18 Ocak 1976

Selami Vardar*...19 Ocak 1976....................................1 Şubat 1978

Hicri Sezen*...2 Şubat 1978...................................19 Ocak 1981

Yılmaz Sezer...20 Ocak 1981................................3 Haziran 1984

Sezai Aksoy*...4 Haziran 1984................................9 Haziran 1985

Aydın Begiter...10 Haziran 1985..................................23 Şubat 1990

Zeki Ünal...24 Şubat 1990...................................12 Ocak 1991

Atilla Aytek...13 Ocak 1991.................................31 Aralık 1991

Erkal Erdem...1 Ocak 1992................................7 Haziran 1992

Selami Vardar*...8 Haziran 1992....................................7 Mayıs 1994

Aydın Arat*...8 Mayıs 1994...................................31 Ocak 1997

Ahmet Sezer...1 Şubat 1997.............................10 Ağustos 1999

Aydın Begiter..11 Ağustos 1999...................................21 Ocak 2000

Zeki Ünal...22 Ocak 2000..................................31 Mayıs 2001

Ali Çelikoğlu..17 Haziran 2001.......................................8 Ocak 2004

Halil Ünal..9 Ocak 2004..............................14 Haziran 2006

Nebi Hatipoğlu...15 Haziran 2006................................2 Haziran 2008

Halil Ünal..3 Haziran 2008..

(*) Eskişehir Belediye Başkanı

Eskişehirspor'un ilk yönetim kurulunda yer alan üyeler ise şunlardı:

- Başkan: Aziz Bolel (doğ. 1916)
- 2. Başkan: Dündar Özbil (1926)
- Genel Sekreter: İsmail Özdemir (1929)
- Genel Kaptan: Niyazi Ünal (1929)
- İdare Amiri: Necmettin Eldem (1912)
- Muhasip: Aydın Begiter (1937)
- Veznedar: Ziya Şener (1930)
- Bölge Temsilcisi: Abdullah Uygur (1920)
- Kulüp Doktoru: Lâmi Görker (1919)
- Üye (2. Başkan Yardımcısı): Yalçın Kılıçoglu (1941)
- Üye (Genel Kaptan Yardımcısı): Nafiz Yazıcıoğlu (1934)
- Üye (Veznedar Yardımcısı): Tayyip Uyguç (1931)
- Üye (İdare Amir Yardımcısı): Mustafa Doğramacı (1934)

• Üye (Bölge Temsilcisi Yardımcısı): Şükrü Kuntasal (1927)

Yönetim kademelerinde pek çok değerli insan görev yapmıştır ama kırmızı siyahlı camia için, 1973 yılında genç yaşta aramızdan ayrılan Yalçın Kılıçoğlu'nun yeri ayrıdır. Eskişehir'in 1927 yılında kurulan köklü sanayi kuruluşlarından Kılıçoğlu Kiremit Fabrikası'nın iyi eğitim almış ikinci kuşak patronlarından Yalçın Kılıçoğlu vefatına kadar adeta kulübün kasası gibiydi. Futbola olan yakınlığını başkanlığını yaptığı Kılıçoğlu Toprakspor'da, futbolcularına amatör takımda top koşturduklarını unutturacak kadar maddi katkılar sağlayarak göstermişti ilkin. Eskişehirspor'un kurulduğu günlerde de ailesinin bunu biraz garip karşılamasına rağmen maddi desteğini koymuştu. Yalçın Kılıçoğlu kentin sporunun yanında kültürüne de önemli katkılar sağlamıştır. Eniştesi İsmail Yılmazla kurduğu ve 27 Eylül 1959 tarihinde[47] "Bazıları Sıcak Sever" filmiyle açılan, kentin en modern sineması olan Kılıçoğlu Sineması buna güzel bir örnektir. Açıldığından bu yana sinemanın müdürlüğünü yapan Ethem Arda, bir sabah kahvaltısında şahit olduğu, Yalçın Bey'le annesi arasında geçen konuşmayı hatırlıyor. Kılıçoğlu, futbola ve Eskişehirspor'a bu kadar zaman ve para harcamasını eleştiren annesine şu burjuvavâri cevabı vermişti: "Babam ve ailemiz parayı bu şehirden kazandı, ben de bu şehre borcumu spora, kültüre katkıda bulunarak yapmak zorundayım!.." Yalçın Kılıçoğlu, sinema salonunu da 1965'ten itibaren Eskişehirspor'un hizmetine sokmakta tereddüt etmez. Sinemanın bölünüp salon sayısının ikiye çıkarıldığı 29 Eylül 1995 tarihine kadar aynı zamanda çok önemli tiyatro topluluklarının gelip oyunlar sahnelediği sinema, o yıllarda gösterilerin gelirinin tamamına yakınını Eskişehirspor'a aktarmaktaydı. Eskişehirliler 60'lı yıllarda sporla kültürü birleştirmeyi başarmışlardı yani. Günümüzde sevgililerin "çarşı"ya indiklerinde önünde buluştuklan sinema, o yıllarda da kentin merkezindeydi. Futbolcular kaliteli filmleri, kendi görüntülerinin de yer aldığı haftanın bütün maçlarının özetini, Dünya Kupası'nın yıldızlarını, Halit Kıvanç ve Orhan Ayhan'ın anlatımı, Yapı ve Kredi Bankası'nın takdimiyle Kılıçoğlu Sineması'nda izlemekteydi... Bu genç yöneticinin takıma yardımları sadece biletlerden elde edilen gelirin aktarılması şeklinde olmamıştır elbet. Yalçın Kılıçoğlu'nun bir defasında, idarecilerin bir futbolcunun

transferi için sağdan soldan para denkleştirdiklerini gördüğünde, çek defterine ihtiyaç duyulan paranın birkaç mislini yazıp, "Pazardan patates mi alıyoruz, Eskişehirspor'a lâzım olan futbolcu için ne kadar para gerekiyorsa verelim" dediğini de gözleri nemli bir şekilde anlatmıştı Ethem Arda...

İlk Başkan Aziz Bolel görevi bırakacağını açıkladığında herkes Kılıçoğlu'nun camianın başına geçeceğini sanmıştı. Ancak Kılıçoğlu, fabrikasının genel müdürü, yaşça kendisinden büyük Murat İnce'ye saygısından başkanlığı İnce'nin yapmasını uygun gördü. O gene perde arkasından Eskişehirspor'a büyük paralar aktarmaya devam edecekti. Murat İnce de sadece yaşıyla elde etmemiştir bu saygıyı... Viyana İktisat Fakültesi mezunu, Almanca ve İngilizceye hâkim yeni başkan, Aziz Bolel gibi dürüstlüğü ve işbilirliğiyle takımı en iyi şekilde idare edecekti. Son olarak Kaptan Fethi'nin anlatacaklarıyla Yalçın Kılıçoğlu'nu bir kez daha özlemle ve rahmetle analım... "Elbette merhumun Eses'e katkıları saymakla bitmez, ben size çarpıcı bir örnek vereyim... Yalçın Bey, şu anda Türkiye'nin en iyi kiremidi olan Kılıçoğlu kiremitlerini fuel-oil'le pişirmek için yeni bir fırın ve fabrika yaptırmıştı. Hatta ölümünden kısa bir süre sonra küşadı yapılan bu fabrikaya onun ismi verildi. Bu proje için bankadan 50 milyon lira kredi çekmişti ve bu paranın 5 milyonunu gözünü kırpmadan Eskişehirspor için harcamıştı...Eskişehirspor'un kurtuluşu için böylesi fedakâr yöneticilere ihtiyacı var..."

"Çekik gözlü peygamber..."[48]

Eskişehirspor'un yöneticileri arasında ulusal çapta isim yapmayı başaran bir başkası olan Aydın Begiter, İstanbul'a taşındığı 1975 yılına kadar camianın en önemli isimleri arasındaydı. Nafiz Yazıcıoğlu ve Şükrü Kuntasal gibi isimlerin kısa süreli ve zorunlu sürdürdükleri genel kaptanlık görevi Begiter'in elinde bütün incelikleriyle işlevsel hale geldi. 1980'den sonra iki kez kulüp başkanlığı da yapan Begiter'in sevenleri kadar nefret edenleri de vardı. Eses'in Baş Tatar'ı Aydın Begiter, Kırım kökenli bir babanın ve Çerkeş Çepne'de doğma, Poyra'da büyüme bir annenin oğlu olarak 1

Mayıs 1937'de Eskişehir'de dünyaya gelmiş. İstanbul'daki şirketler grubunda yaptığımız görüşmede anlattığı biyografisinin ilk yılları, futbol ticaretindeki başarısının nedenlerini açık açık gözler önüne seriyor...

> İnkılâp llkokulu'nda Yılmaz Büyükerşen'le birlikte okudum. 1950'li yılların başında vergi kanunu, vergi müşavirliğiyle ilgili kanun resmen kabul edilince hayata kısa yoldan gireyim diye Eskişehir Lisesi'nin orta kısmını bitirdikten sonra Ticaret Lisesi'ne geçtim. Aynı yıllarda, 1892'den beri sahibi olduğumuz fırından da tahliye edildiğimiz için bir an önce para kazanmamız söz konusuydu. Yarım gün okulda derslere giriyor sonra da çalışıyordum. 1953'te okul bitti, Yüksek Ticaret Okulu'na devam etmek gerekiyor ama daha bırakın Eskişehir'i İstanbul ve İzmir dışında bu okullar yoktu. Ailenin durumu dışarıda adam okutmaya müsait olmadığından 1955'te İzmir'de Eskişehirli birinin kurduğu fabrikada muhasebe müdürü olarak çalışmaya başladım, İzmir'de okula başlamayı istedim ama iş yoğunluğundan bu mümkün olmadı. 1958'de askerliğimi yaptığım sıralarda Orhan Oğuz Hoca, Eskişehir iktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni kurdu. Terhisime bir ay olmasına ragmen sağolsunlar kaydımı yaptılar. İktisat ve Maliye Bölümü'nü Büyükerşen'le birlikte, okulun ilk mezunları olarak, 1962'de bitirdim. Okurken aynı zamanda Çift-kurt Kiremit Tuğla Fabrikası'nda muhasebe müdürlüğü de yapıyordum. 1963'te Porsuk Bulvarı'nda serbest ticarete atılıp ev aletleri falan sattığım kendi yerimi açtım. 1965'ten 1970'e kadar Arçelik, Profilo gibi beyaz eşyalarla Milangaz bayiliğini alarak işleri büyüttüm. 1970'te Efes Pilsen, Ankara Gazozu gibi bazı meşrubatların dağıtımı işine girdim. 1975'te ise ailece İstanbul'a taşındık. O günden itibaren inşaat ve emlâk işleriyle uğraşıyorum...

Begiter futbola Eskişehir'in amatör küme takımlarından Işıkspor'da başladı, WM sisteminde sağiç oynadı, daha sonra uzun yıllar kaleci olarak hizmet verdi amatör futbola... Eskişehirspor'un kurulduğu ilk günlerden itibaren hep işin içindeydi. Yönetimde

renkli kişiliğiyle her zaman ön plânda olan Begiter de Yalçın Kılıçoğlu'nun Eskişehirspor için önemini vurguluyor.

> Eskişehirspor'un kurulması kararlaştırılıp bu iş için ilk yönetim kurulu oluşturulduğunda ilk icraat halktan para toplamak oldu. Tabii yeni kurulan bir kulüp için insanlardan para alabilmek çok zordu. Zaten kamuoyunda yeterli ilgi oluşmayınca yönetimde de huzursuzluklar başladı, hatta birçok arkadaşımız bu işten vazgeçtiklerini açıkladılar. İşte tam da bugünlerde Yalçın Kılıçoğlu çıktı sahneye. Kendisinden yaşça büyük olan idarecilere ve akranı olan bizlere bu konudaki fikrini açıkladı. 'Siz bu takımı kurdunuz da siz ne koydunuz ortaya?' gibi gayet mantıklı bir soru attı ortaya. Doğruydu, önce biz yöneticiler ellerimizi ceplerimize sokmalıydık, belli bir meblâğa ulaşmalıydık ki halkın karşısına çıktığımız zaman onların da desteğini yanımıza alalım... O gün bu konuşma üzerine masanın etrafındaki herkes belli bir para koydu ortaya ve sonuçta 87 bin 500 lira topladık. Bu paranın 30 bin lirasıyla Beşiktaş'tan Yüksel Özbek'i aldık. Nihat ve Fethi amatör kümedeydi; 17 bin 500 liradan bağladık. En son kaleci Hakkı'yı istanbul'dan 5 bin liraya getirdik. Diğerleri de 5 bin lira civarındaydı. Sonuçta bir sene sonra şampiyon olacak Eskişehirspor kadrosunu 177 bin 500 liraya kurduk.
>
> Rahmetli Kılıçoğlu hep kenardan destek veriyor gibiydi ama ilk günden vefatına kadar Eskişehirspor'un maddi anlamda en büyük silahıydı!..

Aydın Begiter Nihat'ı kimseye kaptırmamış, imzayı attırıyor. Sağda Antrenör Abdullah Matay.

Eskişehirspor'un başa oynadığı yıllarda futbol kamuoyunun çok yakından tanıdığı Aydın Begiter'i yeni nesile tanıtmak isteyenlerin onu "1960'lı ve 70'li yılların İlhan Cavcav'ı" olarak tanıttıklarına çok şahit oldum. Peki Begiter'in Cavcav'la ilgili düşünceleri nelerdi?

> Biz İlhan'ın yaptığını 30 sene evvel yaptık. Çok iyi bir taramayla biz de dönemin en iyi futbolcularını sağdan soldan tesbit eder takıma dahil ederdik. Hatta şu anda İlhan'ın Belçika'daki en iyi menajeri Bekir Tetik de o zamanlar bizim adamımızdı. O yıllarda henüz bir fabrikada çalışıyordu ve resmen menajerliğe başlamamıştı, bizim Belçika kampının görevlisiydi. Dolayısıyla benziyorsa İlhan bize benzemiştir. Futbola bakış açımız ve tarzlarımız aynı tabii. Benim kafamda ne varsa İlhan onları başarıyla uyguladı ve sonunda Gençlerbirliği'ni çok güzel, çok başarılı bir takım haline getirdi. Biz Eses olarak yola belli bir noktadan sonra devam edemedik. Elbette naklen yayın gelirleri ve çeşidi kulüp gelirleri de büyük destek oldu ona...

1989'da kurulan Türkiye 1. Lig Kulüpler Birliği'nin de ilk başkanı olan Aydın Begiter'in, gazetecilerle de çok iyi bir ilişkisi vardı. 1970'lerde Milliyet'te başladığı futbol yazarlığına 30 yıla yakın bir süre devam etti. 1980'lerin son seçiminde de ANAP'tan Eskişehir milletvekilliği için adaylığını koydu ancak kazanamadı.

Transfer dönemlerinde yaptığı sıkı pazarlıklarla Eskişehirspor'a birçok futbolcu kazandıran Begiter başından geçen ilginç bir transfer öyküsünü şöyle anlattı:

> Galatasaray'da önemli hizmetlerde bulunmuş kaleci Nihat'ı alacaktık ve o günlerde henüz Galatasaray da genç kalecinin peşindeydi. Nihat Ordu Milli Takımı'nda görevliydi ve Irak'tan mı İran'dan mı ne dönüyordu. Biz Hava Kuvvetleri'ndeki dostlarımız sayesinde uçak Ankara'ya yakıt ikmaline inince Nihat'ı istanbul'a göndermeden uçaktan aldık ve yöneticilerimizden Sazaklar'ın otelinde misafir ettik. Misafir ettik diyorum, siz kaçırdığımızı anlamışsınızdır herhalde. Nihat'ın başını beklemesi için de Ayı Yusuf diye meşhur bir taraftarımız vardı, onu koyduk odaya. Rahmetli Ayı Yusuf da gece hayatını severdi. Arkadaşlarının telefonu üzerine Yusuf gece kulübüne eğlenmeye gidiyor ve sabah altı, altı buçukta dönüyor otele. Tam o sırada Nihat elinde bavuluyla odadan çıkıyor ve çıkarken de 'Günaydın Yusuf Abi' diyor, bizimkisi de gecenin ve alkolün etkisiyle unutuyor o adamın kaçırıldığını, kendisinin başkaları adamı kaçırmasın diye Nihat'ın başına konulduğunu ve 'Günaydın' deyip futbolcuyu uğurladıktan sonra vuruyor kafayı yatıyor. Bana durumu bildirdiklerinde atladım arabama İzmir'e gittim. O günlerde büyük takımlarla transfer yarışına girmişiz, bari diğerlerini kaptırmayalım diyorum. İzmir'de kaleci Mümin'in transferini gerçekleştirdim. Ertesi gün de Ankara'ya geçip Vahap'la Nuri'nin transferlerini hallettim. Öğlene doğru Vahap'la, akşam da Nuri'yle anlaştık ve bir gün sonra mukavele imzalayacağız. Bu sırada Galatasaraylılar Nuri'yi kaçırıyorlar, bizde de telâş var. Dörtlü operayonda Nihat'ı zaten G.Saray'a kaptırmışız, bir de Nuri'yi alamazsak takımı güçlendirme yönünde önemli bir darbe yiyeceğiz. Ne yapalım ne edelim derken gittik biz de Nuri'nin karısını kaçırdık ve otele getirdik. Otelde diğer arkadaşlarla birlikte hanımını etkilemeye çalışıyoruz, işte 'G.Saray büyük takımdır, İstanbul muhitinde şöhret, kadın, sosyete derken bu Nuri seni bırakır' falan diyoruz...

Transfer dedikoduları uzun zamandır ağızdan ağıza dolaştığı için ben işin içinde Metin Oktay'ın olduğunu tahmin ediyordum. Oktay'ın Mecidiyeköy'deki evinin yakınında King Otel'de diye bildik bir yer vardı. Metin bunu kesinlikle King Otel'e götürmüş dedim, telefonda bizim kim olduğumuzu anladıkları için kesinlikle telefonu bağlamıyorlar. En sonunda karısına arattık ve telefona çıktı Nuri. Bağırış çağırış derken nihayetinde biz Nuri'yi aldık, hemen havaalanına koştuk. O gün rahmetli Yalçın da uçaktaydı ve ne olur ne olmaz diye Yalçın'a iyice tembih ettik, 'uçak havalanasıya kadar sakın yanından ayrılma' diye. Zira hareketli bir çocuktu bu Nuri. Eskişehir'den de subay arkadaşlara haber saldık, onlar karşıladılar ve idarecilerimize teslim ettiler de o kadar maceradan sonra imzayı attırabildik Hacettepeli Nuri'ye...

Abdullah Gegiç'in Eskişehirspor'dan ayrılması üzerine Abdullah Matay antrenör oldu. O güne kadar Eskişehirspor Genel Kaptanı olarak sahnede olan Aydın Begiter ise herkesi şaşırtan bir kararla bundan sonra teknik direktör olarak görev yapmak istediğini açıkladı.

Gegiç ayrılınca onun yerini dolduracak çok kuvvetli bir antrenöre ihtiyaç duyduk ama bir yandan da bütçemizi düşünmeliydik. Hocamızın bütün başarılarında zaten yanında olan Abdullah Matay'ı Gegiç'in görevine getirdik ve Matay'ın görevini de ben üstlendim ve görev yaptığım süre boyunca bu işten beş kuruş almadım, dolayısıyla Abdullah Gegiç'e ödediğimiz hatırı sayılır para kulübün kasasında kalmış oldu!..

Antrenörler...

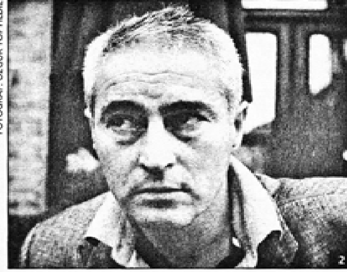
Eskişehir futboluna damga vuran ilk antrenör Galip Türkkan olmuştur. O güne kadar sadece aşkla bu işi yürüten futbol sevdalıları da vardı elbette. Ancak Galip Hoca (1924-27 Ocak 1990)

kent için bir dönüm noktasıdır. Benim kuşağımın ancak öldüğü yıl Tepebaşı'nda ismiyle açılan halı sahadan bildiği bu değerli insanı daha fazla tanıma yolunda oğlu Hüsamettin Bey'in ve Eskişehir'in en zinde spor adamlarından Şekersporlu Baba Turhan'ın katkılarını gördüm... Üsküp'te doğan, Sloga takımında futbola başlayan ve Tito'nun desteklediği rejimin takımında uzun yıllar top koşturan Türkkan, Yugoslav futbolunun en önemli ismi Spiç'den aldığı feyzle Eskişehir'e geldiği 1956'dan itibaren futbolcuların değişimine katkıda bulunmuştur. İlk olarak, çalıştırdığı ve aynı zamanda formasını da giydiği Eskişehir Şekerspor'u 11 yıl Eskişehir Şampiyonu yapmayı başaran çalıştırıcı gerek idman programları gerekse oyuncularına yaklaşımıyla değişimin sembolü olmuştur. Dönemin Türkiyesi'nde sayılı düzgün sahalardan Şekerspor'un sahası da onun gayretleriyle hizmete sokulmuştur. 5 Ocak 1965'te kurulan ve kurucuları arasında Eskişehir Demirsporlu Kasap Rıza'nın da bulunduğu Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği (TÜFAD) ilk açıldığında futbol baronları tarafından kabul görmediği için zorlandığı günlerde Eskişehir ve Galip Hoca öne çıkmıştır. Derneğin ilk kursu 1966'da Eskişehir'de hocanın eğitmenliğinde düzenlenmiştir. Apak da, çeşitli nedenlerden dolayı bu yeni derneğe ve açmak istedikleri kurslara karşıdır. Yugoslavya'da üst düzeyde futbol oynayan Türkkan ise futbolda eğitimin gerekliliğine inananlardandır. Konu kendisine aktarıldığında Başkan Sahir Gürkan'a, "Te be yahu bu kolay iş, ben Eskişehir'de bi bakayım, açarız orada bi kurs, sen merak etme" der. Açılan bu kurs derneğin ve antrenörlerin önünü açması bakımından çok önemlidir. İlk Başkan Gürkan anlatıyor...

1) Zekai Tabakoğlu, Candan Dumanlı, İlhan Çolak. 2) Coşkun Demirbakan. 3) Abdullah Matay.

1966'nın Nisan ayında basın vasıtasıyla Eskişehir'de cemiyetin ilk kursunu açacağı duyuruldu. Galip Türkkan 28 antrenör namzedini bir araya getirmişti. Eskişehir Devlet Demiryolları salonunu İsmet Ulaş temin etmiş, misafirhaneyi de garantilemişti. Mustafa Gerçeker de sahaları kullanmamıza izin vermişti. Cemiyetin bütün öğretim üyeleri kendi masrafları ile Eskişehir'e taşınarak 15 günlük kursu açtılar ve başarı ile sonuçlandırdılar. Bu kurs çok ciddi ve disiplinli geçti. Yapılan sınavlarda 5 kişi başarısız oldu ve kurs 23 mezun verdi. Cemiyetçe bastırdığımız diplomaları kurs mezunlarına dağıttık. O tarihlerde Eskişehirspor, teknik direktörü Abdullah Gegiç'in yönetiminde çok başarılı maçlar çıkarıyor ve bir Anadolu takımının ilk defa 1. Lig'e çıkma şansı gittikçe artıyordu. (Dönem ve olay itibariyle antrenör, Abdullah Gegiç değil

Abdullah Matay olmalı. - Ö.T) Eskişehirspor'un bu durumu federasyonun da ilgisini çekiyordu. Mayıs ayında her maça federasyon başkanı, daire müdürleri maçları takip için Eskişehir'e gidiyordu. Lig maçı öncesi amatör takımlar maç yapıyor, kurs görmüş antrenörlerin takımları devamlı başarılı oluyorlardı. Stadta şeref tribününde bu yüzden bizim açtığımız kurs konuşuluyor ve federasyondakilerin kulakları bunları devamlı işitiyordu. Haziran ayında Orhan Şeref Apak beni çağırttı. Gene ne vardı, merak ediyordum. Eskişehir'de kendi kendimize bir kurs açmıştık. Şimdi bunun hesabını mı verecektik?.. Bu ihtimale göre hazırlandım. Biraz da hırslı idim. Odasına girdim, beni öptü, çay söyledi ve konuştu: 'Bak Sahir, Eskişehir'de açtığınız kursu işittim. Çok güzel geçmiş, biz bu işi beceremiyoruz. Cemiyet olarak bundan sonra kurslarımızı siz açın.' Birdenbire bir balon gibi söndüğümü hissettim. Aylarca bir iddia, hırs ve azimle çalışıp, sıkıntı ve yokluklara göğüs germiş ve birden ipi göğüslemiştik. Sanırım Orhan Bey hayatında ilk ve son defa kullanmıştır bu cümleyi. Onun için becerememek diye bir kelime yoktu çünkü. Arkadaşlarla biraraya geldik, durumu tartıştık. Önemli ve tarihi bir görev üstlenmiştik. Başarılı, çok başarılı olmamız gerekiyordu. Bunun için de iyi organize olmalı, çok çalışmalıydık. Bu arada bize bu şartların hazırlanmasında büyük rolü olan Eskişehir kursu mezunlarını da unutmamalıydık. Onların kurs denkliklerini federasyon kabul etmeliydi. Kurs planlamalarını yaparken denklik olayını da hallettik...[49]

Galip Türkkan, Şekerspor ve Eskişehirspor dışında Zonguldak Kömür, Ankaragücü, Bolu, Konya, Konya idman Yurdu, Nazilli, Uşak, Kütahya, Eskişehir Demirspor... gibi pek çok takımı da çalıştırmıştır. Eskişehirspor kurulduğunda beraber çalışacağı Abdullah Gegiç gibi o da prensiplerine sıkı sıkıya bağlı bir hocaydı. Gösterişten uzak, mütevazı kişiliğine dair mukayeseli bir 70'ler metni de bunun altını çiziyor zaten...

Kaloperoviç'in Eskişehirspor'a antrenör olmasının hikâyesi oldukça ilginç... Bakın nasıl olmuş bu iş?.. Kaloperoviç,

> Bursaspor'u bıraktıktan sonra kendi kendisine Eskişehir'e gelmiş. Sonra da Eskişehirli idarecileri bulmuş, 'Mersin'e geçiyordum, buraya da bir uğramadan edemedim' demiş. Neyse, uzatmayalım lâf lâfı açmış, derken iş gelmiş antrenörlük konusuna. Malûm, Eskişehirspor da üç aydır antrenör peşinde... Kaloperoviç demiş ki: 'Altay sezon sonuna kadar 500 bin verdi. Metin gitmediği için kabul etmedim.' Herkes kendisini hayranlıkla dinlerken Kaloperoviç devam etmiş, 'Mersin ayda 30 bin teklif etti, istemedim.' En sonunda da baklayı ağzından çıkarmış, 'Sizi daha çok severim.' Pazarlık başlamış tabii... Ancak, Toma Kaloperoviç 'Bir şartım var' demiş. 'O da, dışarıya para aldığımı söylemeyeceksiniz.' Eskişehirli yöneticiler hiç düşünmeden kabul demişler. 'Sonra' diye devam etmiş Kaloperoviç '50 bin lira da isterim' Ona da kabulü bastırmış kırmızı siyahlı yöneticiler. 'Eee' demişler... Kaloperoviç son isteklerini de şöyle sıralamış: 'Sezon sonuna kadar yeme, içme, yatma size ait. Bir de futbolcular kadar maç primi...'
>
> Gözümüzün önünde Galip Hoca'nın bisikletli hayali canlandı. Zavallının, yaz demeden kış demeden üzerinde eşofmanı, boynunda atkısı bisikleti ile Porsuk ile sahalar arasında dolaşması gözümüzün önüne geldi. Üstelik Kaloperoviç de Galip Hoca'nın çalışmasını, hem de bugüne kadarki programını beğenmiş ve değiştirmeyeceğim demiş... {50}

Eskişehirspor kurulduğunda ilk antrenör Abdullah Matay olmuştur. Matay, dönemin imkânsızlıkları nedeniyle hem futbolcusu hem de antrenörüdür Eses'in... 6 Temmuz 1965-30 Haziran 1966 tarihleri arasında çalıştırdığı Eses'te ilk maçlarda forma giymiştir. 1966'nın 10 Şubat'ıyla Mart'ı arasında ise Eskişehir bozkırından yabancı bir antrenör; Boroviç, gelip geçmiştir. Sezonun bitiş düdüğünün stresini yaşamak yine Abdullah Matay'a kalır. Takım 1. Lig'e çıkmaya hak kazandığında yönetimden böyle bir talep gelmemesine rağmen Abdullah Hoca bırakacağını açıklar. 2. Lig mücadelesinin kendisini yıprattığını ve "Milli Lig"in apayrı bir macera olduğunu belirterek görevden affını istese de bu bir

centilmenliktir, mütevazılıktır ve dahi şanlı Eses'in parlak geleceğine yönelik ipince bir taktiktir!.. Zira Matay kariyerinde, Samsun, Ordu, Zonguldakspor gibi 1. Lig takımlarının yanısıra pek çok 2. Lig ve amatör takımı da çalıştırmıştır.

1966-67 futbol mevsimine başlarken yönetimiyle birlikte yenilenmiş Eskişehirspor'da 1. Lig mücadelesi için iddialı bir teknik direktör ismi gündeme gelir ve bu iş için eski milli kaleci, dönemin renkli simalarından Cihat Arman'la anlaşılır. Arman, 1 Temmuz 1966-30 Haziran 1967 tarihleri arasında, bir sezon boyunca, kırmızı siyahlı takımda amatörlükten profesyonelliğe geçişin kaidelerini tatbik eder. İyi kötü bitirilen bu sezonun ardından ise bugün bile Eskişehirspor denildiğinde taraflı-tarafsız herkesin aklına gelen o mutluluk tablosunun yaratıcısı Abdullah Gegiç çıkar sahneye. Dört yıl boyunca adaşı ve yardımcısı Matay'la birlikte bu şehre, gördüğü en güzel günleri armağan eder Abdullah Gegiç. Eskişehir'e hizmeti geçmiş değerlerin heykellerini yaptırarak bu şehre gönül verenlerin takdirlerini kazanan Belediye Başkanı Büyükerşen'e hatırlatmak isteriz ki, Gegiç kelimenin tam anlamıyla heykeli dikilecek adamdır!..

Efsane yaratan devrimci: "Sir" Abdullah Gegiç...

I. Lig serüvenine başladıktan bir süre sonra Cihat Arman'la yollarını ayıran Eskişehirspor yönetimi ilk önce, 3 Temmuz 1965'te jübilesini yapmış olan Basri Dirimlili'ye teklif götürür. Doğup büyüdüğü şehre hizmet etmek istediğini belirten Dirimlili, bir yıl izin ister. Buna gerekçe olarak da "hanımının bu yıl doktora vermesi icabettiğini"[51] söyler. Bunun üzerine yöneticilerden Yalçın Kılıçoğlu, Fenerbahçe'de görevde olduğu bir sezonda camiayı memnun edemeyen Abdullah Gegiç'le bağlantı kurar ve Eskişehirspor'un altın devri için kuyumcu, Eses'e gelmeye ikna edilir...

> O yıl rahmetli Yalçın Kılıçoğlu evime ziyarete geldi. Kendisinin İstanbul'da oto galerisi olduğunu ve beni Eskişehirspor'a götürmek istediğini söyledi, transfer teklifi

yapu. Yalçın Bey çok iyi Almanca biliyordu. Hep görüşmelerimizi Almanca yaptık. Çünkü Türkçe'yi pek iyi konuşamıyordum. Geçen yıl Eskişehir'de Fenerbahçe'yi çalıştırırken 3-3 berabere kalmıştık. Eskişehir çok genç ve iyi takımdı. Hoşuma gitmişti. Kulübün başında Murat İnce Bey vardı. Kendisi Yalçın Bey'in müdürüydü. O da çok iyi Almanca biliyordu. Almanya'da eğitim görmüş çok iyi bir insandı. Bir yıllık kontrat yaptık...[52]

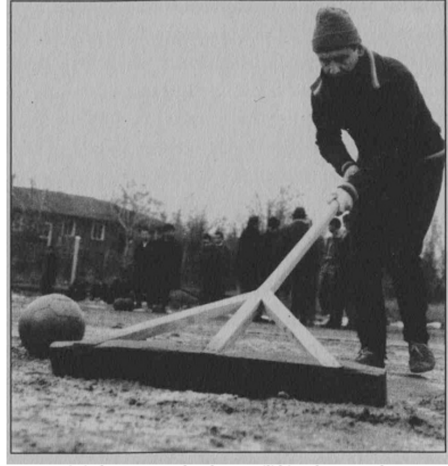
Kendisini işine adamış bir antrenörün resmidir.

Abdullah Gegiç'le söyleşi yapmak için İstanbul'a gittiğimde defterimde heyecanla karaladığım pek çok soru vardı. Haliyle sorularımın hepsi 60'lı ve 70'li yılları öğrenmeye yönelikti. Daha önce Amigo Orhan'da gördüğüm bir netlikle geçmişten bahsetmekten kaçıyordu efsane antrenör... 60'larda 2000'lerin futbolunu plânladığını, çalıştırdığı takımlarda "geleceğin futbolunu" oynattığını birçok kez dile getirdi. Gerçekten de, 1965'ten beri taradığım *Milliyetin* spor sayfalarında Gegiç'in "Gelecekte Futbol Nasıl Olacak?", "2000 Yılında Dünyada Futbol" başlıklı seri yazılarını büyük bir iştahla okumuştum. Hocanın hayatını devam ettirdiği Gaziosmanpaşa'daki mütevazı bir pastanede geçmişten geleceğe bir söyleşi yaptık. İşte, Balkan Harbi'nin patlak vermesi üzerine İzmir'den Yugoslavya'ya göç eden Osmanlı subayı Kamber Efendi'nin torunu Gegiç'in kendi ağzından yaşam öyküsü:

19 Mart 1924 tarihinde, daha çok Müslümanların yaşadığı küçük bir Yugoslav kasabasında, Yeni Pazar'da doğdum. Futbola oranın takımında başladım. İkinci Dünya Savaşı yıllarında gittiğim Avusturya'da FC Wien'de forvet olarak

> yer aldım. Zeman, Stotz ve Riegler gibi sonradan parlayacak pek çok yıldızla önce genç takımda, sonra birinci takımda oynama şansı buldum. Savaş bitince evime döndüm ve bir yıl daha futbol oynayıp tahsil için Belgrad'a gittim, İktisat Fakültesi'ni bitirdim. Üniversiteden sonra tekrar Yeni Pazar'a dönüp Ticaret Okulu'nda hocalık yapmaya başladım. Belgrad'da okula devam ederken bir yandan da OFK Beograd, Maçva-Şaboc ve Sarejevo gibi 1. Lig takımlarında orta saha elemanı olarak top koşturuyordum. Yeni Pazar'da antrenör olmadığı için oranın takımında hem futbol oynadım, hem takımı çalıştırdım. İçimde okumaya karşı müthiş bir açlık vardı. Araştırma yapmayı, okuduğum kitaplardan notlar çıkarıp yazı yazmayı çok seviyordum. Bu yüzden 1954 yılında ikinci yüksekokulum olan Yugoslavya Spor Akademisi'ne girdim ve iki yılın ardından başarıyla mezun oldum. Artık antrenörlük lisansım vardı... İlk olarak Bor'u iki yıl çalıştırdım. Takımı amatör kümeden 2. Lig'e çıkardım. Bu başarı beni Radniçki Niş'in başına getirdi. 1. Lig'e yeni çıkan bu takımı ondört takım arasında altıncı sıraya yükselttim...

Eğitim ve disipilini sayesinde yavaş yavaş ismini duyurmaya başlamıştır Gegiç... Niş'ten sonra iki yıl çalıştırdığı Sarejevo'yu ilk yıl dördüncü, ikinci yıl da ikinciliğe getirir...[53] İleriki yıllarda Türkiye'de çok sık başına geleceği üzere şampiyonluğu kıl payı kaçırmasının ardından Yugoslavya'daki lakabı hazırdır: Amatör ruhunun kurtarıcısı! Yugoslav Ümit ve B Milli takımlarının ardından, Çiriç'ten sonra A Milli takım antrenörlüğüne getirilir. A Milli takımda hocalık yapmak hiç de kolay değildir. Zaten Gegiç bu şerefli göreve Yugoslavya'nın en büyük kulüplerinden Belgrad'ın Partizan takımında 1964-65 sezonunda kazandığı lig şampiyonluğunun ardından getirilir. Çalıştırdığı takım Rusya'yı Moskova'da 1-0 yenince dikkatleri iyice üzerine çeker... Abdullah Hoca'yı tüm dünyaya tanıtan ve Türkiye'ye gelmesine vesile olan takım yine Partizan olmuştur...

Gegiç'in başarısının altında özverili bir çalışma vardır.

> 1965-66 sezonunda Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'nda Partizan'la çok başarılı maçlar çıkardık. Sırasıyla Nantes, Verder, Sparta Prag ve Manchester United takımlarını eledikten sonra finalde Real Madrid'le karşılaşmaya hak kazandık. Bu maç benim için çok önemliydi, ikinci maç Brüksel'de oynanacaktı. Son 15 dakikaya kadar maçı 1-0 önde götürdük. Defanstaki birkaç hatamızı affetmeyen Real, maçı 2-1 kazandı...

Çok önemsediği bu maç sadece kariyerini değil ilk çocuğunun hayatını da şekillendirmişti. Gegiç o maçın acısını yüreğinde her zaman yaşatmak için ilk çocuğu olan oğluna maçın oynandığı "Brüksel" ismini verir: Brüksel Gegiç!.. Dönemin spor magazin sayfalarında Gegiç'in Brüksel'i futbolcu olarak yetiştireceği ve Brüksel'in intikamını alacağına dair haberler yapılmış.[54] Gegiç'e büyük bir merakla soruyorum tabii, "O şimdi başarılı bir mühendis" cevabıyla gülümsüyorum...

Gegiç'in iki oğlu daha var ve tahmin ettiğiniz üzere ikisinin ismi de anlamlı: Anadol ve Kadir!.. Kadir, 1975 yılında İstanbul'da bir Kadir Gecesi doğmuş. "Neden Anadol?" soruma ise gözlerinin içi gülerek, muzaffer bir komutan edasıyla cevap verdi Gegiç Hoca:

> Anadolu'da futbol ihtilâlini kim yaptı? Ben yaptım; Eskişehir'de!.. O yüzden de oğlumun adını Anadol koydum. 1969 Ekim'inde, yani Eskişehirspor'umuzun futbolda Anadolu ihtilâlini gerçekleştirdiği günlerde doğan çocuğuma bundan daha uygun bir isim koyamazdım.

Oğullarımın ismi hem ilginç, hem de son derece anlamlıdır. Benim için... futbol için... ve Eses için. Belirtmeye gerek var mı? Dördüncü evlâdım da Eskişehirspor'dur!..

Gegiç Türkiye'ye çok yüksek bir kariyerle gelmiştir...

Türkiye'ye geldiğimde teknik direktör olarak Avrupa'da ikinci, dünyada üçüncü sıradaydım. Fransa'da o yılın futbol istatistiklerine bakın, arşivlerine bakın, bu doğrudur. Ve eğer finalde Real'i yenseydim her şey hazırdı, ertesi gün Real Madrid'in başına geçecektim... Ama olmadı, kaderimizde Türkiye'ye gelmek varmış. Bunları şunun için söylüyorum; ben Türkiye'ye 'göçmen' olarak gelmiş bir adam değilim!..

Kariyerinin doruğundayken hocanın Türkiye'ye gelmesinde duygusal nedenler ağır basmış. Fenerbahçeli yöneticiler Gegiç'le anlaşmak için birçok kez yanına gelmişler. Teklifi kabul etmesinin altındaki neden, babasının vatan sevgisi:

Babam Türkiye'yi çok seviyordu ve Türkçe biliyordu. Bizim oralara Cumhuriyet gazetesi ulaşırdı en çok... 1930'lu yıllarda Beşiktaş'ı, Fenerbahçe'yi, Galatasaray'ı ve Türk futbolunu bu gazetenin spor sayfaları sayesinde tanıyorduk. O dönemin pek çok yıldız futbolcusuyla ilgili çıkan haberleri en ince ayrıntısına kadar takip ederdik.

Faruk İlgaz'la Kadir Has beni Fenerbahçe'nin başına getirmek için iki hafta ikna etmeye çalıştılar. Belli bir noktadan sonra yanlış karar verebilirim düşüncesiyle ailemle temasa geçtim. Rahmetli babam, 'Abdullah, beni baban olarak kabul ediyorsan hangi şartlar altında olursa olsun Türkiye'ye hizmet edeceksin... Bu benim sana vasiyetimdir.' deyince cevabım artık 'hayır' olamazdı... Anlaştık ve 1966 yılında cebimde 200 dolar olduğu halde Türkiye'ye, Fenerbahçe'ye geldim. O zamanlar Fenerbahçe'nin doğru dürüst bir çalışma sahası yoktu. İdman için 40 km uzaktaki Anadoluhisarı'na gidiyorduk. Futbolcular kayıklarla idmana geliyordu...

35 yılı aşkın bir süredir de bu ülkedeyim ve babamın vasiyetini hakkıyla yerine getirdiğimi düşünüyorum...

Gegiç ve talebelerinin başarı hikâyesi.

Sezonluk başarılara endekslenen takımlarda sezon sonunda şampiyonluk yakalanamadığında hep birilerinin takımla ilişiği kesildiği gibi, Abdullah Gegiç de 1966-67 sezonu bitiminde takımı şampiyon yapamadığı için FB'den ayrılmak zorunda kaldı. Büyük umutlarla ve pek çok Avrupa takımını reddederek geldiği Türkiye'de böyle bir davranışla karşılaşınca acaba Fener'den kırgın mı ayrılmıştı Gegiç?..

> Hayır, kırgın değilim. Ben her zaman söylerim, ben çalıştırdığım takımlarda birinci yıl yıkıcıyımdır. Ama nasıl yıkıcı?.. Bir yıl boyunca eski değerleri, yanlış alışkanlıkları sarsarım ve yeni modeli monte etmeye hazırlarım takımı... İlk yıl yıkıcıdır Gegiç, ikinci yıldan itibaren ise artık yaratıcıdır. Fenerbahçe camiası, daha doğrusu yönetimi bana kendimi ispatlamam için sabırsız davranmıştır, o kadar... Bakın, Fenerbahçe'den hemen sonra geldiğim Eskişehirspor'a... İlk yıl ligi dokuzuncu sırada bitirdik. Ardından 1968-69 ve 1969-70 sezonunda takımım ikinci sıradaydı. Şampiyonluğun ligin son haftalarına kadar en güçlü adaylanndan birisiydik... Yani, kırmızı siyahlı

> takımımın yöneticilerinin bana tanıdığı bir yıllık şanstan sonra yavaş yavaş başarılara imza attık, kupalar kazandık!..

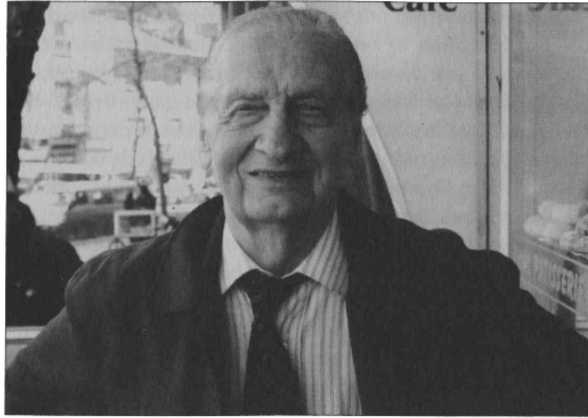
19 Haziran 1967 tarihinde geldiği Eskişehir'de bir yıla yakın bir süre, Eskişehir futbolunu çok iyi bilen Galip Türkkan'la çalışan Gegiç, daha sonra Eses'ten ayrılısıya kadar Abdullah Matay'la çalıştı. Eskişehirspor'la hayata geçirdiği pek çok uygulamayla ülke futboluna da çok şeyler kattı. Maç sabahı idman yapan bir takımla ilk defa onun zamanında karşılaştı Türkiye... Atatürk Stadı'nda ve Şeker Fabrikası'nın emektar sahasında maç günü yapılan ağır antrenmanlara Eskişehirsporlu futbolcular kısa sürede alıştı ve liglerde göze çok hoş gelen, modern futbolla kırmızı şimşekler futbolseverlerin sempatisini kazandı. Takıma 1970 Temmuz'unda Zonguldakspor'dan gol kralı olarak gelen Halil Güngördü takımdaki ilk günlerinde bu idmanlara alışmakta güçlük çekmişti...

> Eses'e önemli bir transfer ücretiyle gelmiştim. Haliyle taraftarlar, yöneticiler ve takım arladaşlarım benden bir an önce gol atmamı bekliyordu. İdman yapıyoruz, herkes gayet neşeli ve enerjik, kimsede yorgunluk belirtisi yok. Ardından maça çıkıyoruz herkes son düdüğe kadar koşuyor, mücadele ediyor. Bense eski bir atlet olmama rağmen zorlanıyorum. Sonra takımdakilerin Gegiç hocamın felsefesine uygun disiplinli bir çalışmayla bu hale geldiklerini gözlemledim. Eskişehirspor forması giyen kadrodaki herkesin bünyesi maç sabahları yapılan idmanlarla hocanın kafasındaki ideal şekle gelmişti. Bir-bir buçuk ay sonra sıkı bir çalışmayla ben de sisteme alışıp goller atmaya, 90 dakika boyunca kesilmeden oynamaya başladım...

Gerçekten de kendi yetenekleriyle Eskişehirspor stilini kısa sürede harmanlayan Halil, Eses'in kazandığı Türkiye Kupası ve Başbakanlık Kupası finallerinde attığı ikişer golle hem kendisine verilen parayı hak ettiğini ispatlayacak hem de Eses taraftarı tarafından "Riva" mertebesine yükseltilecekti. Riva Halil!..

Gegiç'in tek yeniliği maç sabahı rakipleri otelde uyurken Eses'e idman yaptırması değildir elbette... Bir gün antremana elinde ortası delik kocaman kartonlarla gelen hoca, futbolcularının şaşkın

bakışlarına aldırış etmeden önce kartonları ikiye ayırır ve her futbolcuya bir tane vererek, "Bre bunlar sizin kravatlarınız, bu kartonları boyunlarınıza geçirıysınız, top sürmeye başlıyısınız..." der. "Gegiç'in Futbol Kravatı" olarak anılacak olan bu kartonları boyunlarına geçiren futbolcular ilk zamanlar yerdeki topu göremedikleri için zorlanırlar ama kısa bir süre sonra artık aşağıya bakmadan kafaları dik bir şekilde top sürmeye başlarlar. Başları havada futbol oynayan takımın hem pas isabet yüzdeleri artmış hem de şık bir görüntü oluşmuştur. Bunun dışında hava toplarında üstünlük sağlamak için sarkaçla çalışan futbolcular bu sayede hem kafa vuruşlarını düzeltmiş hem de sıçrama kabiliyetlerini geliştirmişlerdir. O dönemlerin maçlarını izleyen taraftarlar İsmail Arca'nın ve rahmetli Abdurrahman'ın defansta havadan gelen topları hiç affetmemelerini bu pratiğe borçlu olduklarını bilirler. Gegiç, Galip Hoca'yla Atatürk Stadı'nın yanındaki çalışma sahasına bir beton duvar yaptırır sonraki günlerde... Betonu kare kare bölüp numaralandırdıktan sonra futbolculardan nokta atış ister çalışmalarda. Örneğin her idmanda 30 kere 2 numaraya çalışan ayaklar artık rakip kalede topu istedikleri noktaya göndereceklerdir. Konuştuğum bütün futbolcular hocalarının bunun gibi pek çok yeniliğiyle top tekniklerini geliştirdiklerini ve Gegiç'in öğrenmeye ve bilgilerini aktarmaya ne kadar istekli olduğunu söylediler.

Abdullah Gegiç, 2003.

Eskişehirspor'u tarihinin en karanlık döneminde 3. Lig'den 2. Lig'e çıkarmayı başaran teknik direktör Haldun Girginer'in de efsane hocayla ilgili söyleyeceği bir şeyler var:

> Bir gün kulüpte arşivi karıştırırken Abdullah Gegiç'in notlarına ulaştım. Onlarca karalama arasından bir tanesi hayli ilginçti. 1968 yılında şöyle yazmış hoca... 'Önümüzdeki günlerde üç defanslı, beş orta sahalı, iki forvetli oyunu denemek istiyorum. Bu sistemi öncelikle Beşiktaş, Bursaspor, İstanbulspor gibi zayıf takımlarla olan maçlarımızda tatbik edeceğim...'
>
> Maçın oynanacağı gün 45 dakika, bir saat kadar ölü topların değerlendirilmesi, taç-korner ve serbest vuruş çalışmaları sonucunda takımın nerelere geldiğinin bir göstergesidir bu notlar..."

İki üniversiteyle yetinmeyen hoca, 1979 yılında "Eskişehirspor günlerimin tek kazancıydı" dediği İstanbul Kadıköy'deki evini satar ve yaşı 55 olduğu halde Almanya'ya, Köln Yüksek Spor Okulu'nda 'okumaya' gider. Daha sonra gittiği Belgrad Beden Eğitimi Fakültesi'nde futbol hakkında daha da derin araştırmalara dalar... Neticesinde 1985'te master, 1989'da da doktorasını verir... Halen kirada oturmasının nedeni, Almanya'ya gidebilmek için gözünü kırpmadan evini satması... Sırpça, Türkçe, Almanca, Fransızca, İngilizce ve biraz Portekizce bilen Gegiç'in eğitimle donattığı futbol anlayışından başta Eskişehirspor'dakiler olmak üzere pek çok futbolcu nasibini almış. Adana Demirspor'dan Fatih Terim, Eskişehirspor'dan İsmail Arca, Fenerbahçe'den Şeref Has ve daha Sanyer'deyken keşfettiği Cemil Turan'la Bursaspor'dan Sedat Özden'in isimlerini sıralayıp A Milli Takım'a kazandırdığı unutulmaz kaptanları gururla anlatıyor...

1979 yılında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçmesinden 10 yıl önce, Eskişehirspor'da görev yapmaktayken Türkiye A Milli Takımı'nın başına getirilir Gegiç (G: 3, M: 3, A: 13, Y: 11)... Bu görevden belli bir süre sonra ayrılmasında Eses'e yeteri kadar zaman ayıramamasının yanısıra yaşadığı tatsız bir olay da etkili olur:

> Sovyetler'le Dinamo Kiev Stadyumu'nda oynadığımız resmî maçı 3-0 kaybettik... Takımların o dönemki performanslarını düşünürseniz çok da garip bir sonuç değildi bu... Maçtan önce futbolcuların stresini dağıtmak ve hoş dakikalar

geçirmek için sirke gittik. Spor yazarı Doğan Koloğlu o zamanlar federasyonda üyeydi ve bu maçın da kafile başkanıydı. Benim pasaportum onun çantasındaydı. Koloğlu, sirkten ayrıldıktan yarım saat kadar sonra çantayı sirkte unuttuğunu fark etti. Geri dönüldüğünde tabii ki çantayı bulamadık. Maç Çarşamba günüydü ve programımıza göre ertesi gün Türkiye'ye dönülecekti. Benim pasaportum olmadan o ülkeden ayrılmam imkânsız gibi bir şeydi. O kadar dil dökmeme rağmen, resmî girişimlerde bulunup işi halledebileceği halde Koloğlu takımı bensiz götürdü. Türkiye'nin Milli Takım antrenörünü orada bıraktılar ve 'kendi başının çaresine bak' deyip kafileyi yola çıkardılar. Bu olaya çok kırıldım. Beni derinden yaralayan bu saygısızlıktan sonra ülkeye dönünce federasyon yetkililerine görevde daha fazla kalamayacağımı bildirdim ve istifamı verdim...

Mahalli gazetede pasaportum konusunda çıkan haberi okuyan Büyükelçinin yardımıyla resmî işlemlerim halledildi. Milli takım kafilesi aktarmalarda alışveriş için zaman kaybettiğinden onlardan önce otele varıp bana bu hareketi yapanları da epey şaşırtmıştım...

Eskişehir'e gelirken Fenerbahçe'den Canan ve Cengiz'le merhum Masör Kâzım'ı da getiren A. Gegiç, Eskişehirspor'da lig şampiyonluğunu kazanamamıştır ama Türkiye ve Cumhurbaşkanlığı kupalannı almayı başarmıştır. 1971 yılında, Cumhurbaşkanlığı maçından sonra, dostça, Sarejevo'yla anlaştığı için Eses'ten ayrılır. Yugoslavya'da kısa bir süre sonra kaldıktan sonra tekrar Türkiye'ye dönen Gegiç, Beşiktaş'ta bir yıl çalıştıktan sonra geldiği Adana Demirspor'da, orta saha oynayan Fatih Terim'i asıl parladığı liberoya çeker!.. 1974-75 sezonunda, Eses'in ilk kadrosunda futbolcu olarak bulunmuş olan yardımcısı Hasan Bora'yla Bursaspor'u Avrupa Kupa Galipleri Kupası'nda çeyrek finale kadar taşır. Yeniden Fenerbahçe ve Samsunspor günlerinin ardından altı ay kadar çalıştırdığı Diyarbakırspor'u ligde dördüncü sıraya yükseltmeyi başarır. 80'li yıllarda Eskişehirspor'un başına

ikinci kez getirilir ama bu iki sevgili geçen yılların ardından birbirlerine aynı aşkla bağlanamazlar bir türlü...

Bir dönem Türkiye'de futbola yön vermiş isimlerin başında gelen Abdullah Gegiç bu kitap yazılırken emekliliğin tadını çıkarıyordu. Zamanının tümünü futbolun geleceğine dair araştırmalar yaparak geçiriyor ve ilerlemiş yaşına rağmen her gün 3 km. koşuyor. Kendisine Eskişehirspor'un kötü günlerden nasıl kurtulacağını soranlara ise görev verilirse yine elinden gelenin en iyisini yapacağını söylüyor bıkmadan usanmadan!..*

(*) Kitabın yeni basım hazırlıkları yapılırken ne yazık ki Abdullah Gegiç'in vefat haberi de geldi.

1. Lig'de Bir Yıldız

Kuruluş ve yükseliş...

Beytullah Heper ve Muammer Kanışkan, Eskişehirspor'un kurulmasının ardından kentle bütünleşmenin sağlanması için üye toplamaya başlarlar. Ellerine aldıkları koçanlarla Eskişehir esnafını üye olmaya iknaya çalıştıkları sırada Necdet isimli bir delikanlı kendiliğinden çıkagelir ve üye olmak istediğini söyler. Belediye'nin arkasındaki meşhur Abdülselâm Köftecisi'nin çırağı -bugün sahibi- Necdet Gengeç böylelikle Eskişehirspor'un ilk üyesi olur. Bununla da yetinmeyen Gengeç, abilerinden kâğıt ister ve "Ben de arkadaşlara ve tanıdığım dükkânlara gideyim, üye çalışması yapayım" der. Kısa sürede takıma birçok üye kazandıran ve heyecanla paraları Kanışkan'a teslim eden köfteci çırağı yeni kurulan Eses'in gizli kahramanlarındandır. Kanışkan ve Heper o günleri anlatırken, canla başla çalışan başka bir kişiyi daha hatırlıyorlar. Bu kişi, daha sonra 27 yıl Eskişehirspor'un kulüp müdürlüğünü yapacak Methi Saraçoğlu'ndan başkası değildir.

Yönetimi ve üyeleri yavaş yavaş şekillenen Eskişehirspor'da takımın belirlenmesi için 23 Mayıs 1965 tarihinde Eskişehir nüvesiyle PTT maç yapar. Eskişehirli futbolcular seyircileri önündeki ilk maçlarına "Bizden hizmet, sizden yakın alâka" pankartıyla çıkarlar; ilk denemede karma takım 3-0 yenilir. Buradan beğenilip seçilen oyuncularla 17 Temmuz'da Vilâyet Alanındaki Atatürk Heykeli'ne çelenk konulmasının ardından 18 kişilik kadro ilk antrenmanına çıkar. Takımın ligler başlamadan önce hazır hale gelmesi için hazırlık maçları yapması gereklidir... 8 Ağustos'da Gençlerbirliği'yle karşılaşan Eskişehirspor maçı 2-0 kazanır. Eskişehirspor'un tarihindeki ilk golünde Fethi'nin imzası vardır. 22 Ağustos'da ise Turgay'lı, Metin Oktay'lı dev kadrosuyla Galatasaray konuk olur Eskişehir'e... Eskişehirspor'un Hakkı, Fethi, Mahmut, Agop Mehmet, Nihat, Muzaffer, Ayhan, Hasan Bora, Yüksel, Çetin ve İsmail'den oluşan 11'ine karşılık Galatasaray; Turgay Şeren,

Mustafa, Ayhan, Metin Oktay, İsmet, Doğan, Bahri, Ergün, Yılmaz, Mustafa Yürür ve Naci Erdem'den kurulu kadrosuyla sahaya çıkar. Eskişehirli futbolseverlerin yoğun ilgi gösterdiği Şeker Stadı'ndaki maçı, hakem Fethi'nin üç golünden birini saymayınca Galatasaray 3-2 kazanır...

Bu nevi hazırlık paslarıyla şekillenen Eskişehirspor, 2. Lig'de Beyaz Grup'ta mücadele edecektir. Eskişehirspor Futbol Takımı'nın ilk kadrosundaki futbolcular şunlardır;

Abdullah Matay (Antrenör ve aynı zamanda futbolcu), Yüksel Özbek (İlk kaptan), Hakkı Aygün (Kaleci), Doğan Atmacan (Kaleci), Orhan Aydıngör (Kaleci), Yüksel Kutlu (Kaleci), Mahmut Şölenişçi, Ünver Şeren, Öncü Boğatur, Mehmet Dülger, Ayhan Aşut, Ahmet Çatalağaç, Muzaffer Çil, Metin Büyüksolak, Nihat Atacan, Fethi Heper, Çetin İmrek, Hasan Bora, İsmail Arca, Kâmuran Yavuz, Mehmet Mengü.

Kırmızı şimşekler ilk resmî lig maçını, üç gün önce Eskişehir'in Kurtuluş Günü yıldönümünde açılışı yapılan Atatürk Stadı'nda Kasımpaşa'yla oynar. Eses, 5 Eylül 1965'deki karşılaşmayı Mahmut'un penaltıdan ve Fethi'nin kafayla attığı gollerle 2-0 kazanır. Lig maratonunu nâmağlup Bursaspor'un ardından ikinci sırada bitiren Eskişehirspor, böylelikle beyaz ve kırmızı gruplardan ilk dört takımın yer aldığı terfi maçlarına katılmaya hak kazanır.

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
5 Eylül 1965	Eses-Kasımpaşa	2-0	19 Şubat 1966	Kasımpaşa-Eses	2-1
19 Eylül 1965	Eses-Adanademir	1-1	19 Aralık 1965	Adanademir-Eses	2-0
26 Eylül 1965	Karşıyaka-Eses	0-3	26 Aralık 1965	Eses-Karşıyaka	1-0
2 Ekim 1965	Yeşildirek-Eses	1-3	1 Ocak 1966	Eses-Yeşildirek	2-0
9 Ekim 1965	Eses-Güneş	2-1	8 Ocak 1966	Güneş-Eses	3-1
17 Ekim 1965	Eses-Konya	2-0	15 Ocak 1966	Konya-Eses	1-2
23 Ekim 1965	Samsun-Eses	0-0	22 Ocak 1966	Eses-Samsun	0-0
31 Ekim 1965	Eses-Bursa	1-1	29 Ocak 1966	Bursa-Eses	0-0
7 Kasım 1965	Toprak-Eses	1-0	5 Şubat 1966 .	Eses-Toprak	3-1
21 Kasım 1965	Beylerbeyi-Eses	1-2	12 Şubat 1966	Eses-Beylerbeyi	1-1

Çok da beklemediği bir başarıyla 1. Lig'e terfi maçlarını oynamaya hak kazanan Eskişehirspor'da bu karşılaşmalardan önce Emek Otel'in en üst katında Aydın Begiter'in önderliğinde

şampiyonluk için and içilir: "*Eskişehirspor'un şampiyon olması yolunda var gücümüzle, bütün özverimizle çalışacağımıza ve sezon sonunda şampiyon olacağımıza and içeriz!..*" 1965 Ruhu'nu temsil eden bu ritüelde bir masa etrafında toplanan Esesliler, ceviz masadaki ekmek, kılıç ve Kur'an üzerine yemin ederler! Milliyet gazetesi, 1992 yılında 3. Lig'de mücadele eden Eskişehirspor'un eski günlerine kavuşması ve genç futbolcuların aynı heyecanı yaşaması için efsane takımdan Faik, Mümin, Vahap, İsmail, Süreyya, Koko Burhan, Fethi, Kâmuran, Nuri ve Begiter'i tesislerde biraraya getirip aynı yemin törenini tekrarlattıracaktır...[55] Eses'in terfi maçları gerçekten futbolcuların kahramanlıklarıyla doludur... Mahmut, Karşıyaka maçında rakibinden yediği çelmeyle yuvarlanarak kötü bir şekilde yere düşer. Neticesinde omzu parçalanır ama o hiç sızlanmadan çıkık omuzla maça devam eder... Sakaryaspor maçında uygun pozisyonda kaleye vurup gol atacağına orta yapan Öncü ise, 0-0 biten karşılaşmadan sonra "Arkadaşlar, kusura bakmayın, takımımızın kaderiyle, sizlerin de ekmeğiyle oynadım" diyerek o hırsla kafa attığı soyunma odasının tahta kapısını kırar. O günlerin ruh halini betimleyen bir anıyı da Kaptan'ın kaleminden okuyalım:

> Ankara'da Güneşspor'la maçımız vardı. Benim sağ üst adalemde yırtık olduğu için oynamam mümkün değildi. Maç sabahı Hakkı, Muzaffer, Yamuk Çetin ve Abdullah Matay beni Hipodrom'a götürüp son bir kez deneme yapmak istediler. Ben koşmak bir yana, yürümekte bile zorluk çekiyordum ve ayağımı yerde sürüyordum. Yanda beni seyreden büyükler, 'Aslanım, keklik gibi koşuyorsun, bugün sahada durman bize yeter, biz senin yerine de koşarız' diyerek beni teşvik etmeye çalıştılar. Hepsi gözlerimin içine bakıp, 'Evet oynuyorum' dememi bekliyorlardı. 'Hayır' demek kolay mı?.. Ben de 'Hayır' diyemedim. Bizden sonra Beşiktaş'ın maçı vardı. Soyunma odalarında Beşiktaş'ın masörü Zeki Bey, üst adaleme sekiz yerden Novacoin enjekte etti ve ben de maça çıktım. Tabii beşinci dakikada adale bir kez daha yırtıldı ve ben solaçığa geçtim. O zamanlar oyuncu değiştirmek falan yok. Biraz sonra solbek Mahmut'un köprücük kemiğindeki çivi yerinden oynadığı için o da benim yanıma geldi. Onbir

kişiyiz sahada ama fiilen dokuz kişi koşuyordu. İkinci yanda ben aksayan bacağımla topu Mahmut'a uzatıyorum ve Mahmut bir kolu yerde topu soldan sürüp ortalıyor ve Muzaffer sanki savaşan askerler gibi 'Allah Allah' diyerek topa doğru koşuyor ve neresiyle vurduğu hâlâ tartışılan bir pozisyonda golü atıyordu. Maç bu skorla 1-0 bitti. Hatır ve takımı yalnız bırakmamak o zamanlar çok önemli bir duygu idi...[56]

Bütün maçlarına bu azimle çıkan Eskişehirspor, neticesinde futbol sahalarında bir ilke imza atıp, kurulduğu yıl mücadele ettiği 2. Lig'den şampiyon olarak 1. Lig'e yükselmeyi başardı. Bu mücadelede Eskişehirspor'un başarılı olması için şehirdeki herkes elinden gayreti göstermişti. 1945 yılında Eskişehir Lisesi'ne (Bugünkü adıyla Atatürk Lisesi) Beden Eğitimi Öğretmeni olarak atanan ve 1960 yılında okulun müdürüyken Beden Terbiyesi Eskişehir Bölge Müdürlüğü görevine getirilen hocaların hocası İbrahim Bozkurt (doğ. 1920), "Hepsi benim çocuklarım" dediği futbolcular için yaptığı bir güzelliği yıllar sonra şöyle anlatıyordu:

1. Lig'e çıkmak için büyük bir çaba sarfediyorduk. Eskişehir'in soğuğu meşhurdur. Nisan olmasına rağmen Eskişehir'deki Mersin maçımızdan önce kar yağmıştı ve saha karla kaplanmıştı. Maça bir gün vardı. Ellerimizle çimlendirdiğimiz sahaya çok özen gösteriyorduk. Park yetiştirir gibi, çiçek yetiştirir gibi her gün sahaya gidip bakıyorduk. O gün de sabah namazından sonra stadyuma gidip sahaya baktım, kardan dolayı maç iptal edilebilirdi. Zaten hava da buz gibiydi. Düşündüm, Mersinliler sıcak memleketten gelecekler, bizimkilerse kara kışa alışıklar. Bunu avantaja çevirebiliriz diye, hakemlerin maçı ertelememesi için hemen üç dört tane öküz arabası ayarladım ve sahayı bir güzel temizlettirdim. Sonuçta maç oynandı...

Altınordu deplasmanına, konan özel ek tren seferiyle yapılan taraftar çıkartması bu maçların özel anılarındandır!

Takımı şampiyonluğa taşıyan maçlar ve skorları şöyle:

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
6 Mart 1966	Eses-Sakarya	0-0	1 Mayıs 1966	Sakarya-Eses	0-0
13 Mart 1966	Adanademir-Eses	1-1	8 Mayıs 1966	Eses-Adanademir	2-0
20 Mart 1966	Eses-Altınordu	1-0	15 Mayıs 1966	Altınordu-Eses	1-0
27 Mart 1966	Beyoğlu-Eses	1-3	22 Mayıs 1966	Eses-Beyoğlu	5-0
3 Nisan 1966	Bursa-Eses	1-3	29 Mayıs 1966	Eses-Bursa	0-0
10 Nisan 1966	Eses-Mersin I.Y.	1-1	5 Haziran 1966	Mersin I.Y.-Eses	1-2
17 Nisan 1966	Güneş-Eses	0-1	12 Haziran 1966	Eses-Güneş	3-1

Eskişehirspor, F-27 tipi bir uçakla gittiği ve İsviçreli hakemin yönettiği Mersin'deki maçta ligin bitimine bir hafta kala şampiyonluğunu ilân etti. Eğer Eskişehirspor'un işbilir yöneticileri olmasaydı bu başarıda büyük payı olan Muzaffer Çil o maçta olamayacaktı. Karısı doğum yapmak üzere olduğu için Mersin'e gitmek istemeyen Muzaffer'i Aziz Bolel, "Başta sultanım olmak üzere müessesemdeki üç bayan senin hanımınla ilgilenirler, üzülme!" diyerek ikna eder ve maç günü Muzafferin oğlu olunca deplâsmana şu telgrafı çeker: "Zafer ellerinden öper!.." Mersin dönüşü futbolcularını karşılamak için şehir dışındaki askerî havaalanından çarşının göbeğine kadar bütün caddeleri dolduran taraftarlar Eskişehir'e unutulmayacak tarihî bir gün yaşatırlar.

Eses seyircisi önünde, 1965. Abdullah Matay, Hakkı Aygün, Fethi Heper, Nihat Atacan, Aziz Bolel, Mahmut Şölenişçi, Metin Büyüksolak, Mehmet Dülger, Aydın Begiter, Nafiz Yazıcıoğlu, Kâmuran Yavuz, İsmail Arca, Hasan Bora, Ayhan Aşut, Muzaffer Çil, Şükrü Kuntasal.

Muttalıp Caddesi'nin başına kadar eskortlar eşliğinde 3-4 saatte gelmeyi başaran futbolcular, olur a sevinç gösterilerinde sakatlanırlar diye Köprübaşı'na varmadan, tanınmamak için üzerlerine giydirilen pardösü ve şapkalarla birer birer otobüsün arka kapısından kaçırılırlar. Haziran sıcağında tebdili kıyafetle halkın

arasına karışır, o muhteşem tabloyu gözleri yaşlı izlerler... Seyirciyle kucaklaşmak için bir hafta daha beklemek gerekecektir ve Eskişehir'deki son maç olan Güneşspor maçının ardından futbolcular ve Amigo Orhan'ın cefakâr korosu en güzel şampiyonluk şarkılarını söyleyecektir!.. Heyecan dolu günü bütün ayrıntılarıyla Necati Karakaya'dan okuyalım:

> Bugün 12 Haziran 1966 Pazar... İstanbul sıcak günlerinden birini yaşıyor... Gece evime gitmemiştim. Çalıştığım gazeteye saat 12.00'de geldim. Birden bir gazeteci ordusu ile karşılaştım. Bunlar, benim çalışma arkadaşlarım değildi. Diğer gazetelerin muhabirleri idi. Şaşkınlığımı yazı işleri müdürü Turhan Aytul bozdu: 'Çabuk Yeşilköy Askeri Havaalanı'na git. Seni orada askeri bir uçak bekliyor. Binbaşı yanık yanık seni arıyor...' Havaalanına geldim. Beni arayan Binbaşıyı buldum. O da son derece merak ve heyecanlı idi. Şöyle konuşuyordu:
>
> 'Seni Eskişehir'e götürmek üzere buradan askeri bir uçak geldi. Çift pervaneli dakota bir uçak. Ancak bir saatlik izin süresi vardı. Sen gelmeyince geri gönderdik. Şimdi bekle, seni jet ile göndereceğiz. Jeti bekliyoruz.' Nereye niçin götürüldüğümü havaalanında anladım. Bugün Eskişehirspor, taraftarları önünde oynayacağı Güneşspor maçında şampiyonluk turu atacaktı. Eskişehirspor bir hafta önce Mersin'de İdmanyurdu'nu yenerek şampiyonluğunu ilan etmişti. O günden bu yana Eskişehir donatılmış ve son maçın hazırlıkları yapılmıştı, işte ben bu maçı Türkiye Radyolan'ndan anlatmak için Eskişehir'e götürülüyordum. Yaklaşık bir saat sonra Eskişehir'den gelecek olan jet uçağı bekledim. Bu arada maçın başlama saati yaklaşmıştı. Binbaşı devamlı Eskişehir'le konuşarak bana bilgi veriyordu: 'Seni Eskişehir Havaalanı'ndan alacak bir helikopter sahanın ortasına indirecek, merak etme yetişirsin.' Bir süre daha bekledik. Binbaşı bir iki konuşma daha yaptı. Ve bana 'Geri dönün, Eskişehir'e gitmiyorsunuz' dedi. Bu tarihte Türkiye Radyoları'ndan maçları sadece iki spiker anlatıyordu. Biri ben, diğeri Orhan Ayhan... Orhan Ayhan yurtdışı

seyahatinde olduğu için, elde sadece ben kalmışım ve bütün gece ısrarla aranmışım. Ben niye apar topar Eskişehir'e gidecektim, niye vazgeçilmişti?.. Bunun nedenini öğrenmek için tam 9 gün öncesine dönmek gerekiyor. 5 Haziran Pazar günü 24 ilde 52 senatör ile 1 milletvekili seçiliyordu.

(...)

İki gün sonra yapılan senato seçimlerinde, AP 35, CHP ise 13 senatörlük alıyordu. AP, Eskişehir'den iki senatörlüğü birden kazanmıştı. Seçimin sert havası devam ediyordu. İşte böyle bir hafta geçmiş ve Eskişehir'de şampiyonluk maçına gelinmişti. Eskişehir 1921'de Yunan'ı, İnönü'de durduran İsmet Paşa'ya, 1940 yılında Dünya Harbi nedeniyle DDY'yi buraya taşıyan ve büyük bir sanayi kenti haline getiren Cumhurbaşkanı İnönü'nün partisi CHP'ye senatörlük vermemişti. Seçimden altı gün sonra Eskişehirliler'in oy verdikleri AP'nin Genel Başkanı Başbakan Süleyman Demirel'den bir ricada bulunmuşlardı: 'Şampiyonluk maçımızı radyoda versin'. Başbakan Demirel de TRT Genel Müdürü'ne emir vermişti: 'Eskişehirspor'un şampiyonluk maçı radyoda anlatılsın' Cumartesi bu emir üzerine TRT ekibi Ankara'dan yola çıkarılmış, İstanbul'a benim için de askeri uçak gönderilmişti. O gece belediye hoparlörleri sabaha kadar şu anonsu yapmış: 'Şampiyonluk maçımız radyodan verilecek; radyo, belediye oparlöründen kentin her yerine nakledilecektir...' Askeri jetin gelmeyişini şöyle açıkladılar... Stad erken saatlerde dolmuş, Eskişehirliler maçın radyodan verileceğini öğrenmişlerdi. Maç başlamadan önce askeri bir helikopter stad üzerinde gösteri yapıyor, kutlamalara katılıyordu. Helikopterin her görünüşünde seyirci bağırıyordu: 'Spiker geldi...' Bu durum ve Demirel'in araya girmesi, AP karşıtı partililer tarafından tenkit edilmeye başlamış. Bu durumda Vali İhsan Tekin son dakikada emir vermiş: 'Jet bir kez daha giderek, spikeri getirmesin...' O yıl Eskişehirspor, Altınordu ile birlikte 1. Lig'e yükseldi. Kırmızı Şimşekler, Genel Kaptanları Aydın Begiter ve teknik direktörleri Abdullah Gegiç ile başarıdan

başarıya koştular. Ünlü sanatçı Kutlu Payaslı bir marş besteledi Eskişehirspor için: 'Es es es ki ki ki eski eski es, rüzgâr ol, fırtına ol, kaleden kaleye es!..'

Plağın bir yüzüne ben, Eskişehirspor'un şampiyonluk gollerini anlatmıştım. O güne göre rekor kıran bir satış yaptı...[57]

Eses'in kamp yaptığı İnönü Planör Kampı'ndan nostaljik bir fotoğraf.

1959'da kurulan Milli Lig'de, bütün maçlarını Ankara'da oynamayı kabul eden Adana Demirspor'u saymazsak 1966 yılına kadar ligde İstanbul, Ankara ve İzmir takımlarının dışında hiçbir takım yoktu. Kurulduğu sezon 2. Ligi şampiyon bitiren Eskişehirspor bu özelliğiyle de 1. Lig'deki ilk Anadolu takımıdır!..

Karakaya'nın yazısında bahsettiği şampiyonluk plağından söz açılmışken... Köklü istanbul takımları için 45'likler çıkartma modasına Anadolu Yıldızı Şampiyon Eskişehirspor da uymuştu. Payaslı'nın bahsi geçen plağı dışında bir de dönemin tanınmış seslerinden Kadriye İnletir de Eses için mikrofon başına geçti. Radyoda maç dinlemenin büyülü dünyasını bilenler için Kutlu Payaslı'nın marşını bir kez daha canlandıralım... Plak, 7 Nisan 1968 tarihli 2-1'lik Beşiktaş maçının anlatımıyla dönmeye başlıyor:

Eskişehirspor 1-0 galip durumda oynuyor. Eskişehirspor Hakkı yerine Yusuf, İlhan, Necdet, Cengiz, İsmail, Ruhi, Nihat, Kâmuran, Fethi, Ender, Burhan tertibinde. Maçın 61. dakikasındayız. Ender şutunu attı, Sabri bloke etti, kaçırdı elinden. Top altı pas çizgisinin köşesinde. Fethi yetişti, kontrol etti, vurdu...

Top yan direkten döndü. Fethi tekrar kontrol etti ve vurdu: Gool gooool!.. Top adetâ kalenin tavanına gömüldü. Evet sayın dinleyiciler, Eskişehirspor, Ender ve Fethi'nin golleriyle 2-0 galip durumda oynuyor...

Es Es Es Ki Ki Ki Es Ki Es Ki Es/Rüzgâr ol fırtına ol kaleden kaleye es/Selâm size bin selâm/Yenilmez amigolar/Orhan'ınsa zaferi, şahlanan renkleri var/Bomba şûtler patlasın, her akının sonunda/Amigolar bu yıl da/Yine zafer yolunda/Şân'ın çıksın göklere/Yüksel hiç durma yüksel/Geliyor hey geliyor/Eskişehir'den bu ses/ Es Es Es Ki Ki Ki Es Ki Es Ki Es/Rûzgâr ol fırtına ol kaleden kaleye es!..

Eskişehir Genç Takım'da futbol oynamış olan, ilk olarak 1976 yılında Güneş Tecelli'nin Tele Spor programıyla TRT'ye çıkan ve yıllarca her platformda Eskişehir'i ve Eskişehirspor'u tartışmasız en çok tebliğ eden ses sanatçısı Mithat Körler de, 1990'ların başında "Haydi Bastır Es Es'im" kasediyle takımı notalarla birleştirmiştir:

> Anadolu'nun yıldızı/Kalplerde siyah kırmızı/Şahlanır kırmızı şimşek/Sahalarda deli fişek/Haydi bastır Es Es'im/Kalelerde eselim/Şanlı taraftarınla/Şampiyonluklar bizim/Eskişehir Eskişehir/O çağlayan coşan nehir/Kalbindesin yüzbinlerin/Yine patlasın gollerin!..

Eskişehirspor ligin son maçı sonrası ellerinde hediyeleri olduğu halde seyircisi önünde şampiyonluk turu atıyor.

70'li yıllar. Eses'in klasik kadrolarından birisi: Taşkın Yılmaz, İlhan Çolak, Burhan İpek, Abdurrahman Temel, Faik Şentaşlar, Kâmuran Yavuz, İsmail Arca, Fethi Heper, Nihat Atacan, Burhan Tözer, Şevki Şenlen.

Sözlerini oğlu Eren'le yazdığı "Anadolu Efsanesi Geri Dönüyor" isimli albümü ise o kadar büyük bir başarı yakalar ki 100. Yılı'nda lig şampiyonluğuna koşan Beşiktaş Kulübü Başkanı Serdar Bilgili, BJK'ye sempatisini bildiği sanatçıyı arayıp bestesini siyah beyazlı kulübe uyarlamasını ister ve bunun için de çok yüksek bir fiyat teklif eder.[58] Körler'in Bilgili'den özür dileyip Eses'in şarkısının satılık olmadığını belirtmesi, 'profesyoneller' dünyasında artık izi kalmamış bir şövalyelik örneğidir. Bu bestenin sözleri şöyle:

> Siyahın yanma kırmızı koyduk/Yıllardan beridir hep seni tuttuk/Yağmur çamur demeden peşinden koştuk/Eskişehir sen bizim her şeyimizsin.
>
> Dağlara taşlara ismini yazdık/İyi günde kötü günde hep yanındaydık/Şimdi şampiyonluk vakti saldır Es Es'im/Eskişehir sen bizim her şeyimizsin.
>
> Anadolu Efsanesi geri dönüyor/Şampiyonluk özlemi şimdi bitiyor/Bu şehir sizinle gurur duyuyor/Eskişehir sen bizim her şeyimizsin.

70'li yıllar. Bahtiyar Yorulmaz, Sarı Tayfun, Bilâl Arular, Nejat Dinçer, Adem İbrahimoğlu, İsmail Arca, Metin Parlaroğlu, Hüdai Doğu, Burhan Tözer, Halil, Mehmet Kalaycı.

Eskişehirspor, Molnar'ın çalıştırdığı, Halil Güngördü'nün top koşturduğu Altınordu'yla birlikte şampiyon olmayı başarıp 1.Lig'e çıktığında bu işe en çok herhalde 2. Lig'i ihdas edip futbolu Anadolu'ya yayma projesinde çeşitli eleştirilere maruz kalan Federasyon Başkanı Orhan Şeref Apak sevinmiştir. Türk futbolunda 1965 ve 1966'da amatör takımların birleşmesiyle kurulan Anadolu takımlarının sayısı 1967'de doruğa çıkmıştır. Sakaryaspor (21 Haziran 1965), Samsunspor (1965), Kocaelispor (24 Nisan 1966), Antalyaspor (2 Temmuz 1966), Kırıkkalespor (7 Temmuz 1966), Boluspor (10 Temmuz 1966), Zonguldakspor (16 Temmuz 1966), Trabzonspor (21 Temmuz 1966), Çanakkalespor (26 Temmuz 1966), Denizlispor (Temmuz 1966), Malatyaspor, Edirnespor, Kayserispor, Aydınspor, Orduspor, Kütahyaspor, Balıkesirspor, Adanaspor ve Bandırmaspor (1966)... gibi takımlar içinde Apak'ın futbol devrimini en iyi özetleyen takım Eskişehirspor olmuş ve liglere ayrı bir renk katmıştır:

> On altı takımlık 1. Ulusal Lig'de on bir Anadolu takımı görebilmek ne demek? Bir mucize. Siz ilk 'milli küme' deneyine yalnız İstanbul, İzmir ve Ankara takımlarının katıldığını bilir misiniz? Onun için Orhan Şeref Apak, Ulusal Lig kararını verdiği zaman en çok sevinenlerden birisi olmuşumdur, daha eskilerden bilirdim ki, Karadeniz kıyısında iyi futbol oynayacak çakı gibi çocuklar

yetişmektedir, Eskişehir'de ve Adana'da oynanan futbol hiç de üç büyük şehrimizde oynanandan aşağı kalmaz, ne var ki, onlara hoparlörlük edecek bir basın bulamazsın, başarıları kaynar gider. Gegiç, o ünlü Eskişehirspor'u yarattığı zaman günün birinde Türkiye Kupası'nın da, Lig Şampiyonluğu'nun da Anadolu'ya geçeceğini kestirmek olasıydı artık...[59]

Merhaba 1. Lig!..

30 Ekim 1966'da oynanan ve 6-0 Beşiktaş'ın üstünlüğüyle sonuçlanan Karakaya'nın anlattığı maç, Eses'in 1. Lig'de radyodan yayınlanan ilk maçı olarak kayıtlara geçti. Takım 2. Lig'de Eskişehir'deki tek bir maçını kaybetmeden 1966-67 sezonunda 1. Lig'e çıkınca, kentin önde gelen zengin tüccarlarından olan ancak futboldan hiç anlamayan Başkan Aziz Bolel, kongrede yeni Başkan Murat İnce'ye, "Benim vazifem burada bitiyor. Size tertemiz kızoğlankız bir takım bırakıyorum!.." diyerek futbolcuların lisanslarını vermiş ve yeni ligde işi daha iyi bilenlerin yapmasını istemişti.[60] Futboldan anlamayan başka başkanların üstelik başarılı olmamalarına rağmen bu erdemi gösteremediklerini yakın tarihimizden biliyoruz!.. Bolel'den başka, 2. Lig mücadelesinin kendisini bir hayli yıprattığını, 1. ve 2. Lig'in birbirinden farklı olduğunu belirten antrenör Abdullah Matay da kendi isteğiyle görevini bırakır. Bunun üzerine takımı çalıştırması için Cihat Arman'la anlaşılır. Sırtından düşürmediği sarı kazağıyla Fenerbahçe kalesinde yaptığı sıçrayışlarla "Uçan Kaleci" olarak anılan ve sonraları takımının da "Sarı Kanarya" olarak anılmasını sağlayan Arman'la yani... Eses'in amatör futbolcuları Arman'dan profesyonelliğin gereklerini öğrenirler...

6 Ekim 1968. Beşiktaş O - Eskişehirspor 0: Mümin Özkasap, Nihat Atacan, İsmail Arca, Neyir Çetintaş, Burhan İpek, Vahap Özbayer, Ender Konca, Necdet Yıldırım, Kâmuran Yavuz, Nuri Toygun, Fethi Heper.

> Eskişehirspor'u daima bir buçuk yaşında küçük bir bebeğe benzetirim. Doğar doğmaz bütün sporseverler onu sevmiş ve bağrına basıvermiştir. Yumurcak kendini o kadar çok tanıtmış ki herkes onun çabuk büyümesi için yardıma koşmuş. Bir yaşına gelinceye kadar etrafında dolaşanlar ona o kadar çok şeyler göstermiş ve öğretmiş ki, yavrucak kısa zamanda üstün zekâlı çocuk haline gelivermiş. Bir yaşında iken teslim aldığım bir yumurcaktan ilk günlerde çektiğimi bir ben bilirim, bir de Allah! Yaramaz mı yaramaz, aksi mi aksi, huysuz mu huysuzdu. Yemeğini zamanında yemez, kuvvetli gıda vermek istersin, kuru fasulya diye tutturur. Erken yatsın diye didinirsin, inadına geç uyur. Kapı önünde oyna dersin sekiz mahalle öteye gider. Tatlı söylersin sert anlar, hattâ uysal zannedersin, karşınıza kabadayı çıkar.
>
> (...)
>
> Bacaksızın sendeleyeceğine ve düşeceğine ihtimal vermiyor, bilâkis bacaklarının daha kuvvetleneceğine, nefesinin daha da artacağına, cesaretinin çoğalacağına inanıyorum.[61]

Arman'ın ardından Abdullah Gegiç'in elinde yıldızı parlayan Eskişehirspor 1. Lig'de uzun yıllar Galatasaray, Beşiktaş ve Fenerbahçe'nin korkulu rüyası olmuştur. O yıllarda bu takımları en

çok Eskişehir deplasmanları düşündürürdü. Sadece buradaki maçlar mı, İstanbul'daki karşılaşmalar da gerek atmosferi, gerekse futbol kalitesiyle çok zorlu geçilmiştir. Bu üç kulübün de mazisinde, kalplerinde Eskişehirspor'un açtığı yaralar vardır, İstanbul saltanatı ilk kez Eses tarafından şiddetle sarsılmıştır. İşte, 1967-68 sezonu, tarih 29 Eylül 1967, yer İstanbul...

> Önce Eskişehir seyircisi, İstanbul seyircisine ders verdi; taraftar siz değilsiniz, biziz dercesine. Sonra, üç yıllık Eskişehirspor, altmış yıllık Galatasaray'a ders verdi. Futbol sizin oynadığınız değil, bizim oynadığımız diye!.. Eskişehir taraftarları, Galatasaray taraftarlarını, Eskişehirspor futbolcuları da Galatasaray futbolcularını bir gövde gösterisi yaparcasına ezip giderken, uzun yıllar futbol oynamış bir yazar dost şöyle diyordu yanındakine: 'Futbolde İstanbul dükalığının son günlerini yaşıyoruz'...[62]

Lig'e yeni dahil olmuş Eses, 30 Ekim 1966'da Beşiktaş'ı konuk ediyor. Eses, ilk kez karşılaşacağı takımı yenip ismini duyurmak peşinde... Bu yüzden açık futbolu seçiyor ve defans güvenliğini sağlamadan hücum ediyor. Beşiktaş defansındaki Eskişehirli Süreyya Özkefe, forvetteki Kaptan Fethi Heper'i uyarsa da nafile. Ligin toy takımı kırmızı siyahlılar 6-0'lık yenilgiyle neye uğradıklarını şaşırıyorlar. Ardından, "Neyse bir dahaki sefere" diyorlar ama olan Eskişehirli Beşiktaşlı'ya oluyor... Maçı Eskişehir'de radyodan komşularıyla dinleyen Süreyya'nın annesine o maçtan sonra uzunca bir süre misafir gelmiyor ve annesi de oğluna gönül koyuyor. Özkefe, "Şehrime karşı bir suç işlemişim gibi olmuştu. Uzun yıllar bu gerilimi yaşadım ama sonradan 34 yaşımda Beşiktaş'tan Eskişehirspor'a gelerek memleketime hizmet etmenin mutluluğunu yaşadım," diyor o günleri hatırlayarak... Rövanş demek İngilizce'de intikam demek ya, bir yıl çalışıp kendisini geliştiren Eses, intikam saatine hazırlanıyor!.. Tarih 12 Kasım 1967. Beşiktaş Eskişehirspor'a İstanbul'da 1-0 boyun eğiyor ve yenilmezlik ünvanıyla birlikte liderliği de kaybediyor. Siyah beyazlıların belki de tek avuntusu ezeli rakibi Fenerbahçe'nin de o sezon aynı badireleri atlatmış olması!..

> Bir Beşiktaş taraftarı 'Gidiyor bizim takım' diyordu... Bir Eskişehir taraftarı 'Yeniyor bizim takım' diyordu. Bir Fenerbahçe taraftarı 'Sıra bugün sizdeyse, yarın bizde' diyordu Beşiktaşlı arkadaşına. Sonra bir şeyi hatırlamış gibi üzüntüyle konuşmasına devam ediyordu: 'Aslında biz sıramızı Eskişehir'de savdık. Hatırladın değil mi, Eskişehirspor bizi Eskişehir'de 3-0 yenmişti'...[63]

Eskişehirli futbolcuların 30 Nisan 1972'de İstanbul'da Beşiktaş'ı 3-1 yenişlerinde de bir intikam tadı vardır. Ankara Şekerspor'dan Temmuz 1968'de Eses'e transfer olan ve takımdaki beş sezonunda da orta sahanın yıldızı olan Vahap'la kemik bek İlhan'ın adam geçirmediği maçta, 18 civarında ayağıyla topun üstüne basıp tozluğunu düzeltmeden tutun da saha içinde topun üstüne oturup Beşiktaşlı futbolcuları ağlatmaya kadar pek çok artistik hareket sergilenmiştir de kara kartallara kırmızı şimşeklerle maytap geçilemeyeceğinin dersi verilmiştir! İlk devredeki maçta da Beşiktaşlılar "şova" kalkışmıştır zira!

Bu maçlarda güzel oyun güzel golleri de beraberinde getirmiştir. Bir örnek; Koko Burhan'ın Fenerbahçe'ye ve 1970'lerde zirveye göz diken Trabzonspor'a aynı sezon içinde sıfırdan attığı goller... Hâlâ hafızalardadır. İmkânsız denecek noktadan gol yiyen Fenerbahçe kalecisi Ilie Datcu -bugünkü adıyla İlyas Datça- yediği golden sonra bir süre Büyük Burhan'ı alkışlamıştır. Boris'in Fenerbahçe kalecisi Nurettin Yıldız'a ettiklerini hatırlayalım... 1985 yılında Üsküp'ten Eses'e gelen, fazlaca koşmadığı için kendisini eleştirenlere de "Bu yaşımda koşacak olsaydım burda ne işim var, Barcelona'da olurdum" diyen bu tıknaz sarı adam daha o yıllarda sol ayağıyla kullandığı Hagi-vâri serbest vuruşlarla Eskişehir seyircisine keyifli goller izlet-miştir. 16 Mart 86'da Eskişehir'deki 3-1'lik Fener maçında ilk önce orta sahaya yakın uzak mesafelerden kestiği manyak ortalarla Nurettin'i zor durumda bırakan Boris ilk yarının sonlarında bir serbest vuruş için yine topun başına geçmiştir. Kapalının hemen önünden orta saha civarından vurduğu topu, Nurettin sözümona açıkgözlülükle "Bu herif yine kavisli orta gönderir" diye düşünmüş olacak ki öne çıkıp almak için hamle yapar. Borçe'nin sürprizi bazuka gibi direkt kaleye yönelen top ve Nurettin, bırakın ayrı

köşelere gitmeyi, o an artık ayrı dünyaların unsurlarıdır!.. Valla gidip görenlerin yalancısıyım, şu an memleketindeki Boris'in icra ettiği meslek kasaplıkmış.

Eskişehirspor, "Üç Büyükler" olarak adlandırılan Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray'la 1966-1996 yılları arasında 44'er maç yaptı. Bu maçların 1960'ların sonu ve 70'lerin ilk yarısına denk gelenleri tam bir eşitlikle geçilmesine rağmen Eses'in 80'lerdeki düşüşü genel tabloya da yansır:

ESES-BJK	G	B	A
1966-1970	5-3	1	9-12
1971-1975	3-2	5	12-9
1976-1980	3-2	4	7-5
1981-1985	1-4	2	3-8
1986-1996	0-8	1	5-17
TOPLAM	12-19	13	36-51

ESES-FB	G	B	A
1966-1970	3-3	3	10-11
1971-1975	3-4	3	10-12
1976-1980	3-4	3	7-8
1981-1985	0-5	1	1-9
1986-1996	3-5	1	14-24
TOPLAM	12-21	11	42-64

ESES-GS	G	B	A
1966-1970	1-2	6	10-12
1971-1975	2-3	5	8-12
1976-1980	0-6	4	6-17
1981-1985	3-2	1	8-5
1986-1996	0-6	3	6-14
TOPLAM	6-19	19	38-60

Kentteki ya da dışardaki maçlarda -fark etmez- uzun süre iki taraftan da gol gelmeyince söz söyleme sırası Eskişehir seyircisine gelir. Şaşılacak şeydir ama seyirciler hep bir ağızdan futbolcularına bağırıp bir gol yemelerini isterler! Çünkü biliyorlardır ki Eses yediği golün sonrasında nasılsa açılacak ve iki üç tane birden sallayacaktır... Gegiç'le kazanılan, her yenilen golden en az bir fazlasını atma düsturu takıma pek çok maç kazandırmıştır. Buna en güzel örnekse 28 Aralık 1969'da oynanan Eskişehirspor-Göztepe karşılaşmasıdır... Eses'in, UEFA Kupası'nda 3. tura kadar yükselen ve kente bu güvenle gelen Göztepe'yle yapılan maçın ilk yarısını 2-2 berabere kapatmasına rağmen, ne seyircide ne de soyunma odasının yolunu tutan futbolcularda en ufak bir panik yoktur. Kırmızı şimşekler ikinci yarı sahaya çıkarlar ve üç kere rakip kalede çakarlar, maçı 5-2 kazanırlar.

Eskişehirspor, 1966-67 ile 1981-82 sezonları arasında 16 yıl, 1984-85 ile 1988-89 sezonları arasında 5 yıl ve son olarak 1995-96 sezonunda 1 yıl olmak üzere 45 yıllık 1. Lig tarihinde sadece 22 yıl mücadele edebildi ve bu sezonlarda ligi 17 kez ilk 10'da bitirmeyi başardı. 1. Lig tarihinin ancak yarısında yeşil sahalarda olan Eses buna rağmen, ilk yıllarında yakaladığı başarılarla Ebedi Puan Tablosu'nda hâlâ üst sıralardadır:

TAKIM	Yıl	O	G	B	M	A	Y	P
1 Fenerbahçe	50	1630	919	447	264	2848	1363	3204
2 Galatasaray	50	1630	922	429	279	2834	1343	3195
3 Beşiktaş	50	1628	875	459	294	2601	1305	3084
4 Trabzon	34	1120	568	309	243	1719	998	2013
5 Ankaragücü	45	1456	474	430	552	1682	1870	1852
6 Altay	41	1326	413	413	500	1415	1610	1652
7 Bursa	39	1264	415	373	476	1434	1533	1618
8 Gençlerbirliği	36	1196	402	363	431	1531	1560	1569
9 Samsun	29	952	310	245	397	1057	1258	1175
10 Gaziantep	22	722	266	186	270	909	960	984
11 Göztepe	25	770	238	248	284	802	899	962
12 ESKİŞEHİRSPOR	22	700	242	228	230	761	739	954

Kaynak: http://www.gencler.org/ebedi_puancetveli.php

İki Orhan, biri Şeker'li!.."

Hakan Dilek kitabında, en şık abilerin mahallede ve tribünlerde hangi lâkaplarla anıldığına dair mütevazı bir liste hazırlamış ve bu

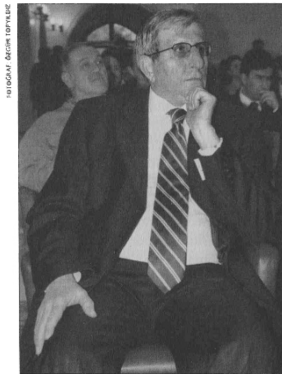
listede Eskişehirsporlulara da yer vermişti.[64] Ben de "bizim mahallenin" topçulannın lâkaplarını geniş geniş aktarmak isterim...

Eskişehir Ticaret Lisesi'nde futbola başlayan Orhan Atmacan ve Orhan Tepeçalı'nın kardeşleri Doğan Atmacan ve Doğan Tepeçalı Ankaragücü ve Eskişehirspor'da birlikte oynadıkları için Eskişehir'de Doğan ve Orhan kardeşler hep karıştırılmıştır. Karışıklıklara son vermek için futbolculara lâkaplar takılmıştır. Bir, bu dört futbolcu arasından sadece Orhan Tepeçalı Eskişehirspor'da oynamamıştır. Diğer Orhan, Eskişehir Şekerspor'dan yetiştiği için "Şeker Orhan" lâkaplıdır. İki, Doğan Atmacan kalecidir. Diğer Doğan ise "Sarı Doğan" lâkaplıdır. 1962-67 yılları arasında Beykoz'da oynayan Şeker Orhan'a Boston Star'dan teklif geldiğini ama yeni nikahlanmış olduğu için transferden vazgeçtiğini belirtelim.

Takımda pek çok "Tatar" olmasına rağmen nedense belli futbolcular bu lâkapla anılmaktadır. Süreyya Özkefe, Tuncer Koyuncu, Yenal Kaçıra ve Güven Sabaz. Kaleci Doğan Atmacan, Tuncer Kaya, Sani Bal, Hakan Özel ve Selçuk Çötok ise "Çerkeş" lâkaplı futbolculardandır. 1964-65 sezonundaki şampiyon Fenerbahçe'nin kadrosunda bulunan Burhan İpek, antrenör Miroslav Kokotoviç'den kendisine kalan "Koko"yla anılınca aynı yıllarda kadroda yer alan Burhan Tözer'i "Küçük Burhan" diye çağırır Eses tribünleri... Aynen, Kaptan İsmail Arca'dan yaşça küçük olan İsmail Öner'i "Küçük İsmail" alkışlarıyla çağırdıkları gibi. Mehmet Kalaycı bu mantıkla "Büyük Mehmet", Mehmet Çardak'sa "K. Mehmet" olmuştur. Cengiz Aslan "Kürt" olduğu için Kürt Cengiz'dir ama İbrahim Aydınel hocasının saçlarını kestirmesini söylemesi üzerine gidip kafayı usturaya vurunca "Çingene İbrahim" olmuştur. Takım kırmızı siyahtır ama futbolcular renk renktir. Ergin Demir "Kara", Metin Büyüksolak "Arap", Ergin Işık, Halil Ağan, Metin Parlaroğlu, Doğan Tepeçalı ve Tayfun Gürsel "Sarı", Ertan Erpek "Kırbaş", Halit Kök ise "Portakal" dır. 8 yaşında ailesiyle Hacca giden Konya doğumlu Gani Gümüşcan, 80'li yıllardan bu yana bir değişiklik olmadıysa Türkiye'nin tek "Hacı" futbolcusudur. Takıma bir de "Hafız" girmiştir ki, o da şampiyon genç takımdan A takıma katılan Vedat Yönlüer'dir. Boy pos, saç sakal itibariyle Erdoğan Koç bazen "Zagor", bazen de bereketli futbolundan dolayı "Bero" iken, İdris

Gülen "Pehlivan", 1965 kadrosunun neşe kaynağı Çetin İmrek, dişlerindeki çarpıklıklardan dolayı "Yamuk Çetin"dir. 3 Eylül 1990-28 Ocak 1991 tarihleri arası TÜFAD'ın başkanlığını yapacak olan, kolej havasındaki ilk kadronun Ruhi Yavuz'u nedense "Hortum" lâkaplıdır!.. Takımın ilk kalecisi, "Erkete" Hakkı Aygün'ün dilinden düşürmediği "lâvuk" kelimesi Türkçe'yi hızla öğrenmek isteyen Gegiç'in dikkatini çeker, sözlüğe bakar ama anlamını bir türlü bulamaz!.. Aynı Hakkı, terfi mücadelesinde şampiyonluk yolunda Altınordu'yu 1-0 yendiklerinde maçtan sonra sevinçten kendisini Porsuk'a atıp tezahüratlar altında bir müddet yüzmüştür... Fenerbahçe'nin file bekçisi Yavuz'un kardeşi Eskişehirspor kalecisi Yusuf Şimşek'in lâkabı yoktur ama 80'li yıllarda "Tanju'nun Kayınpederi" olarak sık sık hatırlanacaktır. "Yemek konusunda bekâr arkadaşlardan en çok Koko Burhan'la anlaşırdım. Koko'yla bir kilo et alırdık, iki üç kilo da portakal. Onları yedikten sonra üstüne gider Mazlumlar'da bir kilo tulumba tatlısı yerdik" diyen, kalın baldırlarına rağmen saha tutuşu mükemmel olan Ender Konca ise kısa bir süre "Magirus" lâkabıyla anılmıştır. Kimi lâkaplar da babadan oğula geçmiştir. Eskişehir Demirspor futbolcusu İhsan Şahinkol'un "Turşu" lâkabı Eses'teki büyük oğlu Volkan'a naklolurken, diğer oğlu Gökhan'a da "Küçük Turşu" olmak kalır. Hızlarından dolayı Şenol Ulusavaş Kara Şimşek'e, Hüdai Doğu "Pırpır"a, Celâlettin Yavuz'sa "İşbora"ya benzetilir. Kalecilerin lâkapları ise âdet olduğu üzeredir... Orhan Aydıngör "Yağlı", Ali Filibeli "Tatlıcı", İhsan Kaya "Uçan Manda", Çetin Aslan "Mangal"dır. Tavuk karası olduğu için gece maçlarında uzaktan atılan toplarda zorlanan Mümin Özkasap, planjonları ve hava toplarındaki üstün başarısından dolayı "Kedi" kaleci olarak anılır. Kaleci Doğan Şenoğlu'nun lâkabı iri yapısından dolayı "Ayı"dır. İlk zamanlar gazeteler, tek profesyonel bayan tenisçimiz İpek'den Doğan Şenoğlu'nun kızı olarak bahsederdi. Boynuz kulağı geçti ve artık herkes Kaleci Doğan'ı, tenis bursuyla Papperdine Üniversitesi'ni bitiren, Women's Tennis Association'm 450. sıradaki sporcusu İpek Şenoğlu'nun babası olarak biliyor.[65] 90'lı yıllarda Eses'in kalesini koruyan Veysel Beşik ise spor yaşamındaki başarı ve tesadüflerin ardından "9 şampiyonluk gören kaleci" olarak futbol lügatına geçti. Taraftarlar, Fethi Heper'i Eskişehirspor öncesi dönemin Fethi'siyle

karıştırıldığı üzere "Çengel Fethi" ya da çıkık burnundan dolayı "Gaga Fethi" olarak değil "Kaptan Fethi" olarak bağırlarına basmışlardır. Sahada varını yoğunu ortaya koyan Selâhattin Örcüm çalışkanlığından dolayı tribünlerce "Asker Selâhattin" olarak alkışlanmıştır. Yönetim de bu sevgiye ortak olmuş ve Asker'i, İsmail Arca'nın jübilesinden sonra 1982-88 arası kaptanlık pazubandıyla onurlandırmıştır. Orta sahadaki top saklama hünerinden ve yeteneklerinden dolayı Vahap Özbayer'e "Koca Usta" ismi takılmıştır. Dirsek atmanın ve hakemin görmeyeceği yerlerde rakibi indirmenin 80'lerdeki ilk temsilcilerinden Burhanettin Beadini'nin bu tatlı sert oyunu üzerine seyirciler ona "Sahtekâr" lâkabını uygun görmüşlerdir. Profesyonel futbolculuğu sonrasında cebinde hatırı sayılır bir parayla hayatını sürdüren nadir oyunculardan Emirdağlı Muzaffer Çil ise mücadelesi ve rakiplerini çalımdan bayıltması üzerine "DDT" olarak anılmıştır. Çil, bugün kentin önde gelen işadamlarından ve adını taşıyan bir de Anadolu Lisesi bulunuyor... Arkadaşlarının övgüyle bahsettiği ilk kadronun aslarından Mehmet Dülger "Agop" lâkabını Beyoğluspor'da oynadığı günlerde almış. 70'li yıllarda bırakın Eskişehir'i, Türkiye'deki tüm futbolcuların saç sakalı birbirine karışmışken nedense bir tek Bilâl Arular "Tarkan"a benzetilmiştir. 21 golle 2. Lig Gol Kralı olduğu Zonguldakspor'dan 1970'te Eskişehirspor'a katılan Halil Güngördü'nün Türkiye Kupası'nı Eskişehir'e getiren, Bursaspor'a attığı gollerden birisini Riva'nın o dönemde attığı bir gole çok benzeten Eses seyircisi Halil'e "Riva" lâkabını o gün takmıştır:

Fethi Heper, 2003.

Ne gollerdi onlar. Tam Riva stilinde. Hele birincisi. Direkten bir buldozer gibi geri dönen topu, gene buldozer gibi geldiği

yerin ilerisine gönderiverdi. Ya ikincisi... Birincisinden de güzeldi. Kaleye çapraz vaziyette şutlayıvermiştı topu. Tıpkı Riva gibi... Golü attıktan sonraki hareketleri de benziyordu Riva'ya. Eli havada, çenesini sıkmış mağrur mağrur seyirciye dönüyordu. Attığı çalımlar da Riva'yı hatırlatıyordu... Fuleleri de aynıydı... Riva gibi her yerden şut atıyordu kaleye. Boş sahaya kaçıyordu, tıpkı O'nun gibi...[66]

Ayhan Aşut ise lâkap bakımından şanslıdır. İlk lâkabı, büyük bir futbolcu olduğundan yakıştırılan Kebir (Büyük) kelimesinin galat-ı meşhuruyla "Kâbur"dur. Kâbur Ayhan diğer lâkabını saçlarına borçlu!.. Dönemin sinema yıldızları Clark Gable gibi bıyık bıraktığı ve Rudolph Valentino gibi saçlarını arkaya doğru tarayıp maçlara çıktığı için "Briyantin Ayhan" olarak bilinir. Devre arasında herkes gibi o da tuvalete koşar ama saçlarını limonlamak ya da briyantinlemek için!.. Takımın ilk şampiyonluğunda futbolcu, 1984'deki şampiyonluğunda ise antrenör olan defansın belkemiği İlhan Çolak'la, 1970'lerin nefis ayağı Ahmet Bülent Karaçöl'ün lâkapları ise "P.ç"tir. Bu ünvana cin gibi futbollarıyla lâyık görülmüşlerdir!.. "Fener'le mi Galatasaray'la mı maçımız var hiç fark etmez, şöhretli oyuncuları takır takır geçer, bir de dönüp suratlarına pis pis gülerdim..." diyor Karaçöl... 7 Ekim 1973'teki Eses-GS maçında Tarık tarafından ayağı kırılınca takımın en yetenekli futbolcularından Karaçöl'ün futbol hayatı da sakata girer.

Saha dışında ne kadar kibar ve sakinlerse maçlarda bir o kadar sinirli olan futbolcular da vardır takımda. Bahtiyar Yorulmaz ve Coşkun Demirbakan 70'li yılların "Deli" lâkaplı futbolcularıdır. Eskişehirspor dışında pek çok takımda da forma giyen Bahtiyar, hangi takımın renklerini giyerse giysin kırmızı ve sarı kart serisini devam ettirmiştir. Hatta Bahtiyar'ın öfkesinden hakemler ve rakip futbolcular kadar kendi takım arkadaşları da nasibini almıştır. 1984-85 sezonunda Denizlispor forması giyen Deli Bahtiyar, Kocaelispor'dan yedikleri golün ardından sinirlenmiş ve arkadaşı Mesut'u yumrukla saha dışına göndermiştir. Eses'ten Fenerbahçe'ye transfer olan Demirbakan 2000'lerde kente antrenör olarak döndüğünde "İmparator" lâkabını almıştır. Eskişehirspor'daki başka lâkaplar şöyledir:

Mahmut Şölenişçi "Baba", Nihat Atacan "Tıy", Neyir Çetintaş "Kasap", Necdet Yıldırım "Vosvogen", Abdurrahman Temel "Apo", Mehmet Mengü "Virane", Faik Şentaşlar "Jilet", Necmi Aktuna "Lavlav", Necmi Erpek "Dişdiş", Serdar Eroy "Potuk", Fahrettin Cumalı "Fargo", Fatih Parmaksız "Salamon", Boris Miçevski "Borçe", Ahmet Kilimcioğlu "Bıdık", Burhan Söğütlü "Köfte", Zafer Tüzün "Zoti", Hüseyin Şengül "Dik", Metin Arvas "Kuşçu", Orhan Türkmengil "Profesör", Mustafa Şenözlü "Kepçe", Mesut Akıncı "Bestami", Murat Şengül "Rossi"...

En ilginç hikâyeyi en sona bıraktım... Ankara Çiftlik'te futbola başlayan, Eses dışında Oto Yıldırım, Gazispor, Ankaragücü genç takım, Adanademirspor, Hacettepe ve Konyaspor'da top oynayan merhum Nuri Toygun vasıtasıyla zaman zaman sahalara dalan kedi, köpek ve kuşları da hatırlamış olalım. Olayı Şeker Orhan anlatıyor:

> 1965-66 yılları, Hacettepe'yle Beşiktaş'ın çok önemli bir maçı var. Hatırladığım kadarıyla Ankara takımı için düşme-kalma maçı. Karşılaşma Cumartesi günü oynanacakken aşırı yağmur yüzünden Pazar'a ertelendi. Benim de Ankara'da bir işim vardı, Pazar günü maça gittim. Beşiktaş seyircisi maçtan önce karnaval havasına çevirdi tribünleri. Şov yapıyorlar... Ön taraftaki seyirciler 15-20 tane güvercin almışlar, ayaklarına siyah beyaz kurdela bağlıyorlar ve sonra kuşları uçuruyorlar. Bu arada takımlar da sahada ısınıyor. Neyse, kurdela havadaki kuşlardan birisinin kanadına dolandı ve hayvan pat Hacettepe takımının ısındığı bölüme, Nuri'nin önüne düştü. Nuri kuşu yakalamaya çalıştı. Amacı güvercini tutup saha kenarına çıkarmak. Bir iki hamlede yakalayamadı, üçüncü hamlede ise dengesini kaybedip burun üstü yere düştü. O ana kadar sadece olayı izleyen seyirciler bir anda gülmeye, Nuri'yle maytap geçmeye başladılar. İyice sinirlenen bizimki, güvercini tekmelemeye başladı. Tüyleri havada uçuşuyor hayvanın. Araya giren gazeteciler kuşu ölümden kurtardılar ama ertesi gün bombayı da patlattılar. Olayı, 'vahşet' meali yazılarla tenkid ettiler. Gelen tepkilerin ardından, Nuri birkaç gün sonra hatasını anladı ve gazetecilerle anlaşıp İstanbul'a,

Sultanahmet'e gidip güvercinleri yemlerken fotoğraflarını çektirdi. 'Güvercinlerle barıştı' gibi haberlerle olaydan yırttı ama 'Güvercin' ismini almaktan kurtulamadı!..

Hepsi de okumuş çocuklar...

Spor medyasında o zamanlar da büyük ağırlıkla İstanbul takımlarının (İstanbul dışı bazı taraftarlar gruplarının yakıştırmasıyla Kahpe Bizans'ın) futbolcuları gündemdeydi. Ancak 60'lı ve 70'li yıllar boyunca Eses'in topçuları da sayfalardan düşmemiştir.

Eskişehir kentinin futbol takımının başarısı incelendiğinde özellikle ilk kadroda futbolcularının çoğunun "mektepli" olması dikkat çekicidir. Eskişehirspor'u oluşturan takımlar arasında lokomotif takım olan Akademi Gençlik'in kadrosunda yer alan futbolcuların tamamı Eskişehir Ticari ilimler Akademisinin öğrencilerinden oluşmaktaydı. Yüksekokul tahsillerinin yanısıra futbola merak salmış delikanlıların futbolculuk anlayışları haliyle oyuna da etki ediyordu. Fethi, Bilgin, Öncü, Hasan Bora, Mehmet Mengü, Arap Metin, Kaleci Doğan, Şeker Orhan, Vahap ve Kâmuran'ın başını çektiği listeye 1970'lerin ikinci yarısına kadar pek çok başka isim de katıldı. Bunlardan Ayı Doğan, Kaleci Taşkın ve Hüdai Eczacılık Fakültesi mezunudur. Eğitim seviyesi en yüksek takımlardan olan Eskişehirspor'da Abdullah Gegiç'in de birkaç üniversite bitirmiş olduğunu düşünürsek birçok zorluğu bu donanımlarıyla aştıklarını kolaylıkla görürüz. Zaten Kaptan Fethi Heper okul-futbol ilişkisinde tektir. Türkiye'de profesyonel futbol oynayıp ardından profesörlüğe yükselebilmiş başka bir futbolcu yoktur!..

Anadolu futbolunda Eskişehirspor'un açtığı kapıdan girip şampiyonluklara uzanan Trabzonspor'un da 2. Lig'de şampiyon olup 1. Lig'e yükseldiğinde kadrosunda çoğu mühendis olmak üzere pek çok yüksekokul öğrencisi bulunuyordu. Türk futbolunda önemli bir yere sahip bu iki takımın benzerliği bununla da sınırlı değil.

Nihat Genç'in Leman'da sık sık yazdığı gibi Trabzon kenti, Pontus'tan beri İstanbul'a, örneğin bir İzmit'ten daha yakındır ve bu yakınlığın faydalarını gelişme evrelerinde yaşamıştır. Trabzonlular yüzyıllar boyunca Rumeli Hisarı'na yerleşmişlerdir. Eskişehir de çok eski devirlerden itibaren İstanbul'la ilişki içindedir.

Günümüzde futbolcuların büyük paralar kazanmasından mıdır nedir artık okuyup okumadıklarına pek bakılmıyor... Hatta "topçu-popçu" iktidarında, okumadan, kısa yoldan salt yetenekleriyle bir yerlere gelenler daha makbul sayılıyor.

Eğitim demişken Türkiye'deki ilk örneklerinden olan Eskişehir Futbol Okulu'ndan bahsetmemek olmaz. 14-18 yaş arası 110 minik sporcuyla 16 Haziran 1967 tarihinde açılan okuldan pek çok genç kısa sürede Eskişehirspor'da forma giyebilecek kıvama gelmiştir. Hatta sayı o kadar fazladır ki, Eses'in altın yıllarını yaşadığı dönemlerinde sırf kemikleşmiş 11'lerden dolayı kadroya giremeyen pek çok istidatlı genç, Anadolu ve İstanbul takımlarında top koşturmak zorunda kalmıştır. Bu sporcuların isimlerini saymak çok yer alacağından, çoğu rahmetli olmuş, müesseseye emek vermiş çalıştırıcıların ismini yâd edelim... Adil Atalı, Galip Türkkan, Rıza Gür, Şahin Yukarıtepe, Selâhattin Oktaş, Cevat Duysak, Abdülkadir Tulun, İsmet Ulaş, Çinçon Necmi, Orhan Tepeçalı, Şinasi Yeşilçim, Soner Sarıbayır, Hüseyin Kurt, Yener Aryapar, Hatay Sarkanak, Engin Bayrı...

İlginçtir maratoncu ve Eskişehir Beden Terbiyesi ve Spor İl Müdürlüğü Spor Şube Müdürü (1981-1987) Mehmet Terzi de spora bu okulda futbolla başlamış. Gegiç zamanında yapılan seçmeleri başarıyla geçmesine rağmen iki yıl içinde iki kez kolu kırılınca babası futbolu yasaklamış ve Terzi biraz da mecburiyetten, Şükrü Saban'ın desteğiyle atletizme geçiş yapmış.

Eskişehir Futbol Okulu'ndan onlarca başarılı futbolcu yetişti.

İlk lisansının, bir zamanlar atletizm şubesi de bulunan Eskişehirspor'dan çıkarıldığını gururla anlattıktan sonra o günleri hatırlıyor Terzi: "Futbol okulunda bizlere verilen Eses logolu kazağı hâlâ saklarım. Futbolu bıraktıktan sonra Atatürk Stadı'ndaki koşu antrenmanlarından sonra Eskişehirspor'un efsane takımının çalışmalarını izleyip hayaller kurmak en büyük zevkimdi..." Eskişehirsporlu futbolculardan da spora atletizmle başlamış oyuncular vardır. Örneğin Halil Güngördü, atletizme ciritte Türkiye şampiyonu olan Kemal Köksal'ın teşvikiyle başlamış, 1961'de Gençlerarası 100 metreyi 11.3'te, 200 metreyi ise 23.3'te koşmuş. Futbola 1965 yılında Ankara Yıldızlar'da başlayan, Demirspor genç takımında üç yıl oynadıktan sonra A takıma yükselen ve ilk kez 1970'de Türkiye-Batı Almanya Ümit Milli maçında milli formayı giyen Şevki Şenlen, Eskişehirspor'a Temmuz 1971'de Almanya'ya transfer olan Ender Konca'nın yerine dahil edilmişti. Golcülüğüyle kısa sürede kendini kanıtlayan Şevki de atletizm kökenliydi. 400 metreyi 55.9'da koşarak Türkiye rekorunun da sahibi olmuştu. Son olarak, 80'li yıllarda Eskişehir'in kalesini koruyan merhum Sinan Alaağaç da spora lise yıllarında atletizmle başladı. Mayıs 1977'de, altı gün içinde yüksek atlamada 1.90 ve 1.91'lik derecelerle iki kez Yıldızlar'da Türkiye rekoru kırarak şampiyon oldu. Balkan Gençler Atletizm Şampiyonası'na gitmek üzere milli takıma çağrılan fakat sonra anlamsız bir şekilde geri gönderilen Alaağaç hassas bir kişiliğe sahipti, olayı protesto etmek için atletizmi bıraktı. Sinan, futbola geçesiye kadar hentbol kaleciliği ve basketbol oyunculuğuyla da uğraştı.

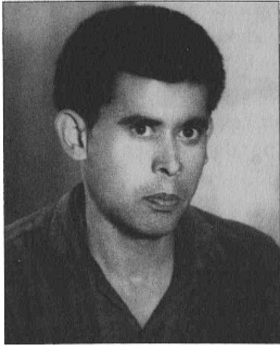
Eskişehirsporlu futbolcuların nitelikleri arasında tahsilli olmaları kadar öne çıkan başka bir özellikleri de çoğunun Tatar olmasıdır... Bu konuyla ilgili çok şey söylemek mümkün ama Eskişehirsporlu Tatar futbolcuların Tatarca'yla rakip futbolcuları nasıl yabancı bir ülkede oynuyormuş gibi zorladıklarını düşündürecek ilginç bir gazete kupürü her şeyi özetliyor :)

> Eskişehir'den bana gelen bir dostumun mektubunu aynen koyuyorum:
>
> 4 Ağustos 1970, Eskişehir Sayın Şükrü Gülesin akam,

Katesin şu, Arumusun? Özin catıp, özin turasınmı? Geçen apta Vefayman Eskişehirspomun maçı bar idi. Sen coh idin. Közlerimiz ep seni karadı. Tapamadı. Kaydaydın? Ependi akam, kop aru şeyler yazaysın. Oşumuza ketken. Tebriklerimizni sunarmız. *Bilesin biznin futbolcularnın kopu tatar iken. Biziğmen maç yapğan tağımlar tatarcam bilmeyler. Bilseyler dahi aramlaylar. Futbolda aytılgan tabirlarnın tatarcasını ya özgün tap ya bizge bildir biz yazıp saa cibereyik. Bilmeğen ballarğa örget, coh ise Eskişehir'de oynağan maçlarında misapir tağım biznin lisanını anlamay, kop zorluğ çekeler. Erbir tağım Avrupa'da maç yasaylarmış gibi bolalar.* Şişman akam, şirböreg aşamaga kaysı gün geleceğini ayt. Azırlık yasaymız. Canı transper yaşadığımız ballar em kıvıra em cuğura. Aru mu aru ballar. Eskişehirspornun ependi akayı öz alkımızdan Beğiter'nin ayttığı gibi inşallah bu sene şampiyon bolurmuz. Tatar bolsun şamurdan bolsun.

Kop kop selamlar. Eses'nin Kırımspor alkından caşbala Akkı Tatarsoy.[67]

Dişdiş Hasan ve yıldızlar...

Eskişehirsporlu birçok futbolcuyu keşfedip futbolumuza kazandıran Dişdiş Hasan.

Eskişehirspor kurulduğu zaman takıma en değerli oyuncuları veren amatör küme takımı Güllükspor, yöneticisinden malzemecisine kadar birçok futbol emektarıyla Eskişehir futbolunun mihenk taşıdır. Aynı zamanda hızlı sendikacı olan ilk başkan merhum Yüksel Türemiş'i renkli kişiliği ve "Canboy" lakabıyla

bugün bile herkes hatırlar. Eskişehirspor'da parlayacak küçücük çocukları mahalle arsalarında maç yaparken, amatör bir ruhla ama çok da profesyonelce takip edip Güllükspor'a kazandıran bir emektardan sevgiyle bahsetmek istiyorum... Mütevazı ayakkabı tamir dükkânında aynı zamanda patlayan toplan tamir eden, elleriyle yaptığı futbol ayakkabılarıyla Dinyakos'lara taş çıkartan, kentin fahrî futbolcu kâşifi merhum Dişdiş Hasan... Eses'in yıldız futbolcuları, üzerlerinde hakkı olduğu için ondan özellikle bahsetmemi istediler. Ben de üç kuruşluk kazancını çocuklara harçlık yapan, Güllükspor'un unutulmaya yüz tutmuş bu değerini bir şiirle selamlamak istedim: "Her şehre gerekli böyle biri. / Herkes önüne, sağa sola bakarken, biri de göğe bakmalı; / kuşları, bulutları görmeli, yıldızları seyretmeli. / Şehirde göğe bakan kalmazsa küser gökyüzü, / göçer kuşları dağlara / şehir, gömülür karanlığa..."[68] Aynen Dişdiş Hasan gibi diğer amatör kulüplerin de emektar sevdalıları vardır; Çelikkartal'daki Kulaksız Bekir gibi, Altay'daki Köpek Cihat gibi, Kemalpaşa'daki Terzi Topal Hamdi gibi!.. Canbolat ve Dişdiş Hasan'dan sonra kulübe katkılarından dolayı Tarım Baba olarak anılan Fevzi Tarım'ın verdiği, Güllükspor ve kardeş takımı Gülspor'dan yetişen futbolcular listesinde çok önemli isimler var...

Güllükspor: Ruşen (Kasımpaşa), İlhan Çolak (Konya Şeker, Konya İ.Y., Eses...), Kâbur Ayhan (Ankara Demir, Eses, Göztepe...), Abdurrahman Temel (Çelikkartal, Eses), Orhan Tepeçalı (Eskişehir Demir), Abdullah Semiz (Eses, Uşak, İsparta, Altay), Ahmet Tözer (Eses Genç, İsparta), Turhan Karadoğan (Gençlerbirliği, Bursa, E. Demir), İsa Ertürk (Kütahya Şeker, Altay, Adanaspor Fenerbahçe...), Orhan Ertugrul (Adapazarı), Rıdvan (Çorums.), Erdinç (E. Demir), Ahmet Bülent Karaçöl (Eses)...

Gülspor: Fethi Heper (Eskişehir Gençlik, Eses), Kâmuran Yavuz (Kılıçoğlu Toprak, Eses...), Kubala Yüksel, Tango Niyazi, Metin Şenay, Metin Parlaroğlu (Eses...), Tayyar, Enver, Kaleci Doğan (Eses), Asker Selâhattin (Eses)...

"Sen şampiyon olmasan da!.."

Kurulduğu yıl mücadele verdiği 2. Lig'deki ilk sezonunda şampiyon olmayı başarıp aynı yıl Başbakanlık Kupası'nı da kazanarak 1. Lig'e çıkan Eskişehirspor, 1966-67 sezonunu 8. sırada bitirdi. 1. Lig'e alışmaya çalışırken, ikinci seneyi de 9.'lukla tamamladı. Abdullah Gegiç'in ve önemli oyuncuların transferiyle gerçek hüviyetine kavuşan Eses, 1968-69 sezonundan itibaren 1974-75 sezonu sonuna kadar ligde müthiş bir performans çizdi ve 3 kez 2., 2 kez 3., 2 kez de 4. olmayı başardı.

1968-69 sezonunda mevsimin büyükleri Galatasaray'la Eskişehirspor'du. Birçokları, şampiyonluğun ilk kez üç büyükler dışında bir takıma, Eskişehirspor'a nasip olacağına inanıyordu. Galatasaray ve Eskişehirspor bu düğümü çözmek için 16 Mart 1969 tarihinde Ali Sami Yen'de karşı karşıya geldi. Maçın ilk dakikalarından itibaren kırmızı şimşekler rakip kalede şimşekler çaktırıyordu. "Eskişehirspor, Galatasaray'ı futbol sahasında esir almıştı. İş bu kadarla kalmıyor. Orta Anadolu'dan kalkıp gelmiş ve İstanbul'un Mecidiyeköy'ünde geceden karargâh kurmuş 15 bin kadar seyirci de tribünlerde krallığını ilân etmişti. Onbeş bin ağız alay ediyordu şimdi: 'Şampiyona baaak!..'[69] Eses'in transferde Galatasaray'a kaptırdığı Varol, ilk yarının 22. ve 25. dakikalarında Eskişehirsporlu Nihat Atacan'ın iki golünü engel olamayınca soyunma odalarına 2-0'la gidildi. İkinci yarıda Galatasaray kalesine Varol yerine Nihat geçti. 'İşe yaramaz' denilerek Galatasaray'a verilen Atılay Özgür, Eskişehirspor'un sonunu hazırlayan ilk golü 46. dakikada eski takımına attığında sahadaki tablo da tersine çevriliyordu. Futbolcularına güven gelen Galatasaray, ataklarını daha da sıklaştırdı ve golden birkaç dakika sonra genç sol bek Abdurrahman'la ceza alanında çarpışarak yerde kalan Metin takımına bir penaltı kazandırdı. Ancak, Avusturyalı hakem Schren'in penaltıya hükmettiği pozisyonun penaltıyla yakından uzaktan alâkası yoktu. Lig TV'deki "Futbol Nostalji" programında sık sık yayınlanan bu maçı ibret olsun diye herkes izlemeli... Metin Oktay, 49. dakikada haksız penaltıyı gole çevirince İstanbul'daki maç 2-2 sona erdi ve Eses aldığı derin yaraya rağmen ligi ilk sırada bitirmek için iddiasını devam ettirdi. Merhum Abdurrahman'ın oğlu

Birkan Selim Temel'in bana naklettiğine göre, Metin Oktay maçtan sonra Eskişehirspor soyunma odasına gelmiş ve Abdurrahman'a, "Kusura bakma Apo, penaltı değildi ama mecburduk!.." demiş. Maçla ilgili diğer bir not ise o gün kadro dışı olan ve maçı tribünden izleyecek olan Metin Oktay'ın ilginç bir olaydan dolayı mecburen kadroya dahil edilmesidir. Sarı kırmızılılardan Turan'ın kampta elindeki çakıyla şakalaşırken Muzaffer'i yaralaması üzerine Metin kadroya eklenir ve bir anlamda G.Saray'ın ve Eskişehirspor'un kaderi de belirlenmiş olur!..

Bu sezonda şampiyonluk ümidini son haftalara kadar taşıyan kırmızı şimşekler için 27 Nisan 1969 tarihinde Ankara'da oynadıkları Şekerspor maçı tatlı bir rüyanın sonu gibiydi. Bir hafta önce Galatasaray Demirspor'la 1-1 berabere kalınca, Vefa'yı evinde 2-1 yenen Eses bir puan farkla ilk kez liderlik koltuğuna oturuyordu. Haliyle Eses, Şekerspor'u da yenerek avantajını son dört haftaya taşımak istiyordu. Fakat son dakikada gelen kritik bir golle, liderliği ve bir anlamda şampiyonluğu Galatasaray'a kaptırdı Eskişehirspor. Eses, Şekerspor'un bu sürprizini unutmayacak ve karşılığını vermekte de gecikmeyecekti... Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi öğretim üyelerinden, Şeker taraftarı Vakur Kayador heyecan dolu maçı ve sonrasını anlatıyor:

> O sezon Şekerspor, bütün Ankara seyircisinin büyük takdirlerini kazanarak zorlu bir mücadele veriyordu. 19 Mayıs Stadı'ndaki Şekerspor maçında Orhan ve korosu maraton tribünün tamamında, saatli kale arkasında ve kapalı tribünün büyük bir bölümünde yerini almıştı. Diğer Başkent takımlarının da desteğini alan Amigo Sefa yönetimindeki Ankara seyircisi ise 'Gecekondu' olarak anılan Gençlik Parkı tarafındaki saatsiz kale arkasının tamamını ve kapalının bir bölümünü doldurmuştu. Müthiş seyirci desteğini arkasına alan Eskişehirspor, Fethi'nin ayağından 51. dakikada kazandığı golle maçı 1-0 önde götürüyordu. Son dakikaya kadar bu heyecan fırtınası devam etti ve Eskişehirspor şampiyonluk ipini göğüsleme yolunda önemli bir virajı kazasız belâsız geçmek üzereydi. Ayhan ayağındaki topu oyalasa ya da taça atsa belki de maç bitecekti ama çalıma

girip topu kaptırınca neticesinde Şekerspor 90. dakikada bir serbest vuruş kazandı. Ata'nın kullandığı vuruşta top barajdan dönünce Türk sahalarının Eusebio'su Arap Güngör şutuyla skoru 1-1'e taşımayı başardı. Maçın bitiminde tüm Esesli futbolcular çamurlu sahada yere uzanmış, göz yaşlarına hakim olamıyordu. Gegiç, Begiter ve diğer idarecilerin hepsi şok içindeydi. Kümede kalma ümidini devam ettiren Şekerspor Eskişehirspor'a şampiyonluk yolunda acı bir sürpriz hazırlamıştı. Son 20 saniyede gelen golün ardında başka nedenler arayan Eskişehirspor, o sezondan sonra Şeker'i düşman belledi ve 27 Mayıs 1973'te bu takımı 2. Lig'e yolladı. 1972-73 sezonunun son haftasında Cumartesi günü Şekerspor, Deli Mehmet'in golüyle Boluspor'u 1-0 yendi ve küme düşme rakibi Vefa'nın ertesi gün Eskişehirspor'la yapacağı karşılaşmayı beklemeye koyuldu. Güçlü kadrosuyla maçın favorisi Eskişehirspor'un Vefa'yı yenememesi olanaksız gibiydi. Fakat bütün Eskişehirli futbolcular adeta yürüyerek maçı bitirdi. Bir tek, takıma dışarıdan gelen Şevki Şenlen varını yoğunu ortaya koydu ve sonuçta Eses 1-0 yenildi. Bu skorla, Eskişehirspor dört yıllık yanlış bir hesabın faturasını Şekerspor'a kesip, takımı 2. Lig'e yolladı. Futbolda ve hayatta metafizik düşüncelere inanmam ama Eskişehirspor bu maçtan sonra hızla düşüşe geçti ve bir daha da belini doğrultamadı!..

Eskişehirspor, Şekerspor'un ardından geride kalan maçlarını kazanmak zorundaydı. 4 Mayıs 1969 tarihinde Gençlerbirliği'yle giriştiği mücadelede öldü öldü dirildi ve nihayet Fethi'nin iki golüyle liderliğini bir hafta daha garantiledi:

O gün, Eskişehir'de görevliydim. Eskişehirspor-Gençlerbirliği maçında... İki kırmızı-siyahlı takım zorlu bir mücadeleye girişmişlerdi. Aslında maç, Eskişehirspor açısından daha önemliydi. Çünkü Es Es'ler puan cetvelinin başında yer tutmuşlardı. Bugünkü karşılaşmada kaybedeceği bir tek puan bile liderliğin gitmesine neden olacaktı. Maç öncesi coşku görülecek gibiydi. Eskişehirspor taraftan coşmuş, 'Anadolu Yıldızı' diye takımlarını

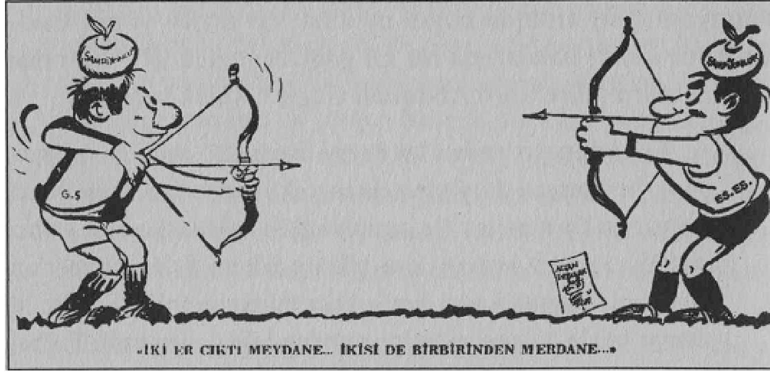
destekliyordu. Fakat tribündeki hareket sahada yoktu. Kırmızı şimşekler çakamıyor, aksine Gençlerbirliği takımı daha derli toplu oynuyordu. Gerçekten golü atan da, Ankaralılar oldu. Çok seyircinin elinde portatif radyo vardı. Merakla benim yapacağım yayını bekliyorlardı. Bu, böyledir çoğunlukla... Staddaki seyirciler, portatif radyolarıyla hem heyecanlarını katmerleştirir, hem de bir anlamda spikeri kontrol ederler. Tabii asıl amaç, başka staddaki maçların kaç kaç olduğunu öğrenmektir ama... O gün de ortak yayın vardı. Fenerbahçe'nin Şekerspor'la, Beşiktaş'ın Ankara Demirspor'la maçları naklediliyordu. Sıra benim görevli olduğum karşılaşmaya gelmiyordu bir türlü... Nedeni, bir teknik aksaklığın giderilmesine çalışıyorlardı. TRT ve PTT teknisyenleri seferber olmuşlardı. Sonunda arızanın giderildiği haberi geldi. Yanımdaki teknik görevliler de 'Tamam' dediler. Zaten radyoda da merkezdeki arkadaşın sözlerini duydum: 'Şimdi mikrofonlarımız Eskişehir'de, Eskişehirspor-Gençlerbirliği maçında...' Başladım konuşmaya: 'Sayın dinleyiciler, Eskişehir'deki maçta lider Eskişehirspor, yediği golle Gençlerbirliği karşısında 1-0 yenik oynuyor...' dememe kalmadı, baktım; Nuri ortalıyor, gol tehlikesi var... Cümlemi yarıda kestim: 'Karşısında yenik, Nuri ortalıyor. Gol tehlikesi, Fethi'de, vuruyor Fethi... Ve gol... Evet gol... Maç 1-1 oldu şimdi. Santra yapılıyor. Santrayla beraber yine Eskişehirsporlular atakta... Yine Fethi'de... Ve gol, evet gol... Fethi ikinci golü de ağlara gönderdi. Eskişehirspor: 2 - Gençlerbirliği: 1... Fethi iki dakikada iki golle takımını 1-0 yenilgiden 2-1 galibiyete çıkardı...' Ve az sonra da maç bitti. Es Es'ler 2-1 galipti. Eskişehir'de spiker kabini eskiden kapalı tribünlerin tepesinde bir yerdeydi. Oraya dik bir merdivenle çıkar, öyle anlatırdık maçları... Adeta canbazlık ederek çıkıp inerdik. Maçtan sonra baktım, aşağıda yüzlerce Eskişehirsporlu tempo tutarak beni alkışlıyorlar. 'Radyo yayını uğur getirdi' diyorlar da başka şey demiyorlar. Bizim hatlardaki arıza nedeniyle yayın bir türlü başlayamamıştı ya... O anlarda da Eskişehirspor 1-0 yenik oynuyordu. Radyoda naklen yayının

> başlamasıyla birlikte Eskişehirspor üst üste iki gol atınca, bizim şans getirdiğimize inanmışlar. Merdivenden indiğimde omuza almak istediler, 'Sağolun' dedim. Ya o 2 dakikada 2 gol olmasaydı!..[70]

Son haftaya kadar devam eden mücadeleyi Galatasaray kazandı ve şampiyon oldu. 1969 yılında 3 puan farkla yitirilen şampiyonluğun ardında başka oyunlar var mıydı yoksa Eskişehirspor kendi hatalarıyla mı ipi göğüsleyememişti? İlk önce takımın teknik direktörü Abdullah Gegiç'e kulak verelim:

> ... 'Eskişehirspor neden bu davayı kaybetti?' onu da söyleyeyim, her zaman da söylemekten çekinmem. Biz ligin ikinci yarısında Galatasaray ile şampiyonluk mücadelesinde yalnız kaldık. Sorarım sizlere, kim tahmin ederdi Eskişehirspor'un ligin son maçına kadar böyle başa güreşeceğini?.. Elbette ki kimse böyle bir şeyi aklının ucundan bile geçirmezdi. Futbol otoritelerine göre de 'Eskişehirspor kim oluyordu? Daha şunun şurasında lige geçeli kaç yıl olmuştu?' İşte herkes böyle düşünüyordu bizler için... Ama biz ne yaptık? Türk futbol tarihini altüst ettik. Bütün herkesi şaşkınlığa düşürdük. Anadolu futbol tarihinde yepyeni bir sayfa açtık. Göreceksiniz önümüzdeki yıllarda Mersin İdman Yurdu, Bursa ve Samsunspor ile başarılar daha da büyüyecek ve İstanbul futbolu ile Anadolu futbolu arasında hiçbir fark kalmayacak...[71]

Gegiç, diğer beyanatlarında lige birkaç yıl önce iştirak etmiş toy bir takımın ilk yıllar küme mücadelesi verdiğini, futbolcuların da, yönetimin de şampiyonluğa hazır olmadığını belirtiyordu. Geçen yıl Eses'e gelen Vahap, Mümin, Nehir, Nuri gibi futbolcularının daha önceki sene geldikleri takımlarının kümede kalmasına uğraştıklarını belirtip psikolojik boyuta dikkat çekiyordu. Tecrübesizliklerini ise şu cümlelerle özetliyordu: "Harp Akademisi'nden yeni çıkan bir talebe, savaşta ön plâna konulursa elbette kaybeder!.."

Eskişehirspor şampiyonluğu bir kez Fenerbahçe'ye,
iki kez de Galatasaray'a kaptırmıştı.

Şampiyonluk mücadelesinde büyük katkıları olan Amigo Orhan, kaçan şampiyonluk için yönetimi eleştiriyordu. Daha ipi göğüslemeye birkaç hafta varken "Şampiyonluk Balosu" veren yöneticilerin davetini kabul etmeyen ve şampiyon olunması halinde sadece seçkinlerin katıldığı bir kutlama yerine başarıda asıl pay sahibi olan taraftarların gelip Atatürk Stadı'nda sabaha kadar eğleneceği bir "Garibanlar Balosu" tertip edeceğini duyurmuştu... Genel Kaptan Aydın Begiter ise bu iki spor adamından farklı olarak hatanın salt kendilerinde olmadığını belirtiyor. Söyleşimizde kendisine yönelttiğim "Eskişehir'in şampiyonluğu kaçırmasının ardında şike ya da hakem hataları var mıydı?" sorum üzerine "Nasıl olmaz?" diyerek başlıyor anlatmaya:

> Beşiktaş'ın şampiyon olduğu 2002/2003 sezonunda takipçisi Galatasaray'ın gündeme getirdiği iddiaları hepimiz okuduk Nasıl bazı maçlarda siyah beyazlı takımın eski futbolcularının çalıştırdığı takımlarla ilgili söylentiler çıktıysa bizim şampiyonluğu kaçırdığımız yıllarda da 7-8 tane kulüpte hoca olarak Galatasaraylı eski topçular vardı. Samsun'da Turgay Şeren, Mersin İdman Yurdu'nda Bülent Giz, Altay'da Gündüz Kılıç, Vefa'da Candemir, Şeker'de Coşkun Özarı... Göztepe yönetimi zaten olduğu gibi Galatasaraylıydı. Göztepe maçımızı hatırlıyorum da, bir hafta önceden Çeşme'de kampa girmişlerdi Bizden iki hafta sonra da Galatasaray'la oynayacaklardı ve kampa dahi lüzum görmeden maça çıktılar!.. Bu tabloya bir de Galatasaray'ı tuttukları spor kamuoyunda bilinen

> hakemlerin yanlı tutumlarını eklediğinizde Eskişehirspor'un şampiyon olamaması gayet normaldir...

Fenerbahçe'nin şampiyon olduğu 1969-70 sezonunda Eskişehirspor ikinci kez ligi ikinci sırada bitirdi. Fakat bu sezonda 7 puan gibi bir farkla birincinin gerisinde kaldı. Üstüste iki sezon lig ikincisi olması Eses'in yükselişinin açık bir göstergesiydi.

Eskişehirspor son olarak 1971-72 sezonunda yine Galatasaray'ın üç puan ardından ligi ikinci sırada bitirdi. Takım halinde 63 gol atan takımda Fethi Heper ikinci kez Gol Kralı olmayı başardı. Eses, o yıl da ikinci yarının ortalarında dramatik maçlar oynadı:

> Şampiyonluğa en yakın namzet, ikinci yarı başlarında Eskişehirspor'du bence. Kendi sahalarında İstanbulspor'a 1-0 yenilgilerini sağ oldukları müddet unutamıyacak Kırmızı-Şimşekler... Bu acının bütün hırsını, altışar-yedişer gol atarak çıkardılar ama, atı alan Üsküdar'ı geçmiş bulundu. Son ümitleri de Boluspor'du. O işi de Gökmen halledince ikincilikte temelli oldular. Gol krallığında 20 golle Fethi birinci olurken, Şevki de 17 golle ikinci oldu.[72]

Şampiyon olamasa da, onun açtığı kapıdan girip 1975-76 sezonundan itibaren birçok kez mutlu sona ulaşan Trabzonspor'u Eskişehirspor'dan bağımsız düşünmek imkânsız gibidir:

> Gene de çocukluğumun rüyası Es-Es'ler'in yeri apayrıdır. 'Anadolu İhtilali'nin ateşleyicisi, hiç kuşku yok ki Eskişehirspor'du. Şampiyon olamamasının nedeni, büyükler karşısında yalnızca meşru yolları denemiş olması değil miydi? Bilenler bilir, Eskişehirspor'un bıraktığı nostaljinin tadını, Trabzonspor'un altı şampiyonluğu bile verememiştir...[73]

Eskişehirspor'un kurulduğu yıldan bugüne kadar mücadele ettiği tüm liglerdeki sezon sonu "Puvan Cedveli'nde görünümü de aşağıdaki gibidir:

SEZON	SIRA	O	G	B	M	A	Y	P
1965-1966	2711	20	9	8	3	24	13	26
2. Lig 8'ler Final Maçları								
1965-1966	178	14	8	5	1	22	7	21
1. Lig'e Yükseldi								
1966-1967	8717	32	10	11	11	29	44	31
1967-1968	9717	32	11	9	12	40	36	31
1968-1969	2716	30	17	9	4	39	18	43
1969-1970	2716	30	14	9	7	46	26	37
1970-1971	4716	30	10	14	6	29	24	34
1971-1972	2716	30	15	9	6	63	34	39
1972-1973	3716	30	12	12	6	31	19	36
1973-1974	4716	30	14	8	8	34	24	36
1974-1975	3716	30	11	13	6	27	19	35
1975-1976	9716	30	8	11	11	29	29	27
1976-1977	9716	30	10	10	10	25	26	30
1977-1978	12716	30	6	13	11	24	28	25
1978-1979	7716	30	10	11	9	26	24	31
1979-1980	6716	30	8	15	7	29	26	31
1980-1981	6716	30	10	11	9	19	19	31
1981-1982	15717	32	10	9	13	16	27	29
2. Lig'e Düştü								
1982-1983	2716	30	16	11	3	46	16	43
1983-1984	1716	30	22	5	3	49	11	49
1 . Lig'e Yükseldi								
1984-1985	10718	34	10	12	12	39	48	32
1985-1986	10719	36	14	5	17	58	59	33
1986-1987	9719	36	10	14	12	35	31	34
1987-1988	15720	38	11	13	14	45	53	46
1988-1989	16718	36	11	8	17	38	57	41
2. Lig'e Düştü								
1989-1990	8717	32	12	8	12	35	35	44
1990-1991	3718	34	15	8	11	46	36	53
1991-1992	16718	34	9	13	12 .	36	45	40
3. Lig'e Düştü								
1992-1993	1716	30	23	4	3	65	18	73
2 Lig'e Yükseldi								
1993-1994	2.	32	15	6	11	52	38	48
1994-1995	1710	18	10	4	4	38	22	34
Play-Off/Yükselme Grubu Maçları								
1994-1995	3710	18	9	7	2	27	14	34

			Klasman/1. Lig'e Terfi Maçları					
1994-1995	Eses-Erzurum: 2-1, Eses-Adana: 3-2,					Eses-Aydın: 2-1		
			1 . Lig'e Yükseldi					
1995-1996	17./18	34	10	2	22	40	68	32
			2. Lig'e Düştü					
1996-1997	2.	32	13	9	10	39	26	48
1997-1998	2./11	20	12	6	2	29	11	42
			Play-Off/Yükselme Grubu Maçları					
1997-1998	10./10	18	3	4	11	10	33	13
1998-1999	6.	32	8	14	10	51	50	38
1999-2000	5.	32	11	5	16	35	48	38
2000-2001	6.	36	13	4	19	45	60	43
2001-2002	2.	32	13	8	11	39	48	47
2002-2003	10./18	34	12	5	17	48	46	41
SEZON	SIRA	O	G	B	M	A	Y	P
2003-2004	6./17	32	12	10	10	40	41	46
2004-2005	5./17	32	17	8	7	59	31	59
2005-2006	1./10	18	12	4	2	42	18	40
			Play-Off / Yükselme Grubu Maçları					
2005-2006	3./10	18	8	5	5	25	19	29
2006-2007	13-/18	34	10	10	14	33	39	40
2007-2008	4./18	34	16	9	9	52	35	57
			Turkcell Süper Lig'e Yükselme Grup Maçları					
2007-2008	Eses-Diyarbakır: 6-5, Eses-Bolu: 2-0							

Altın Çağ... Ve Sonu

Kupalarda Eses fırtınası...

Kurulduğu yıl dahil olduğu Türkiye 2. Ligi'nde ilk sezonunda şampiyon olup 1. Lig'e yükselmeyi başaran Eskişehirspor, aynı sezon Başbakanlık Kupası'nı da kazanmayı bilmiştir. İlk defa 1944 yılında verilen ve 1951 yılından itibaren 15 yıl oynanmayan Başbakanlık Kupası'nın, tekrar ve düzenli olarak oynanmaya başlandığı 1965-66 sezonundaki ilk sahibi olmuştur. Türkiye 2. Ligi Şampiyonu olarak, 23 Haziran 1966 Perşembe günü, "20 Kânun-i sani sene 1337'de birkaç müteşebbis gencin gayretleriyle"[74] tesis edilmiş bulunan köklü bir takımla, o sezonun Amatör Küme Futbol Şampiyonu Trabzon İdman Ocağı'yla yaptığı tarihindeki ilk gece maçında Nihat'ın 11. dakikada attığı golle maçı 1-0 kazanan Eses, Ankara 19 Mayıs Stadı'nda dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'den kupasını almıştır. O gece, Şampiyonluk Kupası, Başbakanlık Kupası ve Cumhuriyet gazetesinin verdiği Başarı kupasıyla şeref turu atan kırmızı şimşekler, kuruluşunun henüz birinci yılında Eskişehir'e üç kupayla birlikte dönmenin gururunu yaşamıştır. Eskişehirspor'a ilk Başbakanlık Kupası'nı kazandıran futbolcular şunlardır: Hakkı Aygün, İlhan Çolak, Mahmut Şölenişçi, Ayhan Aşut, İsmail Arca, Mehmet Dülger, Metin Büyüksolak, Nihat Atacan, Fethi Heper, Kâmuran Yavuz ve Mehmet Mengü.

1972 yılında ligi ikinci tamamlayarak Federasyon Kupası finalisti Altay'la 7 Haziran Çarşamba günü Başbakanlık Kupası maçında karşılaşan Eskişehirspor, 27. ve 34. dakikalarda Halil Güngördü'nün ayağından kazandığı gollerle maçı 2-0 kazandı ve kupasını Başbakan Ferit Melen'den aldı. Eses'in ikinci kez Başbakanlık Kupası'nı kazandığı bu maçtaki kadrosu şöyleydi: Mümin, İlhan, Faik, Abdurrahman, Mustafa, Koko Burhan, Halil, Vahap, Fethi, Burhan T., Şevki, Hüdai, Necmi.

1986-87 sezonunda (Türkiye) Federasyon Kupası'nı Gençlerbirliği'ne kaptıran Eskişehirspor, aynı sezon statü gereği lig ikincisi Beşiktaş'la Başbakanlık Kupası finalinde karşı karşıya geldi ve normal süresi 2-2 biten maçta güçlü rakibini penaltı atışları sonunda 6-4 yenerek üçüncü kez Başbakanlık Kupası'nı kazandı. Maçın oynandığı gün Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Başbakan Turgut Özal, F-16 uçakları üretim projesi kapsamında kurulan Tusaş Motor Sanayii A.Ş.'nin resmî açılışı için Eskişehir'deydi.[75] Eskişehir sanayisi ve futbolu için önemli bir gün olan 10 Haziran 1987'de TRT'nin gün boyu yayınlarında da hep Eskişehir vardı... Kupasını Başbakan Özal'ın elinden alan Eskişehirspor'un maç kadrosu şu isimlerden oluşuyordu: Zalad, Nejat, Erdoğan, Vedat, Gani, Erdal (Orhan), Fatih, İbrahim, Nasır, Ahmet, Nedim. Karşılaşmada Eses'in golleri 13. ve 34. dakikalarda Ahmet ve Nedim'den geldi. Beşiktaş'ta Faruk ve Rıza'nın gole çeviremediği penaltı atışlarını Eskişehirspor adına Nasır, Erdoğan, Vedat ve Ahmet golle sonuçlandırdı. Bu maçta Eskişehirspor adına yaptığı kurtarışlarla Beşiktaş'ın dikkatini çeken, Belpraol doğumlu, 13 yaşında futbola başlayan, Titograd'ın Buduşnost ve Priştine takımlarının ardından 15 yıl Partizan'ın kalesini koruyan (1978'deki şampiyon kadronun da kalecisi), Belgrad Üniversitesi Ekonomi Bölümü mezunu, 1.95'lik ve 95 kiloluk dev kaleci Zalad Rade, yeni sezonda siyah beyazlı takıma, Beşiktaş'taki bir yılının sonunda ise Ankaragücü'ne transfer oldu. Kaleci, Eses'i bırakmasının nedeni olarak kızı Jovano'nun Eskişehir'de sık sık hastalanmasını, bu yüzden büyük şehre taşınmak zorunda olduğunu gösteriyordu. Zalad'a göre, İngilizce ve İtalyanca öğretmeni olan eşi Gordana'nın kariyeri için de İstanbul'a gitmek şarttı.[76]

1966, 1972 ve 1987 yıllarında Başbakanlık Kupası'nı üç defa müzesine taşıyan Eskişehirspor, bu başarısıyla dört büyüklerden sonra kupayı en çok kazanan takım ünvanını da aldı. Eskişehirspor, 1972 Ağustos'unda, Ankaragücü'nü 2-1 ve 2-2'lik skorlarla eleyerek Türkiye Spor Yazarları Derneği Ankara Şubesi (Ankara TSYD) Kupası'nı da kazanmıştı.

Türkiye Kupası heyecanı...

Eskişehirspor'un Türkiye Kupası'ndaki ilk başarısı ise 1967-68 sezonuna denk düşüyor. Bu sezonda Gençlerbirliği, Göztepe ve PTT'yi kupa dışında bırakarak yarı finale yükselen Eses, bu aşamada Fenerbahçe'ye elendi. Lig şampiyonluğunu kaçırdığı 1969-70 sezonunda Türkiye Kupası'nı da final maçında Göztepe'ye kaptırdı. Eses'in finale kadar elediği takımlar ve maç sonuçları şöyle:

22-29 Ekim 1969 Eses-İzmirspor……(**2**-4/**2**-0) Fethi, Vahap/Burhan, Ender.

1-8 Şubat 1970 Eses-Samsunspor…..(**5**-0/**0**-0) Mustafa, Fethi (2), Nihat, Ender.

1-8 Nisan 1970 Eses-Galatasaray…..(**2**-0/**0**-0) Kâmuran, Vahap.

15 Nisan-6 Mayıs 1970 Eses-Kütahya…(**0**-0/**4**-0) Vahap (2), Kâmuran, Ender.

13-21 Mayıs 1970 Eses-Göztepe……(**2**-1/**1**-3) Ayhan, Ender/Mustafa.

Eskişehirspor bu sezon kupayı kazanamasa da, 8 Nisan 1970'deki çeyrek final mücadelesinde Galatasaray'ı kupadan elerken İstanbul basınının takdirlerini kazanıyordu:

> İçinizde 'İşte İstanbul paşam!' diye seslenecek yağcı kaldı mı? Taşra'ya bir yığın yıl: 'Taşı toprağı altın!' diye yutturulan koca kentin öğünülecek nesi kaldı? Bitti hikâye... Eskişehirspor dün gece Mithatpaşa Stadı'nda bir 'sıfır-sıfır' astı. Bu yuvarlaklar beşe çıksa idi, İstanbul Olimpiyat düzenliyor diye gurura kapılırdık. Fakat yanyana duran iki adet 'sıfır' İstanbul futbolunun boynuna atılan ve sonra da sıkılıp, bu itibarı bir darağacı cesedi haline getiren ilmikti, İstanbullu olarak dövünmeyi bırakalım. Dün geceki Eskişehir'e, dün geceki futbola ceket çıkaralım. Ölmesini bilmek, kişiliksiz yaşamaktan daha şereflidir çünkü. Derse teşekkürler kırmızı-şimşekler!..[77]

Eses, Göztepe ile oynadığı ve ilk maçı 2-1 kazandığı Türkiye Kupası finalinde karşılaşmadan 3-1 mağlup ayrılınca güzelim bir

kupadan daha olmuştu. Bir sezon önce lig maratonunda şampiyonluğu son virajda acı bir şekilde Galatasaray'a kaptıran Eskişehirspor'un, bu defa da final oynadığı Türkiye Kupası'nı Göz Göz'e kaptırıp vuslata erememesini Şükrü Gülesin ilginç bir benzetmeyle özetliyordu: "Esesler Roma'ya kadar gittiler ama Papa'yı görmeden geri döndüler!.."

Eskişehirspor'un Türkiye Kupası'na ulaşması için bir sezon daha beklemesi gerekiyordu. Eses, 1970-71 sezonunda hem Galatasaray hem de Fenerbahçe'yi eleyerek finale çıktı:

30 Aralık 1970-13 Ocak 1971 Eses-Hatay……(**5**-1/**0**-0) Fethi (2), 8.Burhan, Ender, Halil.

31 Ocak-7 Şubat 1971 Eses-Mersin…………...(**2**-0/**0**-0) Faik, Ender.

24 Şubat-10 Mart 1971 Eses-Galatasaray…….(**1**-0/**0**-0) Fethi.

5-19 Mayıs 1971 Eses-Fenerbahçe……………..(**3**-0/**0**-1) B.Burhan, Abdurrahman, Vahap.

Final maçının ilk ayağı Bursa'da Bursaspor'laydı. 13 Haziran'daki maçı yeşil beyazlılar 85. dakikada Ersel'den gelen golle 1-0 kazandı. Eskişehirspor ise, 20 Haziran 1971 tarihindeki ikinci maçı kendi seyirci avantajı altında kazanmayı bildi. 27. ve 65. dakikalarda Halil Güngördü'nün ayağından gelen iki gol Eses'e kupayı kazandırdı. Şampiyon kadro, Eses'e altın yıllarını yaşatan isimlerden oluşuyordu: Mümin, İlhan, Abdurrahman, Kâmuran, İsmail, Süreyya, Halil, Vahap, Fethi, B. Burhan, Ender.

Eses, büyük bir iddiayla girdiği 1986/87 sezonu kötü gidip şampiyonluk iddiasından uzaklaşınca da kupaya yönelmişti. Değişik dönemlerde Türkiye Kupası (1962-63...) ve Federasyon Kupası (1980-81...) olarak adlandırılan organizasyonda Eskişehirspor zaten son kez, bu dönemde isminden söz ettirdi. Ne var ki eski günlerinden eser kalmayan Eses, finale kadar yükselmesine rağmen kupayı, 1982-83 sezonunda 2. Lig C Grubu şampiyonluğunu da kaptırdığı renkdaşı Gençlerbirliği'nden alamayınca, o dönem kadroda çoğunluğu oluşturan Yugoslav futbolcuların maçı sattığı bile söylendi. Ankara'da 5-0'lık maçı izleyen taraftarlar bu konuda ne

kadar iddialıysa, Türk asıllı Yugoslav futbolcular da bu suçlamayı şiddetle reddediyorlar... Örneğin Burhanettin Beadini, liglerin ardından yapılan bu maçta satış bir yana herkesin hırsla oynadığını, zira yeni sezonun transfer döneminde değerlerini yükseltmek için buna ihtiyaçlarının olduğunu belirtiyor ve 5-0'lık hezimeti, maçın ilk yarısında 9 kişi kalmalarına bağlıyor... Gençlerbirliği final maçına kadar oynanan maçlar şöyle:

29 Ocak-4 Şubat 1987 Eses-PTT…(**1**-0/**3**-2) Fuat/Ahmet, Hüseyin, Erdal.

18-25 Şubat 1987 Eses-Ordu…(**1**-0/**4**-0) Burhanettin/Ahmet, Nasır, Burhanettin, Mücahit.

18 Mart-1 Nisan 1987 Eses-Galatasaray…(**3**-0/**0**-0) Nasır (2), Nedim.

8-22 Nisan 1987 Eses-Samsun…(**3**-2/**0**-0) Fatih, Erdoğan, İbrahim.

13 Mayıs 1987 tarihli birinci maç, kupada ilk kez final oynayan Gençlerbirliği için önemli olduğu kadar üçüncü defa bu başarıyı yakalayan Eskişehirspor için 1970 tarihli ilk finaliyle aynı güne denk gelmesi açısından da ilginçti. Eses, 1987'de olduğu gibi, 13 Mayıs 1970 tarihindeki ve bir hafta sonrasındaki mücadele neticesinde de kupaya uzanamamıştı... Özcan Oal'in yönettiği başkentteki maçta, 24. dakikada ceza alanına dalmaya hazırlanan Zlatko Krempotovic'i düşüren Fevzi ikinci sarı karttan kırmızı kartla oyun dışında kaldı. Gençlerbirliği 39. dakikada 3-0 üstünlüğe ulaştı. Birkaç dakika içinde Fatih'in de kırmızı kart görmesiyle Eses 9 kişi kaldı. Ligin başarılı kalecisi Zalad'ın kalesi yol geçen hanına dönmüştü, Yugoslav kaleci Gençlerbirliği'nin toplarını 5 kez misafir etti ve ilk maç 5-0 Eses'in hezimetiyle sonuçlandı. 20 Mayıs'taki maçta sahaya, kalede Zalad, Nejat, Gani, Erdoğan, Vedat, Hüseyin/Orhan, Nasır, Fuat, Yusuf/Hakan, Ahmet ve Nedim 11'iyle çıkan Eskişehirspor rövanşı 2-1 kazandı ama bu skorla kupayı alması imkânsızdı:

> Eskişehirspor şansını zorlamak üzere tüm gücüyle bastırarak, ayrıca sertlikle sindirmeye çalışarak başladı oyuna. Gençlerbirliği, her zamanki gibi Okan'ın yanısıra

> özellikle Gökhan ve Şirin'in mücadeleciliğiyle sağlam durdu. Zlatko ve Avni de iyi günlerindeydiler. 36. dakikada Fuat'ın ceza sahası dışından şutuyla 1-0 öne geçen Eskişehirspor, seyircisinde bir dalgalanma yarattı, 'acaba mı?' diye. Ancak sadece beş dakika sonra, Osman'la verkaç yaparak çizgiye inen Avni'nin ortasını kaleye plaseleyen Özcan'ın golüyle durum 1-1 olunca, umutlar söndü. İkinci devre Eskişehirspor'un nafile yüklenmesiyle geçti. 84. dakikada santrfor Ahmet'in Okan'la kafa topu mücadelesinden seken topu Erdoğan'ın kaleye yollamasıyla 2-1 kazandı maçı Es-Es... ama kupa Gençlerbirligi'nin olmuştu!..[78]

Sezon sonunda Zalad, Burhanettin, Nasır... gibi futbolcuların bir kısmı İstanbul'a, bir kısmı da Konyaspor ve Samsunspor gibi Anadolu takımlarına gitti. Kupanın alınması halinde hem büyük paralarla oluşturulan kadro korunacak hem de birkaç sene sonra devreye girecek Magic Box ve özel kanallar sayesinde maddi sıkıntılardan uzaklaşılacaktı ama olmadı ve Eskişehirspor o yıldan sonra etkileri günümüzde de devam edecek istikrarsız bir yola sürüklendi. Ankara Eses oluşumunun kurucularından Rıdvan Aras yukarıdaki tespitlerinin sonunda, "Elbette varsayımlar üzerine gerçekler kurulmaz ama 1987 yılında Gençlerbirliği'nden o kupayı alsaydık, UEFA'ya katılırdık, takım dağılmaz ve 1988 trenini, havuzu vb. fırsatları yakalayabilirdik ya da 1996'da küme düşmesek, bırakın 2. Lig'in altlarında olmayı, 1. Lig'in devamlılarından olabilirdik" diyor.

7 Haziran 1972, Başbakanlık Kupası Abdullah Matay ve Aydın Begiter'in ellerinde. Burhan Tözer, Faik Şentaşlar, Masör Kâzım Durmuş, Süreyya Özkefe, İlhan Çolak, Mümin ÖzJ<asap, Necmi Aktuna, Halil Güngördü, Vahap Özbayer, Fethi Heper, Hüdai Doğu, ?, Nihat Atacan, Mustafa Yuvalar, Abdurrahman Temel.

O meş'um 86/87 sezonunda, yine "satış" dedikodularını da doğurmuş olan kahredici bir maçtan bahsederek kapatalım bu bölümü.

Eskişehirspor, şampiyonluk iddiasıyla "efsaneye dönüyoruz" diye 34 futbolcu transfer ettiği 1986-87 sezonu içinde, 28 Aralık 1986 tarihinde ligin ilk yarısının son haftasında Galatasaray'la enteresan bir maç yaptı. Tribünlerin ısrarı üzerine uzun yıllar sonra bu maç için tekrar orkestrasının başına geçen Amigo Orhan Eskişehirliler'i coştururken, bembeyaz karla örtülü sahadaki maçı son dakikaya kadar 1-0 önde götüren Eses, son dakika içinde GS'nin kazandığı golle maçtan berabere ayrıldı. Cimbom'un kural dışı bir hareketten kazandığı o gol, ligde tutunmaya çalışan Eses kadar 14 yıldır şampiyonluk özlemi çeken Galatasaray için de bir dönüm noktası oldu: "1986-87 sezonu. İlk yarının son maçı Galatasaray-Eskişehirspor. Galatasaray, büyük bir bölümünde 1-0 yenik oynadıktan sonra son dakikalarda Yusuf'un, Zalad'ın elindeki topa vurarak topu çalması ve K. Savaş'ın topu filelere yollamasıyla beraberliği, yani 1 puanı koparıyor. Ve o bir puan yıl sonunda Galatasaray'ın Beşiktaş'la arasında şampiyonluğu belirleyen 1 puan oluyor..."[79] Olayı hatırlatmak gerekirse; son dakikada sarı kırmızılılardan İsmail'in soldan yaptığı ortayı, Zalad çıkıyor ve rahat bir şekilde alıyor. Kaleci, elindeki topu degajla oyuna sokmaya çalışırken sol arkasındaki Yusuf, ayağıyla Zalad'ın elleri arasındaki

topa vuruyor ve durumunu bozuyor. Prekazi, önüne düşen topu Eskişehirspor kalesine gönderiyor, dönen topu Savaş tamamlıyor ve meşin yuvarlak ağlara gidiyor. "Futbolcu, hakem tarafından tehlikeli sayılacak bir şekilde oynarsa, örneğin kalecinin tuttuğu topa ayakla vurmaya teşebbüs ederse, cezası kendi takımı aleyhine endirekt serbest vuruştur."[80] diye düşünen Eskişehirsporlu futbolcular hemen hakemin yanına koşuyorlar ama maçın son dakikası olduğu için Zalad atışını yaptığı sırada oyunu bitirmek üzere orta sahaya koşan, dolayısıyla olaylara sırtı dönük olan hakem Ahmet Akçay, yardımcısı Mevlüt Güzel'in de onaylamasıyla golü veriyor!.. Hareket faul olmasa bile, gol kesin ofsayttı!.. TRT spikeri Levent Özçelik maç sonunda önce Derwall ile Denizli'yle görüşüyor ve ardından çok güzel bir görüntü; TV 1'in upuzun çubuk mikrofonu, kabanlarını giyip sahada röportaja gelmiş futbolculara ve Eses'in yeni hocası Gerum'a uzatılıyor. 80'ler klasiği, herkes elini önde birleştirmiş sırasını bekliyor. Sporcuların etrafında ise sigarasını tüttüren, gözlerini kameradan ayırmayan yirmi kadar seyirci var. Burhanettin bir yandan görüşlerini açıklıyor, bir yandan da Zalad, Simoviç ve Gerum'un tercümanlığını yapıyor. Spikerin "Gol nizami mi?" sorusu üzerine olayların içindeki İlyas dürüstçe cevaplıyor: "Valla o tartışılır!.." Görüşüne başvurulan FIFA kokartlı eski hakem Talat Tokat ise, "Kalecinin elindeki topa kafayla müdahale edilebilir ancak ayakla olmaz!" diyor. Ertesi gün gazetelerin spor sayfalarında GS'li Yusuf'un ve hakemin itirafları yer alıyor ama iş işten geçmiş... Bir sezon önce de ilk yarıyı aynı şekilde 27 puanla tamamlamayı başaran Galatasaray "liderlik sanatının inceliklerini" sergiliyor bir anlamda... 1987'nin son maçı yine Galatasaray'ladır ve 2-1'lik maç yine gündeme oturmuştur. Zalad'ın, kritik bir dakikada Prekazi'den yediği serbest vuruş golünün öncesinde iki Yugoslav futbolcunun kendi dillerinde konuşarak anlaştığı yazılır çizilir haftalar boyunca...

Eses efsanesinin yaratıcıları Abdullah Matay ve Abdullah Gegiç, aynı sezonda kazandıkları Türkiye ve Cumhurbaşkanlığı kupalarıyla...

Kupaların Cumhurbaşkanı Eses'in.

"Bir hesabımız var, görmeye geldik.
Reis-i Cumhur Kupası'nı almaya geldik!.."

Eses'in ikinci jenerasyon futbolcularından oluşan ve Mehmet Dülger'in çalıştırdığı Eskişehirspor Genç Takımı, 1963 yılından beri düzenlenen Türkiye Genç Takımlar Şampiyonası'na, 4. Grup Şampiyonu olarak katıldı ve 8 Haziran 1971'de finalde Gençlerbirliği gençlerini 3-2 yenerek Türkiye Şampiyonu olmayı başardı. Genç takımdaki İhsan Tekkalmaz, Haldun Girginer, Sabahattin Çakmak, Fatih Uçar, Metin Parlaroğlu, Feza Baycan, Ahmet Tözer, Metin Baş, Meriç Rota, Mehmet Kalaycı, Necmi Aktuna, Vedat Yönlüer, Mustafa Ocaklı, Nizamettin Kaya, Yenal Kaçıra, Tuncer Koyuncu, Alaaddin Gence... gibi futbolculardan çoğu A takıma yükselirken, bir kısmı da başka takımlarda uzun yıllar Eskişehir'i başarıyla temsil etti. Şampiyonada Necmi 7 golle Gol Kralı olurken, Sarı Metin 3, Talât ve Vedat 2'şer gol kaydetti. Genç Eses'in maçları şöyleydi:

Eses Genç-Denizli G….**3**-1 Ali Sami Yen S.

Eses Genç-Çorum G….**5**-1 Ali Sami Yen S.

Eses Genç-Göztepe G….**3**-1 Mithatpaşa S.

Eses Genç-Gençlerbirligi G….**3**-2 Mithatpaşa S.

Bu sırada, 1970-71 sezonunda ligi dördüncü sırada bitiren ve Türkiye Kupası'nın sahibi olan Eskişehirspor, 30 Haziran 1971 tarihindeki Cumhurbaşkanlığı Kupası finalini oynamaya hak kazanmıştı. Eskişehirspor Genç Takımı'nın futbolcuları şampiyonluk kupalarını kaptıkları gibi Çarşamba akşamı Ankara 19 Mayıs Stadı'nda lig şampiyonu Galatasaray'la karşı karşıya gelecek olan futbolcu ağabeylerini ziyarete gittiler ve Eskişehir'e kupayla dönmeleri sözünü aldılar. 1970'lerden sonra ihmal edilen altyapı çalışmalarında başarı son olarak 1993 yılında yakalanacak ve kaleci Ömer Çatkıç'ın da yer aldığı Eskişehirspor Genç Takımı bu yıl Türkiye Şampiyonluğu'nu yakalayacaktı.[81] Eskişehirspor ve Galatasaray için 1971'deki bu Cumhurbaşkanlığı Kupası maçı çok önemliydi. Sarı kırmızılı takım 10 Mart'ta kendisini çeyrek finalde Türkiye Kupası'ndan eleyen Eses'ten intikamını almak isterken, siyah kırmızılılarsa 11 Nisan'da yarım kalan ve 3-0 hükmen yenik sayıldıkları lig maçının rövanşını almak arzusundaydı. Bir de aralanndaki iki-üç yıllık Lig şampiyonluğu yarışı vardı tabii... Eskişehirspor maça şu kadroyla çıktı: Mümin, İlhan, Süreyya, İsmail, Abdurrahman, Vahap/K.Burhan, Kâmuran, B.Burhan, Halil, Fethi, Ender. İki devin karşılaşması tam bir gol düellosu şeklinde geçti. Maçın hemen 4. dakikasında Galatasaray, Metin Kurt'la 1-0 üstünlük sağladı ve ilk yarı bu sonuçla kapandı. Eses, ikinci yarıya hızlı başladı. Eskişehirspor'un efsane golcüsü Fethi Heper 51. dakikada skoru eşitledi. 64. dakikada ise bir Anadolu takımından yurtdışına -E. Frankfurt'a- transfer olan ilk futbolcu olan Ender Konca, Eses formasıyla son maçında takımını 2-1 öne geçiren golü attı. Maçın bitimine üç dakika kala herkes maçın bu sonuçla biteceğini sanarken, sahneye çıkan Gökmen Özdenak'ın attığı golle skor yine eşitlendi. Ancak Kaptan Fethi, 89. dakikada Cimbom'un filelerini bir kez daha havalandırdı ve kupayı Eskişehir'e kazandırdı. Söyleşiler yaparken bu maçın son dakikasıyla ilgili ilginç bir anı dinledim... Rahmetli Masör Kâzım Durmuş'tan nakleden Cahit Işık: "Maç bitmek üzere, skor 3-2. Gegiç kendi kendine konuşuyor: 'Haydi bre

be Galatasaray at bir gol daha!..' Bunun üzerine teknik kulübede kendisini şaşkınlıkla dinleyen Masör Kâzım soruyor: 'Hoca şaşırdın mı sen, ne diyorsun?' 'Ben ne dediğimi biliyorum. Maç berabere bitsin, uzatmalara gitsin. Galatasaray bitti zaten, perişan edeceğim Galatasaray'ı!..' Evet, hoca aynen bunları söylemiş. Kaçırdığı şampiyonluklardan sonra Gegiç, Galatasaray'ı sahada rezil etmek istiyor!.." Tribünlerde ise ilk defa bir futbol maçına gelen bir şeref misafiri vardır Eskişehirspor'un...

> Yaşlı kadın sarı saçlı adama döndürdü gözlerini. Yanaklarında ipil ipil süzülen gözyaşlarını siyah başörtüsünün ucuyla sildi ve incecik sesiyle konuştu: 'Kalkalım oğul kalkalım ama benim ayaklarım tir-tir titriyor. Heyecandan şaşırdım kaldım, ne yapacağım?..' Evet, bu kadın Eskişehirspor'un kaptanı ve her şeyi olan Fethi'nin annesi Naime Heper'di. Ve ilk kez maça gelmişti hayatında. Sarı saçlı adam ise Beytullah Heper'di. Yani Fethi'nin ağabeyi. Ya esmer olan kimdi? Esmer adamın adı Mustafa, soyadı Temiz'di. Mustafa Temiz ise Heper ailesinin manevi oğlu idi. Yaşlı kadın mutluydu, alabildiğine mutluydu. Sevinç gözyaşları ile kızaran gözleri çakmak çakmak yanıyordu... 'Hep radyodan duyardım oğlumun maçlarını' dedi. 'Acaba nasıl oluyor derdim hep. Bu sefer dedim ki, ben de göreceğim bu maçı. Cumhurbaşkanı gelecekmiş, Başbakan gelecekmiş, devlet büyükleri hep maçta olacakmış dediler. Fethi de, -Ana, gel de uğur getir bize- deyince kalktım geldim. Çok şükür Allahıma bugünü de gördüm. Koskoca Cumhurbaşkanı gözlerimin önünde oğluma kupa verdi, kutladı onu. Çok şükür, çok şükür'...[82]

1966 yılından beri oynanan Cumhurbaşkanlığı Kupası'nı günümüze kadar Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray ve Trabzonspor dışında sadece Göztepe (1970), Eskişehirspor (1971) ve Ankaragücü (1981) takımları müzesine taşımayı başardı. Dört Büyükler dışında Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve Türkiye Kupası'nın üçünü de kazanan iki takım Eskişehirspor ve Ankaragücü'dür...

"Futbolun Profesörü" Abdullah Gegiç, Eses'i şampiyon yapamasa da Eskişehir'e kazandırdığı anlamlı iki kupanın ardından

Yugoslavya'nın Sarajevo takımına transfer oldu. Efsane Gegiç, 2 Temmuz 1971'de şehirden ayrılırken bir ara vilâyetteki Atatürk Anıtı'na gitti ve bir çelenk bıraktı: "Büyük Türkiye'ye ufak bir hizmet yapabildiysem mutluyum... Antrenör Abdullah Gegiç."

"Eses gol, Eses gol, Eskişehir gol!.."

Türkiye liglerine güzel futbolunun meyvesi olan golleriyle de renk getiren Eskişehirspor, üçüncü kez şampiyonluğu kaçırdığı 1971-72 sezonunda 63 gol atarak adeta stadları hentbol sahalarına çevirmiştir. 1970'lerin ligdeki en uzun boylu forvetlerinin, 'Gol attık da ayağımız mı yoruldu' mütevazılığındaki Fethi, Şevki ve Halil'in bu başarıdaki payı büyüktür. O sezon ligde toplam 464 gol atılmıştır, dolayısıyla atılan gollerin % 13,5'i Eskişehirspor tarafından kaydedilmiştir. Lig tarihinde bu orana yaklaşabilen takım yoktur. O sezon Eskişehirspor'un ardından en çok gol atan Fenerbahçe sadece 37 gol atabilmiş ve 26 gol farkı bugüne kadar ligin en çok gol atan iki takımı arasında görülmemiş bir fark olmuştur. Eses 63 gole ulaştığı sezonda 34 golü de kalesinde görmüştür. Attığı yediği toplamı olan 97 gol, o sezon ligde atılan toplam gol sayısının % 20,9'unu teşkil etmiştir; yani atılan her 5 golden l'i Eskişehirspor maçlarında gerçekleşmiştir. Kırmızı şimşeklerin bu sezondaki gol ortalaması 2.10'dur ve 1959-60 sezonundaki 2.315, 1960-61 sezonundaki 2.131 oranlarından sonra bu ortalamaya ilk kez Eses ulaşmış, 1987-88 yılındaki 3 puan sistemine geçişe kadarki 15 sezonda bu oranı yakalayabilen başka bir takım çıkmamıştır (Bu güzel bilgiler için Sayın Aras'a teşekkürler...). Eskişehirspor'un 30 maçta 63 gol attığı 1971-72 sezonunda, İngiltere şampiyonu Derby Country 41 maçta 68, Almanya'da Schalke 04 29 maçta 63, İspanya şampiyonu Real Madrid ise 31 maçta 46 gol atmıştır. Eses, 1968-69, 1973-74 ve 1985-86 sezonlarında ligde en çok gol atan ikinci takım, 1979-80 sezonunda ise üçüncü takım olmuştur. Eskişehirspor ayrıca, 1981-82 sezonunda küme düşerken ağlarında sadece 27 gol görmüş ve 1. Lig tarihinde küme düşen takımlar arasında en az gol yiyerek (maç başına 0.84) 2. Lig'e düşen takım olmuştur. 1980-81 sezonunda ligi altıncı sırada

bitirmesine rağmen 19 golle o sezonun en az gol yiyen takımı yine Eskişehirspor'dur. 45 yıllık 1. Lig tarihinde mücadele eden 60 takım arasında tüm sezonlar toplamında attığı gol sayısı yediği gol sayısından fazla olan, dört büyükler dışında sadece 22 yıllık Eskişehirspor'la 13 yıllık Sarıyer vardır...

Eses'in ikinci gol kralı Ömer Kaner olmuştu.

Siyah kırmızılı ekip 1971-72'nin yanısıra 1969-70 (46 gol) futbol mevsiminde de ligin en çok gol atan takımı olma başarısını göstermiştir ki bu gollü iki sezondan da Fethi Heper Gol Kralı olarak çıkmıştır... Eskişehirspor Krallığı'nın en büyük kralı kuşkusuz Fethi Heper'dir. Heper, ilk gol krallığına 1969-70 sezonunda 26 maçta, maç başına 0.50 gol ortalaması ile rakip filelere göndermiş olduğu 13 golle ulaştı: Altınordu'ya 3 gol, Fenerbahçe, Altay, Ankarademirspor, Göztepe ve Mersin idman Yurdu'na l'er gol, Beşiktaş'a 1+1: 2 gol ve PTT'ye 1+2: 3 gol. Kaptan Fethi ikinci defa, 1971-72 döneminde attığı gollerle krallığını ilân etti. 30 maçta, maç başına 0.66 gol ortalamasıyla kaydettiği 20 golü gönderdiği adresler ise şöyle: Karşıyaka, Giresun ve Adana'ya 3'er gol, Fenerbahçe, Bolu ve Samsunspor'a l'er gol, Vefa'ya 1+1: 2 gol, Beşiktaş'a 1+2: 3 gol ve Göztepe'ye 2+1: 3 gol. Heper, Avrupa Kupaları'nda Eses formasıyla tam 10 gol atarak ayrı bir başarıya da imza atmıştır (Balkan Kupası'ndaki iki golünü de unutmamak gerek). Ünlü Sevilla maçındaki gollerini uzun uzadıya anlatacağımız Kaptan'ın bu maçtan bir yıl sonra, 29 Eylül 1971 tarihinde Eskişehir'de oynanan Avrupa Kupa Galipleri Kupası ilk tur rövanş karşılaşmasında Finlandiya'nın Mikkelli takımına tam dört gol attığını belirtmeden de geçmeyelim. Zira kulüp takımlarımız forması altında tek bir Avrupa Kupası maçında bu kadar gol atan başka bir futbolcu daha yoktur...

Peki, Fethi Heper'in 14 çocuk babası olduğunu biliyor muydunuz?.. Kaptan Fethi, o kadar gol atıyordu ki, artık gollerin isimleri olsa ne olurdu fantazyasını yapıyordu... "Kimin aklına gelir, her gole bir ad bulmak, benim de aklımın ucundan bile geçmiyordu. Altay'ı 4-0 yendiğimiz maçtan sonra, bizim Amigo Orhan, attığım dört gole dördüzler demişti. Eee... Dördüzler fena değildi ama bunlara bir de ad bulmak gerekti. Düşündüm taşındım, hepsine birer ad buldum. Sonra da olmuşken, ötekiler adsız kalamasın diye baştan başladım..."[{83}] diyen golcüden öğreniyoruz ki, bu ilginç ve naif işin içinde yine Amigo Orhan başrolde!.. Fethi, 1967-68 sezonunun açılış maçında Eskişehirspor'un 3-0 yendiği Fenerbahçe'ye attığı sezonun ilk golüne *İlkim*, Eses'in Altay'a karşı 4-1 yenildiği maçtaki tek golüne *Öksüz*, 2-2'lik Mersin idman Yurdu maçındaki golüne *Umut*, 1-0'lık Gençlerbirliği maçında attığı gole *Gözde* ismini uygun görüyor. Bir sezon önce Beşiktaş'a 1. Lig'deki ilk senesinde 6-0 yenilen Eses, bu sezon Beşiktaş'ı deplasmanda Fethi'nin, hem de çok alışık olmadığı kafa golüyle 1-0 yenince golün adı da hemen hazırlanıyor: *Muhteşem*... Ligin ikinci devresinde Eskişehir'deki Beşiktaş maçını 2-1 kazanan Eses'in galibiyet golü Fethi'nin ayağından kazanılıyor ve gol *Zafer* adını alıyordu. 1-0'lık Ankaragücü maçındaki golünün adı *Armağan*, Eses'in Altınordu'ya karşı 6-1'lik gol şovunda attığı iki golün adı *Hışım* ve *Bora*, 3-1 Bursa galibiyetindeki tek golünün adı *Kırbaş*, 4-0'lık Altay maçında attığı dört golün adları *Rüzgâr, Bulut, Yağmur* ve *Şimşek* idi...

Eskişehirspor 1. Lig'de üçüncü kez Ömer Kaner'le gol krallığına adını yazdırır. Eses, Fenerbahçe gibi takımlarda forma giyen ve FB dahil pek çok kulüpte antrenörlük deneyimi bulunan Kaner'in babası Servet Beykoz'un eski santrforlarından, annesi Birsen eski 100 metre bayanlararası yüzme şampiyonu olunca, Kaner'in spora yatkınlığı doğaldır. Futbola 1967'de TSV Urach'da başlayıp Almanya'nın Baden Wurterberg eyaletinde 1. Amatör Küme'de üç yıl üstüste gol kralı olan futbolcu, Eskişehir'de hava eri olarak askerliğini yaptığı sırada Havagücü'nde oynamaya başlar. Burada da amatör küme gol kralı olunca, Eskişehirspor Ömer'i renklerine bağlamakta gecikmez. Fethi'nin futbolu bıraktığı noktadan topu kapan Kaner, 1974-75 sezonunda 26 maçta, maç başına 0.53 gol ortalaması ile 14 defa fileleri havalandırır. Kralın çıktığı gol seferinde

rakip kaleleri yıkan bombaların yekûnu şöyle: Kayseri'ye 2 gol, Giresun, Altay, Fenerbahçe, Göztepe, Ankaragücü ve Adanademirspor'a l'er gol, Samsunspor'a 1+1: 2 gol, Zonguldakspor'a 1+1: 2 gol ve Boluspor'a 1+1: 2 gol. Bilenler bilir, Kaner'in gol kralı olmasında Koko Burhan'ın katkısı büyüktür!..

Eses'in yetiştirdiği son golcü ise 1980 yılında Eskişehir DSİ Bentspor'dan transfer ettiği Zafer Tüzün'dür... Türkiye Futbol Federasyonu'nun naklen yayın gelirlerini arttırmak ve futbol heyecanını haftanın üç gününe yaymak amacıyla 1. Lig maçlarını Cuma günü de oynatma kararı almasının ardından sezon açılışına denk gelen ilk Cuma maçı İstanbulspor-Eskişehirspor maçıdır. Ezeli rakiplerin yıllar sonra yükseldiği 1. Lig'de, 1995-96 futbol sezonunun açılış maçını İstanbul'da 3-1 kazanan Eses, ilk "Cuma Zaferi"ne imza atmıştır. Bu maçın diğer bir özelliği ise kırmızı siyahlı takımın milli futbolcusu Kaptan Zafer Tüzün'ün 1. Lig'deki 100. golüne canlı yayında ulaşmasıdır. Fenerbahçe (1984), Adana Demirspor (1988-89), Sakaryaspor, Bakırköyspor ve Kayserispor takımlarında da forma giyen Tüzün, futbolun "100'ler Kulübü" olarak adlandırılan "Zenginler Kulubü"nde 107 gole sahiptir. Eses'in üçüncü kez 2. Lig Şampiyonu olduğu 1994-95 sezonunda 2. Lig Gol Kralı olan Zafer, 100. golünü penaltıdan atmıştır.

100'ler Kulübü üyesi Zafer Tüzün.

Zafer, gol ve penaltı kelimeleri ister istemez bizi 1980'li yıllara, ilginç bir maça götürüyor... 1986-87 sezonu, tarih 1 Şubat 1987... Eskişehirspor ikinci devrenin ikinci maçında, Zafer'i renklerine bağlayan Fenerbahçe'yle İstanbul'da lig maçı yapıyor. Maçın hakemi, 1984-85 sezonundaki 17 maçında 15 defa penaltı noktasını gösteren

Sadık Deda. Penaltıcı hakem olarak bugün bile hatırlanan Deda, 4-1'lik maçta Eses aleyhine dört defa penaltı noktasını işaret ediyor ve penaltı atışlarının tamamı Zafer tarafından eski takımına karşı gole çevriliyor. Sezonun ilk devresinde Malatyasporlu Oktay ve Samsunsporlu Tanju'nun penaltılarını kurtarmayı başaran Eskişehir kalecisi Zalad'ın yapabileceği bir şey yok. Bir penaltı kurtarsa bile gününde olan Sadık Deda bir yenisini vermeye hazır çünkü!.. Sonunda, bir de kırmızı kart gösteriyor kaleciye. Aksilik bu ya, iki oyuncu değiştirme hakkını kullandığı için yedek kalecisini oyuna sokamayan bahtsız Eskişehirspor'da kaleye başka bir Yugoslav futbolcu, 7 numaralı Yusuf Tortoş geçiyor. Neyse ki maçta son dakikalar ve başka bir yanlış karar olmadan karşılaşma sona eriyor!..

Profesyonel futbolculuktan Profesörlüğe: Fethi Heper...

Fethi ve Nihat... Beşiktaş'ın Sanlı ve Yusuf'u, Fenerbahçe'nin Şenol ve Birol'u, Galatasaray'ın Metin ve Ayhan'ı gibi Eskişehirspor seyircisinin sevgilisi bu müthiş iki gol silahı yıllarca Eses'in efsane ikilisi oldular. Tribünler onları "Fethi, Nihat, gol at!" tezahüratıyla bağırlarına bastı, derken Ender'in takıma katılmasıyla ikili artık hiç tutulamaz bir üçlüye dönüşüverdi. Değişmeyen şeyse seyircinin isteğiydi, onlar ne istediklerini gayet iyi biliyorlardı: "Fethi, Nihat, Ender, filelere gönder!.."

Fethi Heper futbola küçük yaşlarda gayri federe kulüplerde top oynayarak başlamış. Ardından Egespor ve Gülspor gibi mahalli takımlarda topun peşinde bulmuş kendini ama ailesinde daha doğrusu sülâlesinde dönemin yıldız futbolcuları olduğu için hep bir gün sıranın kendisine gelmesi umuduyla sürdürmüş bu uğraşını.

> Halamın oğlu Zeynel Karagöz Eskişehir futbolunda çok önemli bir isimdi. Tüm çocukluğum onun maçlarını izlemekle geçti. Sadece Zeynel Karagöz mü, diğer hala çocuklarım Peyami ve Muammer Kanışkan da Eskişehir Gençlik Kulübü'nün önde gelen sporcularındandı. Dahası ağabeyim Osman ve Beytullah Gençlik Kulübü'nün şöhretli

futbolcularındandı. Öyle ki, eğer askerlikte sakatlanmayıp futbola devam edebilseydi Osman abim Türkiye'nin sayılı futbolcularından olurdu. Herkes onların futboluna aşıktı; dolayısıyla çocuk denecek yaştaki benim kendimi ispat etmem çok da kolay olmadı. Biz büyüklerimizin oynadığı sahalardan farklı olarak biraz daha kenar mahallelerdeki arsalarda top oynardık. Biz gençler kendi maçımızı bitirir ağabeylerimizi izlemeye giderdik. Bir yandan da kalenin arkasında durup kaçan topları toplardık, gerektiğinde de büyüklerimizin malzemelerini büyük bir zevkle taşırdık. Gençlik Kulübü'nün futbolcuları genelde esnaflardan oluştuğu için çok önemli maçlar da olsa kimi zaman yanlarında çalıştıkları patronlarından izin alamaz ve ekmek parasından dolayı o gün maça gidemezlerdi. Ben Osman ve Beytullah abime kendimi bir an önce göstermek istediğim için hep birinin işi çıksın, çalıştığı yerden izin alamasın da beni takıma dahil etsinler diye düşünürdüm ama eksik oyuncu ya son dakikada koşa koşa takıma yetişirdi ya da o futbolcunun yerine benim dışımda birisi kadroya dahil edilirdi.[84]

Fethi Heper'in parlak futbolculuk kariyeri Eskişehir'de başladı, Eskişehir'de bitti.

Bir gün bizim esnaf abilerimizden Terzi Hasan Sakarya Caddesi'nin sonlarındaki sahada yaptığımız maçı izleyip

Beytullah abime 'Sizin haberiniz yok, sizin Fethi öyle güzel futbol oynuyor ki sanki Can Bartu deyince bir anlamda benim de yolum açıldı. 1960'da Eskişehir Gençlik Kulübü'nde lisansım çıkarıldı, iki abimle birlikte Gençlikspor'un değişmez elemanlarından biri oldum. Osman abim sağiç, Beytullah abim soliç, bense santrafordum. Sonra kulübümüz benim de öğrencisi olduğum Akademi'nin kulübüyle birleşip Akademi Gençlik adını alınca futbol yaşantıma burada devam ettim. Eskişehirspor kurulmadan Akademi Gençlikte iki kez gol kralı oldum. 1962'de de Yunanistan maçında genç milli oldum...

Yakın akrabalarından Bilgin Öğütverici'yle Eskişehirspor'da beraber futbol oynayan Fethi Heper'in yeğenleri Evrensel, Ali Rıza ve Ozan Heper de futbolu seçmişler ama işin ilginç yanı Eskişehirspor'un gol kralı Fethi Heper'le Türk futbolunun Taçsız Kralı Metin Oktay da anne tarafından akraba... Kaptan Fethi'nin Metin Oktay'la ilgili de iki önemli anısı var...

1962'li yıllarda abim beni liseyi bitirdikten sonra Gündüz Kılıç'a götürdü ve 'Alın bu çocuğu, para falan istemiyoruz, sadece bir üniversiteye yerleştirin ve yetiştirin' dedi. O yıllarda Metin Oktay İtalya'dan yeni geldiği için Kılıç abime, 'Kardeşin başka takımlarda oynasın, biliyorum ileride çok yüksek paralar teklif edeceğiz bu çocuğa ama şu anda Galatasaray'a almamız çok zor' dedi. Neyse bizim Eskişehirspor kurulduğu aylarda Galatasaray hazırlık maçı için Eskişehir'e geldi. Maçı 3-2 kaybettik. İki golü de ben attım, hatta hakem Sarı Kemal attığım üçüncü golü de ofsayt diye vermemişti. Gündüz Kılıç bu maçtan sonra abime gelip ne kadar haklı olduğunu söylemiş. Aradan yıllar geçti Metin abiyle karşılıklı birçok maça çıktık. Kral 1970'te futbolu bırakacağı zaman bir veliaht bırakmak istedi ve beni seçti. O günlerde G.Saray'a geçmem için çok ısrar etti. Sezon sonunda tatilimi yapmak için gittiğim Erdek'e arabasıyla geldi ve bana astronomik bir fiyat önerdi. Eskişehirspor 130 bin lira teklif etmişti, G.Saray'a gitmem halinde alacağım

para ise 650 bin liraydı. 'Bak Fethi, ben birinci evliliğimde çok mutluydum, ayrılmak zorunda kaldım ve ikinci evliliğimi yaptım, şimdi çok daha mutluyum. Gel sen de Eskişehirspor'u boşa ve Galatasaray'a gel' diyen kralla akrabalığımız da olduğu için karar vermekte epey zorlandım ve sonunda yanlış bir karar vermemek için aileme danışmak istediğimi söyledim. Evet desem hemen o gün 18.30 uçağıyla İstanbul'a geçeceğiz ve işi bitireceğiz. Metin abiden izin istedim Eskişehir'deki ailemi aradım. Annemin durumu, ailenin yapısı ve Eskişehirspor sevgisi nedeniyle cevabım olumsuz oldu ve kendisinden özür diledim. O da sağolsun anlayışla karşıladı.

Kaptan Fethi'den Fethi Hoca'ya...

Eskişehirspor'un efsane golcüsü ve kaptanı Fethi Heper'in, takımın gelmiş geçmiş en önemli futbolcusu olduğunu söylesek bir kusur işlemiş olmayız. Futbol oynadığı dönemde Türkiye'nin önde gelen forvetlerinden olan ve Eses'in lig, kupa ve uluslararası maçlarındaki birçok hayati golün sahibi olan Heper bugün de ilginç bir ünvanın sahibi. 1965'deki ilk kadroda genç yaşına rağmen kısa sürede kaptanlığa getirilen futbolcu 26 Mayıs 1974 tarihinde Fenerbahçe'ye karşı oynadığı jübilesiz son maçının ardından yeşil sahalara veda edip akademisyenlikte karar kıldı ve Türkiye'de uzun yıllar profesyonel futbol oynayıp ardından profesörlüğe ulaşan tek futbolcu olarak adını futbol tarihimize yazdırdı. 1944 doğumlu Heper, Sakarya İlkokulu ve Eskişehir Maarif Koleji (bugünkü Eskişehir Anadolu Lisesi)'nin ardından ODTÜ Şehir Bölge Plânlama Bölümü'nde bir yıl okudu, 1966'da Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (bugünkü Anadolu Üniversitesi) Maliye-Muhasebe Bölümünden mezun oldu. EİTİA'da okuduğu yıllarda önce okul takımında gol krallıklarına ulaştı, ardından da Eskişehirspor'un kurulmasıyla tahsiline devam ederken profesyonel futbolculuğa başladı. Futbolculuğu ve üniversite öğrenciliği zaman zaman ilginç olaylarla çakıştı ama Heper genç yaşta kaybettiği, EİTİA'nın saygın

profesörlerinden ağabeyi Niyazi Heper'in yerini doldurmak için akademisyen olmayı misyon edinmişti kendisine. Başarılı bir öğrenci olmasına rağmen okulundan birkaç ay gecikmeyle mezun oldu!..

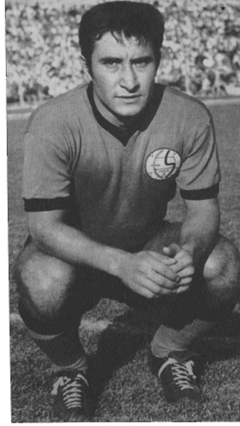
> Takımımızda benim gibi üniversite öğrencisi olup futbolculuk yapan birçok arkadaşım daha vardı. Ailem futbolculuğu belli bir döneme kadar yapıp ardından okulda kalmamı istiyorlardı. Kurulduğumuz yıl çok başarılı maçlar çıkardık ve ligin bitimine iki hafta kala Mersin'de Çukurova İdman Yurdu'yla önemli bir maçımız vardı. Kazanırsak şampiyon olmamız kesinleşiyordu. Aksilik bu ya maç günü benim de çok önemli bir sınavım vardı. Ya İş Hukuku sınavına girecek ve akademisyenlik yolunda bir seneyi daha başarıyla geride bırakmış olacaktım ya da büyük emeklerle şampiyonluk kapısını araladığımız takımımla maça çıkacaktım. Ben Eses'i seçtim, nasıl olsa sınava giremesem de ikmale kalıp orada başarılı olabilirdim... Maç çok çekişmeli geçti ve son dakikalara kadar 1-1 devam etti. Golümüzü Nihat atmıştı. 89. dakikada benim attığım golle hem 2-1 öne geçtik hem de şampiyonluğumuzu ilân ettik. İş Hukuku'nu da telafi sınavlarında başarıyla geçtim...

Mezuniyetinin ardından 1969-70 yıllarında doktora, ders ve seminerlere devam etti, 1 Nisan 1973'de gittiği askerlik dönüşü futbol yaşamını noktaladı ve Maliye Kürsüsü'ne asistan oldu. 1978 yılında 'Doktor', 1981'de 'Doçent', 1988'de ise 'Profesör' oldu. 1993 yılından itibaren 10 yıl süreyle Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nun müdürlüğünü yaptı ve eğitimle donatılmış yüzlerce sporcu yetiştirdi. Fethi Heper halen Anadolu Üniversitesi Maliye Bölümü Mali Hukuk Anabiim Dalında Başkanlık yapıyor ve Vergi Hukuku derslerine giriyor. 1998-2000 arası Türkiye Futbol Federasyonu'nda Yönetim Kurulu Üyeliği ve Dış İlişkiler Sağlık Kurulu Ar-Ge Başkanlığı da yapan Heper'in 3'ü spor olmak üzere 20'ye yakın bilimsel makalesi bulunuyor. Fethi Hoca'nın stadlara armağan ettiği güzel gollerin dışında literatüre kazandırdığı eserler de var: *Toplumsal Yapı ile Vergi Yapıları Arasındaki İlişkiler* (1979), *Servet Vergileri* (1982), *Açıköğretim Fakültesi*

için hazırlanan Türk Vergi Sistemi, Vergi Uygulamaları, Vergi Hukuku, Kamu Maliyesi kitaplarının editörlüğü ve ünite yazımı...

Milli Takım ve Eses...

Futbolcular için, özellikle de üç büyükler dışındaki takımlarda kendilerini ispatlamak isteyenleri için milli takıma çağrılmak en büyük ideal olsa gerek... A Milli takıma seçilmek Anadolu kulüpleri için bir başarı göstergesi. Çünkü "1970'lerin ilk yıllarına kadar, Türkiye millî takımı hemen tamamen, üç büyüklerin futbolcularından kuruluyordu..."{85} Bu yargının bir istisnasını oluşturan Eskişehirspor uzun yıllar milli takıma sayısız futbolcu verdi. Yalnız, bu alanda bir ilki rakiplerinden Bursaspor'a kaptırdığını belirtmekte fayda var. "Yeşil beyazlı ekibin as futbolcusu Mesut Şen, 3 Kasım 1965 tarihinde A Milli Takıma seçildi. Böylece '2. Lig'den Milli Takıma seçilen ilk futbolcu' ünvanını Bursaspor'a getirdi."{86} Eskişehirspor öncesinde, milli takımlara sayısız futbolcular veren Eskişehir'de A Milli formayı ilk giyen yine Fethi Heper olmuştur. Tarih 13 Mart 1968, Türkiye-Tunus karşılaşması... Milli formayla Eskişehirspor futbolcusu olarak golle tanışan isim ise Ender Konca olmuştur. Hem de, 17 Eylül 1969 tarihli Türkiye-İran maçında 12. ve 29. dakikalarda atılan iki golle!.. Bir maçta kadroda dört-beş Eskişehirspor futbolcusunun yer aldığı gurur verici günlerin ardından 1984'ten beri A takıma alfabenin son harfinden daha da uzak kalmanın acılığını yaşamaktadır kent... Eskişehir'de oynarken A Milli takım kadrosunda maçlara çıkan futbolcular şöyle:{87}

Ender Konca.
Anadolu'dan Avrupa'ya transfer olan belki de ilk futbolcuydu.

1968			
13 Mart	T-Tunus	0-0	Fethi Heper.
24 Nisan	Polonya-T	80	İsmail Arca.
9 Ekim	T-Bulgaristan	0-0	İsmail, Kâmuran Yavuz, Ender Konca.
23 Ekim	K.Irlanda-T	4-1	Necdet Yıldırım, İsmail, Ender.

1969			
17 Ocak	S.Arabistan-T	1-2	İsmail, Kâmuran, Ender.
30 Nisan	T-Polonya	1-3	Kâmuran, Nuri Toygun, Ender.
14 Eylül	T-Pakistan	4-2	Mümin Özkasap, Kâmuran, Nuri.
17 Eylül	T-Iran	4-0	Mümin, Ayhan Aşut, Nuri, Kâmuran, Ender (Gol: Dk. 12, 29)
24 Eylül	T-Isviçre	3-0	Ayhan, Kâmuran, Ender.
15 Ekim	S.Birliği-T	3 0	Kâmuran, Ayhan, Ender.
16 Kasım	T-S.Birliği	1-3	Ayhan, İsmail, Kâmuran, Ender (Gol: Dk. 23)

1970			
17 Ekim	F.Almanya-T	1-1	Kâmuran (Gol: Dk. 15), Ender.
13 Aralık	T-Arnavutluk	2-1	Kâmuran, Ender.

1971			
25 Nisan	T-F.Almanya	03	Kâmuran, Fethi, Ender.
22 Eylül	Polonya-T	5-1	Abdurrahman Temel, Kâmuran, Vahap özbayar. Fethi.
26 Eylül	Isviçre-T	40	Abdurrahman, İsmail, Vahap, Kâmuran.
14 Kasım	Arnavutluk-T	3 0	Kâmuran.
5 Aralık	T-Polonya	1-0	Ender.

1972			
12 Nisan	Bulgaristan-T	4-2	Şevki Şenlen.
4 Ekim	Cezayir-T	1-0	Şevki.
10 Aralık	T-Lüksemburg	3-0	İsmail.

1973			
18 Nisan	T-Bulgaristan	5-2	İsmail.
9 Mayıs	Isviçre-T	0-0	İsmail.

1974			
18 Ocak	Pakistan-T	2-2	İsmail (Kaptan), Ömer Kaner.
20 Ocak	Iran-T	0-1	İsmail (Kaptan).
8 Mayıs	Bulgaristan-T	5-1	İsmail.
13 Kasım	T-Avusturya	0-1	İsmail.
20 Kasım	T-S.lrlanda	1-1	İsmail.
1 Aralık	T-lsviçre	2-1	İsmail .'Gol: Dk. 21)

1975			
19 Mart	T-Romanya	1-1	İsmail, Yenal Kaçıra.
2 Nisan	S.Birliği-T	3-	İsmail 0
20 Nisan	Isviçre-T	11	İsmail.
12 Ekim	Romanya-T	2-2	İsmail.
29 Ekim	S.lrlanda-T	4-	İsmail 0 (Kaptan)
23 Kasım	T-S.Birliği	1-0	İsmail (Kaptan)
20 Aralık	T-F.Almanya	0-5	İsmail (Kaptan)

1976			
25 Ağustos	Finlandiya-T	2-1	İsmail (Kaptan)
22 Eylül	Bulgaristan-T	2-2	İsmail (Kaptan)
13 Ekim	T-S.İrlanda	3-3	İsmail (Kaptan)
31 Ekim	T-Malta	4-0	İsmail (Kaptan)

1977			
6 Nisan	T-Finlandiya	1-2	İsmail.

1978			
5 Ekim	T-S.Birliği	0-2	Bilâl Artılar.

1979			
18 Mart	T-Malta	2-1	Bahtiyar Yorulmaz.

1984			
26 Eylül	**Polonya-T**	**2-0**	**Zafer Tüzün.**
16 Ekim	**T-Bulgaristan**	**0-0**	**Zafer.**

Antrenör Gegiç'in başarıları nedeniyle Eses'i çalıştırdığı bir sezon aynı zamanda milli takımın başına getirildiğini daha önce belirtmiştik. A Milli Takım ve Eses denilince elbette unutulmaz maçlar, isimler ve olaylar da hatırlanacaktır. İsmail Arca'nın altın adamlığa ulaşmayı başardığı takımda birçok defa sahaya kaptan olarak çıkması, rahmetli Necdet'in K. İrlanda ile oynanan Dünya Kupası Eleme maçında George Best'le giriştiği mücadele, Kâmuran'ın 'Köln Fatihi' ünvanını aldığı meşhur 1-1'lik Almanya maçı ya da literatüre "Vogts'un belini kıran adam" olarak geçen Ender'in bu maçtaki başarısından dolayı başka bir kırmızı siyah renkli takıma, Eintracht Frankfurt'a gitmesi gibi...

Esesli futbolcuların yanısıra Amigo Orhan'ın "milli olma" hikâyesi de ilginçtir. Fikir, Orhan Şeref Apak'ın aklına Bulgaristan milli maçında gelmiştir ve gereği ivedilikle yapılmıştır. Bulgaristan'la oynanan maçta seyircilerin sessiz sedasız oturması üzerine Apak, Amigo Orhan'ı tribünleri yönetmesi için ikna eder ve Eskişehirspor'un Amigosu Orhan Erpek 16 Kasım 1969'da Sovyetler Birliği'yle oynanan milli maçta misafir sanatçı olarak tribünleri başarıyla yönetir. Amigo Orhan'ın yeteneklerinin farkında olan diğer takımlar da önemli maçlarında seyircilerinin başında onun bulunmasını isterler. 2 Ekim 1968 tarihinde Fenerbahçe ile Manchester City arasında İstanbul'da oynanan Şampiyon Kulüpler Kupası I. Tur II. Maçında Türk takımının elde ettiği galibiyette Amigo Orhan'ın da payı büyüktür. Yıllar sonra 2 Ekim 1985 tarihinde Amigo Orhan yine Fenerbahçe'nin davetiyle Bordeaux maçı için tribüne çıkacaktır, her şey ayarlanır ancak maça kısa bir süre kala federasyonun izin vermemesi üzerine Orhan'ın İstanbul seyircisiyle buluşması gerçekleşemez...

"Adım: Kâmuran Yavuz..."

Büyük bir ihtimalle Almanya'ya karşı oynayan milli takımlarda en şanssızı 1970'lerin jenerasyonudur... Maier, Vogts, Weber, Grabowski, Overath, Müller, Netzel, Held ve taraftarlarının "Kaiser/İmparator" lâkabını uygun gördüğü Beckenbauer gibi dünyanın en iyi futbolcularına sahip Alman Milli Takımı'yla yapılan maçlardan "şerefli bir mağlubiyetle" ayrılmanın hesaplarının yapıldığı günlerdir. Almanya, Avrupa Kupası Eleme Maçı için Köln'de Müngersdorf Stadı'nda Türkiye'yi ağarlayacaktır. Maçtan önce Türk futbolcuları ve Türkiye çoktan Alman basınının sütünlarında yerini almıştır. Almanya'da kimliklerini yeni yeni kabul ettirmeye çalışan çok sayıdaki Türk işçiyi rencide edecek tarzdaki yayınlarda Türkiye'nin en iyi ihtimalle 5 gol yiyip döneceği yazılıp çizilmektedir. Kaleci Maier de kendisine o kadar güvenmektedir ki "Eğer bana Türkler gol atarsa saçlarımı kazıtırım" diyerek kellesini ortaya koymuştur. Türkiye'deki yazarlar da takımın çok iyi olduğunu söyleyip, fazla gol yemeyeceğini, en fazla iki-üç golle maçı bitireceğini iddia ediyorlardı. Kadroda Eskişehirspor'dan da Kâmuran ve Ender vardı. Türkiye bir gol kazandı. Golü gerçekten kimse beklemiyordu; takım arkadaşları bile bir an duraksadıktan sonra yanına geldiler Eskişehirsporlu delikanlının, 23 yaşındaki Kâmuran'ın...

> Adım: Kâmuran Yavuz... 23 yaşındayım... Şu andaki mesleğim: Futbolculuk... 'Şu andaki' sözünü üstüne basa basa söylüyorum. Çünkü iki yıl sonra Kimya Fakültesi'ni bitirdiğim zaman, bu mesleğime 'elveda' diyebilirim. Futbola yedi yıl önce Eskişehir Toprakspor'da başladım. Şimdiye kadar 19 defa millî formayı giydim. Fakat şanssızlığımdan mıdır nedir ancak bu maçta bir gol atabildim. 19 millî maçta tek gol... Hayatını, geçimini futbol oynayarak kazanan bir sporcu için hiç de övünülecek bir bilanço değil. Ama ben şimdi bu tek golü kaydeden sol ayağımı kesip müzeye koyacak kadar sevinçliyim. Neden mi? Çünkü bu golü herhangi bir sıra takımına değil, karşısına hezimet korkusuyla çıktığımız, Dünya 3.'sü Almanya'ya attım. Maçtan önce yapılan yayınlar hepimizin moralini bozmuştu. Köln'de bacak kadar çocuklar bile yüzümüze karşı elleriyle 'beş' işareti yapıyorlardı. Çok üzüntülüydük. Sadece rezil

olmamak ve farklı bir mağlubiyet almamak için çıkmıştık sahaya. Maçın 14. dakikasındaydı. Onların bir akınını 18 üzerinde kesmiştik. Top sağaçık mevkiinde bekleyen Metin'e kadar gelmişti. O sağdan sürdü sürdü, rakip 18'e kadar girdi. Ben onu gözlerimle takip ediyor ve santra noktasından yavaş yavaş Alman yarı sahasına giriyordum. Bu arada nasıl olduğunu hâlâ bilmiyorum, topun Weber'e doğru geldiğini gördüm. Kafayla uzaklaştırması an meselesiydi. Ben de bu arada onların 18'ine yaklaşmıştım. Fakat o ne? Weber topa müdahale edemedi. Birden fırladım ve yere düşen topu hafifçe ileri aktardım. Sonra yetişip olanca gücümle bir sol şut patlattım. Top kaleci Maier'in müdahalesine rağmen Alman ağlarıyla kucaklaşmıştı. Yıllar önceki 'Berlin Efsanesi' 'Köln Zaferi'yle böyle tekrarlanmış oldu. Son olarak şunu belirteyim. Yalnız ben değil, hiç kimse bizim Batı Almanya'ya gol atabileceğimizi hayal etmiyordu. Herkes şaşkındı; bu yüzden golü attıktan sonra ilk anda arkadaşlarım her zaman alıştığımız o takım tezahüratını bile göstermediler. Neden sonra beni tebrike koştular. Hepsinin gözlerinde yaş vardı...[88]

Kâmuran Yavuz.

Elbette maçın galibiyetle bitmesi çok güzel olurdu ama tecrübeli Almanlar Müller'in ayağından penaltı vuruşuyla beraberlik golüne ulaştılar. Ama 1-1'lik skor kimsenin umrunda değildi. Herkes Türkiye'nin o günkü penaltı atışı dışında maçın mutlak hakimi

olduğunu konuşuyordu. Skorda emeği geçen Kâmuran Yavuz, Vahap'la birlikte 1. Lig'de Eskişehirspor'un başarılarında da ön plândaydı. Eskiler onları 90'larda G.Saray'ın oyununa damgasını vuran orta saha elemanları Okan ve Emre'ye benzetiyorlar... Kâmuran'ın Eses ve milli takım dışındaki futbol biyografisinde antrenörlük yılları da dolu dolu geçecektir...

> 1977'li yıllarda İngiltere'ye gidip bir süre kalmıştım. Orada bulunduğum sürede haliyle İngilizcemi de geliştirdim. Futbolculuk yaşantımı noktaladıktan sonra 1989-90 yılında İstanbul'da Karagümrük takımıyla antrenörlüğe başladım. Aradan bir sene geçti ki kendimi Beşiktaş'ta Gordon Milne'nin yardımcısı olarak buldum. Yeni bir antrenördüm ama yılların hocası olsam da Beşiktaş camiasında yetişmediğim için orada görev yapmam çok zordu. Çünkü her büyük camia gibi Beşiktaş da bu tip durumlarda öncelikle kendisinden olan kişileri tercih eder. Beşiktaş'a gelişim bu yüzden benim için de büyük sürpriz oldu. Tam hatırlamıyorum, bir nedenden dolayı Milne tercümanıyla yollarını ayırmış ve İngilizce bilen, aynı zamanda da futboldan anlayan bir tercüman istemiş. Pek çok isim belirlenmiş ve herkes sırayla Gordon'la başbaşa görüşüyor. Ben de tanıdıkların ısrarıyla bir görüşeyim diye kabul ettim ama daha Fulya'nın nerede olduğunu bilmiyorum, o derece uzağım camiadan. Benden önce girenler 10-15 dakika konuşup çıktı, sıra bana geldi. İçerde iki saate kadar kaldım. Milne'yle çok iyi bir elektrik yakaladık ve tercüman olmak için girdiğim odadan Milne'nin yardımcısı olarak çıktım İngilizce bilmem sayesinde önemli bir göreve getirildim ve Gordon Milne'yle birlikte üç yıl üstüste şampiyon olmanın mutluluğunu yaşadım...

Enderli Frankfurt..

Bu kitabın yazıldığı sıralarda nasıl Real Sociedad spor kamuoyunda Nihatlı Sociedad veya Inter "Emreli Inter" olarak anılıyorsa,

1970'lerin başında da Eintracht Frankfurt takımı "Enderli Frankfurt" olarak anılmaktaydı... Ama isterseniz Frankfurt'a gitmeden önce Kasımpaşa'ya dönelim ve Türk futbolu için unutulmaz isimlerden olan Ender Konca'yı tanıyalım... Futbola 1964 yılında genç takımında sol bek olarak başladığı Kasımpaşa'da dört yıl oynadı. Adını 1964-65 sezonunda kuruluşunun ikinci yılında 2. Lig şampiyonluğuna koşan Bursaspor'u 1. Lig'den eden futbolcu olarak duyurdu ilkin. Şeref Stadı'nda Kasımpaşa'nın 2-0 yenilgisiyle devam eden maçta Konca'nın penaltıdan golüyle maç 2-1 oldu ve yeşil beyazlılar o sezon şampiyonluğu averajla Vefa'ya kaptırdılar. Yeni takımı İstanbulspor'da oynarken Genç Milli Takımı'na seçildi. Eskişehir'de Polonya, Türkiye, Bulgaristan ve Belçika takımları arasında oynanan Avrupa Genç Milli maçlarında önce grup birincisi, ardından da Avrupa üçüncüsü olan takımın kaptanlığını yaptı. Bu maçlarda Aydın Begiter ve Nafiz Yazıcıoğlu'nun dikkatlerini üzerine çekti ve 1967'de Eskişehirspor'a transferi gerçekleştirildi. O sezon İstanbulspor'u ligden düşüren Eskişehirspor, takımın yıldızı Ender'i zor da olsa avukat babası Miraç Bey'den almayı başardı. Arkadaşları, İstanbul-Eskişehir uyum sürecinde bütün boş vakitlerinde odasına çekilip "ye-ye müziği" dinlediğini hatırlıyor, o ise gülerek bunların İtalyanca şarkılar olduğunu belirtiyor. 19 yaşındayken, Eskişehir'den bir bayanla evlenince artık tam Eskişehirli oluyor!.. Konca, dört yıl forma giydiği Eses'de "Fethi Nihat, gol at!.." sloganını kısa sürede "Fethi, Nihat, Ender, filelere gönder!.." şeklinde değiştirmeyi başardı. Takım arkadaşı Kâmuran'ın gol attığı 1-1'lik Almanya maçında yıldızı parladı ve bu maç Kasımpaşalı delikanlının hayatında bir dönüm noktası oldu. Grabowski, o maçta Berti Vogts'a çimleri yolduran Ender'i E. Frankfurt takımına tavsiye edince bir Anadolu takımından yurtdışına transfer olan ilk futbolcu için ışıklı yollar açılmış oldu. İşi bağlamak üzere Eskişehirspor'un İstanbul'daki lig maçını izlemeye gönderilen Alman kulübünün yetkilisi o gün Ender'den daha iyi oynayan Halil'i kastederek "Bana 11 numaranın transferini gerçekleştirmem söylendi ama 7 numara daha hoşuma gitti." dese de Ender, sadece o gün performansının altında oynamıştır ve bunu Frankfurt'ta bulunduğu 1,5 yılda fazlasıyla ispatlamıştır. Bu sözlerin pazarlığı kızıştırmak için söylenmiş olabileceğini belirten Begiter, Eskişehirspor'un Ender'in 300 bin mark

tutarındaki transferiyle maddi yönden o yılı çok rahat geçirdiğini belirtiyor. Gidilecek yer güzeldir de ya geride bırakılacak olanlar?.. "Aynı filmlerdeki gibiydi Eskişehir'den ayrılmam. Otobüsün arka camında arkadaşlarıma hüzünle bakıyordum, içim burkulmuştu. Arkadaşlarımdan, takımımdan ayrılmak çok zor gelmişti. Bütün yol boyunca hüngür hüngür ağladım..." Eskişehirspor formasını son kez Cumhurbaşkanlığı Kupası maçında giyen Konca, kırmızı siyahlı yeni takımıyla ilk maçına 30 Temmuz 1971'de, özel karşılaşmada 2-1 yendikleri Ajax karşısında çıkıyor. Alman ligindeki ilk resmî maçını ise 14 Ağustos'da, kalesini Özcan Arkoç'un koruduğu ve 5-1 yenildikleri Hamburger SV Takımı'yla oynuyor. İlk devre bütün maçlarda forma giyen, Eintracht Frankfurt'ta oynadığı sürede toplam 27 maça çıkan ve 11 gol kaydeden Ender, takımdan ayrılmasının tek nedeninin maddi sorunlar olduğunu söylüyor... "Transferde benim kazancım 50 bin mark'tı. Almanya'da yaşadığım bazı sorunlar nedeniyle elime gecikmeli olarak ancak 37 bin 500 mark geçti. Bu parayla orada yaşamam çok zordu, yoksa takımla yaşadığım bir problem yoktu. Tamamen parasal nedenlerden dolayı Türkiye'den üç büyüklerin tekliflerini değerlendirdim ve sonuçta Fenerbahçe'yle anlaştık..."

Konca, dört yıl oynadığı Fenerbahçe'de iki şampiyonluk gördü. Ender'in Fenerbahçe'ye gitmesinin ardından sarı-lacivertli taraftarlar Eses'in meşhur sloganını "Cemil-Osman-Ender, filelere gönder" şeklinde uyarladı. 1977'de tekrar Eses'e geldi ve 1983'teki jübilesiyle futbolculuk yaşamını Eskişehir'de noktaladı.

Milli takımın tepesindeki adam..

Futbolculardan Yamuk Çetin ve yöneticilerden Avukat İsmail Özdemir Eskişehir amatör küme takımlarından Fatihspor için 1964 yılında İnegöl İdman Yurdu'ndan bir futbolcuyu taksiyle kaçırıyorlar. Kurşunlu Köyü yakınlarında jandarmalar arabayı durduruyorlar; İnegöl'den "çocuk kaçırıyorlar" diye bir ihbar yapılmış çünkü... Haksız da sayılmazlar çünkü heyecan içinde olup biteni takip eden çocuk henüz liseye yeni başlamış toy bir futbolcu.

Ekipteki avukat dilbaz olduğu için jandarmaları bir güzel ikna ediyor ve araba Eskişehir'e doğru seyrine devam ediyor. Bu sefer de arkada İnegöllüler'in arabalarla 26 plakalı arabayı takip etmesi üzerine kaçaklar otelde kalmak yerine Fatihsporlu bir yöneticinin evinde kalıyorlar. Sonrasında imzalar atılıp söz kesiliyor ve iş bitiriliyor; Bursalı İsmail Arca Eskişehirli oluyor...

İsmail Arca.

Eskişehir'de hemen Ticaret Lisesi'ne yazdırılan genç yetenek, okulda hangi spor dalı varsa hepsine ilgisini gösteriyor ve kendi deyimiyle "yüksek atlamadan basketbola kadar güreş ve boks dışında bütün spor dallarında" uğraş veriyor. Kente gelişinden bir yıl sonra Eskişehirspor'un kurulması üzerine takım arkadaşları ve abileri Agop Mehmet ile Yamuk Çetin'in çabaları sonucu kırmızı siyah renkli takıma defans elemanı oluyor. 1965'in yaz aylarından 1982'deki jübilesine kadar tam 18 yıl formasını giydiği Eskişehirspor'da bir de rekora imza atıyor Arca. Bırakın Eskişehirspor'u belki de Türkiye 1. Ligi'nde onun kadar uzun bir süre aynı takımda oynayan başka bir futbolcu yoktur!.. (2003 Eylülünde G.Saraylı Kaptan Bülent'in 400. 1. Lig maçını kutladık ki onun A takımdaki sezon sayısı henüz Arca'yı geçmiş değil...)

Kırık bir "the show must go on" hikâyesi...

Yazısız ve yorumsuz karikatürler olur ya aşağıdaki acı hikâyede resmedilen futbolcu için de hiçbir şey söylemeye gerek yok. Futbolcunun bir genç adam olarak portresi diyebiliriz, o kadar. Onun ötesinde söylenecek tek şey Arca'nın yaşadıklarının Eskişehirspor'u Eskişehirspor yapan sevginin acıyla imtihanı olduğudur...

> 1970 yılı aylardan Aralık... 27'sinde Göztepe ile yapacağımız önemli maç için Dural Otel'de kamptayız. Eşim hamile. Salı günü SSK'ya yatırdık, perşembe günü müjdesini aldık, bir çocuğumuz oldu. Biz maçı kazanıp galibiyeti bebişe armağan etmeyi düşünüyoruz... Cuma günü burada her şey süt limandı. Cumartesi günü antrenmandan sonra bir telefon geldi, 'acele hastaneye gelin' diye. Gittik, çocuğumuz zatürreeden dolayı vefat etmiş. Hastaneden dediler ki "çocuk iki-üç gün yaşadığı için cenaze namazı kılınması lâzım." Ne yapacağız? Pazar sabahı, yani maç sabahı hastaneye gittik ve cenaze namazını kılıp Akademi'nin arkasındaki çocuklar mezarlığına gömdük, yavrumuzu büyük bir acıyla kendi elimizle defnettik. Rahmetlinin adını da Osman koymuştuk, Allah rahmet eylesin. Bebeği toprağa verdik ama öğleden sonra benim maçım var. Bir çizginin üstündeyim; ya bu dünyada kalacağım ya da geriye doğru dönüş yapacağım. O an bu kararı vermek çok zor olsa da ailem için, kendim için ve takımım için bu dünyayı seçtim. Arkadaşlarım usuleten 'oynar mısın?' diye soruyorlar ama gözlerinden oynamamı istediklerini de anlıyorum, maç da önemli... Sırat Köprüsü'nden geçiyor gibiydim, sonunda formamı giyip maça çıkmaya karar verdim. Göztepe o zamanlar iyi takım, biz de öyle. O gün de iyi oynamışız, defansta hata yapmamışız ki maçı 1-0 kazandık!..

27 A, 11 B, 3 G, 12 Ü, toplam 53 kez milli...

1970'lerin ikinci yarısında Eskişehirspor ligde sendelemeye başlamıştır ve Milli Takıma çağrılan futbolcu sayısı da azalmıştır. Bu

durumun tek tesellisi İsmail Arca olmuştur. Fethi Heper'in yeşil sahadan akademik sahaya yumuşak geçişinin ardından kaptanlık pazubandı da Arca'nın olur. Saha içi ve dışındaki efendi kişiliğiyle kaptanlığı fazlasıyla hak eden İsmail Arca o güne kadar üç büyüklerin futbolcularına verilen milli takım kaptanlığını da üstlenmeyi başanr. İlk kez 1974 yılında Pakistan-Türkiye maçında sahaya kaptan olarak çıkan Eskişehirsporlu futbolcu toplamda 9 kez bu mutluluğu yaşar ve Eskişehir taraftarlarına da aynen yaşatır. Milli takım macerası ilginç bir olayla[89] başlayan İsmail Arca artık takımda tepe noktaya ulaşmıştır. 1975'teki 1-0'lık Sovyetler Birliği galibiyetinin ardından gazeteler onu "Ligin dibindeki, Milli Takımın tepesindeki adam"[90] olarak nitelemiştir...

Bir Anadolu kulübünden milli takım kaptanlığına seçilen ilk futbolcu olmanın mutluluğunu yaşayan Arca toplamda 53 kez milli olduğu için, 25 kez ve 50 kez milli olanlara verilen gümüş ve altın madalyanın da sahibi. Ama 50. milli maçına çıkıp altın madalyaya ulaşması oldukça zor olmuş. Milli takım antrenörlüğünü Metin Türel'in yaptığı günlerde meşhur futbolcu Cemil formsuzdur ve seyircileri aleyhte tezahürat yapmaktadır. Türel bu durum üzerine kaptan Arca'ya gelip "İsmail, Cemil'i onore edelim, ona bu maçta kaptanlık görevi verelim, seni tekrar alırım" der ancak o günden sonra Eskişehirsporlu Arca milli takımdan yavaş yavaş uzaklaştırılır ve sonunda tamamen koparılır. Bu olay yaşandığında Arca'nın 50. kez milli olmasına bir iki maç kalmıştır ve Arca'nın bu sayıyı yakalayasıya kadar yaşadıkları *Gırgır* dergisine bile konu olur... Karikatürde İsmail Arca kendisini bir türlü milli takıma almayan Metin Türel'e inat güreş minderine çıkıp 50 rakamına bu şekilde ulaşmaya çalışmaktadır!..

Eses'te futbolunun zirvesindeyken 1967 yılında Beşiktaş'tan transfer teklifi gelir, Arca da görüşmek üzere Akaretler'e Hakkı Baba'nın karşısına çıkar. Arca da Beşiktaş'ta oynamak istediğini, ancak bunun için 200 bin lira istediğini söyleyince Baba Hakkı şaşırır; zira o sezon siyahlı beyazlı camiada Sanlı ve Yusuf'un ücreti 80 bin liradır. Elbette anlaşma sağlanamaz ama Arca'nın bu istediği yüksek miktar yıllarca spor basınına malzeme olur.

Futbol yaşamını keyifli bir jübileyle tamamlamasının ardından Eskişehirspor'un düştüğü hallere sadece üzülmekle kalmayıp elini taşın altına sokan İsmail Arca, büyük bir çabayla Eses'in altyapısı için bir tesisi hayata geçirmiştir. 1999 yılında kurulan Eskişehir Futbol Altyapı Derneği'nin Kanlıkavak mevkiinde yapılan spor tesisleri 14 Haziran 2001'de Spordan Sorumlu Devlet Bakanı Fikret Ünlü tarafından hizmete açılır ve Eskişehirsporlu, gelecek için umutlarını bu spor kompleksinden yetişecek gençlere bağlar. Yapımında gecesini gündüzüne katarak yoğun emek harcayan Arca'nın ismi küçük hesaplarla tüm tesise değil de sadece kompleksin içindeki halı sahaya verilince İsmail Arca dernekteki görevinden ayrılır ve acı bir karara varır: "Bir Bursalı olarak 40 yıl önce geldiğim Eskişehir'i memleketim saydım, şükürler olsun çok çok güzel günler de yaşadım ama günümüzdeki Eskişehirspor idarecileri beni futboldan da şehirden de soğuttular. Evimi satsam gitmek isterim, o derece kırgınım!.."

Eskişehirspor mucizesi ve Sevilla efsanesi: "Az zamanda çok gol attık!.."

Bugünkü UEFA Kupası'nın eski ismi pek bir şık: Avrupa Fuar Şehirleri Kupası!.. Eskişehirspor 1970-71 sezonunda ilk kez bu önemli organizasyona katılıyor. İlk turdaki rakibi ise İspanya'nın önde gelen takımlarından Sevilla...

> FC Sevilla ki, o dönem La Liga'nın en iyi takımlarından biri. Avrupa'da mücadele eden İspanyolların gözbebeği. 1905'te kurulmuş köklü bir kulüp olan Sevilla'nın karşısında ise darbelerle, ihtilâllerle sosyal hayatı küme düşmüş Türkiye'de, Anadolu'dan başlayan futbol devriminin ateşleyici takımı olan 1965'de kurulmuş olan gencecik Eskişehirspor... Hikâyelerin güzel olması için illâ ki bir zengin, bir fakir ya da bir güçlü, bir güçsüz taraf olmalı. İki takımın karşılaşması tam da böyle bir eşleşmeydi...[91]

İlk tur ilk maçı için hazırlıklar tamamlanıyor ve İspanya'ya uçuluyor. ABC gazetesi, 1954 Dünya Kupası Elemeleri'ndeki şanssızlıklarına ve maskot Franco'ya gönderme yaparak "Türkler Roma'daki bambinoyu (çocuğu) bulamayacaklar" yazsa da bozkır kentinin soğukkanlı futbolcuları hiç beklemedikleri sıcak bir havayla karşılanıyorlar. Öyle ki günün belli saatlerinde 40°'ye varan sıcaklık yüzünden Eses'in takım halinde 20-25 kg. verdiğini yazıyor gazeteler. Disiplini ve devamlı antrenmanlarıyla nam salmış Gegiç'in talebelerine şehri gezmek için saatlerce izin vermesine rağmen kimse bu taktik hataya düşmüyor. 5 Eylül 1970 tarihindeki maç için bile sahaya ancak maçtan yarım saat önce çıkıyor futbolcular. Maç bunaltıcı havanın gölgesinde oynanıyor. İşi şansa bırakmak istemeyen Sevilla teknik kulübesi, iyi etüt ettiği Eskişehirspor'un gole ulaşmasına da izin vermiyor. İlk maçla ilgili düşülecek ilk not, Faik Şentaşlar'ın verdiği mücadele... Kaptan Fethi anlatıyor:

> İspanya'da Sevilla maçı var. Faik'in sol ayak parmağı kırılmış. Kaç tane orta yaptı, kaç topa vurduysa hep o ayakla... Bugün ayakkabının üzerine kuş tüyü düşen futbolcunun üç ay tedavisi sürüyor, MR'ı çekiliyor. Takıma da bir türlü girmek istemiyor. O dönemlerde takımın dışında kalmak bize üzüntü veriyordu...[92]

Maç, Eloy'un tek golüyle sona eriyor. Akşam Eskişehirspor onuruna verilen yemekte konuşan Sevilla Barosu ve aynı zamanda futbol takımı başkanı Cisneros, Türkiye'de turu geçeceklerine kesin gözüyle bakan İspanyollar'dan farklı düşündüğünü ABC gazetesine yansıyan şu sözlerle açıklıyor: "Türk takımı Eskişehirspor, İspanya'ya hiç unutulmayacak bir kartvizit bıraktı. Bizim işimiz burada bitti. Eskişehir'e tur için değil, turist olmak için geleceğiz!.." Maçla ilgili en ilginç not ise Eskişehirspor'u İspanya'da tek başına destekleyen bir taraftarın varlığı. O yıllarda Almanya'da öğrenim gören ve geçtiğimiz yıllarda iki dönem Eskişehir Ticaret Odası Başkanlığı görevinde bulunan Cahit Işık, maça gidiyor ve koskoca stadtaki tek taraftar olarak Eses bayrağını sallıyordu:

> O maçta Eses'i tek başıma desteklemenin onurunu yaşadım. Hatta ertesi gün Tercüman bu tabloyu şu başlıkla resmetmişti: '40 bin kişi oley oley, bir kişi Es Es Es Ki Ki Ki!..'

Maçtan sonra otele giden futbolcuların otobüsüne ben de binmiştim. Yolda herkes, 'Yükseklere kar yağdı üşümedin mi, sen bu işin sonunu düşünmedin mi?' şarkısını söylüyordu. Hepsi ikinci maç için kendilerinden emindi ve o kadar neşeliydiler ki...

Eskişehirspor'un Sevilla'yı 3-1 bozguna uğrattığı efsane kadrosu.

Kafile ertesi gün Madrit'e geçiyor ve Real Madrid'in efsane stadı Bernabeu'yu hayranlıkla geziyor. Futbolcuların yüzlerindeki ışıltıyı gözleyen Gegiç, özellikle Fethi'nin yanma gidiyor ve "Nasıl Fethiciğim, çok güzel bir çim saha değil mi? Bu sahada vurmasan da top gider kendiliğinden gol olur değil mi?" diyerek kaptana bir gün önce Ramon Sanchez Pizjuan Stadı'nda kaçırdığı yüzde yüzlük golü hatırlatıyor... Bu maçın künyesi şöyle:

Sevilla: Rodri, Azuaga, Costos, Santos, Toni, Lora, Eloy, Debro, Bulanquito, Acosta, Berruezo.

Eskişehirspor: Mümin Özkasap, Abdurrahman Temel, Faik Şentaşlar, Kâmuran Yavuz, İsmail Arca, Süreyya Özkefe, Doğan Tepeçalı, Burhan Tözer (Mustafa Yuvalar), Fethi Heper, Vahap Özbayer, Ender Konca.[93]

Kentin meşhur soğuğuna aldırmadan bütün şehir rövanşa hazırlanıyor ve 16 Eylül 1970 tarihine geliniyor. Futbolun bütün şöhretleri Eskişehir Atatürk Stadı'na akın ediyor. Eskişehir, kırmızı siyah elbiselerini bir kez daha kuşanıyor, fabrikalar ve işyerleri filmin ikinci perdesini izlemek için tatil ediliyor. Tribünlerin ateşini daha da artırmak isteyen Eskişehirsporlu yöneticiler Kalipso Kralı Metin Ersoy'u maça davet ediyorlar. Ersoy, Amigo Orhan'a destek

olurken maç başlamazdan evvel sahada da bir şov gerçekleştiriyor Eskişehirliler. Boğa misali kuşanan iki seyircinin Eskişehirspor'u temsil eden matador tarafından altedilişi büyük alkış koparıyor. Milliyet'in haberine göre, Begiter'in eşinin kurduğu Eses'in yönetici ve futbolcu eşlerinden oluşan takım, iğne iplikleriyle formalara ay-yıldız işliyor. Taraftarının desteğiyle maça hızlı başlayan Eskişehirspor ilk yarı gole ulaşamıyor. Dengede giden maçın 77. dakikasında 9 numaralı Acosta sahneye çıkıyor ve herkesi düş kırıklığına uğratan golünü atıyor.

> Karşılaşmanın 19. dakikasında bir hakem hatasından büyük bir gol tehlikesi atlattı Eskişehirspor. 19. dakikada ofsayt durumunda bulunan Lora topla beraber kaçtı. Yan hakem ofsaytı kaldırmadı, açık bir ofsayttı. Verdi pasını Berruezo'ya. Çok müsait bir pozisyondu fakat Berruezo topa yetişemedi, Mümin çıktı aldı. Şimdi gene tehlikeli bir pozisyon. Aman, Acosta gir diyor, tehlikeli. Vurursa gol olabilir. Vurdu gidiyor, gol gol gol gol gol sayın dinleyiciler. Gol, gerçekten hazin bir gol. Deminden beri size anlatmak istediğim bir hadise cereyan etti!..[94]

O dakikalarda Gegiç tarafından ısınmaya gönderilen Halil, bu golle umutları sönen hocası tarafından tekrar kulübeye çağrılıyor: "Haydi bre, sen mi kurtaracan takımı, otur!.." Derken bu golden bir dakika sonra, Eses'in Temmuz 1970'de Ankaragücü'nden transfer ettiği, sağ açık mevkiinden Sarı Doğan'ın yaptığı ortayı altı pas üzerinde yakalayan Fethi, kalecinin sağından Eses'in ilk golünü kaydediyor ama kalan 12 dakikada gol yemeden iki gol daha atmak imkânsız gibi... Bir ara Fethi de Gegiç'in yanına geliyor ve "Sir, maç böyle biter, biz çıkalım genç arkadaşlara şans ver" diyor. Abdullah Gegiç, kaptanı "olmaz öyle şey" diyerek tekrar sahaya gönderiyor ve Halil'e tekrar soyunmasını söylüyor. Vahap'ın yerine oyuna giren Halil, Eses formasıyla bu ilk maçında o kadar hırslı oynuyor ki girer girmez yakaladığı pozisyonlarla arkadaşlarını da motive ediyor. Maçın 82. dakikasında İlhan'ın sağdan yaptığı ortayla gelen topu Kaptan Fethi çok şık bir vuruşla ağlara takarak Eses'i 2-1 öne geçiriyor. İleri uçta bunlar yaşanırken defansta da buruk bir sevinç yaşanıyor. İsmail, Süreyya'ya gözleri nemli bir şekilde, "Ağabey

keşke o golü yemeseydik, yazık oldu" deyince Tatar Süreyya, "Siz de ileri gidin, ben tek başıma savunma yaparım" diyerek İsmail'i ve ilhan'ı da ileriye gönderiyor. Eses'i ikinci tura ve aynı zamanda tarihe geçirecek olan mucize gol, İlhan'ın ortasıyla yine Fethi'den, bu sefer kafayla 89. dakikada geliyor. Kaptan golleri sıraladıkça tribünde ayağa kalkıp aşka gelen Feriha Abla'nın gür sesi duyuluyor Eskişehir Atatürk Stadı'nda: "Aslanım Fethi, koççum benim!.." Kaptanın kafayla attığı nadir gollerden en akıl dolu olanı bu gol... Kafalara çıkmayan, kafa golü atmada başarılı olamayan Fethi, kendisine takılanlara, üniversite tahsiline gönderme yaparak "O kafa bize lâzım" dermiş. En lâzım olduğu dakikada Sevilla'yı Porsuk'un serin sularına gömen bu kafa golü oluyor. Son 10 dakikada gelen üç mucize golü çoğu Eskişehirspor taraftarı izleyemiyor. Zira futbolun 90 dakika olduğunu bir anlık ümitsizlikle unutuyorlar ve stadı terk ediyorlar. Maçın son düdüğüyle birlikte Eskişehir'de yer yerinden oynuyor, gerçi şehir o yıllarda böylesi günlere alışık, maça giden, maçı terk eden, maça giremeyen herkes sokaklara dökülüyor, sabaha kadar gecelerini gün ediyorlar. Ertesi gün bütün gazeteler Eskişehirspor'u manşetlerine taşıyor... "İlk golde Atatürk Stadı, ikinci golde Eskişehir, üçüncü golde Türkiye ayağa kalktı" diyor biri, "Bir ara maçı yöneten Doğu Almanya'nın FIFA kokartlı hakemi Gerhart Kunze durdu ve muhteşem Eskişehirspor seyircisiyle onların şefi Amigo Orhan'ı izlemekten kendini alamadı" diyor diğeri... Hakem, elbette ateşli Eskişehir seyircisine hayran kalmıştır ama pür dikkat tribünleri seyre dalmasında "Es Es" çeken seyircileri Nazi sempatizanı sanmasının payı da büyüktür. Maçın ardından İspanyol gazetecilerden J. Antonio Blazquez de gazete sütunlarında şaşkınlığını dile getiriyor:

> Olmaz böyle şey. Bir takım dokuz dakikada üç gol atamaz. Eskişehirspor'un aldığı sonuç tam anlamıyla bir mucize. Yok yok olmaz böyle bir şey. Elenemez Sevilla... Şunu söylemek gerekir ki, birinci ve ikinci gollerde kalecimizin hatası büyüktü. Her şeye rağmen Eskişehirspor yediği golden sonra çıkardığı oyunla galibiyeti hak etmişti. Güzel futbolun yanı-sıra seyirciye hayran kaldım. Biz ispanyol seyircisini ateşli sanırdık fakat Eskişehir seyircisi bizimkileri bastırdı. Ne diyelim tebrikler.[95]

Eskişehirspor Sevilla galibiyetle Avrupa kupalarında bir İspanyol takımını eleyen ikinci Türk takımı oldu. İlk olarak, 22 Kasım 1967'de Atletico Madrid'i 3-0'lık bir sonuçla eleyerek bu ünvanı alan Göztepe'ye, Eskişehirspor'dan sonra, ancak tâ 2000 yılında Real Mallorca'yı eleyen Galatasaray ortak olacaktı. Eses'in Sevilla galibiyeti tarihe şu verilerle geçti:

Eskişehirspor: Mümin, İlhan, Abdurrahman, Kâmuran, İsmail, Süreyya, Doğan, K. Burhan (Nihat Atacan), Fethi, Vahap (Halil Güngördü), Ender.

Sevilla: Rodri, Toni, Azuaga, Costos, Tonones, Santos, Lora, Matute, Bulanquito, Acosta, Berruezo.

Galeano'nun cümlesinden (ç)alıntıyla "Arjantinli"nin yerine "Eskişehirli"yi koyarsak; "Sahada yalnızca yirmi bin kişi vardı, ama hangi Eskişehirli'yle konuşsanız o gün orada olduğunu söyler..."[96] diyebiliriz. En iyisi mi son sözü, bir tarihe tanıklık etmiş şanslı insanlara bırakalım...

> Ben yönetici olduğum için İspanya'daki ilk maça da gitmiştim. Maç 40 derecede oynandı ve emin olun Eskişehirspor maçtan sonra takım halinde 15 kilo vermiştir, o denli bunaltıcı bir sıcaktı. 1-0'la döndük... Buradaki maç başladı, adamlar kapandığı için takımımız hiçbir varlık gösteremiyor. 78. dakikada golleri geldi. Şeref tribününde, aynı zamanda İspanya'nın en tanınmış avukatlarından olan Sevilla'nın Başkanı 'artık bu iş bitti' diye öyle bir kasıldı ve puro yaktı ki maçı beraber izlediğimiz eşimin bile dikkatini çekti bu hareketler...
>
> Golün ardından İlhan ortalıyor, Fethi vuruyor ve beraberliği sağlıyoruz. Son on küsur dakika... İki gol daha atmalıyız ki tur atlayabilelim. Neyse ilk golün ardından takım da taraftar da şaha kalktı ve 3-1 kazandık maçı. Maçtan sonra Sevilla'ya yemek verecektik. Bizi İspanya'da ağırladıkları otellere, restoranlara karşılık olarak biz de dönemin Eskişehir'inde Basma Fabrikası'nı yemek için ayarladık. Kabul etmediler. Zaten maçtan hemen sonra eşofmanlarla otellerinden ayrılıp İstanbul'a hareket ettiler.

Yol üstünde Saraçoğlu Tesisleri var o zaman, orayı kapatıp, şarap, bira ne varsa epey bir içmişler, havaalanına öyle zil zurna gitmişler. Eskişehirspor-Sevilla maçı sadece bizim değil, onların da unutamayacağı bir maç olmuştur yani... **Nafiz Yazıcıoğlu (69)**

Sevilla maçına babamla gitmiştik. Lise 1'e yeni başlamıştım. Küçük olsam da düşününce enfes bir maç izlediğimi hatırlıyorum. Golü yediğimizde büyük bir sessizlik oldu. Hatta tel örgülerin orada bir kişi yığıldı kaldı, herkes şoke olmuştu. Sevilla golü attıktan sonra Kaptan Fethi'nin hırsla kalemizden topu alışı ve santraya bir an önce götürmek isteyişinin görüntüsü hâlâ belleğimdedir. Maçtan sonra Köprübaşı felç oldu. Amigo Orhan bir arabanın üstüne çıktı. Tezahüratlara, şarkılara oradan devam etti. Köprübaşı'ndaki o anımız Hayat dergisinde fotoğraflarla yayımlanmıştı... **Süleyman Esener (47)**

Sevilla maçının oynandığı yıl Saint Benoit'da orta bölüme gidiyordum. Eses aşkıyla daha o yıllarda İstanbul-Eskişehir arasında mekik dokuyoruz. Neyse, efsane maçı izledik, yine döndük İstanbul'a... Fransızca dersinde kompozisyondan sınav olacağız. Ben zaten maçın etkisinden kurtulamamışım, aldım kalemi elime Sevilla maçını bir güzel Fransızca yazdım. Hiç unutmam öğretmenimiz Joseph Edizel ki kolejde kıt notuyla nam salmıştı, hayatında hiçbir sınavda 7 dahi vermemesine karşın, Eses'in Sevilla maçını yazdığım sınav kâğıdına tuttu 10 verdi, yetmedi bir de bu kompozisyon okul tarafından ödüllendirildi. Ben dört köşeyim tabii, Eses'im İspanya boğalarını madara etmiş, ben de onun sayesinde zor bir sınavdan tam not almışım!..

Aradan yıllar geçti, 1997'de Milliyet Spor Servisi Dış Haberler'de çalıştığım günlerde görevli olarak Cenevre'ye gittim. Tesadüf, kaldığım otelde Sevilla'nın o günkü kadrosundan Eloy da vardı ve hemen o müthiş maçla ilgili konuşmaya başladık. Eloy, o yıl takımlarından 5 kişinin milli takımda olduğunu ve başarılı bir sezon geçirdiklerini anlattı. Hatta Eskişehir'den dönüşte ligde Atletico Madrid'i 4-3

yenip liderliklerini sürdürdükleri için son dakikalarda gelen gollerle Eses tarafından elenmeleri İspanya'da da uzun yıllar basın tarafından bir talihsizlik olarak yorumlanmış. Eloy, geçen çeyrek asra rağmen o gün sahada yaşananları ayrıntısıyla hatırlıyordu ve başladı anlatmaya... 'Maç 1-0 üstünlüğümüzle devam ederken ilk maçın da verdiği rahatlıkla turu atlayan tarafın biz olacağına o kadar inandık ki, oyun disiplinimizi bıraktık. Bir ara sağ bek oyuncumuz maç devam ettiği bir sırada eline bir limon aldı ve Eskişehirspor seyircilerine baka baka limonu yemeye başladı. Aman Allahım, takımlarından ümidini kesmiş rakip taraftarlar bu harekete öyle bir tepki gösterdi ki, hepsi birden hemen organize olup tekrar takımlarını motive edici sloganlara başladılar. O sırada da Eskişehirspor bir oyuncu değişikliği yaptı ve takıma hareket geldi. Neyse maç bitti, soyunma odasında hepimiz kahrolmuş vaziyette oturuyoruz. Antrenörümüz Max Merkel odaya girer girmez Azuaga'nın üstüne yürüdü ve kafa attı. Söylediği cümle yenilgimizi özetler gibiydi:

-Sonumuzu sen hazırladın, uyuyan devi sen uyandırdın!'...

Serhat Bural (43)

Rahmetli 4. Noter Polat Cansızoğlu, Adapazarlı Deve Ziya, Alexi Kosigin (Hikmet Üstertuna), Bahçeli Şeref Lokantası'nın sahibi rahmetli Enver Yönder, rahmetli Naci Tümer, rahmetli Papaz Muzaffer (Aydın Begiter'in Abisi) ve Ayı Yusuf'un çekirdeğini oluşturduğu yaklaşık 20 kişilik bir taraftar grubumuz vardı. Eskişehir'deki birçok mahalle ve taraftar grubu gibi bu grup da Eskişehirspor için önemli hizmetlerde bulunmuştur. Neyse, Sevilla maçı var. Herkes hazırlık yapıyor kendi çapında. Biz önce Bahçeli Şerefte bir güzel içtik, zerzevatlarımızı bidona doldurduk, maça öyle geldik. O zamanlar plâstik bardak yok. Cam bardakları ceketlerimizin ceplerine koyduk, maçta içmeye devam edeceğiz. Polis, öyle büyük olaylar çok sık olmadığı için üst baş araması yapmazdı... İkinci yarı beraberlik golümüzü atınca, inşallah ikinciyi de atarız diyorduk, derken mucizevi

üçüncü golümüzü de attık. Zaferimizi hıçkıra hıçkıra ağlayarak kutladık. Polat'ın ağlamasını bugün bile hatırlarım. Allahım, bir erkek bu kadar mı güzel ağlar?.. **(Patikçi) Kadir Göncü (71)**

Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde talebeyim. Kampanya dönemlerinde de Kütahya Şeker Fabrikası'nda muhasebecilik yapıyorum. Eskişehir'de Sevilla maçı var. Maçtan bir gün önce şefe gittik, durumu anlattık. Şef de lânet bir herif. Kabul etmedi tabii... 8 Eskişehirli arkadaş birer istifa dilekçesi yazıp önüne koyunca şef uyandı, işler tepe taklak olmasın diye izni verdi. Hemen Eskişehir'e geldik, maçtaki yerimizi aldık. Son 20 dakika içinde Sevilla'nın golü geldi. Normalde biz takıma sonuna kadar bağlıyız ama ilk defa nasıl küfür ediyoruz. Biz işimizden olmayı göze alıp maça gelmişiz, bir de yeniliyoruz yani. Golümüz son dakikalarda geldiği için stadın büyük bir kısmı boşalmıştı. Dolayısıyla onlar son 12 dakikada gelen üç golü izleyemedi. Üç gol de birbirinin kopyasıydı... Hep sağdan orta, hep Fethi, hep gol!.. Biz golü Sanat Okulu tarafından yedik. Üç golümüz de Hava Hastanesi tarafındaki kaleye atıldı. Bol bol sevinç gözyaşları döküp tur attıktan sonra Kütahya'ya döndük. Fabrikanın tesislerinde Eskişehirli arkadaşlarla sabaha kadar rakı içtik... **Osman Baydar (53)**

O zaman Eskişehirspor genç takımında futbolcuyum. Maç kazanıldı. Sonraki ilk antrenmanda teknik direktör Abdullah Gegiç futbolcuları topladı ve herkes övgü dolu sözler beklerken o bütün ciddiyetiyle Fethi Heper'e kızdı. Hepimiz şaşırdık. Zira 3 gol atıp takıma tur atlatmıştı. Bu büyük başarıya rağmen Fethi Heper'in attığı gollerde, önceden belirlenen alanda olmadığını, kendi alanını terk ettiğini söylüyordu... **Necmi Aktuna (51)**

Sevilla maçında Fethi'ye kestiğe ortalarla iki golün pasını veren kahramanlardan İlhan Çolak işin büyüklüğünü şu cümleyle özetliyor; "Az zamanda çok gol attık!.."

"İki günde bir teknik direktör değiştiren, başka takıma gitmek isteyen futbolculara cezalar yağdıran ve balık hafızasıyla yaşayanlar için, bu satırlar şaşırtıcı olabilir ancak gerçekler kütüphanelerin kuytu bir köşesindeki eski gazetelerde ve içinden nehir geçen o şehrin yüreğinde yatıyor..."[97]

Avrupa kupalarında Eskişehirspor...

Eses, ligdeki başarılarıyla yurtdışına da açıldı ve Türkiye'yi Avrupa kupalarında ve Balkan Kupası'nda başarıyla temsil etti. Eskişehirspor, yabancı bir takımla ilk defa 4 Şubat 1967'de maç yapmıştı. C.S.K.A.'yla yapılan hazırlık maçını 2-0 kaybeden takım kısa bir sonra resmi müsabakalarda Avrupa kulüpleriyle dişli bir mücadeleye girdi. Eses'e Kupa Galipleri Kupası'nda ve UEFA Kupası'nda tur atlatan gollerin hepsi Fethi Heper'den geldi.

Eskişehirspor İspanya'nın Sevilla takımını eledikten sonra II. Tur'da Hollanda'dan Twente'yle karşılaştı ve elendi:

28 Ekim 1970 Eses-Twente 3-2: (Taşkın, Abdurrahman, Faik, Kâmuran, İsmail, Nuri, Ender, Nihat, Fethi/Burhan, Vahap, Halil). Goller: Halil, Fethi (2).

Eskişehirspor yukarıdaki skorla, Avrupa kupalarında bir Hollanda takımını yenen ilk Türk takımı oldu...

4 Kasım 1970 Twente-Eses 6-1: (Taşkın, Abdurrahman, Faik, Kâmuran, ismail, Nuri, Ender/Nihat, Burhan/İlhan, Va hap, Fethi, Halil). Gol: Fethi.

1969-1970 Balkan Kupası Turnuvası:

3 Haziran 1970 Egaleo (Yunanistan) - Eses 3-0: (Mümin, İlhan, Abdurrahman, Kâmuran, İsmail, Nuri/Faik, Nihat, Mustafa, Fethi, Ayhan/K.İsmail, Ender).

Bu maç Eskişehirsporlu Ayhan Aşut için de önemlidir, zira karşılaşmada yaşananlar nedeniyle Ayhan ve Eses'in yolları ayrılmıştır...

> Yunanistan'da Egaleo'yla maç yapıyoruz. İlk dakikadan itibaren İlhan'la sol açıkları, Ender'le de sağ bekleri uğraşıyor. Sinirler gergin, zaman zaman ağız dalaşına giriyor iki takım futbolcuları. Bir top geldi, ceza sahasına daldığım sırada futbolculardan birisi bana sert girdi. Hakem penaltı noktasını göstermeyince çok sinirlendim, gittim boğazına yapıştım, ardından sol açıklarına bir tokat attım!.. Neyse, devre oldu, soyunma odasında uzanmış yatıyorum, içeriye bir adam girdi, 'Beyim ne yapıyorsun sen?' dedi. Adamın kim olduğunu bilmiyorum, ona da ters ters konuştum. Meğerse adam Yunanistan'ın Türkiye Konsolosu'ymuş!.. Yunanistan'la Türkiye arasında hassas olan dengeler nedeniyle ikinci yarı beni takımdan aldılar. Maç bitti, futbolcu arkadaşlarla Meksika Dünya Kupası'nda Brezilya-Çekoslovakya maçını izliyoruz. Ertesi gün sabah erkenden Bulgaristan'a geçeceğiz. Bana vize almışlar, hemen İstanbul'a gönderiyorlar. O an çok kötü oldum. Takım arkadaşlarımın arasından vatan haini gibi uzaklaştırıldığım için yönetimle aramız açıldı, anlaşamadık. Zaten maçtan sonra herkes en az bir yıl ceza alacağımı düşünüyordu. Bu arada Göztepe kulübünden teklif geldi. O günlerde de ev yapıyorum, paraya ihtiyacım var, mecbur kabul ettim ve üç sezon İzmir'de oynadım. Bu Egaleo maçı, sonra da başıma dert oldu. Almanya'yla 1-1'lik maçın kampındayız. Formda olduğum için milli takıma çağrıldım, ben kesin oynarım diyorum ama maç günü kadrolar bir açıklandı, benim ismim yok!.. Meğerse, federasyon milli dava muhabbetine son anda hassasiyetleri düşünerek ismimin çıkarılmasını istemiş. Madem öyle niye kampa çağırıyorsunuz kardeşim?..

7 Haziran 1970 Beroe (Bulgaristan)-Eses 1-0 (Bütün uğraşlarıma rağmen bu maçın ayrıntı bilgilerine hiçbir yayında rastlayamadım.)

14 Haziran 1970 Eses -Beroe 3-1 (Mümin, İlhan, Faik, Kâmuran, İsmail, Nuri, Nihat, Mustafa, Emin, Fethi, Ender). Goller: Fethi,

Emin, Ender.

30 Ağustos 1970 Eses -Egales 2-0 (Mümin, İlhan, Faik, Kâmuran, İsmail, Abdurrahman, Nihat/Doğan, Vahap, Fethi, Burhan, Ender). Goller: Doğan, Fethi.

1971-1972 Kupa Galipleri Turnuvası I. Tur:

15 Eylül 1971 Mikkelli (Finlandiya)-Eses 0-0 (Taşkın, İlhan, İsmail, Kâmuran, Abdurrahman, K.Burhan, Vahap, B.Burhan, Halil, Fethi, Şevki).

29 Eylül 1971 Eses 4-0 (Taşkın, İlhan, İsmail, Kâmuran, Faik, K.Burhan, Vahap, B.Burhan, Halil, Fethi, Şevki/Nihat)-Mikkelli. Goller: Fethi (4).

II. Tur, 20 Ekim 1971 Eses-Dinamo Moskova (SSCB) 0-1 (Taşkın, Abdurrahman, İsmail, Kâmuran, Faik, K.Burhan, Vahap, B.Burhan/ İlhan, Halil, Fethi, Şevki).

Eskişehir'de oynanan bu maçla TRT, ilk kez bir Avrupa Kupası maçını naklen yayınlamış oldu. Maçı Halit Kıvanç anlattı...

3 Kasım 1971 D. Moskova-Eses 1-0 (Taşkın, İlhan, İsmail, Abdurrahman, Faik, K.Burhan, Nihat/B.Burhan, Vahap, Halil, Fethi, Şevki).

1972-1973 UEFA Kupası I. Tur:

14 Eylül 1972 Eses-Fiorentina (İtalya) 1-2 (Mümin, Ali, İsmail, Yenal/Vahap, Abdurrahman, K.Burhan, Kâmuran, B.Burhan, Halil, Fethi, Şevki). Gol: Vahap.

Eskişehir Stadı'nın kapasitesinin sınırlı olmasından dolayı milli maç havasındaki karşılaşma Aydın Begiter'in girişimiyle Eskişehir'de değil İstanbul'da oynanmıştır. Bu sayede hasılatın

yüksek olması amaçlanmıştır ama haftaiçi bir güne denk geldiği için müsabakaya ilgi yeteri düzeyde olmamıştır.

27 Eylül 1972 Fiorentina-Eses 3-0: (Mümin, Ali, İsmail, Mustafa, Yenal, Hüdai, Kamuran, Halil, Ahmet, Fethi, Şevki).

1973-1974 UEFA Kupası I. Tur:

19 Eylül 1973 Eses-FC Köln (Almanya) 0-0 (Doğan, Necmi, İsmail, Bilâl, Yenal, Ali, Kâmuran, K.Burhan, Mehmet/Metin, Fethi, Ömer/Hüdai).

3 Ekim 1973 Köln-Eses 2-0 (Doğan, Necmi, Bilâl, İsmail, Yenal, Kâmuran/B.Burhan, K.Burhan, Ali, Fethi/Metin, Ömer, Hüdai).

1974-1975 Balkan Kupası Turnuvası:

5 Mart 1975 Lokomotif Sofya (Bulgar)-Eses 3-0 (Taşkın, B.Mehmet, Bilâl, ismail, Yenal, Feza, B.Burhan, Abdurrahman, Ali, Ömer, Tayfun/Hayri).

16 Nisan 1975 Eses-Farul Konstanza (Romanya) 2-1 (Taşkın, B.Mehmet, Bilâl, İsmail, Yenal, Feza, B.Burhan, Abdurrahman, Ali, Ömer, Tayfun/Hayri) (Romen). Goller: Ömer, Ali.

21 Mayıs 1975 Eses-L.Sofya 3-0 (Doğan, Mehmet, Bilâl, İsmail, Yenal, Feza, K.Burhan, B.Burhan, Hüdai, Ömer, Tayfun). Goller: Ömer, Hüdai (2).

14 Haziran 1975 F. Konstanza-Eses 2-2 (Doğan, Mehmet, Feza, Bilâl, Yenal, Ali/K.Mehmet, Abdurrahman, K.Burhan, Hüdai, Ömer, B.Burhan). Goller: K.Burhan, Hüdai.

Eskişehirspor Finalde...

12 Ekim 1975 Radniçki Niş (Yugoslavya)-Eses 1-0 (Fuat, Mehmet, Bilal, Abdurrahman, Coşkun, Ali, Hüdai, B.Burhan, Halil, Kemal, Mücahit).

12 Kasım 1975 Eses-R.Niş 1-2 (Doğan, Mehmet, Feza, Abdurrahman, Coşkun, Mücahit/Hayri, K.Burhan, Hüdai, Halil, Ali/Sabri, B.Burhan). Gol: Mehmet.

Eskişehirspor bu sonuçlarla 1967 yılında kupayı almayı başaran Fenerbahçe'den sonra Balkan Kupası'nda final oynayan ilk Türk takımı oldu. Sarıyer 1992 yılında, Samsunspor ise 1994 yılında bu kupanın sahibi oldular.

1975-1976 UEFA Kupası I. Tur:

18 Eylül 1975 Levski Sportaks (Bulgaristan)-Eses 3-0 (Fuat, Mehmet, İsmail, Bilâl, Coşkun, K.Burhan/Adnan, Ali, B.Burhan/Mehmet, Halil, Ertan, Hüdai).

1 Ekim 1975 Eses-L. Sportaks 1-4 (Fuat/Doğan), Mehmet, Bilâl, İsmail, Coşkun, Ali, Hüdai, Abdurrahman, Adnan/Ertan, Halil, Tayfun). Gol: Mehmet.

1986-1987 Balkan Kupası Turnuvası:

1 Ekim 1987 Dinamo Tiran (Arnavutluk)-Eses 3-0 (Tanoviç, Nejat, Mücahit, Erdoğan, İbrahim/Halit, Vedat, Adnan, Nasır, Yusuf, Fatih/Ahmet, Fuat). Gol: Yusuf.

5 Kasım 1987 Eses-FC Cornivul (Romanya) 2-2 (Tahir, Nejat, Erdoğan, Mücahit, İbrahim/Halit, Ahmet, Fuat, Adnan, Nasır, Yusuf, Nedim) Goller: Nasır, Adnan.

16 Mart 1988 Eses-D.Tiran 4-0 (Tanoviç, Erdal, İbrahim, Halit, Vedat, Ahmet/Ayhan, Nasır, Adnan, Yusuf/K.lbrahim, Fatih, Nedim). Goller: Nasır, Yusuf, Nedim, Adnan.

11 Mayıs 1988 Cornivul-Eses 5-2 (Tanoviç, Nejat, İbrahim, Erdoğan, Mücahit, Ahmet, Adnan, Vedat, Nasır, Fatih, Nedim). Goller: Nasır (2).

80'ler ve 90'lar: Yükselen değerler ve inişe geçen Eses...

Eskişehirspor'un 1960'ların sonunda üstüste şampiyonluğu kıl payı kaçırmasının ardından işin ciddiyetini anlayan üç büyükler tedbirlerini almakta gecikmedi. Federasyona yaptıkları başvuruyla hasılat sistemini değiştirmeyi başararak Eskişehirspor'a en büyük darbeyi vurdular. Orta halli bir malî yapıya sahip Eses'in ve diğer Anadolu takımlarının en büyük geliri maç hasılatlarıydı. İçte ve dışta yapılan bütün maçlarda elde edilen hasılatın %60'ını galip takım, %40'ını mağlup takım alıyordu. Beraberlik halinde ise para yarı yarıya paylaşılıyordu. Eskişehir dışındaki bütün maçlara kimi zaman ev sahibi takımın saha avantajını da yok edecek bir kitleyle akın eden Eskişehirspor, "60-40-50" şeklindeki dağılımdan çok iyi para kazanıyordu. İstanbul'da dişli rakiplerini yendiğinde hem puanları hem de paraları Eskişehir'e getiriyordu... Üç büyüklerin başvurusuyla federasyon, bundan böyle en büyük payı galip takım yerine ev sahibi takımın alacağını kararlaştırdı. Eses, artık 15 bin kişilik tribünlerinden toplayacağı gelirle İstanbul dükalığına karşı savaş vermek zorunda kalıyordu. Birçok kez stadının kapasitesini genişletmek için 'Devlet'e başvuran Eskişehirspor, bu girişimlerinde desteksiz kalınca diğer etkenlerin de su yüzüne çıkmasıyla ilkin şampiyonluk iddiasından uzak kaldı, sonra hızla inişe geçerek ligin vasat takımlanndan birisi haline geldi. Kararın alındığı 70'li yılların ilk yarısında Fethi gibi kuruluş döneminin as futbolcuları ya yaş haddinden sahalara veda ediyordu ya da ekonomik çıkış arayan yönetimlerce elden çıkarılıyordu.{98} En parlak günlerde yapılan yüksek transfer harcamaları da bu kötü günlerde Eskişehirspor'a yük oldu. Eses'in genç yöneticisi, Kılıçoğlu Fabrikası'nın veliahtı, 24 Ocak 1941 doğumlu Yalçın Kılıçoğlu'nun 15 Haziran 1973 tarihli bir trafik kazasıyla vefatı da çok önemli bir kayıptı. 1965'ten ölümüne kadar Eskişehirspor'a maddi anlamda tartışmasız en büyük katkıyı

veren Kılıçoğlu'nun yaptıkları kadar yapacakları da çok önemliydi... Eskişehir'in 70'li yıllardaki diğer bir önemli kaybı da trafik kazasıyla olmuştur. Ülke gündemine sokmayı başardığı "Ulusal Sanayi" kavramıyla dikkatleri üzerine çeken, Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi'nin mimarı Mümtaz Zeytinoğlu (doğ. 1933) da Yalçın Kılıçoğlu gibi kendisini kentin gelişimine adamış önemli bir isimdi. Kentin gelişmişliğiyle sporun yakın ilişkisi düşünüldüğünde bu iki beynin ölümüyle Eskişehir ve dolayısıyla Eskişehirspor'un yitirdikleri ortadadır. 22 Ocak 1979'da Ankara'dan Eskişehir'e dönerken, Eskişehir'e 20 km uzaklıkta bir trafik kazası geçiren Zeytinoglu, 8 Şubat günü vefat etti. O da Yalçın Kılıçoğlu gibi, klişe "patron" tipinden farklı, nitelikli bir adamdı. Hatta Adalet Ağaoğlu'nun Üç Beş Kişi romanındaki Ferit Sakarya'nın Mümtaz Zeytinoğlu olduğuna dair güçlü iddialar da vardır...

1984'te şampiyon olup Eses'i tekrar 1. Lig'e çıkarmayı başaran ve 80'lere damgasını vuran başarılı kadro. Erdoğan Koç, Gani Gümüşcan, Zafer Tüzün, Burhanettin Beadini, Güven Sabaz, Sinan Alaağaç. Şenol Ulusavaş, Fatih Parmaksız, İbrahim Nalbant, Selahattin Örcüm, Burhan Söğütlü.

Ayrıca, bu dönemlerde başlayan petrol krizi tüm dünyayı, doğal olarak Türkiye'yi de etkilemiş, kendi dertlerine düşen işadamları futbola eğilememiş, üç büyükler dahi 1981 yılına kadar en kötü dönemlerini yaşamıştır. Bundan en fazla etkilenen takımlardan birisi de Eskişehirspor olmuştur. 24 Ocak kararları ve 12 Eylül sonrasında başlayan ekonomik dönüşüm, İstanbul takımlarını yeniden toparlanma dönemine sokarken, Eskişehirspor'un 1982'deki küme düşüşü bu trendden uzaklaşmasına neden olmuştur. Lakin, bu uzaklaşma Eses'in treni ilk kaçırması olmayacaktır, tıpkı ilk küme

düşmesi olmadığı gibi. Bundan sonra, 1995'e değin süren döneme, bu farkı telâfi çabaları damga vuracaktır. 1984-1989 arasında yeniden şampiyonluk hedefi gündeme konmuş, ancak başarı yakalanamamıştır. Tüm koşullar kulubün aleyhine işlerken, Türkiye'nin yapısal değişiklikleri devam etmekte ve sadece ekonomiyle sınırlı kalmamaktadır. 1988 yılı Mayıs ayında 3461 ve 3813 sayılı yasalarla Özerk Futbol Federasyonu'nun kurulması, 1990'lardan itibaren kurulan özel televizyonlar, nihayetinde 1996-97 döneminde havuz sisteminin kurulmasına kadar giden gelişim çizgisi futbolu bambaşka bir mecraya götürmüştür. Eskişehirspor, bu süreçte de yer alamayınca, treni ikinci kez kaçırmıştır. 1980'lerde başlayan ekonomik dönüşüm Denizli, Gaziantep, İzmit gibi kentleri ön plana çıkarırken, bu kentlerin takımlarına ek olarak, 1990'lardaki "havuz" ve transfer uygulamalarından istifade eden Samsun, Gençlerbirliği gibi takımlara da ekonomik imkân sağlamıştır. 1984-1989 arasındaki telâfi gayretinin son halkası 1995'tir. Bu yılda tüm imkânlar seferber edilerek 1. Lig'e çıkılmış, ancak başarı sağlanamayarak küme düşülmüştür. Bu belki de oynanması gereken bir kumardı. Çünkü, ya I. kümede kalınarak bir iki yıl içinde malî dengeler tutturulacak ve 5-6 yıllık harcama yükü telâfi edilecek, ya da başarısız olunması halinde, borç kamburuyla, hem de daha alt seviyelerde sıkıntı çekilecekti. Bir dönemler şampiyonluk yarışında ismi anılan Eses, şu anda ikinci seçeneğin yaşandığı bu süreçte varolma mücadelesi veriyor.

80'li yılların tek olumlu yanı Eskişehirspor altyapısından yetişen son kuşağın dönem dönem başarı yakalayan, keyif veren futbolu olmuştur. Bir de, 28 Ekim 1987 tarihinde açılışı yapılan Eskişehirspor Vali Hanifi Demirkol Spor Eğitim Tesisleri'nin hizmete sokulması önemlidir, zira 38 yaşındaki Eskişehirspor'un tek dikili ağacı hâlâ bu tesislerdir!.. On yıllık dilimin son halkalarında Eskişehirspor Efsanesi'nin tarihe karıştığı doğrudur ama bu süreçte de anılması gereken maçlar, olaylar ve futbolcular vardır. Takım tarihinde ilk kez 1982 yılında 2. Lig'e düştüğünde iki yıl içinde tekrar şampiyon olmuş ve "lig'e dönmüştür. 1983-84 sezonunda Ali Sami Yen'de oynanan Beykoz karşılaşmasıyla ulaşılan şampiyonlukta akıllara kazınan maç, 15 Nisan 1984'de Eskişehir'de oynanan 1-0'lık Karşıyaka maçıdır:

> Her yer bayraklarla donatılıyordu. Bizim Kitabevi'nde imza günü vardı. Cumartesi günü Aziz Nesin gelmişti. Aziz Nesin'le iddialaştık. Dedi ki: 'Eses Kafkaf'ı hayatta yenemez. Bu mümkün değil... Eses kim, Kafkaf kim?' Çok kızdım ve 'iddiaya var mısınız?' dedim. Ve iddiaya girdik. Eğer Kafkaf kazanırsa ben Eses'i bırakacaktım ama Eses kazanırsa Aziz Nesin bana bir set kitap hediye edecekti. Adresimi aldı. Ben de onun adresini aldım. Neyse, o gün öyle geçti. Pazar günü müthiş bir yağmur yağıyordu. Eskişehir'de maçın ertelenmesi bile düşünüldü. O yağmur altında maç başladı. Özerimizde yağmurluk, naylon torba, şemsiye olmasına rağmen ıslanmadık yerimiz kalmamıştı. Maçın sonlarına doğru 70. dakikaydı galiba penaltı kazandı Eses, tüm stad sustu. İnanın hiç ses çıkmıyordu. Nefes sesi bile duyulmuyordu, o kadar kişi nefes bile almıyordu. Hiçbir futbolcu topun arkasına geçmek istemedi. Sonunda bu görev Zafer'in oldu. Zafer topu dikti, vurdu ve 1 -0. Artık 1. lig gözükmüştü. Maça gelemeyenlerin anlattıklarına göre penaltı esnasında radyo Eskişehir'e bağlanmış. Tüm Eskişehir susmuş yollarda arabalar bile kenara çekip sonucu beklemeye başlamış. Aziz Nesin 1 ay sonra adresime 10 kitaptan oluşan bir set gönderdi...[99]

Bu zorlu maçtan dört hafta sonra 27 Mayıs'ta İstanbul'da Beykoz'la 0-0 berabere kalarak 49 puana ulaşan Eses, 16 takım arasında birinci olup tekrar 1. Lig'e yükselirken Beykoz ise II. Lig'e elveda diyordu. Ali Sami Yen Stadı'nda oynanan şampiyonluk maçının en ilginç notu ise Amigo Orhan'ın geçirdiği trafik kazasından dolayı maçta bulunamamasıydı... Takım şampiyonluk turunu 29 Mayıs'ta Eskişehir'de Bursaspor'la yapılan ve golsüz sona eren özel maçın ardından attı. Ertesi sezon, 1984-85 futbol mevsiminde ise en önemli olay sezonun üçüncü maçında yepyeni ve iddialı kadrosuyla kente gelen Galatasaray'ın 3-0'lık bir skorla yenilmesiydi. Derwall, Simoviç, Abramczik, Erdal Keser... gibi milyonluk transferleriyle maça hızlı başlayan Galatasaray golleri kalesinde gördükçe, tribünlerde Ayder, Barış Manço'nun "Arkadaşım Eşek" şarkısını uyarlıyor ve 3-0'ın sonunda da hep bir ağızdan bağırıyordu: "Milyonluk eşekler!.." Bu maç, "Bana

Türkiye'de kimse gol atamaz, atana kol saati" deyip kalesinde üç gol birden gören Simoviç'le Galatasaray'ın yeni patronu Derwall'in Türkiye anılarında önemli bir yer tutar:

> 1984'de ilk sezonda bir deplasman maçının ardından Eskişehir'den geri döndüğümüzde taraftarların neler yaptığını hiç unutamam. Maçı 3-0 kaybetmiştik ve görüntümüz hiç de iç açıcı değildi. Hücum oyuncuları yakalanan pek çok gol fırsatından hiçbirini değerlendirememişlerdi. Kalede Zoran Simoviç'le savunma oyuncularımız için de kapkara bir gündü. Aralarında yedi milî futbolcunun bulunduğu yeni takım, sadece bizimle birlikte Eskişehir'e gelen ve maç sırasında bize çok büyük destek veren taraftarları değil, biz antrenörleri, yakın çevreyi ve dostları da hayal kırıklığına uğratmıştı. Maçtan sonra boynumuz bükük, utanç duygularıyla İstanbul yoluna döküldük. Her zamanki gibi yerel polis bize refakat ediyordu ve otobüste ezici bir sessizlik hâkimdi. Yaklaşık 20 km sonra polisler dostça vedalaştılar, korna çalıp bir kez daha el salladılar. Biz İstanbul'a doğru yolumuza yalnız devam ettik. Daha uzun bir yol vardı önümüzde. Çok geçmeden karşımıza birdenbire bir otobüs çıkarak karayolunu enine kapatıp önümüzü kesti. Sonra üzerimize saldırdılar, istanbul'dan gelen kendi taraftarlarımız maçın sonucundan memnun kalmamışlardı; kendilerini aldatılmış ve terk edilmiş hissediyorlardı. Eskişehir'deki 3-0'lık yenilgi onurlarına kara bir leke düşürmüştü...[100]

Bu maçla eski günler geri geliyor denildi ama Eses eski Eses değildi; sezon 10. sırada tamamlandı.

Böylesi günlük başarılarla sevinen takımın iskeleti 1986 yılında bozulur. Eskişehirspor'un bütün başarılı dönemlerinde takımı sırtlayan Eskişehir kökenli futbolcular yavaş yavaş takımdan uzaklaştırılır ve birçoklarına göre kişinin iddia ettiği gibi Eses'in sonunu hazırlayan, Yugoslavya'dan getirilen futbolcular kadroya dahil edilir. 1985-86 sezonunda Eskişehirspor bir rekora imza atar ve ligde en fazla Yugoslav futbolcuyu kadrosunda bulunduran takım olarak *Sabah* gazetesinin sorusuna muhatap olur: "Partizan mı, Eses

mi?" Yıllardan beri kahve köşelerinde, çoğu Türk kökenli olan ya da kısa sürede Türk vatandaşlığına geçen "*Yugolar*"ın sattığı maçlar ballandıra ballandıra anlatılıyordur... Ne 29 Eylül 1985'teki Denizli maçı öncesi Tekel'e yaptırılan 200 liralık "Eses sigarası" ciğeri yanan taraftara melhem olur ne de 4 Nisan 1986'da kurulan "Eskişehirspor'u Güçlendirme Derneği" gibi oluşumlar takımı güçlendirir ve 1988-89 sezonu sonunda Eskişehirspor, ikinci kez 2. Lig'e düşer. Yine ligin son haftasına taşınan ligde kalma umutlarıyla, yine ulvî bir amaçla galip gelmek zorunda olan üç büyüklerden bir takımla ve yine tartışmalı bir maç sonunda... Tarih 11 Haziran 1989'dur:

> Ali Sami Yen'deki herkesin konuşup tekmelerin havada uçuştuğu Galatasaray-Eskişehir maçında 8 sarı-1 kırmızı kart kullanan Erman Toroğlu, Galatasaraylı Yusuf'un kendi ceza alanı içinde Eskişehirsporlu oyuncunun üzerine sıçramasına 'penaltı' diyebilse 1-0 kaybeden Eskişehirspor belki de ligde kalacaktı. Maç biterken kazanan takımın seyircisi uzun süre 'yuh' sesleriyle inletti Ali Sami Yen'i... Ama Hilmi Ok alkışladı yetiştirdiği hakemi!..[101]

Bu defa 6 asır gibi geçen 6 sezon boyunca I. Lig'den uzak kalınacaktır. Popüler kültürün iyice "püpüler olduğu" 90'larda eski popülaritesini kaybeden Eses, tarihinde ilk kez bir seneliğine de olsa 3. Lig'e kadar düşecektir... Eses 3. Lig'te, Eskişehir'in diğer iki futbol takımıyla aynı grupta mücadele etmiştir. Haldun Girginer'in çalıştırdığı Eses'in şampiyon olup 2. Lig'e tekrar çıktığı sezonu Demirspor 9., Şekerspor ise 10. sırada tamamlamıştır Eses şampiyonluk turunu 23 Mayıs 1993 tarihinde, ligin bitimine bir hafta kala Eskişehir'de Şekerspor'la oynadığı maçın ardından atmıştır. Eskişehirspor'u sevenler için hatırlanmak istenmeyen kara günlerdir o günler...

> Eliyle yakınından geçtiğimiz Fenerbahçe Stadı'nı gösterdi. Takım tutuyor muyum diye sordu. Büyük bir ciddiyetle Eskişehirsporlu olduğumu söyledim.
>
> 'Eskiden iyi takımmış' dedi dalgın dalgın, 'Şimdi 3. Lig'de galiba.'

'İki.'

'Düştüler diye hatırlıyorum.'

'Düştük, sonra tekrar çıktık'...[102]

Artık amaç, 1993-94 sezonunda yeniden dönülen 2. Lig'den bir an önce kurtulmaktır. O sene şampiyonluk kılpayı kaçırılır ama takım bir sene sonra yükselme grubu maçlarındaki başarının ardından Konya'daki 1. Lig'e terfi maçlarına katılmaya hak kazanır. Kentte bildik heyecanlar yine yaşanmaya başlar. Aralık 1994'de toplanan İl Trafik Komisyonu, şehiriçi minübüslerinin tek tip olması amacıyla renklerinin siyah ve kırmızıya dönüştürülmesini kararlaştırır, esnaf da astığı Eses bayraklarıyla Eskişehir caddelerini yine kırmızı-siyaha boyar. Gerçi Eses, yükselme maçlarının son karşılaşmasında İstanbulspor'u yenebilse doğrudan 1. Lig'e çıkacaktır ama o, 0-0 berabere kalarak bu önceliği İstanbulspor'a tanır. 27-31 Mayıs 1995 tarihleri arasında Konya'da yapılacak maçlar için onbinlerce Eskişehirli yılların özlemiyle işini gücünü bırakıp yollara düşer. 2-1 ve 3-2'yle geçilen Erzurum ve Adanaspor maçlarından sonra 31 Mayıs'ta Aydınspor'la final maçına çıkılır. Son dakikanın son saniyelerinde gelen Metin Arvas'ın kafa golüyle Eskişehirspor yıllar sonra tekrar 1. Lig'e kavuşmanın mutluluğunu yaşar:

> Sonra o ikinci gün, yani malûm Çarşamba gelir, çatar ve yine radyo günleri, tıpkı 30 yıl önce Allah'a, Hz. Muhammed'e, erenlere, evliyalara dua edip yalvardığınız günler gibi, dualar kabul olur olmasına da Eskişehirspor oyunu sonuna dek götürmeye kararlıdır. Artık maç bitti, oyun bitmedi derken 90. dakikada gelen bir gol. İşte bu yazının yazılmasına sebep o goldür. Eskişehirspor, Aydınspor'u 2-1 yenip 1. Lig'e çıkmıştır çıkmasına da, sizin de canınız çıkmıştır bu 'oyun'un ne zaman biteceğini düşünmekten! Sevinemezsiniz bile, tuhaf olursunuz. Kendi hayatınızla macerası arasında paralellikler kurduğunuz bir takımın 'oyun'u niye bu kadar uzattığını, bu kadar uzatılan bir 'oyun'da bazı şeylerin yitip yitmediğini, kötülükler hızla yayılırken bir parça sevinç için bazen yıllar gerektiğini ve bu cümleleri yazdıran kötü felsefenin her seferinde neden

kaçınılmaz olduğunu sıcağı sıcağına aklınızdan geçirirsiniz...[103]

Büyük gazeteler Eses'i lâyık olduğu şekilde, verdikleri özel eklerle ve övgü dolu yazılarla karşılarlar. Rakip takımlar da dahil herkes bu sefer kalıcı olmasını temenni eder Eses'in... Kentte de şampiyonluğun ardından iyi bir hava yakalanır. 1995-96 sezonuna "Aydın Arat ile Avrupa Kupalarına" gibi iddialı bir sloganla girilir ama iki gönül bir olunca samanlığın seyran olduğu günler geride kalmıştır. Gerçi Belediye Başkanı Aydın Arat'ın uğraşıları sonunda ulaşabilen her yerden gelir elde edilmiştir; sonradan o yılın muhasebesi yapıldığında gelen paranın futbol gezgini Yılmaz Vural'a ve değeri olmayan transferlere "harcandığı" görülecektir. Eses'in son 1. Lig macerasından geriye kalan en ilginç not ise istatistiksel bir rekor. Oynadığı 34 maçtan sadece iki defa beraberlikle ayrılan Eses, lig tarihinde bir yılı en az beraberlikle bitiren takım olarak karşımıza çıkıyor. Eses, umutların hüzne dönüştüğü bu sezonda, 7-1'lik Trabzonspor hezimetiyle 19 Mayıs 1996'da bir kez daha 2. Lig'e göçtü. O gün bugündür, kendisini terk etmeyen sevenlerinin desteğiyle 2. Lig hastalığından kurtulmaya çalışıyor...[104]

O artık sadece nostaljinin en demli takımlarındandır. "Es Es Es Ki Ki Ki" nakaratı kimi zaman Haydar Ergülen'in dizelerine konuk olur, kimi zaman da Tuna Kiremitçi'nin romanında Eskişehirspor diye yitik bir kahramanın hayali tekrar canlanır... Eskişehirli yazarlar kimi zaman da mektuplarda bir vesileyle bu yorgun delikanlının hatırını sorarlar. Yine Ergülen'in mektubundan seçilmiş bir iki paragrafla kahır mektubunu sonlandıralım:

> Eskişehirspor hariç, futbolu hiçbir zaman sevmedim. Zaman zaman heyecanlandığım oldu herkes gibi, TVde bir-iki maç izledim. Çocukluğumda 'siyah-kırmızı / Anadolu yıldızı' sloganıyla, Es-Es'in maçlarına gittim, onların başarısı için dua ettim, uzun yıllar Eskişehirsporlu olmakla övündüm. Şimdi daha da çok övünüyorum, çünkü Es-Es'ler 2. Lig'de bir grupta alt sıralarda. Galiba pek fazla şansları da yok yükselmek, 1. Lig'e geçmek için. Hem geçmesinler de, nasıl olsa yine düşecekler, düşerler! Yine de o benim çocuk

kalbimle sevdiğim, hâlâ izini sürdüğüm tek takım, Eskişehirspor...

(...)

Onlar orada oynaya dursunlar, gitsinler yenilsinler, 3. Lig'e düşsünler, ben nasılsa arada bir 'bizimkiler ne âlemde?' diye bakarım gazetelere. Nasıl olsa biliyorum kimse Eskişehirspor yüzünden birbirini dövmüyor. Kahır mektubu gibi yediği her golü, uğradığı her yenilgiyi içine atıyor Eskişehirspor'u sevenler. N'apalım, Eskişehirspor şiir gibi bir şey işte, umutsuz vaka. Elbette onu da böyle ve belki de bu yüzden seviyorum. Şampiyon olmalarını, kupalarda fırtına gibi esmelerini istemiyorum. Züğürt tesellisi mi, olsun. Ben doğup büyüdüğüm şehri seviyorum, orada değilim ama, Eskişehir benim içimde, orada, hele futbol yüzünden kimsenin burnunun kanamasını istemiyorum. Taraftarı olduğu takımı, ülkesini sevmek de hiçbir bahanenin ardına sığınmadan kanlı bıçaklı olmayı değil, yürekten bağlılığı ve adam gibi sevgiyi gerektirmiyor mu?..[105]

Eses Sevdası: Orhan'dan Kızılcıklılar'a

Dünyanın en büyük orkestrasını yöneten şef: Amigo Orhan...

1960'li yıllarda Altan Erbulak, Taçsız Kral Metin Oktay'la Milliyet için yaptığı bir söyleşinin girişinde, ilk defa bir kralla konuştuğunu üstelik yaşça kendisinden küçük olan Kral Metin'in kendisine "abi" dediğini söylerken bir anlamda mutluluğun karikatürünü yapıyordu. Ben de Amigo Orhan'la söyleştiğim saatler boyunca taraftardan aldığı güçle zaman zaman yönetimleri veto eden Eskişehirspor'un Cumhurbaşkanı'yla, taraftarlık kültürümüzün efsane bir şahsiyetiyle karşı karşıya olduğumun farkındaydım ve Erbulak'ın yaşadığı hislerin bir benzerini yaşıyordum. Aslına bakılırsa Murat Toklucu ve Mehmet Demirkol gibi şanslı da değildim. Onlar basına beyanat vermeyen Orhan Erpek'i iki üç haftalık zorlu görüşmelerden sonra ikna etmeyi başarmışlardı ama ben çalışmaya başladığım ve kendisiyle ön görüşme yaptığım günlerden tam bir yıl sonra vuslata ermiştim. Kitaba noktayı koymadan üç gün önce beni evinde kabul etmesiyle resmen onurlandırılıyordum. Emekliliğe ayrılan General Erpek'le, onbinleri bulan ordusunun neferleri adına geçmişten geleceğe hoş bir Eses söyleşisi yapmaya çalıştım...

Erpek, 1938 yılında Çerkeş Oklubal Köyü'nde doğmuş, daha bir günlük bir bebekken annesini kaybetmiş. Kendisinden başka yedi kardeşi daha var. Orhan'a iki ay kadar komşular bakmış. Daha sonra Eskişehir'deki teyzesinin yanına getirmişler. "O günden itibaren şehirli, hem de Eskişehirli'yim" diyor.

> Çerkeş, Tatar, sağcı, solcu, zengin, fakir... kimliklerin ötesinde muazzam bir halk hareketiydi bizimkisi. Amacımız bilgi birikimimizin olduğu futbol kanalıyla İstanbul hegemonyasına son vermek ve Eskişehir'in adını tüm Türkiye'ye duyurmaktı. Amigoluk falan değildi yani işimiz.

> Futbolu Anadolu'ya yayan Orhan Şeref Apak'la birlikte bir misyonu yerine getiriyorduk. Bu basının da işine geliyordu. Sonradan dostluğumuzu ilerlettiğimiz spor yazarları bize teşekkür ediyorlardı, 'Sayenizde sayfalarımızı genişletme imkânı bulduk. Fener, Beşiktaş, Galatasaray'ı yazmaktan bıkmıştık, konu açtınız, ufuk açtınız' diye...
>
> Kuvayı Milliye ruhuyla yaptığımız futbol devriminde maçlara gelenler, hasta yatağında Eses için hayır duasını esirgemeyen nineler, dedeler... 7'den 77'ye herkes elinden geleni yapıyordu!.. Kısa sürede bu ruh hali şehrin tüm fertlerine sinmişti. O yıllarda bırakın şehirlerarası gitmeleri gelmeleri, stadlarda bile ancak golden gole sevinirdi seyirciler, onlar da küçük bir grup. Diğerleri sadece maçı ellerinde yiyecek ve içecek aynen sinema izler gibi seyrederdi. Futbola hareketi biz getirdik ve gittiğimiz her yerde kapalı gişe oynadık diyebilirim... Yeryüzünde daha 'fair-play' diye bir kelime yokken bizim sportmenlik ve misafirperverlik adıyla tribünlerde yaptıklarımız takdirleri kazanıyordu. Fair-play'i sadece bir kişi, iki kişi değil, futbolcusuyla, taraftarıyla bütün kent uyguluyordu!.. Ortaya çıkan tabloyu da herkes kendisine göre yorumluyordu tabii... Müftülükten çağırıp, 'Allah senden razı olsun, biz camilerde 100 kişiye Allah dedirtiyoruz, sen orada onbinlerce kişiye Allah çektiriyorsun' diye teşekkür ederlerdi. Emniyetse benim sayemde Eses'in bütün maçlarını keyifle izlerdi. Çünkü onlara iş kalmazdı. Tribünde iki kişinin kavgasına bile gider müdahale ederdim...

Amigo Orhan, taraftarı üzerinde karizmasını tesis ettikten sonra maestro görevini o kadar iyi yapar ki gerçekten de polislerin coplarından daha etkili olur. Prof. Kâzım Dağyolu'nun Orhan'la ilgili değerlendirmesi de buna dikkat çekiyor: "Amigo Orhan çok yararlı bir iş yapmaktadır. Çünkü seyircinin heyecanı söze ve müziğe aktarılınca küfür durur!.."[106] Sadece polisler mi, hakemler de en stressiz yönetimlerini Eskişehir maçlarında yaparlardı. "Bir kere hakemlere küfür ettirmezdim, onların hiçbir baskıya maruz kalmadan sadece işlerini yapıp başarılı olmalarında payımız

büyüktür. Elbette bazen 'i. ne hakem' sesleri yükselirdi ama buna da üç beş dakika seyircinin deşarj olması için izin verirdim, sonra kendi işimize bakardık..."

"Sayın Bay Amigo Orhan... Gönderen: NASA"

1960'lı yıllarda insanoğlu en naif günlerini yaşadı desek yanlış olmaz herhalde... UEFA'dan sportmen Eskişehir taraftarlarına gelen teşekkür yazısı ya da NASA'nın Amigo Orhan'a yolladığı mektup, bu naifliği örnekliyor... Acaba bugün, İspanyolca "arkadaş" anlamına gelen amigo kavramının içini boşaltıp, "reisliğe" soyunan delikanlılar dünya meseleleriyle ne kadar ilgili?..

> Dünya'nın en büyük orkestrasını yöneten Eskişehirspor Amigosu Orhan'a üç Amerikalı Ay Fatihi tarafından Teksas Uzay Merkezi'nden bir mektup gelmiştir. Komutan Neil Armstrong, kumanda modülü pilotu Michael Collins ve Ay modülü pilotu Edward Aldrin'in imzalarını taşıyan mektupta şöyle denilmektedir:
>
> 'Es Es'li amigolar ve Amigo Orhan. Millî gayemiz olan Ay'a muvaffakiyet dolu iniş ve dönüşümüze hissedar olmanızdan dolayı çok çok müteşekkiriz. İnanıyoruz ki cihanşümul keşfimiz beşeriyet için büyük faydalar sağlayacaktır. Bu başarımızda sizlerin iyi dilekleri ve cesaret verici destekleri ve duaları bizleri ayakta tutmuştur. Mütevazı teşekkürlerimizi sunarken, bütün Es Es taraftarlarına başarılar dileriz'...[107]

Orhan'ın futbol oynamışlığı yok ama bu spora ilgisi ilk olarak, Arifiye Mahallesi'ndeki semt takımı Arsenal'in kurulmasıyla başlamış. Dönemin kısıtlı iletişim imkânlarına rağmen, basın ve radyolar kanalıyla şekillendirdiği futbol bilgisini, sinemalarda takip ettiği dünya futbolundan 15'er dakikalık fragmanlarla pekiştirmiş ve 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükler ortamında okuduğu onlarca kitapla futbolun yanısıra genel kültürünü de ihmal etmemiş. Sahalara ilk inişi ise, 1965'deki evliliğinden bir hafta sonraya denk

geliyor. Aynı yıl kurulan Eses'in ikinci maçı olan Ankarademirspor karşılaşmasında takım elbisesini çıkarıp, siyah pantolon ve kırmızı gömleğinden oluşan sahne kıyafetleriyle arz-ı endam etmiş...

> DSİ'de memurdum ve topograf olduğum için dağ bayır arazi ölçümleri yapıyordum. Bir anlamda saha hakimiyeti meslekten!.. Arifiye'deki ve DSİ'deki arkadaşlardan oluşan 20-25 kişilik bir grubumuz vardı. Her hafta İstanbul ve Ankara'daki maçları izlemeye gidiyorduk, Türk futbolunu yakından takip ediyorduk. Eskişehirspor henüz kurulmadığı için kimimiz Fenerli, kimimiz Galatasaraylı, kimimiz de Beşiktaşlı'ydık. Ben de Fenerbahçe seyircisini çok beğeniyordum. Hatta 1960'da Ankara'da askerliğimi yaptığım günlerde, Fenerbahçe Hacettepe ile oynamak için başkente gelmişti. O maçta asker elbiseleriyle arkadaşlarla maça gitmiştik. Kendimizi kaptırıp çok bağırdığımız için bir İnzibat Binbaşısı geldi ve bizi dışarı çıkarmak istedi, itiş kakış derken asker arkadaşlardan birisinin savurduğu yumruk binbaşıya gelince ortam iyice gerildi. Fenerbahçe futbolcusu hemşehrimiz Basri Dirimlili olmasaydı Fener uğruna askerliğimiz bile yanabilirdi... 1965'te Eskişehirspor kuruldu ve kırmızı siyah renklerden başkasını sildik kafalarımızdan. Eses'in ilk maçında baktık bu iş böyle olmayacak, herkes oturup sessiz sessiz maç izliyor, arkadaşlarla bir karara vardık ve ertesi hafta ben tribünden sahaya indim ve Eskişehirliler'i coşturmaya başladım...

Orhan Erpek, futbolun estetik yönünü kısa sürede tribünlere taşımayı başarır. O artık, "Dünyanın En Büyük Orkestrasını Yöneten Şef" ünvanını alan önemli bir misyon adamıdır...

> 34 yıl Berlin Filarmoni Orkestrası'nı yöneten büyük şef Herbert Von Karajan neyse, Orhan da oydu.. Orkestra mı yönetiyor, tezahürat mı yaptırıyor, anlayamazdınız. Tribünde, akortsuz mırıltı bile olmazdı. Binlerce sesi notalarla yönetişi, ona yön verişi, tam bir sanat şaheseriydi. Onun yaratıcılığına, bugüne dek futbol sahalarında kimse erişemedi. Çünkü o, bir amigo değil, büyük bir sanatkârdı... {108}

Her hafta her türlü hava ve psikoloji şartı altında Eskişehir'de ya da deplasmanlarda koronun başına geçip onbinlerce kişiyi idare etmek sanatının bazı incelikleri vardır haliyle... Maçlardan önce o müthiş atmosfere hazır olmak için köyüne gidip, dağ bayır koşmak, enerjisini boşaltmak, "iş arkadaşlarım" dediği futbolcularla ve yöneticilerle sadece mesai saatlerinde görüşmek, bir işaretiyle harekete geçen onbinlerin psikolojisini tanımak için okumalar yapmak gibi aktiviteler Amigo Orhan felsefesinin olmazsa olmazlarındandır...

Çekirdeğini abisi Hamza Erpek, Nejat Ağar, Ferhan Tüzün, Coşkun Ağan, Hasan Önkan, Özer Köprücü... gibi 25-30 kişinin oluşturduğu Amigolar Grubu, bastırdıkları teksirlerle ve şehrin can alıcı semtlerinde gezdirdikleri arabalarla maçtan önce Eskişehirliler'e deplasmanla ilgili bilgileri verirler. 3 Kasım 1967 tarihinde Yediler'de açtıkları Amigolar Kahvesi ise kısa sürede futbolda Eskişehir'in kalbi olur. Kentte öyle kalabalık bir işyeri açılışı bir daha görülmemiştir. "Orası Kuvayı Milliye hareketinin karargâhıydı. Özel uçaklar kaldırıldı Ankara'dan. Eskişehir'in bürokratları ve siyasileri, Babıâli'nin bütün ünlü simaları, taraftarlar... herkes o gün oradaydı. Eses'in bütün besteleri bu kahvede yapılmıştır. Eskişehir'e yolu düşen futbol adamları da orada bir çay içmeyi çok önemserlerdi..." Hatta, Amigoları mekânında ziyaret eden Trabzonsporlu yöneticilerden birisi kahvedeki dilek defterine, Orhan'ın şehirlerinde bir amigo kursu açması için yazı bile yazar... Besteler demişken, unutulmaz "Es Es Es Ki Ki Ki Es Ki Es Ki Es" sloganını kendisinin bulmadığını açıklıyor Amigo Orhan. Sözleri, en yakın arkadaşı Nejat Ağar, "Kaf Kaf Kaf Sin Sin Sin Kaf Sin Kaf Sin Kaf"dan[{109}] Eses'e uyarlayıp Orhan'a armağan etmiş ve bu nakarat Orhan'ın elinde sık sık tekrarlanan en güzel aşk şarkısına dönüşüvermiş. Karşıyaka'nın sloganının etkisi o kadar büyüktür ki, II. Türkiye Ligi'ne yeni alınan Sivasspor'un kendilerine Yiğidolar adını veren taraftarları da ilk olarak, takımlarını sezon boyunca "Si Si Si Vas Vas Vas Sivas Sivas Hey Hey Hey" nidalarıyla destekleyeceklerini açıklamışlardır.[{110}] İlk yıllarda Amigo Orhan liderliğinde dillendirilen "Fethi Nihat, gol at!" sloganı ise Ender'in Eses'e katılmasıyla "Fethi, Nihat, Ender filelere gönder!" şeklinde "upgrade" edilmiş ve ilk kez, 24 Eylül 1967 tarihinde oynanan Fenerbahçe maçında hep bir ağızdan

söylenmiştir. Netice; Eses'in rakibini 3-0 yendiği maçta adı anılan üçlüden Fethi ve Nihat da birer gol atmayı başarmış ve Fenerbahçe'den kovulan Abdullah Gegiç de eski takımından kendi deyimiyle "mini bir intikam" almıştır...

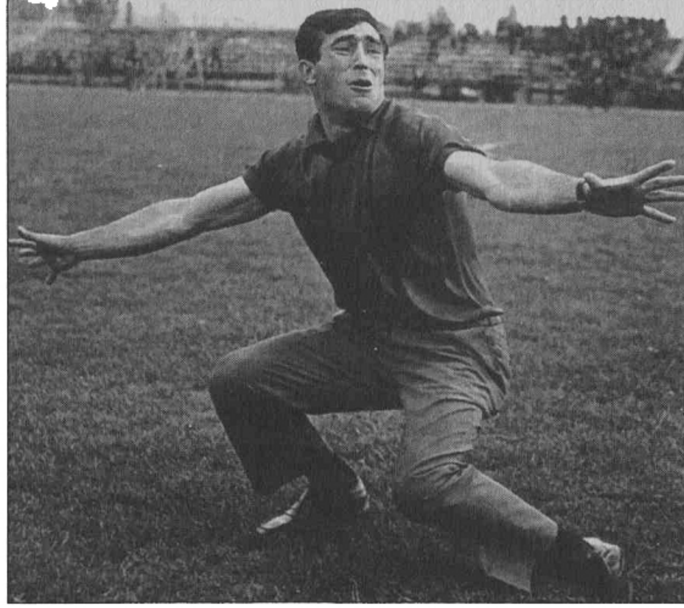
Birkaç yıl sonra rakip takımlar, Orhan Şeref Apak'ın ve hakemlerin sahaya girmesine izin verdiği Orhan'a yasak getirilmesini isterler. Gitti denilen maçları bile çevirecek güçteki bu 12. adamdan ilk Fenerbahçe şikâyetçi olur ve Fenerbahçe idarecileri, seyircilerinin tazyiki ile Orhan'ı sahadan atmayı başarırlar. Stad dahilinde her yeri görev alanına dönüştürmeyi başaran Orhan, bunun üzerine kapalının damına çıkar ve el hareketleriyle açık tribünü coşturmaya devam eder...[111] Apak'ın ölümünden sonra resmen saha içine girişi engellenen Amigo Orhan bu sefer de pes etmez ve skorbordun üzerinde şovunu sahneler... Aradan yıllar geçer ve 1970'lerin ilk yarısında kötü giden Eses, en büyük silâhını da kaybeder: Orhan, şampiyonluk dışında bütün kupalara ulaşan Eskişehirspor'u, "üzerimize düşen görevi başarıyla yerine getirdik, amacımıza ulaştık" diyerek bırakır. 1980'lerde son kez iki-üç yıllığına tribünlere döndüğünde ise eski gücünden bir şey kaybetmemiştir. Büyük ısrarlar sonucu tribüne dönmeyi kabul eden Amigo Orhan'ın gelişini duyan herkes yine maçlara koşar. Gençler, babalarından dinledikleri Amigo Orhan Efsanesi'yle tanışma fırsatını yakalarlar. 80'lerde sahaya inmek tamamen kaldırıldığı için, bu sefer Orhan'a açık tribünün ön tarafında geniş bir platform yaptırılır. Sayılı yılların ardından Orhan yine maçlara gitmeyi bırakır ve köşesine çekilir. 20 yıldır stadyumun yanından dahi geçmediğini belirten Erpek, şimdiki seyircilerin yaptığı stratejik hataları da savaş terimleriyle açıklıyor:

> Futbol sadece sahadaki taktiklerden ibaret değildir... Bugün bütün takım seyircileri daha maç başlamadan bağırmaya, slogan atmaya başlıyorlar. Biz kendimizi seyirci değil, görevli kabul ederdik öncelikle ve bizim mesaimiz maçın ilk düdügüyle başlardı. Öyle enerjinizi önceden harcarsanız, maç başlayınca takımınıza katkınız olamaz ve başlarsınız sağa sola küfür etmeye, saldırmaya... Nedir, savaşta hedef görülmeden boşa mermi harcanılmaz!.. Bilinçli olarak maç saatinden önce susardık. Çünkü sesimiz en büyük

cephanemizdi. Bir de her taraftan ayrı bir ses çıkıyor şimdi; açık başka, kapalı başka. Eskişehir tribünlerinin tamamı tek bir ağızdan 90 dakika slogan attığı için o sesler hâlâ insanların aklından çıkmıyor. Taraftar olarak siz güçlü olacaksınız, birlik olacaksınız ki, sahadaki adam güçten düştüğünde hep birlikte ona moral vereceksiniz. Biz bu tip durumlarda futbolcuyu fişeklemek için Eskişehir Marşı'nı[112] söylerdik mesela. Biliyorsunuz marşların insanlar üzerinde motive edici, damarlarındaki kanı canlandırıcı bir rolü vardır. 'Kalelerden çok kuvvetli içindeki askerleri' sözü var marşın bir yerinde. Bunu duyan futbolcu gücünü toplar ve verdiğimiz mesajı alırdı...

"Bir baba hindi..."

Orhan Erpek söyleşi boyunca seçici oldu; geçmişle ilgili ve özellikle kendisinin saha içindeki hareketleriyle ilgili sorularımı ustalıkla geçiştirdi. Ben de onun her fırsatta büyüklerimden zevkle dinlediğim performansını, yaptığı el kol hareketlerini ve bunların anlamını çok merak etmeme rağmen Erpek'in bu tutumuna saygı duydum. Ancak geçmişten bir belge olarak, o günlerin maç atmosferinde Amigo Orhan'ı tasvir eden bir yazıyı aktarmak istiyorum.

Amigo Orhan sahanın ortasında; taraftarlarını coşturmaya başlamış.

Maçın başlamasına on beş dakika kadar kısa bir süre kaldığı halde, Eskişehir'in Atatürk Stadı'nda tribünleri hıncahınç dolduran seyirci kalabalığı, büyük bir sessizlik içindeydi. Maçı seyre gelen, ilk defa bu stadda bulunan bir yabancı olsaydınız, tribünleri dolduran 20.000 Eskişehirli'nin böyle sessiz sedasız duruşuna bakarak, 'Hani? Nerede?.. Eskişehir'deki Brezilya'yı hatırlatan tezahürat bu mu? Eskişehirsporlular'ın o gök gürültüsünü andıran, bir ağızdan kopar gibi çıkan feryatları? Meğer yazılanların, söylenenlerin hepsi balonmuş!' diye peşin bir hükme varırdınız. Gerçekten de o ateşli Eskişehirspor taraftarları, uslu uslu yerlerine oturmuş, bir yandan stad hoparlöründen yayınlanan şarkıları dinliyor, bir yandan da eğlencelik kabilinden leblebi-çekirdek atıştırıyorlardı. Sanki biraz sonra yapılacak karşılaşma, Eskişehirspor için hayatî hiçbir önem taşımıyordu... Futbol maçı değil, alelade bir jimnastik gösterisi seyredeceklerdi sanki...

Meğer seyirci alesta bekliyormuş... Yine sessizlik içinde geçen bir beş dakikadan sonra, kırmızı kazaklı bir gencin çıkış tünelinden sahaya fırlamasıyla birlikte, o saatlerdir 'tıs' çıkarmadan oturan binlerce kişi öylesine korkunç bir

gürültüyle ayaklandı ki, sormayın... Stad bir anda bayram yerine dönmüştü. Havaî fişekler atılıyor, sirenler çalınıyor, dev kaynana zırıltılarının kulakları sağır eden gürültüsü arasında, 20.000 kişi hep bir ağızdan, 'Orhan!, Orhan!' diye tempo tutuyordu. Kırmızı kazaklı genç, saha içinde bir tur atıp, tribünleri selâmladıktan sonra, tam santra yuvarlağına gelip durdu. Ve... Onun bir el kaldırmasıyla birlikte, o korkunç gürültü bıçak gibi kesildi. Şimdi dünyanın en büyük korosu, maestro 'Amigo' Orhan yönetiminde gösterisine başlıyordu...

Orhan, kollarını önce iki yana açıp, bütün tribünlere şöyle bir baktıktan sonra, yavaş yavaş dizlerini kırıp, çömelmeye başladı. Kollarını göğsünün üzerinde kavuşturdu. Ellerini yumruk yaptı. Sol dizi tam yere değmek üzereyken, birden kollarını açarak havaya fırladı. Ve onun bu fırlayışı ile birlikte, stadı dolduran 20.000 kişi gırtlaklarını yırtarcasına 'Heyyy Allah!' diye haykırdı. Aynı hareketi birkaç defa üst üste tekrarladı. Her seferinde 'Amigo' Orhan ayağa fırlarken, Eskişehirsporlu taraftarların 'Heyy Allah!' diye haykırışları âdeta yeri göğü inletiyordu.

Sonra birden hareket değişti. Orhan'ın sağ elini, sert hareketlerle sağa sola sallamasıyla, korosu da tempoyu değiştirdi. Şimdi bütün stad 'Es-es-es! Ki-ki-ki! Eski, eski, es!' avazeleriyle çın çın ötüyordu. Orhan yeni bir el hareketi daha yaptı ve bu defa seyirciler, 'Hop-hop-hop! Güm-güm-güm! Kırmızı şimşek, hey-hey-hey!' diye haykırmaya başladılar. Tam bu sırada kırmızı-siyah formalı Eskişehirspor on biri, şimşek gibi sahaya fırladı.

Eskişehir'in Atatürk Stadı'nda Eskişehirspor'un oynadığı her maçtan önce, bu program uygulanır. Maçın başlamasına on dakika kalıncaya kadar sessiz sedasız oturan halk, 'Amigo' Orhan'ın sahada görünmesiyle, birden hareketlenir. Onun kol ve vücut hareketlerine uyarak, belirli sözleri, hep bir ağızdan haykırmaya başlar. Ve tam, 'Kırmızı şimşek hey-hey-hey!' diye bağırılırken, çıkış tünelinde bekleyen Eskişehirspor sahaya fırlar. Yalnız Eskişehir'de değil,

> kırmızı-siyahlı takımın her gittiği şehre göç eden taraftarlar, 'Amigo' Orhan'ın idaresinde bu değişmeyen programı uygularlar. Binlerce insanı kol ve vücut hareketleri ile idare eden 'Amigo' Orhan'ın ünü, artık Türkiye sınırları dışına taşmıştır...{113}

"Çeşme akarken $..."

Organize deplasman seferleri başlayıp yollara düşünce DSİ'deki işinden ayrılmak zorunda kalmış Erpek. O yıllarda piyasada ne Meysu, ne Aroma... hiçbir meyve suyu yok... Tarım Satış Kredi Kooperatifi'nde çalışan bir uzman ilk defa üzümsuyunu bulmuş ve ilk Eskişehir'den piyasaya girmeyi kararlaştırmışlar. Bir gün, Orhan'ın haberi yokken Taskobirlik'in kamyonları gelmiş Eskişehir'e, demişler, 'biz senin isminden istifade etmek istiyoruz, gel bizim bayiliğimizi yap.' Amigo Orhan bakmış, adamlar 5 kuruş sermaye istemiyorlar, zaten Eses davasına işten de ayrılmış, mecbur kabul etmiş ve bir süre bu bayilikten ev geçindirmiş, onun dışındaki tüm teklifleri gözü kapalı reddetmiş...

> Eskişehir'de 1940'lar öncesini bilemem ama 60 yıllık süreçte benim kadar popüler olup eline türlü fırsatlar geçen başka birisi daha olmamıştır. Bizimkisi şarkıcılık, yazarlık gibi bireysel bir başarı olmadığı için pek çok insanın da iştahını kabartıyordu. Arkamızdaki Eskişehirspor seyircisinin gücünden dolayı politikadan, ticaretten, sanattan birçok cezbedici teklifler geliyordu. Kimisi gel bizim partinin adayı ol diyordu, kimisi filmimizi çekmek istiyordu. Halkın gözünde resmen bir kahramandım, reisicumhur gibiydim. Maçlarda el kol hareketleriyle harekete geçirdiğim onbinleri bu alanlarda da etkilemem olasıydı. Buna rağmen şöhretimi paraya çevirmeyi hiçbir zaman düşünmedim, bu bana çok ters geliyordu; daha doğrusu dünya görüşümüz farklıydı. Bugün hâlâ gelirler, 'Orhan Abi o günlerde biraz açıkgöz olsaydın, bugün Eskişehir'in en zengin adamı sendin' derler. Aslında içlerinden geçeni anlamıyor değilim; herkes, 'çeşme

akarken dolar', 'gelen kuşu kaçırma' mantığıyla büyük bir fırsatı kaçırdığımı düşünüyor. Ama bende öyle bir ah vah durumu yok, sonuçta paradan anlamayan adam da değildik, gençlik yıllarımızda çözmüştük ekonomiyi, kapitalist sistemi, sosyalist sistemi, şunu bunu... Tabii ülke acayip bir ülke oldu, o gün gayet bilinçli yaptığımız davranışın erdemini idrak edemeyenlerin bugün, 'aklını kullansaydın Karun gibi adam olurdun' demeleri normal...

Şöhretli zamanlarında parayı betona, çimentoya değil eğitime yatıran ve kirada oturan Orhan Erpek'in kızı uzman doktor, Galatasaray Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde okuyan oğlu ise Teksas Üniversitesi'nde doktorasını yaptıktan sonra Türkiye'ye dönmüş bir ekonomist. Şu an emekliliğinin tadını çıkaran, torun sahibi Erpek, bütün söyleşi taleplerini geri çevirmesini, "elimden gelse bütün kayıtlardan ismimi sildireceğim" demesinin nedenini Demirkol'la yaptığı mülâkatta açık açık dile getirmişti aslında: "Maganda çağına girdik. Acayip bir kültür oluştu bugün. Sanatta, sporda, siyasette, her alanda magandalık ve ilkesizlik hakim. Aslında ülkeyi fanatizm yönetiyor. Bataklıkta çiçek açmaz ki..."[114]

80'lerde Orhan taraftarlarını, kendisi için özel yaptırılan platformdan yönetiyordu.

20 yıldır stadın yanından bile geçmeyen Amigo Orhan'a yöneltilen en büyük eleştiri, onun futbola ve Eskişehirspor'a erkenden küsüp bir kenara çekilmesi. Erpek, ortada bir küskünlüğün olduğunu kabul etmiyor: "Kime niye küseyim ki? Eskişehirspor bizim ellerimizle büyüttüğümüz çocuğumuz. İnsan evlâdına küser mi?.. 1975'lerde ilk çekildiğimde o günlere gelmemizde maddi emeği

büyük olan Yalçın'ı kaybetmiştik. 1980'lerden sonra zaten oyunun kuralları değişti, futbol artık ancak parası olanın oynadığı bir şey oldu. Ben sahaya ilk indiğimde bir amacımız vardı ve kısa sürede amacımıza ulaştık. İnsanların sadece lületaşıyla tanıdığı Eskişehir'in tanıtımını bütün Eskişehirlilerle birlikte gerçekleştirdik, bu müthiş bir başarıydı. Türkiye'de Eskişehir'e Eskişehirspor'dan dolayı bir sempati oluşmuştu. Dönemin şartlarında amatörlükten takım aşkına kadar her şey tamamdı ama hatırı sayılır bir parası da vardı Eskişehirspor'un. Rahmetli Kılıçoğlu'ndan sonra ikinci bir işadamı çıkmadı ki, ilk sermaye küstü Eskişehirspor'a... Ben futbolu bildiğini düşünen birisi olarak sadece bu işin parasız gitmeyeceğini görerek kenara çekildim, o kadar."

Orhan Erpek, bir umut ışığı da yakıyor; maddi sorunlar aşıldığında Eskişehirspor'un başarılı olacağına dair inancını belirtiyor...

> Eskişehirspor ve Eskişehir kenti tam anlamıyla uyuyan bir dev... Eğer şartlar sağlanırsa ben de ölmeden Eses'in ikinci patlamasında yerimi almak isterim. Sahaya çıkmam mı gerekiyor, sembolik olarak onu da yaparım, bir işe yarayacaksa... 1960'ların Eskişehir'iyle 2000'lerin Eskişehir'i birbirinden çok farklı. Ben inanıyorum ki, Eses bir daha şaha kalkmayı başarırsa o günden daha büyük bir patlama yaşanacakur. Bir kere o günün nüfusuyla şimdinin nüfusü arasında bir farklılık var. Yıllardır Eses hikayeleriyle büyüyen gençler arasında dolu dolu futbola açlık var. Bu haliyle Eses patlamaya hazır, sadece bir kıvılcım bekliyor, sonrası belli!.. Bu ateşin ilk kıvılcımını da biz çakabiliriz. Antrenörleriyle, yöneticileri ve futbolcularıyla, hatta taraftarlarıyla bu işin ilmini yapmış, başarıyla mezun olmuş onlarca insanız. Kaldı ki futbol ve genel bilgi birikimimiz de o günlerden çok daha ileri düzeylerde. Bu sermayenin bir de canlı paraya ihtiyacı var tabii. Bugün 1. Lig'de yaşamak için piyasa koşullarıyla en az 10 milyon dolar olması gerekiyor kasanızda. Eee, 3'tesin; 2'ye çıkmak için 1.5-2 milyon, 2'den l'e çıkmak için 3-5 milyon dolar gerekiyor. Şampiyon değil de ortalarda yaşamak istiyorsan dediğim gibi 10 milyon

> doların olmalı. Bu kaynak bulunduğunda akıllı bir yönetimle 1965'dekinden daha büyük bir başarı elde etmek mümkün ama kimse de gelip benden bilgi birikimimle ilgili bir şey istemiyor ki... Gencinden yaşlısına herkes, 'Eses-meses, n'olcak, bu hafta yenilcez mi...' Sağlam gelirler olmayınca millet abur cubur şeylerle çıkış yeri arıyor. O kadar param olsa şahsi olarak da bu işi götürürüm, küskünlük yok yani ortada!..

O, her sabah arkadaşı Nejat Ağar'la uzun yürüyüşlere çıkıyor ve geçmiş günlerden çok günün meseleleri ve ülkenin geleceği hakkında konuşuyor. Yılda 3650 km. yürüdüğünü belirten Eses'in efsane amigosuyla illâ da görüşmek isteyenlerin, bilgi birikimine başvurmak isteyenlerin biraz erken kalkıp yollara düşmesi yeterli aslında...

Bir takım güzelliklere taraftar olmak!..

> Kederli olduğunuz zamanlarda da yine yüreğinizin derinliklerine bakın. O zaman gerçekte, bir zamanlar sizi mutlu kılmış olan bir şeye ağlamakta olduğunuzu görürsünüz...[115]

Eskişehirspor'un taraftarlarıyla ilgili bölüme, bu kitleyi en yakından tanıyanlardan Halit Kıvanç'ın değerlendirmeleriyle başlayalım:

> Bir de Eskişehirspor vardı ki... 'Şimdi de var' diyeceksiniz. Ama öylesi değil. O Eskişehirspor'u seyredenler bilir, yaşayanlar anlatır ancak. 'Es Es ...' diye bir başladı mıydı tribünler... O ses Eskişehir'den tüm Türkiye'ye yayılırdı, 'Anadolu'nun Sesi' olarak. Anadolu futbolunun ilk parlayan güneşiydi Eskişehirspor. Aziz Bolel, Aydın Begiter ve daha nice büyük dostları Eskişehirspor sayesinde tanıdık. Öyle güçlüydü ki Eskişehirspor, bir ara Türk futbolunun kalbi Eskişehir'de atar olmuştu. Fethi'siyle, Nihat'ıyla bir ver-kaça girdiler miydi... Sonu goldü... Daha sonraki yıllarda Ender

de katılınca zafer çağrısı tamamlanmıştı: 'Fethi, Nihat, Ender... Filelere Gönder...' Fethi'si, Nihat'ı, Kamuran'ı, İsmail'i efendi futbolculardı. Kültürlü, kafalı, terbiyeli insanlar takımıydı Eskişehirspor. Lige renk getiren takımdı.

Bir Amigo Orhan'ı vardı ki, 'Beyefendi Amigo' tipinin en büyük sembolüydü. Gerçek bir orkestra şefi gibiydi. Çıkardı sahanın ortasına, bale yaparcasına hareketlerle staddaki binlerce insanı coştururdu. Kucağında bebesiyle maça gelirdi Eskişehirli anneler. Ak saçlı nineler, ak sakallı dedeler görülürdü tribünlerde... Ve Amigo Orhan küfür ettirmezdi, sövdürmezdi. Tatlı tatlı takımını coşturmanın sırrına erişmişti çünkü. O Eskişehirspor, bir dönemdi Türk futbolunda. Futbolcusuyla, futboluyla, taraftarıyla, amigosuyla, yöneticisiyle, coşkusuyla ve rengiyle..."[116]

Anlattığı o taraftarlar kadar kendisi de o kadar hassas ki Kıvanç, 1967'de bir maç anlatımından doğan yanlış anlamayı ortadan kaldırmak için uzun bir mektup yazarak Eskişehir'in bir yerel gazetesine göndermiş...

Türk Sporu'na sadece tribünde değil, sahada da renk, canlılık getiren Eskişehirspor'u doğuşundan bu yana sevenlerden biriyim. Spor yazarlığı ya da spor spikerliği bir yana, bir Türk sporseveri olarak Eskişehirspor'un başarılarını yakından izliyor ve her vesile ile de bu başarılardan gurur duyuyorum. Eskişehirspor'un 2. Lig'te şampiyon olup 1. Lig'e çıkışında Eskişehir'deki 'Milliyet Kervanı' toplantısında bu duygularımı binlerce Eses'linin huzurunda dile getirdiğimi de, sevgili Eskişehirliler herhalde unutmamıştır. O günden bu yana da, gerek radyoda maç nakillerimde, gerekse gazetedeki yazılarımda Eskişehirspor'un gelişmesinde gönülden bir destekleyici oluşum da, gene hatırdan çıkmamıştır ümidindeyim. Çok değil, daha son haftaki Mithatpaşa zaferinden sonraki yazımda, Eskişehirspor'un başarısını daha iyi aksettirebilmek için en canlı kelimeleri bulmak, bana zevkli bir vazifenin mutluluğunu duyurmuştur. 'Kırmızı şimşek bir çaktı, koca Kartal'ı yere indirdi', 'Eskişehir galibiyeti her an

biraz daha hakediyordu', 'Alkışlanacak başarı' gibi deyimler, o yazıdan sadece birkaç cümledir. Radyoda ise maçları anlatırken bir takımla veya seyirciyle alay etmek, her şeyden önce karakterime aykırı düşer, sonra da taşıdığım sorumluluğa ve yaptığım görevin önemine saygısızlık olur. Hal böyle iken, Eses'li bir kardeşimizin 'İstikbal' gazetesindeki 'İhtar' yazısında 'bilmem ne spiker' e kadar varan kelimeler, beni gerçekten kalbimden yaralamıştır. Eskişehirli İsmail'le İlhan milli kadroya alınmadığı için daha beş-on gün önce ağır yazı yazan bir insana, böyle bir ithamda bulunmak ne derece doğrudur? İtham cidden ağırdır: 'Galatasaray maçında (Üşenmeden ta Eskişehir'den gelmişler, işte böyle gol yiyince susarlar) diye konuşan spiker...' deniyor. O maçı nakleden bendim ama böyle bir söz söylediğimi asla hatırlamıyorum. Maçın bandında da böyle bir cümle yoktur. Olsa olsa, Eskişehir'den gelen sporseverlerin stadda renkli bir tablo yarattığını, takımlarım mağlup durumda bile teşvik ettiklerini ve işte beraberlik golünü de attıklarını, haklı bir sevinç duyduklarım söylemiş olabilirim. Eskişehirspor'un başarılı oynadığını tekrar etmiş olabilirim. 'Üşenmeden ta Eskişehir'den gelmişler, işte böyle gol yiyince susarlar' demem için, şu bu değil deli olmam gerekir. Hem de çok sevdiğim, başarısıyla övündüğüm bir Eskişehirspor için... Anadolu'nun neresine gitsem, Eskişehir'i misal veren, 'Eskişehir seyircisini örnek alın, Eses tempolarıyla dürüst seyircilik sembolü oldular' diyen bir insan, milyonlara hitap eden radyo mikrofonunda nasıl aksini söyler? Kaldı ki, Eskişehir'in hakşinas, dürüst birçok sporseverinden maç nakillerinden sonra aldığım bazı mektuplar teşekkür ve tebrikle doludur. Hatta Galatasaray-Eskişehirspor maçından sonra, 'Müsabakayı dürüst anlattığınız için teşekkür ederim' diyen bir Eskişehirspor taraftarı, 'Golü yiyince susarlar' diye bir cümle duysa, böyle bir teşekküre kalkışır mıydı? Zannedirim ki, yanlış anlama, belki maç heyecanı içinde bir yanlış anlama var ortada... Bu yanlışlıktır ki, Esesli sayın İsmet Yavuz'a -herhalde gönlünden gelmediğine inandığım- bazı ağır tâbirler

yazdırmış. Yaptığımız işlerde hataya düşebiliriz, insan hatasız olmaz. Ama bu hatalarımızı bilir ve gerektiğinde özür dileriz. Fakat yapmadığımız hatalardan dolayı haksız ithama uğrarsak, o zaman da kendimizi savunmamız icabeder. Ben, dürüst ve hakbilir Eskişehirli sporseverlerin, sevgili Amigo Orhan'ın sevimli, gönüllü Eses orkestrasının, Eskişehirspor'u başarıdan başarıya koşturan sporcularının, yöneticilerinin, bütünüyle Eskişehirspor'un böyle haksız bir ithamdan bizi koruyacağına inanıyorum. Yukarıda Eskişehirspor'u her yerde örnek gösterdiğimi söylemiştim. Bunu sayın Valiniz Mustafa Karaer'e sorabilirsiniz. Kendisi Ordu Valisi iken Ordusporlularla yaptığımız toplantıda 'Eskişehir'in lige getirdiği rengi, seyircisinin örnek olduğunu' söylediğimi iyi hatırlar. Uzun yazışım, üzüntümün büyüklüğündendir. Çok sevdiğim Eskişehirspor'dan bir tek taraftarın dahi bu sevginin karşısında olduğumu itham etmesine dayanamadım. Eskişehirspor'a ve bütün Eses'lere başarı dilekleri ve sevgilerimle, Halit Kıvanç (Yazar-Spiker) {117}

Eses'in ilk kurulduğu yıllarda tribünün en renkli grubu 7-8 kişiden oluşmaktaydı. Yaşları tribün ortalamasının üzerinde olan bu grup deplasmanlarda da tanındı ve dönemin gazetecileriyle iyi ilişkilere girdi. Namık Sevik, Şükrü Gülesin, İslam Çupi, Halit Kıvanç, Kahraman Bapçum... gibi şöhretli yazarlar Eskişehir'e geldiklerinde Bahçeli Şeref Lokantası'nda ya da Kör Kamil'de bu çekirdek taraftar topluluğunun misafiri oluyordu. İki grubun ilginç tanışma faslını Patikçi Kadir anlatıyor:

Eskişehir'de maçımız var... Ayı Yusuf (Bayraktar), Aydın'ın abisi Papaz Muzaffer (Begiter), Adapazarlı Deve Ziya, Akbank Müdürü Kuzu Ziya, Sakaryaspor yöneticilerinden Sığır Ziya ve ben Bahçeli'de demleniyoruz. Maçı takip etmek için İstanbul basını gelmiş, biz de önemli yazarları masamıza davet ettik. Ben Şükrü Gülesin'e arkadaşlarımı tanıtmaya başladım: Bu Deve Ziya, Bu Ayı Yusuf, Bu Sığır Ziya... Gülesin hayretle dinledikten sonra padattı, 'Ulan Patik, ne bu, hayvanat bahçesi gibi!..'

Lâkaplar gerçekten ilginçti ama kaba saba anlamda kullanmazdık... Örneğin Ayı Yusuf, iri yapılı bir arkadaşımızdı, Allah rahmet eylesin... Orhan Boran'dan Gönül Yazar'a kadar sanat dünyasında da pek çok ahbabı vardı. Fizik olarak Şükrü Gülesin'in son zamanlarına benzerdi. Ama dünyanın en kibar insanıydı. Camianın bütün incelikleri ondan çıkardı. Kurulduğumuz yıl Anıtkabir'e gitme fikrini ortaya attı, bütün yöneticiler ve taraftarlarla Ankara'daki bir maçımızdan önce Ata'mızın huzuruna çıktık. O günlerde Anıtkabir'i böyle topluca ziyaret eden başka takım yoktu hatırladığım kadarıyla... Sonra, Yusuf'un Necdet'e jesti de unutulamaz...

Diğer elemanlar da hayli ilginçtir. Örneğin Eskişehir'de maça gelen Vefa'nın hasılat gelirine haciz konulunca koskoca bir takımın dönüş için parası kalmaz. Zor durumda kalan rakip takıma Ziya Sakarya borç para verir de öyle giderler...[118] Klişeyle söyleyecek olursak, 'Vefa'nın sadece bir semt ismi ya da önemli bir boza markası olmadığı yıllardır...

Takımın başarılı olduğu yıllarda *Milliyet* ve *Tercüman* başta olmak üzere ulusal gazeteler Eskişehir'e özel yer ayırmaktadır. *Hürriyet*'ten İsmail Alkılıçgil, *Tercüman*'dan Rıdvan Uysal, *Milliyet*'ten Erdoğan Bayraktar ve *Cumhuriyet*'ten Haşmet İnöntepe, sonraki yıllarda ise Bülent Özyazıcı, Ali İhsan Sarıçoban, Murat Dağtekin... yıllarca Eses'in peşinden koşmuş ve merkeze geçtikleri haberlerle gazetelerin spor sayfalarında takımla ilgili çok güzel haberler yapmışlar, en güzel fotoğrafları çekmişlerdir...[119] Elinizdeki kitabın da neredeyse bütün fotoğrafları İsmail Alkılıçgil'in arşivinden seçilmiştir.

Eskişehir'de kadınların da maçlara gittiği sık sık hatırlatılır ama o yıllarda Eses sevgisi o kadar büyüktür ki bazı kadınlar kocalarının deli gibi aşık olduğu bu takımı basbayağı kıskanmaktadır. Hürriyet'ten bulduğum bir mektup bu duruma bir örnek... Sonra kendisinden dinlediğim kadarıyla 1951 doğumlu Osman Cemoğlu, annesinin şikâyetlerini 18 yaşındayken onun ağzından kaleme almış ve Tahsin Öztin'in yönettiği 'Serbest Kürsü' köşesine yollamış...

Eskişehirspor taraftarlarının deplasman keyfi.

Eşim 700 lira maaşlı bir memur ve Eskişehirspor'un koyu bir hastasıdır. Eve, kırmızı-siyah renklerden başka renkli bir eşya sokmamaktadır. Evet, bu Eskişehirspor yüzünden ailevi durumum çekilmez bir hale geldi. Eskişehirspor'u ben dahil 4 çocuğumdan daha fazla sevmektedir. Ayrıca Eskişehirspor'un her deplasmanına gidip ortalama 100 lira harcamakta ve bunu çocuklarının nafakasından kesmektedir. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, Eskişehirspor kazanınca sevinçten, yenilince üzüntüden komaya girinceye kadar içmektedir. Bunun tabii neticesi olarak da evde, huzursuzluk çıkartmaktadır. Bu sadece benim değil, bütün Eskişehirli hanımların başındadır. Şehrimizin kulübü şehirce tutulur ama böyle hastaca tutmak bizleri çileden çıkanyor. Sorarım size şimdi, bu durumda biz nasıl olur da Eskişehirspor'u tutar ve onun muvaffakiyeti için çalışırız? Kocalarımızı bize iade etsin başka ihsan etmiyoruz...[120]

GÜRKAL ÇEKİÇ ARŞİVİ

Kadınların Amigosu Feriha Abla ve oğlu!..

Eskişehir'deki DSİ, Tedaş ve fabrikaların mensupları gibi envai çeşit taraftar grubunun dışında Gün Afşar, Orhan Ertuğrul, Işık Çallıoğlu, İnan Vardar, Turgut Kutlu... gibi İstanbul'daki yüksek tahsil talebeleri de Eskişehirspor'un maçlarını kaçırmazlar... Bugün Eskişehir'de diş hekimliği yapan bu "çocuklar" Eskişehir'den gelen hemşehrilerini karşılar, hep beraber Çiçek Pasajı'na gidilirdi. İstanbul'un simgeleşmiş mekânını "Es Es Es Ki Ki Ki" nidalarıyla inletenlerin arasında geçtiğimiz dönem Eskişehir Tepebaşı Belediye Başkanlığı yapan ve hizmet süresi içinde Eskişehirspor için elinden geleni yapmış olan Ahmet Ataç da vardır.

Taraftarlar, 18 Nisan 1999 seçimlerinden itibaren Büyükşehir Belediye Başkanı Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen'e takıma destek vermediği için tepki gösteriyorlar. Önemli kentsel projeler yürüten Büyükerşen ise ciddi gerekçelerle bu işten uzak duruyor. Bu süreçte Eskişehir Tepebaşı Belediyesi eski Başkanı Ahmet Ataç'ın gerçekleştirdiği iki organizasyon hem maddi katkının dışında da Eses için bir şeyler yapılabileceğinin ispatı hem de eski futbolcuların biraraya getirilip yeni kuşaklara tanıtılması açısından önemli. Tepebaşı Belediyesi ve Pro-Active Spor'un ortak çalışmasıyla 21 Ağustos 2000 tarihinde ilk defa deniz kenarı olmayan bir şehirde düzenlenen kum futbol turnuvasında Eses'in 1960'lı ve 70'li yıllarda oynamış efsane futbolcuları yıllar sonra ilk kez -garip bir şekilde yanıp tarihe karışan- Kanatlı Un Fabrikası'nın[121] bulunduğu alanda

gösteri maçına çıktılar. Ataç son olarak, 26 Nisan 2003 tarihinde "Geçmişten Geleceğe Eskişehir" toplantıları kapsamında eski başkanlarından antrenörlerine kadar Eskişehirspor'a emeği geçmiş birçok insanı taraftarlarıyla belediyenin nikah salonunda buluşturdu.

Maç izlemek için kitleler halinde sefer de Eskişehirsporlular'ın başlattığı bir harekettir. Amigo Orhan önderliğinde toplu taşıma araçlarına hücüm eden taraftarlar gittikleri çoğu yerde çiçeklerle karşılanmış ve alkışlarla uğurlanmıştır. Dönemin sportmen seyircileri Eskişehirspor taraftarını görmek için yollara dökülür, balkonlara çıkarmış... Anılarındaki bu bilgileri aktaran "Oto Gündüz" yolculuklara ait bir anekdotu da şöyle anlatıyor:

> Galatasaray, Beşiktaş ve Fenerbahçe maçları bizim için çok önemliydi. Bu maçlar için hepimiz işimizi gücümüzü bırakıp İstanbul'un yolunu tutardık. Kimisi özel arabalarıyla, kimisi otobüs ve trenlerle yaşlı genç pek çok Eskişehirli deplasmana koşardı. Demiryoluyla otobüsün paralel olarak birbirine çok yakınlaştığı Mekece-Osmaneli'ne varınca otobüslerin ve özel otoların kornalarıyla tempo tuttuğu 'Es Es Es Ki Ki Ki'ye tren de düdüğüyle ortak olurdu. Karşılıklı birbirimize 'Eses' çekerdik... Sonra Haydarpaşa'ya inerdik. Hiçbir tatsız olay olmadan İstanbul sokaklarında gezerdik. Hatta 3-0 yenildiğimiz bir Fenerbahçe maçından sonra binlerce kişi kolkola maçtan çıkıp vapurlara binmiştik...

Fethi Heper'in taraftarlık kültürüyle ilgili bir belgeselde söyledikleri de dönemin taraftar-futbolcu ilişkilerine dair önemli ipuçlarını deşifre ediyor. İstanbul'da "Kanlı Pazar"'ın yaşandığı gün, yani 16 Şubat 1969 tarihinde oynanan ve golsüz berabere biten Fenerbahçe-Eskişehirspor karşılaşmasından önce aynı sahada Beşiktaş'ın da bir maçı olduğu için tribünlerde yer kalmamış ve dört takımın taraftarı kapıları kırıp saha kenarlarında maçı izlemiştir. Seyircinin tek vukuatı kapıları kırmak. Sonrasını Kaptandan dinleyelim:

> Size de bir maç izlettirdim videoda... Orada gördünüz Fenerbahçe'yle Ali Sami Yen Stadı'nda bir maç oynadık. O

> kadar izdiham oldu ki seyirciler kapıları kırdılar ve geldiler taç çizgisinin, kalenin arkasına oturdular. Ve biz korner olduğu zaman seyircilerden izin istiyorduk, 'müsaade ederseniz şu korneri atabilir miyiz?' gibi... Seyirciler çekiliyordu, korneri atıyorduk, taçı atıyorduk, tekrar oyuna giriyorduk ve maç bittiğinde de, gördünüz, o kale arkasında oturan insanlar sahaya girdiler ki bugün sahaya girince polis hemen copla kovalamaya başlıyor... Fakat o tarihteki bu seyirci, maç berabere bitmesine rağmen iki takımın da oyuncularını omuzlara alarak soyunma odasına kadar götürdüler...[122]

Haydarpaşa'dan motorlarla denizi geçerken, Türk bayrağının yanına Eses bayrağını çeken Eses taraftarlarını gören Gündüz Kılıç Eskişehir'in ilk İstanbul çıkarmasını, İkinci Dünya Savaşı'nda Müttefiklerin Dunkerk Çıkartması'na benzetecektir. Ekim 1967'deki 1-1'lik GS-Eses maçından sonra ise durumun vahametini gören Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş Başkanları ortak bir açıklama yaparak "İstanbul seyircisi birleşmelidir" diyecektir... Başkanlardan Suphi Batur'un sözleriyle:

> Şehirlerde teşekkül eden seyirci hâleti ruhiyesini bir sportmen anlayışı içinde kabul etmek ve bu seyirciyi kendi takımlarını tuttukları için alkışlamak gerekir. Son Galatasaray-Eskişehirspor maçında gördüğümüz gibi, misafir ev sahiplerinin saha ve seyirci avantajlarını tanımamışlardır (...)
>
> ... Fenerbahçe, Beşiktaş ve Galatasaray taraftarları müşterek bir anlayış içerisinde birleşmez, ruh beraberliği yaratmazlarsa şampiyonluk İstanbul'dan gider!..[123]

Taraftarlar arasında sadece maça gidebilmek için sandığını satan ayakkabı boyacısı ya da ceketini Bayat Pazarı'nda okutan garibanlar yoktur... 1965 yılında 2. Lig'deki Ankara'daki Toprakspor maçında eline megafonu alan, I. Süleyman Demirel Hükümeti'nin Eskişehirli Ulaştırma Bakanı Seyfi Öztürk bir amigo edasıyla seyircileri tezahürata çağırmıştır...

1960'lı yılların sonlarında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi başta olmak üzere, birçok üniversitede özellikle taşralı erkek öğrencilerde Eses sempatisinin hayli yaygın olduğu anlatılır.[124]

Herkes Amigo Orhan ve kadrosunu bilir ama Eskişehirspor taraftarları arasında sayıları hiç de azımsanmayacak kadar kadın seyirci de vardır. Hatta şehir dışındaki bazı bayan ses sanatkârlannı da bu fotoğrafa dahil edebiliriz. Misal, Eskişehirspor, kendisi için çok kıymetli olan Türkiye Kupası'nı kazandığında, telgrafla takımı ilk kutlayan sanatçı Nesrin Sipahi olur: "Telgrafı okuyanlar, 'Allah Allah, biz Nesrin Sipahi'nin Eskişehirsporlu olduğunu bilmiyorduk' diye konuşurlarken, Aydın Begiter, 'Nerden bileceksiniz?' diye lâfa karıştı, arkasından da ekledi, 'Tatar, Tatar'ı kollar!'...[125] Fenerbahçe ya da Bursa'yla oynanan gergin maçlarda kocaları çarpışırken, kamyonlara doluşan kadınların da tarlalardan topladıkları şeker pancarlarıyla rakip takimin taraftarlarını püskürttükleri vâkidir... İçerdeki ve dışardaki tüm maçlara çocuklarıyla birlikte giden kadınların bir amigosu bile vardır: Feriha Abla!.. Tanıyanların "erkek gibi kadındı" dediği rahmetli Feriha Çekiç futbol kadar siyasetle de ilgili birisiydi. Bu yönüyle birkaç kez Bedri Koraman'ın çizgilerine de konuk olan Feriha Abla, ilkin Eskişehir Yardımseverler Derneği ve Çocuk Esirgeme Kurumu'ndaki sosyal faaliyetlerle adını duyurmuştur... Asıl ününü 1963'teki Adalet Partisi Büyük Kongresı'nde "Süleyman Demirel'i seçen kadın" olarak yapacaktır. 30 kişilik Eskişehir grubunun tek kadın delegesi o günden sonra Demirel'in Terlikçi Vasfi'yle birlikte Eskişehir'deki en samimi olduğu iki kişiden birisi olacaktır... Kılıçoğlu Sineması'nın 48 yıllık müdürü Ethem Arda kadim dostunu anlatırken, "Akademi başkanından belediye başkanına kadar birçok kişiyle 'senli-senli-benli' konuşabilecek nadir insanlardandı." diyor. Eskişehirspor taraftarının küfürlü tezahüratlarından muaf tutulan tek kişi de odur... 1991 yılındaki vefatına kadar takımını destekleyen bu kadın taraftarın hoş da bir anısı vardır... Ankara'da bir maç dönüşü taraftarlar otobüslere doluşmuştur... Birbirlerinden habersiz deplasmana giden Feriha Çekiç ve kocası aynı otobüste karşılaştıklarında epey şaşırırlar!..

Meşhur Cici Berberi'nin sahibi Avni Yüceyıldız da Eskişehir'in önemli simalanndandır. Öyle ki Halit Refig, 1963 yılında Şafak

Bekçileri filmini çekmek için şehre geldiğinde projesini askerlere kabul ettirmek için Yüceyıldız'ın nüfûzundan yararlanır. Avni Bey Göksel Arsoy, Nilüfer Aydan, Leyla Sayar, Tarık Tekçe ve Sami Hazinses'li kadroda bir de senatör rolü kapmıştır...[126] 1940'lı yılların sonunda açılan Cici Berber, Esesliler için de uğrak mekânlardandır. Dükkânın bulunduğu büyükçe binada Çağlayan Oteli de yer almaktadır ve kente maça gelen taraftarlar çoğunlukla burada kalmaktadır. Gegiç ve futbolcular da berber sohbetlerinde bulunmaktadır. Yeri gelmişken Esesli futbolcuların sosyal yaşamlarını geçirdiği önemli mekânları da hatırlamakta fayda var... 1927-1977 yılları arasında Sakarya Caddesi ile Sıcaksular'da hizmet veren ve 2001 yılında Büyükerşen'in çabalarıyla Haller Gençlik Merkezi'nde tekrar faaliyete geçen Mazlumlar Muhallebicisi, yüksek tavanlarında futbolcuların imzalı ve çerçeveli siyah-beyaz fotoğrafları asılı olan Esener Büfesi, Cici Berber, Sultan Pastanesi ve tabii ki Kılıçoğlu Sineması boş zamanlarda eşlerle, kız arkadaşlarla gidilen bildik mekânlardır. Cici Berber'den ayrıntılı bahsetmemin bir nedeni de pek çok kişi ve kuruma verdiği ilhamdır... Örneğin, Eskişehir'in Rüzgâr Ethem'li ilk taksi durağı Cici Taksi ismini buradan almıştır. O dönemlerde sadece Cici Berber'in önüne sıralanan taksiler müşterilerine buranın telefonunu kullanarak ulaşırlardı. Haliyle bir taksi durağı kurduklarında Avni Bey'e saygılarından "Cici" ismini almışlardır.

Bundan 30 yıl önce bir kamyon dolusu kadın taraftar hangi takımda vardı acaba?

Bunun dışında, kentin önemli bir markası olarak tüm Türkiye'nin -daha çok 80'li yıllardaki Eses formalanndaki reklâmdan- tanıdığı Cici Gıda'nın isim babası da yine Cici Berber'dir. Son olarak, özür dileyerek kendimle ilgili de bir Cici Berber notu aktarmak isterim. 14 yaşımda, daha tıfıl bir ortaokul öğrencisiyken yayımlanan ilk öyküm bu dükkânın atmosferinden ilhamla kaleme alınmıştı. Berber ve terzi dükkânlarının huzur veren ortamlarına bir gönderme yapan ilk yazıma mekân olan Cici'ye saygılar...

Avni Bey'in eşi Emine hanım da Eskişehirspor'un en bilinen diğer kadın taraftarıdır. Oğulları Cüneyt Yüceyıldız annesini ve o günleri anlatıyor:

> Rahmetli, Eskişehir'in ilk bayan taraftarlarındandı. Annemin kumaş kaplı, süngerden meşhur bir minderi vardı. Onu kolunun altına sıkıştırır maça öyle giderdi, ilginçtir rahmetlinin bir de bâtıl bir itikadı vardı... 1960'larda Eskişehir'de çok fakir bir adam vardı. Annem neredeyse Eskişehir'in bütün sokaklarını dolaşmak pahasına da olsa maç günü o adamı arardı. İnanışına göre o fakiri görünce Eses mutlaka maçı kazanırdı!..
>
> Tribünde her zaman kapalının sol kısmında otururdu. Ailece görüştüğümüz İsmail, Kâmuran ve rahmetli Necdet

sahaya çıkarken ya da devre arasında soyunma odalarına giderken mutlaka ona el sallarlardı. Bir de hatırladığım, ailece deplasmanlara giderdik. Ben küçücük bir kucak çocuğuyum o yıllarda... Biletler sadece maç günü satıldığı için kuyruktayken ben uyumaya başlarmışım. Maç saati geldiğinde beni uyandırırlarmış, kalkar annemin kucağında maçı izlermişim...

Taraftar suretleri...

Eskişehirspor tribünleri 1965'ten bugüne kadar sayısız futbol fenomeni çıkarmıştır, ilerlemiş yaşına rağmen her hafta Atatürk Stadı'nın açık tribünlerinde yerini alan Şemsettin, Amigo Orhan kadar tanınmaz. O, yıllardır çile dolduran Eskişehir tribünlerine hangi grup hakim olursa olsun tek kişilik şovunu aksatmadan hâlâ yapmaktadır.* Küçücük fiziğiyle, incecik sesiyle herkesin ezbere bildiği hareketlerini onbinlerce kişilik seyircisi önünde tekrarlamaktan bıkmaz. Açık tribünün de desteğini alarak rakip taraftarların olduğu tribüne doğru yaşlı bacağını sallaması büyük alkış koparır. Karşı taraf, açığın kocaman gülüşlerinin kaynağını uzunca bir süre bulamaz. Sonra, maçlara gelebilmek için zaman olup evinin çatısının kiremitlerini satan bu futbol delisini onlar da seyre koyulur... İtinayla pantolonunun cebinden çıkarıp yere serdiği Eses bayrağını eğilip öperek, az önce kendisiyle dalga geçen tribünlere ciddi bir iş yaptığını da gösterir...

(*)57 yaşındaki Beylikovalı "Amigo" Şemsettin de geçtiğimiz yıl aramızdan ayrıldı. İlk basımda kitaba ekleyemediğim ama bu basımda Şemsettin vesilesiyle dipnot düşebildiğim Hasan Gül'ü saygıyla anmak isterim. 13 yaşından bu yana iç-dış tüm maçlara giden 55 yaşındaki Gül, sanırım onca kayıptan sonra değerini bilmemiz gereken yaşayan en önemli Eskişehirspor taraftarlanndan birisi...

İSMAİL ALKILIÇGİL ARŞİVİ

Söze gerek yok, karşınızda Eskişehirspor taraftarı!..

Geçmiş yıllarda maçlarda görürdüm Şemsettin'i... Neşe kaynağıydı maçların... Maç öncesi, devre arasında elindeki bayrakla oradan oraya gider, ince naif sesiyle 'Es Es' çekerdi... Saf mıydı neydi?.. Ama yüreği çok büyüktü. Tribünlerde boy gösterdiğinde yüzlerde gülücükler oluşurdu, insanların gözleri gülerdi Şemsettin'i görünce, onlarca kişi 'Şemsettin Şemsettin...'

Tüm stadı kucaklarcasına kollarını açar, onun da gözleri gülerdi. Ardından, 'Şemsettin ortaya... Şemsettin ortaya...' Siyah pantolonu ve kırmızı tişörtüyle umarsızca tellere tırmanırdı. Tekrar güç almak için geri döner, destek ister gibi tribünleri süzerdi. Telâş ve bozgunlukla saf ve yürekleri ayakları yeşil çimlere ulaştığı vakit yüreğini yanına alır umarsızca ortaya koşardı. Zafer kazanmış kumandan edası ve gururuyla Amigo Orhan'ı taklit eden yüreğiyle... 'Bir baba hindi...' Zayıf bir karşılıkla 'Heey Allah...', 'Olaydı şimdii...' Ses yok!.. Kızgın hareketlerle Şemsettin el kol hareketleri yapar, kendini kaale almayan tribünlere kızardı, kızardı... Tribünler oyun havalarını andıran tempoyla 'Şemsettin Şemsettin vidaları gevşettin' diyerek tempo tutardı... Ardından hep aynı mizansen... Stad amirinin hareketiyle birkaç polis Şemsettin'in peşinde. Şemsettin çimlere çıkarken geride bıraktığı tribünlerin gücünü yanında bulamaz, siyah pantolonu, kırmızı tişörtü ve mangal gibi yüreğiyle kendi

önde polisler arkada koşardı, koşardı... Şemsettin tekrar tel örgülere ulaşır, ter revan içinde soluk soluğa binbir gayretle tırmanırdı. O küskünlükle başını tellere dayar, maçı seyrederdi.

Bugüne kadar ilk ve son konuşmamdı Şemsettin'le... Tribünlere yine küsmüştü, devre arasıydı. Seslendim, 'Şemsettin, Şemsettin', bakmadı. 'Şemsettin Abi!..' Başını çevirdi, gözleri gülüyordu... 'Ne olacak bu takımın hali?' Şemsettin başını göğe kaldırdı, bilge bir edayla, 'Bir gün gelecek iyi olacak, bir gün gelecek iyi olacak...' dedi.

Şemsettin... Bir büyük adam!..[127]

"Dışarda" seveni bol bir takım olarak Eskişehirspor...

İstanbul takımlarının meşhur önde gidenleri için İstanbul dışında taraftar kitlesine sahip olmak çok uzun yıllardan bu yana hiç sorun değil. Malûm, güce tapan bir toplum yapımız var ve güçlü-zayıf, zengin-fakir hikâyelerinde tüm hisleriyle ekside olan vatandaşları tutan insanlar, gerçek hayatta bunun tam tersini yapıp, iyiliğine güzelliğine bakmadan hep gücü elinde bulunduranın yanında yer almaya çalışıyor. Yalnız Eskişehirspor'un bir masal kahramanı gibi İstanbul beylerine sık sık kafa tuttuğu günlerde Eskişehir dışındaki futbol izleyicileri de Eses'e bir sevgi besliyordu, en azından kendisine sempati duyan hatırı sayılır bir kitle vardı. O günleri yaşamış insanların anlattığına göre Eskişehir deplasmana, hatta İstanbul'a gittiğinde insanlar balkonlara çıkar çiçeklerle, alkışlarla ve güzel sözlerle karşılarlarmış maçtan önce topluca şehri turlayan Eskişehirspor taraftarlarını. Hatta ağızdan ağıza dolaşan Amigo Orhan'ı herkes yakından görmek için çaba sarfedermiş... Eskişehir'de oturmayıp ya da Eskişehirli olmayıp sırf bu atmosferden dolayı Eskişehirspor'a gönül verenlere dair gazete ve dergi haberleri de var. İlk olarak 1970'lerin başında, İzmir'deyiz...

Eskişehir, ilk altın yılını yaşayıp 1. Lig'e çıktığı zaman İzmirli ama koyu bir Eskişehirsporlu taraftarından bir şilt almıştı.

Yine o İzmirli ama koyu Eskişehirspor taraftarı, bu kez önceki yıl Türkiye Kupası'nı ve Cumhurbaşkanlığı Kupası'nı kazanan takımına verdiği söz üzerine ikinci şildini hediye etmeye hazır... Bu koyu taraftarın adı Ahmet Açıl. Hava Kuvvetleri sivil memurluğundan emekli... Uzun bir amatör futbol hayatı var, yıllarca Havagücü'nde ve Eskişehir'in çeşitli takımlarında oynamış. Eskişehir hastalığı da Eskişehir'de uzun yıllar kalmasından ileri geliyor. Mesleği de tesviyecilik olduğu için bu tip oyma ve kakma işlerinden oldukça anlıyor... Eskişehir'in bul yıl kendi sahasında yapacağı ilk maçta sahibinin eliyle verilecek olan şilt, tam bir yılda tamamlanmış. Şildin dökümden iki ayağı ve bu ayaklara oturtulmuş bir de mermer kaidesi var. Mermerin üzerinde alüminyumdan işlenmiş bir Türkiye haritası bulunuyor. Bu şildin Eskişehirspor'la ilgisi olan yönü de, haritadaki Eskişehir ilinin üzerinde renkli bir takım resminin bulunması... Şildin ağırlığı 20 kilo civarında, maliyeti de 5 bin lirayı buluyor. Ağır olması şildin yapımcısını ürkütüyor: 'Bunca zaman buna emek verdim. Acaba bu kadar ağır bir şeyi ben nasıl Eskişehir'e kadar götüreceğim?' diyor...[128]

Ahmet Açıl şu an hayatta mı bilmiyorum ama anlamlı hediyesi kırmızı şimşeklerin müzesinde birçok kupanın hemen yanında geçmişten geleceğe tanıklık ediyor!..

İstanbul takımlarına kök söktüren kırmızı şimşekler bu özellikleriyle özellikle Anadolu'dan pek çok gencin sempatisini kazanmıştı. İnternette gezinirken karşılaştığım aşağıdaki şiir-öykü tadında kaleme alınmış yazıyı Antalya'da doğup İstanbul'a yerleşen bir ailenin çocuğu olan Selahattin Erdoğan yazmış. Sonra elektronik posta yazışmalarımızdan öğrendim ki Erdoğan, tamamı Eses'e ithafen yazılmış şiirlerden oluşan "Anadolu Yıldızı'na Methiyeler" başlıklı bir kitabın da sahibiymiş. Selahattin Erdoğan'ın en büyük sevinci aşağıda kısaltılmış bir bölümünü okuyacağınız hikâyesindeki çocukluk kahramanlarından Fethi Heper'in bu şiir kitabına önsöz yazmış olması...

Hep eziktim, hep mahzun... İstanbul çocuklarının arasında her an eziliyor, her an hınçlanıyordum. Ben de bir gün

gülecektim bu çocukların karşısında... Bir gün biri, 'nasıl yendik?' dedi. Ne demekti yenmek, kim kimi yenmişti? Dinledim, takım tutuyorlarmış: Biri Fenerbahçeli biri Galatasaraylı... Biri bir takımı yenmiş, biri başka bir takımı... Onlar yine gülüyorlardı. İçimde bir ümit belirdi, ben de bir takım tutacaktım!.. Ama onların takımını kim yener ki, kim beni güldürür ki İstanbul çocuklarının karşısında?..

Akşam anam gazocağının başında, alüminyum tencerede makarna...

Ona sorsam bilir mi ki, kim yener onların takımını?., 'ana' dedim, 'o çocukların takımını hangi takım yener?' Anam elinin tersiyle terini silip, 'ben bilmem oğlum, akşam babana sor' dedi.

Terledim sofrada... Korksam da babamdan soracaktım yine de... Sordum, 'var tabii' dedi. Minik yüreğim hızlandı. Anadolu yıldızları varmış, onlar kaç kere yenmiş o çocukların takımını... İşte artık hıncımı alma vakti, işte gülme vakti, işte ezilmişlikten kurtulma vakti... O gün ilk defa sevdim babamı ve ilk defa iştahla yemiştim düdük makarnamı. Babam devam ediyordu anlatmaya: 'haftaya Reis-i Cumhur kupasını alacağız, yenersek Galatasaray'ı...' Gözlerimi kapayıp yalvardım Allah'a, 'nolur Allah'ım, yenelim şu Galatasaray'ı...' Bir hafta zor geçti. Onlar yine gülüyor, babam yine sövüyor fakat umurumda değil. Hüznüm, ezikliğim yok artık. Bir ümidin ucunda kocaman hıncım var. Ben de güleceğim sonunda... Babam gülüyordu o akşam. Elinde bir gazete, 'gel' dedi bana. Gittim korkmadan yanına. Gazeteyi açtı, 'bak' dedi yendik Galatasaray'ı...'

Allahım!.. Yarın ben gülecektim, ben haykıracaktım: 'nasıl yendik sizi?'. Resimlere bakınca gazetedeki ilk aşkımı gördüm karşımda. Evet ilk aşkımı; kızıl saçlı, siyah gözlü sevgilimi... Eses'imi...[129]

Eskişehirspor 2. Lig kâbusundan kurtulup ait olduğu yere döneceği günlerde, Mayıs 1984'te, Cumhuriyet gazetesi acar

muhabirlerini Eskişehir'e gönderir ve Eskişehir'den İstanbul'a kadar yol izlenimlerini yazmalarını ister. Cengiz Çandar'ın da imzasını taşıyan haber, bir zamanlar Eses'e sadece rakip taraftarların değil, rakip futbolcuların da sempatisinin olduğuna dair bir belgedir... Beykoz'la yapılan şampiyonluk maçından bir gün önce yayımlanan haberde özellikle ikinci paragrafa dikkat buyurun:

> Ne Körfez bunalımı ve savaşın alevlerinin Türkiye'ye uzanabilecek etkileri, ne yüzde 50'ye doğru tırmanan enflasyon, ne devlet demiryolları zamları... Bunların hiçbiri Eskişehir'i ilgilendirmiyor. Kırmızı siyahlı renklere boyanan Eskişehir, 'Kırmızı Şimşekler'in iki yıllık bir aradan sonra yeniden Türkiye 1. Ligi'ne çıkışını kutluyor. Kırmızı-Siyah renklere boyanan sadece Eskişehir değil. Bugün İstanbul da Kırmızı-Siyah renklerle donanacak. Eskişehir'den tam 300 otobüs istanbul'a yola çıktı. Anadolu, Güney ve Boğaziçi ekspreslerine ek vagonlar kondu. Tabii, özel arabaları ve taksilerle İstanbul'a hareket edecekler de cabası. Kırmızı-Siyah renkler Eskişehir ve İstanbul ile de sınırlı kalmıyor. Karayoluyla İstanbul'dan Eskişehir'e gelirseniz, Bilecik'te ilk Kırmızı-Siyah'lı bayrak sizleri selamlayacaktır. Yani, aşağı yukarı her 20 Eskişehirli'den biri bugün İstanbul'da olacak. Bozüyük ise boydan boya Kırmızı-Siyah. Kurtuluş Savaşımızın en çetin muharebelerinin ceryan ettiği alanları ile öğünen 'milletin makûs talihinin yenildiği' Eskişehir, Anadolu'nun onurunu her alanda ilk kez temsil etmekle de öğünüyor. Doğa güzelliği açısından hiç de çarpıcı olmayan bu Orta Anadolu kenti 'kendi gücüne dayanmanın ve yaratıcılığın' bir simgesi durumunda. 40 bin kişiye açıköğretimi üstlenmiş Anadolu Üniversitesi ile, İstanbul, İzmir, Ankara ve Adana sanayii odalarının arasında kendi olanaklarıyla Orta Anadolu'da sanayileşmenin başını çeken, sanayii odasıyla, doğa güzelliği eksikliğini kapatan bir tür Anadolu dinamizmini yaşatıyor. Eskişehirspor da bu kentin gururu, İstanbul'un 'üç büyükler'ine Anadolu adına ilk kez kafa tutan futbol takımı da bu kentten çıktı. 1960'ların sonlarında futbol dünyasında 'Anadolu İhtilali' adıyla anılan 'Kırmızı Şimşeler' bir ara lig şampiyonluğunu kıl payı

kaçırmış, Türkiye Kupası'nı kazanan ilk Anadolu takımı olmuştu. Amigo Orhan'ın şefliğinde Türkiye'nin en uyumlu tirübün orkestrasını oluşturan Eskişehir halkı, 'Es es es ki ki ki eski eski es' temposunu 'Nihat-Fethi-Ender filelere gönder' Türk futbol edebiyatına sokmuştu. Şehirlerarası kitlesel futbol turizmini de Türkiye'de ilk kez onlar başlatmıştı. Eskişehir'i daha sonra Trabzonspor ve diğer Anadolu takımları izlemiş ve Es Es'ler giderek etkinliklerini yitirmişler ve nihayet iki yıl önce 1. ligden 2. Lig'e inmişlerdi...

Ankara Gençlerbirliği'nin Trabzonlu futbolcusu Levent, kolunu uzatıp 'Şunu kes, kan kırmızı-siyah akar' diyordu. 'Peki neden? Sana ne? Sen hem Gençlerbirliği futbolcusu, hem de üstelik Trabzonlusun' deyince yanıtı hazırdı: 'Anadolu'yu şerefle ilk temsil eden Eskişehir'dir. Allah var şimdi, Trabzon'dan falan çok önce, herkese yolu o açtı. Bu takımın ikinci ligde olması katlanılabilir bir şey değildi.' Levent'e Trabzon seyircisi mi, yoksa Eskişehir seyircisi mi daha coşkulu sorusunu yöneltince, yine 'Allah var' diyerek ekliyordu: 'Eskişehir 1 numaradır. Bu tartışılmaz'.{130}

Eskişehirspor'un memleket sathına yayılmış ilginç taraftar örneklerinden sonuncusu, üstelik iki şehrin arasında soğuk kış mevsiminin yaşandığı dönemde gönlünü kaptırmış Bursalı bir Eskişehirspor sevdalısı...

... En kötü maçlarında bile tribünlerden çatlak ses çıkmayan acayip bir yerdi. Sadece ben değil, bütün Anadolu Eskişehirsporlu'ydu o zaman. Ama Bursa ve Eskişehir arasındaki rekabet nedeniyle ben Bursa'da pek belli etmezdim Eskişehirsporlu olduğumu. Eskişehir'de de Bursalı olduğumu söyleyemiyordum ama. Eskişehirspor maçlarından dönüşte arkadaşlarıma anlatırdım tribünleri. Zaten aradan biraz zaman geçince Eskişehirspor maçlarına Bursa'dan gitmeye başlayan beş kişi olmuştuk. Ciddi ciddi turizmdi bu. Peribacaları'nı görmeye gider gibi Eskişehirspor tribünlerini görmeye gidiyorduk. Yalnız biz değildik giden, bir sürü insan gelirdi Eskişehir dışından...{131}

"Benim şehrim senin şehrini döver" muhabbeti ya da "Nisan, en zalim aydır!.."[132]

60'lı yıllardan itibaren birçok alanda rekabete tutuşan iki şehrin; Eskişehir ve Bursa'nın yeşil sahalardaki ilk karşılaşması çıkan olaylarıyla Türk futbol tarihinde komşu şehirler arasındaki kavgalı maçlar arasında yerini aldı. Gerçi kavgada Sivas-Kayseri olaylarındaki gibi ölüm yaşanmamıştı ama 1. Lig'e terfi müsabakalarında 3 Nisan 1966 tarihinde Bursa'da oynanan Bursaspor-Eskişehirspor maçı yıllarca sürecek bir gerginliğin en önemli karşılaşması olarak hafızalara kazınmıştır. Eskişehirliler âdet olunduğu üzre bu maç için de deplasmana akın etmişlerdi. Bursa seyircisi yıldız futbolcularının verdiği güvenle kendisine güveniyor ve Eskişehirspor'un yavaş yavaş adları duyulmaya başlayan aslarını biraz da alaycı bir şekilde birbirlerine soruyorlardı. Maçın ilk düdüğünün ardından 20 saniye geçmişti ki Bursa seyircisi Fethi Heper'le tanışmış oldu!.. Bu arada maçtan önce, Bursaspor'un renklerinden ilhamla yeşil beyaz bir kovayı başına sokup çıkararak sahada tur atan Eskişehirli bir taraftar, açık kimliğiyle Eskişehir amatör küme takımlarından Güllükspor'un kalecisi İsmet, çoktan ilk kıvılcımı çakmıştı. Ev sahibinin seyircilerini tahrik ettiği yetmezmiş gibi bir de kendisini engellemek isteyen iki-üç Bursalı'yı da yumrukla yere sermesi, tribünleri dalgalandırmıştı... Fethi'nin erken gelen golünün ardından Nihat ve Kâmuran'ın golleriyle son dakikalara Eskişehirspor'un 3-0 üstünlüğüyle girildi. Son dilimde kaleci Hakkı'nın biraz da ortamı yatıştırmak maksatlı yediği golle, hakem Ertuğrul Dilek'in futbol yaşamının belki de en sıkıntılı maçı 3-1 sona erdi. Tahrik olmuş vaziyette izlemeye başladıkları maçta net bir skorla yenilen Bursasporlu seyirciler maçın bitimiyle birlikte Eskişehir seyircilerinin oturduğu tarafa taş yağdırmaya başladılar... Hatta, bu sert Nisan yağmuruna maruz kalanların anlattığına göre "düşman", cephanesi bittiğinde stadyumun yanındaki inşaattaki müttefik seyircilerden parayla taş satın almış da taşlamanın yarıda kalmasına bir an bile müsaade etmemiştir. Bursalılar'ın "İ...ne Tatarlar" tezahüratına verilen yanıt da aynı düzeydedir: "Zeki Müren de mi Eskişehirliii?.." Olaylar elbette stad dışına da taşar. Maça eşleriyle gelmiş olan ve fena halde Tatar olan ilk kafile önlerine

çıkan ilk vasıtalarla Eskişehir'in yolunu tutar. Çatışmaların ortasında kalanlar ise birkaç saatlik Eskişehir-Bursa yolunu 7-8 saatte alabilirler ancak... Eskişehir'e varanların olayları abartıp, "Bir taraftarımızı öldürdüler, karnını yarıp yeşil-beyaz Bursa bayrağı sapladılar!" haberleri uçurmaları üzerine Eskişehir'de de halk ayaklanır. Binlerce kişi Atatürk Lisesi'nin önünden otogara doğru yürümeye başlar. Amaç, Bursa'dan gelen Kâmil Koç otobüslerini taşlamak ve intikam almaktır... Kamyonetlerin arkasına doluşan başka gruplar da Tepebaşı'na doğru harekete geçerler. Onlar ise 16 plâkalı arabaları şehre girmeden Bursa yolunda kıskıvrak yakalamak amacındadır. Olayın vahameti üzerine, nutuklarla halkı teskin etmekte başarılı olamayan Eskişehir Valisi polise 'vur' emri verir... Çoktan bugünkü eski otogara ulaşmış olan grup ise Emek Otel'in önüne parketmiş Bursa plâkalı bir Mercedes'i kaldırdığı gibi Porsuk'a atar... Yıllar sonra anlaşılır ki arabanın sahibi Sivrihisarlı bir kuyumcudur, sadece arabasını Bursa'dan almıştır o kadar. Yine aynı bölgede bulunan Yeşil Bursa Kebapçısı'nın camları indirilir, dükkân talan edilir... Aynı hafta içinde Bursa'dan da 26 plâkalı otolara zarar verildiği haberleri gelir. Amatör futbol ruhundan şampiyonluğa giden süreçte ilk kez böylesi bir şiddet olayına tanık olan Eskişehirspor ve Bursaspor arasında sinirler iyice gerilir. Valiler ve kulüp başkanları başta olmak üzere herkes karşılıklı suçlamalarla gerilimi tırmandırırlar ve sonunda Bursasporlular, federasyona başvurup can güvenliklerinin olmadığını belirterek rövanş için Eskişehir'e gitmek istemediklerini açıklar. Bursaspor ertesi hafta Ankara'da oynayacağı maça giderken Eskişehir'den geçmemek için güzergâhını bile değiştirir. O hafta Çukurova idman Yurdu'yla maçı olan Eses ise olumsuz havayı biraz olsun dağıtmak için rakibini şehir girişinde çiçeklerle karşılar. Eskişehir'de 29 Mayıs'ta oynanan ikinci maç golsüz ve olaysız olarak tamamlanır ve iki şehir arasındaki nefret biraz soğumaya bırakılır. O sezon sonunda Kırmızı Grup lideri Eses 1. Lig'e yükselmeyi başarır, Bursaspor ise Beyaz Grup'u yenilgisiz tamamlamasına rağmen, terfilerde üçüncü olunca 1. Lig özlemini bir sene ertelemek zorunda kalır. İki takım arasında 70'ler ve 80'ler boyunca pek çok maç oynandı. Yukarıdaki boyutta üzücü olaylar yerini futbolcuların bireysel şovlarına bıraktı. Her iki takımın da formasını giymiş olan ve 1979-80 sezonunda Bursaspor'da 12

golle Altay Kaptanı Mustafa Denizli'yle birlikte gol krallığını paylaşan Bahtiyar Yorulmaz, nâm-ı diğer Deli Bahtiyar'ın bir anısı, son Beşiktaş-Fenerbahçe maçında Pascal'ın hareketinden sonra tekrar hatırlandı, internet sitelerinde ":)"li tümceler eşliğinde yâd edildi... Olayı, Hakan Dilek'ten aktaralım:

> Bursa-Eskişehir rekabeti, hele ki bu rekabetin 70'li, 80'li yılları o yörede çok iyi bilinir. 1974-75 sezonu iki takımdan biri dördüncü olup, UEFA'ya katılmak heyecanıyla hazırlanırlar birbirleriyle yapacakları maça. Hatta Eskişehir'de 'Bursaspor'u yen de, istersen küme düş' havası var. Bayraklar, flamalar, marşlarla hazırlanır iki kent maça. Genç Bahtiyar, o zamanlar kendi deyimiyle 'pırıl pırıl'. Ama seyirciyle arasındaki rabıta biraz kirli; 'Seyirci benimle uğraşıyor. Ben de içimden, bir gol atayım göstereyim şunlara diyorum'. Bahtiyar, Eskişehir adına ikinci golü atıyor ve ne olduysa o anda oluyor. Bizim oğlan kopuyor arkadaşlarının arasından ve 'pırıl pırıl' yerlerini gösteriyor Bursa tribünlerine...[133]

İnegöl doğumlu Eskişehirsporlu milli futbolcu İsmail Arca ise kendisi ve Eses için olaylı Bursa maçının önemini şu cümlelerle belirtiyor:

> İlk yıl Eskişehirspor takımında üç Bursalı vardı. Ben, Hasan Bora ve Öncü Boğatur... Bursaspor gibi güçlü bir rakiple karşılaşmanın heyecanına özellikle üçümüzün memleket heyecanı da eklenmişti. Acaba seyirci bizi nasıl karşılayacaktı?.. Bursa'da top oynadığım günlerde Bulgaristan-Bursa karmasında yer almıştım. Mesut, Ersel, Cengiz gibi şehrin başarılı futbolcuları da vardı takımda. O maçta çok iyi oynadığım için arkadaşlar beni Bursaspor'a gelmem için idarecilere önerdiler. Bursaspor'da Sallabaşı Orhan benim için, 'Ne yani İnegöl'den adam mı alıcaz?' deyince ben daha da hırslandım ve kısa bir süre sonra Eskişehir'e transferim gerçekleşti. Bursaspor'la Eskişehirspor forması altındaki maçta beni Bursaspor'a lâyık görmeyenlere iyi bir ders vermek istiyordum. Futbolculuk yaşantımda o olaylı maça ve diğer bütün Bursaspor maçlarına milli maça

çıkar gibi çıktım. Maç bayram gününe denk geldiği için Bursa'da boş otel bulmak olanaksızdı. Biz de mecburen Mudanya'da bir handa kampa girdik. Tam filmlerdeki gibi atların falan kaldığı koskocaman bir yerdi. Yattığımız yataklar kir pas içindeydi. Bu yetmezmiş gibi Bursalı seyirciler gecenin bir saati gelip aleyhte tezahürat yaptılar. Ama bu maç Eses için diğer maçlardan farklı değildi. Öyle ki maçtan önce denize girip kayıklarda çocuklar gibi şakalaşan arkadaşlarımız olmuştu...

> Takımımız içinse o maç bir dönüm noktası olmuştur. Yeni kurulan bir takımdık ve o güne kadar sadece çıkar maçlarımızı oynardık. Şampiyonluğu falan düşlediğimiz yoktu... 3-1'lik bu maç bir şeylerin farkına varmamızı sağladı, yüreklerimiz titremeye başladı. Kendimize güvenimiz geldi ve yavaş yavaş şampiyonluğu düşünmeye başladık...

Günümüzde Bursa ve Eskişehir arasındaki gerginlik yerini karşılıklı anlayışa bıraktı. İlk kez 1995-96 sezonunda uygulanan Inter Toto Kupası maçlarında Bursaspor'a başarı dileklerini pankartlarla ifade eden Eskişehirspor'un yeniden 1. Lig'de yer almasını en içten isteyen takım kuşkusuz komşusu Bursaspor'dur...

Şiddetle imtihan...

Bu istisnai tatsız maç dışında Amigo Orhan önderliğindeki Eskişehir seyircisi bırakın kavgayı küfürlü tezahüratlardan bile uzak durdu yıllarca. Birkaç olay dışında 80'lerin ortalarına kadar kavgasız gürültüsüz giden Eskişehirspor taraftarının adı 1986'da ve sistemli olarak 1990'lardan itibaren gerçek anlamda şiddetle anılmaya başlandı. İnceliklerini ballandıra ballandıra anlattığımız Eskişehirspor taraftarının şiddetle imtihanını da uzun bir liste halinde saptayalım. Önce gazetelere yansıyan, öfkenin sahaya döküldüğü maçları kısaca hatırlamakta fayda var...

11 Nisan 1971: 1-0 GS'ın üstünlüğünde giden maçın 68. dakikasında hakem Nejat Şener, Eses'in iki penaltısını vermeyince Belediye Meclis Üyesi Hikmet Erol, Muhterem Davran ve Hüseyin Yılmaz isimli taraftarlar sahaya girip hakeme tacizde bulundu. Bunun üzerine kaleci Mümin hakemi kaçırmaya çalıştı. Bu arada Galatasaraylı futbolcuları, sahaya inen diğer taraftarlardan Esesli futbolcular kurtardı. Eses 3-0 hükmen mağlup sayılırken, sahası 16 Mayıs'a kadar kapatıldı ve Eskişehir Atatürk Stadı Türkiye 1. Ligi'nde olaylar nedeniyle kapatılan ilk saha olarak tarihe geçti. 30 Haziran'da 19 Mayıs Stadı'nda Cumhurbaşkanlığı Kupa maçında Galatasaray'ı 3-2 yenen Eses, bu lig maçının rövanşını aldı...

Maçta yaşanan olayları bir de Fethi Heper'den dinleyelim:

> Hakem koyu bir Galatasaraylıydı. Aleyhimize, olmayan bir penaltı verdi. Kararından sonra biz 11 kişi hakemin yanına geldik, hakkımızı anyoruz. Hakem yanlış karar verdiğini anladığı için bana, 'Kaptan bu penaltının atılmasına izin ver, üç dakika sonra size de penaltı vereceğim' deyince biz de güvendik ve tamam dedik. Daha iki dakika geçmeden Ender soldan aldı topu, rakipleri bir bir geçti ve kaleye vurdu. Çizgiyi geçen topu G.Saraylılar elle çıkardı biz penaltı beklerken orta hakem 'oynayın' dedi. Ondan sonra ip koptu zaten... Hakemi seyircilerin elinden Mümin kurtardı!..

19 Ekim 1975: 85. dakikada Fenerbahçe'ye verilen penaltı, Eses taraftarını kızdırmıştı. Üstüne üstlük FB'nin penaltı golünden sonra, Eses'in de bir penaltısı verilmeyince kırmızı-siyahlı tribünler iyice kızıştı ve maçtan sonra olaylar çıktı.

13 Şubat 1977: Eses, Mersin idman Yurdu karşısında 1-0 yenik durumdaydı. Feyzullah Çakır isimli Eskişehirspor taraftan, yan hakem Aydın Örnek'i, cebindeki taşları atarak bayıltınca maç, 55. dakikada Hilmi Ok tarafından tatil edildi. Sonuçta Eses 3-0 yenik sayıldı ve sahası bir maç kapatıldı.

13 Haziran 1982: Eskişehirspor'un kenti acılara boğup 2. Lig dehlizine sürüklendiği 1981-82 sezonunun son maçında Beşiktaş şampiyonluğa, Eses ise ligde kalmaya oynuyordu. Bu kadar gerilim bir noktada patladı. Maç 76. dakikada, Ziya ve Zafer'in karşılıklı

golleriyle 1-1 devam ederken Beşiktaş Ziya'nın ayağından ikinci golünü kazandı. Eskişehirli futbolcuların ofsayt itirazları gerilimi arttırırken yan hakem Hüseyin Karaca'nın, tribünlerden başına atılan cisimle yaralanması üzerine hakemler sahayı terk etti ve 25 dakikalık bir beklemeden sonra maçın tatil edildiği bildirildi.* Yarım kalan maçın ardından 3-0 mağlup sayılan kırmızı şimşekler, kuruluşunun 17. yılında 29 puanla 15. sırada ilk kez lig düşerken karakartal 15 yıllık aradan sonra Eskişehir'den şampiyon olarak ayrıldı. Sahaya girip Talât Tokat'ı tokatlayan yöneticilerden Nejat Banaz, Ekrem Naycı ve olaylara karışan karışmayan birçok futbolcu uzun süreli cezalar aldılar. Eskişehirspor ise tanış olduğu 2. Lig C Grubu'ndaki Şekerspor ve Kütahyaspor maçlarını Afyon'da, Petrolofisi maçını Konya'da ve Karabük maçını Bolu'da oynamak zorunda kaldı. Eskişehirspor, Beşiktaş maçından sonra aldığı dört maçlık ceza nedeniyle dokuz maç deplasmanlarda perişan oldu. En kötüsü ise cezası nedeniyle Ankarademirspor maçını Eskişehir'de seyircisiz oynamasıydı.

(*) "'TRT'nin son siyah beyaz maç yayını Eskişehir'de, Eskişehirspor-Beşiktaş ve o maçı anlatan ben Ümit Aktan, Beşiktaş ile Eskişehir arasında oynanan karşılaşma 76. dakikada yarıda kalmış bitmeyen bir maçtır: Son siyah-beyaz yayın bitmemişti!", "Son siyah-beyaz yayın Genelkurmay emriyle!", Ümit Aktan, Gazeteport, 3 Mart 2008.

31 Ağustos 1986: Eskişehirspor'un ve Türk futbolunun kuşkusuz en önemli meydan savaşlarından birinin tarihi. Maç günü sabaha karşı Fenerbahçe taraftarlarıyla Eskişehir caddelerini savaş meydanına çevirdikleri bu olayda ölenin olmaması mucize gibi... Hürriyet'e manşet olan bu olay Eses'in en bilinen çatışmalarından. Olayların gölgesinde oynanan maç golsüz sonuçlanmıştı.[134]

2 Aralık 1990: Eses-Akçaabatspor maçının Kırşehir'de oynanmasından, Eses'in 2-0 yenildiği Rize maçında olayların çıktığını anlıyoruz.

24 Kasım 1991: 1-1'lik Gaziosmanpaşa maçında Eskişehirspor taraftarının çıkardığı olaylar üzerine bir maç ceza alan takım Kartal maçını Bilecik'te oynadı.

19 Aralık 1993: Kütahyaspor 1-0 öndeyken, maçın 76. dakikasında Eskişehir taraftarlarının bulunduğu tribünden atılan

beton parçası hakemi yaraladı ve maç tatil edildi. Ardından Eses hükmen yenik sayıldı, üç puanı silindi ve sahası iki maç kapatıldı.

Yukarıdaki sıkıcı kronolojik verilerin dışında "olay"ı bir de Can Kozanoğlu'nun anlatımıyla özetleyelim:

> Ama Eskişehirspor taraftan kolay kolay durulmaz. 1971 yılındaki bir Galatasaray maçında, hem de 1-0 önde oynarken nasıl sahayı istila edip skoru hükmen yenilgiye çevirmişlerse... Dört yıl sonra, son dakika golüyle kaybettikleri Fenerbahçe maçının ardından bir kamyon dolusu şeker pancarını sarı lacivertlilerin kaldığı otele nasıl yağdırmışlarsa... Bursaspor'u yıllar boyunca her maçın ardından nasıl taşlarla uğurlamışlarsa... 1981-82 sezonunun son haftasındaki Beşiktaş maçını da öyle yarım bıraktırmışlardır işte; 1986'daki Fenerbahçe maçından önce bıçakları öyle fora etmişlerdir...{135}

Eskişehir'e deplasmana gelen diğer takım taraftarlarının bir takım eziyetlerden yırtmak için renk vermemesi olanaksız gibidir. Özellikle 60'larda ve 80'lerde, biraz da karikatürize edilerek abartılmış çekik gözlü (Tatar) Eskişehirspor taraftarı, kaşkolsuz, formasız da olsa dışarıdan gelen düşmanı rahatlıkla tanımaktadır, nasıl kendisi de Bursa'da, Ali Sami Yen'de anında renk veriyorsa... Sabahın köründe ürkek gözlerle çorbacı arayan, turist misali otellerin kapısını aşındıran hal ve hareketler de deşifreyi kolaylaştırmaktadır. Haliyle, 'gözler yalan söylemez' faslından bilirkişiliğe soyunan Eses taraftarlarıyla 'karşılaşmalarına dair pek çok rakibin ziyadesiyle anısı vardır.{136} Çeşitli takımların şanlı tarihlerini anlatırken anılarında Eskişehir'e uğramadan geçemeyen bu kişiler bir yana, Can Kozanoğlu bir yana... "Gençler deplase olunuz"{137} başlıklı enfes yazısındaki Eskişehir bahsi emsalsizdir. Bu çalışmayı oluştururken yaptığım okumalar arasında beni en çok bu yazıdaki 'Tatar Türkân' bahsi kırıp geçirmiştir; şiddetle tavsiye ederim!..

Hürriyet

Fenerbahçe'nin Eskişehir deplasmanında binlerce taraftar birbirine girdi: 25 YARALI, 127 GÖZALTI

HÜRRİYET, OLAY YERİNDE

Futbolda erken alarm

Faciaya kıl payı

HÜRRİYET, BEYAZIT AYDIN ARŞİVİ

Eses ve FB taraftarlarının sabaha karşı tutuştuğu meydan savaşı gazetelere manşet olmuştu.

2000'lere gelindiğinde takımla ilgili başarılı sonuçlar yok denecek kadar azaldığından artık gazete ya da televizyonlarda Eskişehirspor'un adının çıkması için taraftarların bir olay çıkarması gerekiyor. Son üzücü olay 28 Nisan 2002 gecesi yaşandı. Son yıllarda Anadolu takımları "Anti Bizans" anlayışı içinde bir takım benzer eylemlere imza atıyorlar. Kentlerinde özellikle İstanbul takımlarının kaşkollarıyla gezenleri sindirme politikası izleniyor. İş o kadar ciddi boyutlara ulaştı ki şampiyonluk kutlamaları bile pes perdeden yapılıyor. Çoğunluğunu Eskişehir'deki üniversite öğrencilerinin oluşturduğu UltrAslan grubuyla zaten bir süredir gerginlik yaşayan Kızılcıklı tayfası, bu eylemlerinden birini Galatasaray'ın şampiyonluğunu ilân ettiği 2002'de gerçekleştirdi. Adalar mevkiinde maçı izleyip kafelerden çıkan Galatasaraylı taraftarlarla Kızılcıklı arasında yaşanan itiş-kakış köprü üzerinde nihayete erdi ve şampiyonluklarını kutlayan taraftarlardan birisi Porsuk'a atıldı. Genç, arkadaşlarının yardımıyla sudan çıkarıldı. "Eskişehir'de başka takımın taraftarları sevgi gösterilerinde bulunamaz, bu, yaşanılan kente ihanettir" düşüncesiyle ayrıca balkonlardan kutlamalara katılan bazı evlerin camları da kırıldı...

Geçtiğimiz yıl Emniyetin taraftar liderlerine yönelik ülke çapındaki operasyonlannda en büyük yarayı alanlardan biri de Kızılcıklı Grubu idi. Önce, başına gelenlerle Türkiye çapında ismi duyulan Taraftarlar Derneği Başkanı (Racır) Deniz Yılmaz'ın Eses

sevgisini arkadaşı, 1965'liler Derneği Başkanı Tatar Mustafa'dan dinleyelim:

> Belki inanmayacaksınız ama İngiltere'de okuduğu yıllarda Deniz her hafta sonu maça gelir ama evine görünmeden geri dönerdi. Hatta bir hafta sonu yine maça geldiğinde Atatürk Havalimanından çıkamadan geri dönmüş ingiltere'ye. Çünkü o haftasonu sayım nedeniyle sokağa çıkma yasağı vardı ve maçlar cumartesi oynanmışü. Buna çok gülmüştük ve uzun süre onu tiye almıştık...

Başkan Ali Çelikoğlu'nun "Eskişehirspor'u şampiyon yapamazsam bu şehri terk ederim" sözleriyle geçtiğimiz sezona şampiyonluk parolasıyla başlayan Eskişehirspor ligin 12. maçında evinde Güngören Belediyesi'ni ağırlıyordu. Tarih, 10 Kasım 2002. Maçtan önce ve maç esnasında taraftarları polise karşı kışkırttığı ve olay çıkarttığı iddiasıyla devre arasında tutuklanan Deniz Yılmaz Çarşı Karakolu'na götürüldü. Çok geçmeden Yılmaz'ın hastaneye kaldırıldığı haberi geldi. Emniyetin yaptığı açıklamada Deniz Yılmaz'ın içerde sinir krizi geçirip kafasını duvarlara vura vura hastanelik olduğu belirtiliyordu. Ancak Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Kalp ve Damar Cerrahisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Bülent Tünerir'in raporuna göre, "Darp sonucu göğsünde tramva, sol akciğerinde ise yırtılma" tesbit edildi. Bir insanın kafasını duvarlara vurarak akciğerlerine zarar veremeyeceği gerçeği olayın olduğu hafta mizah dergilerine konu oldu, olayda polisin ihmali olup olmadığını araştırmak üzere İçişleri Bakanlığı Eskişehir'e müfettiş gönderdi ve hastane günlerinin ardından Deniz Yılmaz'ın, önde gelen diğer taraftar liderleriyle birlikte Eskişehir Atatürk Stadı'na girmesi yasaklandı. Ramazan ayında gerçekleşen bu olayda Yılmaz yaşadıklarını haftalık bir dergiye şöyle değerlendirdi:

> Ben bir yerden sonra kendimden geçmişim, sadece öldüresiye dövdüklerini hatırlıyorum. Aklıma Metin Göktepe'nin öldürülmesi geldi. Galiba beni de öldürecekler diye düşündüm. Kıl payı kurtuldum zaten...[138]

70'li yıllarda her hafta sonu İstanbul'dan Eskişehir'e gelen meçhul bir subay Atatürk Stadyumu'nda maç başlamazdan önce trompetiyle "El Cilensio" parçasını çalarmış da herkes "Oleey Eses" çekermiş sonunda. Kötüye gidiş sadece bilinçsiz taraftarlarda değil. Türkiye'de on yıllık dilimlerin içinde pek çok güzellik, incelik kaybolduğu gibi yozlaşmaya esir oluyor.

> Üç hafta önce benim küçük himini ile birlikte Eskişehirspor-Bursa Merinosspor maçına gittik. 2. Lig B Grubu'nda bir maç. Eskişehirspor'un hali harap, neredeyse 3. Lig'e düşecek. Eğer böyle devam ederse de evdeki tek Eskişehirsporlu Ecmel yönetime girmeye hazır. Bence de iyi olur, kadınların eli değerse bir zamanların efsanevi takımı Eskişehirspor, belki bu utanç verici durumdan kurtulur. Neyse, küçük himini ile geçtik kapalı tribüne oturduk. Eskişehirspor taraftarı takımına küstüğü için tribünlerde az sayıda taraftar var. Bizim oturduğumuz bölümde de elli kişi ya var ya yok. Elli kişinin onu da polis, başlarında da onları yöneten kadın bir komiser var. Maç başladı. Başlar başlamaz hem hakeme, hem rakip takımın antrenörüne bizim bulunduğumuz bölümden küfürler yağmaya başladı. Hele bir tane genç var ki, anlatamam. Maç başlamadan önce uslu uslu otururken, maç başlayınca adeta canavara dönüştü, polislerin gözünün içine bakarak sahaya birbirinden yakası açılmadık küfürleri sallamaya başladı. Ve maç boyunca susmadı. Küçük himini de soruları sıralamaya başladı, 'Baba ...bne ne demek, baba ...veren ne veriyor, ...veren niye veriyor?' İçimden 'Acaba himinileri çok mu fanus ortamında yetiştiriyoruz?' diye düşünürken tam arkamda oturan polis imdadıma yetişti ve küfretmeye devam eden gence 'Hişşşt birader baksana...' diye seslendi. 'Tamam' dedim genç şimdi hak ettiği dersi alıyor. Polis arkasından ekledi: 'Sabahtan beri kulağımızı ...ktin be. Yeter'.[139]

Ne diyelim: El Cilensio ya da sessizlik!..

Ayder'in anlamı!..

Amigo Orhan'ın tribünlerden ayrılmasının ardından Eskişehirspor korosu başsız kaldı. Bir süre sessiz sedasız, tepkisiz izlenen maçlar zaten inişe geçmiş takımın da durumuna uyuyordu. Ateşli taraftarların birçok kez maçı döndürdüğü hatırlanırsa tatsız bir haldi bu... Ancak futbolun çok sevildiği şehirde yeni bir grubun ortaya çıkması uzun sürmedi. 70'lerin sonunda kendisini gösterip 80'lere damgasını vuracak Ayder Grubu'nun ortaya çıkışını Abdurrahman Tuncer anlatıyor:

> Hepimizin sevgilisi Amigo Orhan artık maçlara gelmiyordu ve Eskişehirspor seyircisi de üzerine ölü toprağı serpilmiş sıradan bir seyirci görünümündeydi. Stad yine doluyordu ama sadece gol sevinçlerinde kendisini gösteriyordu. Toplu tezahürat falan yapılmıyordu. Zaten takım da eski havasında değildi... Tam tarihiyle söyleyeyim, 13 Ekim 1979'da Galatasaray'la maçımız vardı. Şu anki Ayder tribünün olduğu yer tahtadandı, biz 7-8 kişi oraya gittik. Bu portatif tribün genelde boş olurdu. Ben, Necil Ova, Varol Bülbül, Mehmet Kaptan, Muammer, Şoşo, Ergin ve Yengeç İlhan... takımlar ısınırken alkışlarla GS'li Gökmeni tribüne çağırdık. Bir yandan da cim-bom lehine tezahürat yapıyorduk. Amacımız açık ve kapalıyı bu hareketimizle kızdırıp bakışları üzerimize çekmekti. Ortada daha Ayder diye bir şey olmadığından rakip takımın futbolcusu da bunlar İstanbullu galiba diye tıpış tıpış gelirdi. Mesela karşı takımda Cem diye biri mi var, biz onu Cem Sultan diye çağırırdık ki adam uyanmasın... Neyse, Gökmen koşarak geldi bütün bakışlar üzerimizdeydi. Biz aniden tezahüratı kesip hep birlikte Gökmen'e elimizle 'nah' yaptık. Açık tribünün hoşuna gitti, alkışlamaya başladı. Nicedir sus pus olan tribünlere hareket gelmişti...

Ayder ilk olarak bu hareketle ve maçla ortaya çıktı. Ertesi hafta portatif tribünde 50-60 kişi yerini aldı. Ayder'in çekirdek kadrosu seyirciyi ateşlemeye başladı. 3-4 haftanın sonunda ise artık herkes Ayder'e katılmak istiyordu. Öyle ki Ayder'in önde gelen abileri

adam seçmeye, 90 dakika boyunca takımı destekleyecek delikanlıları tribüne sokmaya başladı. Bu iş için kapıda tribün görevlisi bile vardı. Nicedir suskun olan şehre de bir heyecan gelmiştir yıllar sonra... Galatasaray maçından sonra Ordu'yla yapılan maçta "Ordu" aleyhine yapılan tezahüratlar polisi, hatta MİT'i harekete geçirir ve Ayder hakkında tahkikatlar başlar. Zinde güçler Ayder'in açılımını "Aydınlıkçılar Derneği" ve "Aylaklar Derneği" olarak yorumlar ilkin... Nasıl 90'larda Kızılcıklı tayfası aşırı milliyetçi olarak algılandıysa Ayder de ilk günlerinde sol damgası yer. Ancak gerçek "yetkililerin" korktuğu gibi değildir. Şoşo lâkaplı Nedim Gürses anlatıyor:

> Eskişehir'de duyarlı gençler ve üniversite öğrencileri Vişnelikteki Güven Kahvesi'yle bugün de aynı yerinde bulunan Ayder Kahvesi'ne giderlerdi en çok... 78-79 yıllarındaki maçlarda bu iki kahve müdavimleri birleşir, maçları öyle izlerdi tribünde... Günün meselelerini yakından takip eden, demokrat çocuklardı bunlar. Sırf bize İstanbul takımları kadar yer vermiyor ya da yanlı haber veriyor diye tribünlerde sağ tandanslı *Tercüman* gazetesini yakardık, millet de "bunlar solculuk yapıyor" derdi... Haliyle terörün en yoğun olduğu o günlerde Ayder Kahvesi aşırı sol olarak yanlış bir şekilde mimlenmişti. Akşam 7-8'den itibaren boşalırdı kahve. İhtilâlden önce bir kez bombalanmıştı. Bunun dışında da bir keresinde gündüz basılmıştı... Duyarlı insanlardık ama ne futbolda ne siyasette şiddetle işimiz yoktu bizim... Eskişehirspor'u da deli gibi seviyorduk, okumayı da...
>
> Bin türlü yere çekilen Ayder'in ismine gelince... Kahvenin sahipleri Cumhur-Mustafa Hacaloğlu kardeşler, Karadeniz'den geldikleri için Ayder Yaylası'ndan esinlenerek mekânın ismini Ayder koymuşlardı!..

Eskişehirspor taraftarının *Tercüman* gazetesine yönelik tepkileri Ayder'den önce de olmuştur. İlk gazete yakma eylemi ise gazetenin Eses'e az yer ayırmasından değil bilâkis garip bir şekilde çok yer ayırmasından dolayıdır. Uzun yıllar gazetenin Eskişehir temsilciliğini yapmış olan Rıdvan Uysal anlatıyor:

1967'li yıllardan itibaren gazeteyle Eses'in arası oldukça iyiydi. İslam Çupi, Hüsnü Çil, Halit Kıvanç, Ergüder Turnuva, Kahraman Bapçum gibi yazarlar Anadolu takımları arasında en çok Eses'e ilgi gösterirlerdi. Eskişehir'e gelip Kaptan Fethi'yle, Amigo Orhan'la en sıcak ropörtajları onlar gerçekleştirmişti. Ancak belli bir süre sonra taraftarla gazete arasına kara kedi girdi. O zamanlar gazeteler taşra ve İstanbul olmak üzere çift baskı yaparlardı. Gazete idarecileri ya da çalışanları farklı takımları tuttukları için taşra baskılarında Eses'le ilgili övgü dolu haberler yaparken İstanbul baskılarında Eses'i yerin dibine geçirirlerdi. Gel zaman git zaman İstanbul'a giden bir grup taraftarın dikkatini çeken bu olay Eskişehir'de büyük bir yankı uyandırdı ve tribünlerde Tercüman aleyhine tezahüratlar yapılmaya başlandı, gazete yakıldı... Belli bir süre sonra tüm Türkiye'ye tek baskı dağıtılmaya başlandı da tatsızlık biraz giderildi...

Ayder tribünü her zaman renkli görüntülere sahne olurdu.

İlk günlerde, kahvedeki meşhur uzun masa etrafında futbolcu ve yöneticileri biraraya getiren taraftarlar "ne olacak bu takımın hali?" konulu sohbetler düzenlerler... Ayder'i kuranlar şu isimlerden oluşmaktaydı: Parmak İsmail, merhum Kelaynak İsmail, merhum Yurtbilir, Faruk Saraç, Apo, Tatava Kemal, Onbaşı Kemal, Elma Bülent, Çiğbörekçi Mustafa, Mithat Körler, Tiyatrocu Kaya, Cenap, Dımtıs Ercan, Fotoğrafçı Yılmaz, Ayakkabıcı Mari, Kırbaş Ertan,

Mustafa Uça, Dinçer, Keş Erhan, Davulcu İsmail, Haydar, Yengeç İlhan, Mehmet Kaptan, Mehmet Esin, Tahsin Peker, Serdar Uygunkan, Necil, Mimar Savaş, Şoşo, Abdül...

Eczacı Ahmet'in unutulmaz trompet şovuyla maça başlayan Eskişehirspor'un içerideki maçlarını, yine Ayder'den, Anadolu Üniversitesi'nin ilk Sinema-Televizyon mezunlarından Kemal Oner, Mete Gürcan, Şükrü Künüçel, Şoşo ve Abdülkadir Candemir filme çekmektedir. Büyük bir heyecanla çekilip televizyona gönderilen maç kasetleri Spor Stüdyosu'nda gerektiği kadar yer alamayınca Ayder yine tavrını koyar... "Millet şimdi maçın yayınlandığı televizyon kanalında gözükmek için ellerine geçirdikleri dövizlerle türlü şaklabanlıklar yapıyor. Biz daha 80'lerin başında yeteri kadar bize yer vermeyen devlet televizyonuna tepkimizi gösteriyorduk. 'TRT tarafsızlığın nerede?' yazılı pankartlar hazırlardık..." diyor Serdar Uygunkan:

> Kahvemiz Eskişehir'in en nezih kahvesiydi. Hatta hatırladığım kadarıyla Eskişehir'in ilk bilardo masaları da buradaydı. Ayder'e takılan öğrencilerin çoğu aynı zamanda amatör kümede top oynuyordu. Amigo Orhan'ın bayrağını devralan grubumuz 90 dakika susmadan tezahürat yapıyordu. Kısa sürede tüm Türkiye bizi tanımıştı. 2. Lig'e düştüğümüz günlerde bile takımı yalnız bırakmıyorduk. Karşıyaka deplasmanına bütün Ayder olarak Eses yazılı bandanalarla gittik. Daha tribünlerde kaynana zırıltısı ve davul dışında enstürmanlar kullanılmıyordu. İzmir basını kafalarımıza taktığımız bandanalarımızdan dolayı bize 'Apaçiler' adını takmıştı.
>
> Sayıca az olduğumuz ilk günlerde ufak hilelere de başvurmadık değil... Örneğin bir deplasmana 12 otobüs kaldırıyoruz... Yola çıkmadan otobüslerin ön camlarına kartonlarla 'Ayder 81' falan yazıyoruz ki rakip takımlar 'vay be adamlara bak, maça 100 otobüs gelmişler' desin...

Ayder'in başardığı en önemli organizasyon, tribünlerde yüzlerce kişinin kaldırdığı kartonlarla "kırmızı", "siyah", "şampiyon", "eses" yazılarının yazılmasıdır. Karton şovu Türkiye, Ayder sayesinde

tanımıştır. Kimya Mühendisi Necil'in Hava Harp Okulu'nun 19 Mayıs gösterilerinde gördüğü kartonla yazı yazma fikrini arkadaşlarına açmasıyla hazırlıklara başlanır. Kulüpten beş kuruş para almadan kahvede kendi aralarında topladıkları paralarla aldıkları malzemelerle Ayder'in bodrum katını mini bir atölyeye çevirirler önce... Mimar Savaş'ın öncülüğünde atölyede hazırlanan kartonlara birer rakam verilir ve sonradan stadın gösteri yapılacak bölümü tek tek numaralandırılır. 19 Mayıs çalışmalarına hazırlanan ortaokul öğrencileri gibi haftada iki üç gün stadyuma gidilip hareketlere çalışılır... Eskişehir'deki pek çok maçta ve en önemlisi Beykoz'la yapılan 2. Lig şampiyonluk maçında İstanbul'da Ali Sami Yen Stadı'nda tekrarlanan karton şov, taraftarlık tarihine bir ilk olarak geçer. Kartondan sonra konfeti olayına geçilir ve Eskişehir tribünleri yine eski canlılığına kavuşturulur. Böyle bir tablonun fotoğrafını çeken dönemin gazetelerinin başlığı da güzeldir: "Ne River Plate, ne Maracana... Burası Eskişehir Atatürk Stadı!.."[140]

Eses'in 80'lerde kartonlarla gerçekleştirdiği tribün şovundan bir sahne.

İsmail Arca'nın jübilesinde bütün açık kartonlarla "Büyük Kaptan" yazınca Türk Ticaret Bankası Ayder'le temasa geçip reklam teklif edecektir: "Maçlarda bankamızın ismini de yazın, hem para kazanırsınız!.."

Ayder'den bahsedip de "Suadiyeli"yi anmamak olmaz. Kendi anlatımıyla Eskişehir Hava Hastanesi'nde, hastaneye bakan kaleyi gören odada doğan Serhat Bural (1960), daha çocukken Eskişehirspor'un maçlarına maskot olarak çıkarılırmış, annesi Birsen Hanım Eskişehirspor Kadınlar Kolu Başkanı'yken, abisi Mehmet Bural da Eskişehirspor Gençlik Kolu Başkanı'ymış. Öğrenimi için Eskişehir'den ayrılan Serhat Bural, haftasonları Saint Benoit'ten kaçıp

maçlara koşarmış. Zamanla, yüzme öğretmeni Kelaynak İsmail'in liderliğini yaptığı Ayder'de Kelaynak'tan sonra grubun başına getirilmiş ve Ayder'in ikinci kuşak lideri olarak tribünleri yönetmiş. "Kimseyi takip veya taklit etmezdik, bestelerimizde tamamen yaratıcıydık" diyen Bural'a "Suadiyeli" lâkabını da Atatürk Stadı'nda köfte ve turşu satan Turşucu Eko takmış.

Ayder'in başına geçtiğimde Marmara Üniversitesi'nde Fransızca Bölümü'nde öğrenciydim. Okan Mısırlıoğlu (Littbarski) ve Tatar Mustafa'yla birlikte günlerce kafa patlatıp yüzlerce beste yaptık. Bunlardan 'İçimizde Eses aşkı bambaşka', 'Eskişehir sen çok yaşa, canım feda olsun sana...', 'Benim gönlüm sarhoştur, yıldızların altında. Siyah renk ah ne hoştur kırmızının yanında...' hâlâ Eskişehir tribünlerinin söylediği bestelerdendir...

Küme düştüğümüz sene üzüntüden çenem kilitlendi, uzunca bir süre konuşma yetimi kaybettim. Beşiktaş maçında yaşadıklarımız hakkında herkes çekingen konuşuyor ama işin içinde bana göre yüzde yüz şike vardı. Düşünsenize devletin televizyonu bile olaylar başlayınca maç yayınını kesti, herkes bu işi oldu bittiye getirdi. O gün de bugünkü özel kanallar olsaydı kesinlikle yediğimiz golün ofsayt olduğunu görürdünüz. Biliyorsunuz hakem maçın tatil edildiğini ilan ettiği sırada birkaç yöneticimiz sahaya girip hakemi tokatlamıştı, ben de tribünlerden atlayıp Talat Tokat'a tekme atmıştım. Çocukluğumuzun ve gençliğimizin başarılı takımı Eskişehirspor'un göz göre göre 2. Lig'e düşürülmesine tepkisiz kalamazdık. O gün olaylar büyüdü, 4 bine yakın taraftarımız coplandı, tabii ne basın ne televizyon... kimse yokken!..

Ayder gibi bir oluşumun başına geçtiğimde taraftar, yönetici, futbolcu ve teknik direktör arasındaki bağlantıyı kurmaya çalıştım. İstanbul'daki maçları takip edip raporlar hazırlıyor, ilgili kişilere sunuyordum. Tabii işin içinde ne rant, ne de nemalanma var, tamamen Eses'e olan sevgimiz var!.. 86-87'den itibaren Türkiye'ye rantiye geldi, Eses taraftarının da profili değişti. O güne kadar deplasmana

giderken, bir organizasyona imza atarken kulüpten beş kuruş para almayan taraftarlar başkanlarla ve yöneticilerle karşılıklı menfaatlerine dayalı bir ilişki modeline girdiler. Bu arada Eskişehir de birçok ilden göç aldı, bu tribünlere de yansıdı; Eses'le, Eskişehir'le ilgisi olmayan seyirciler taraftarların yerini aldı...

Abartmadan söylüyorum, 68 kuşağının solcuları Eskişehirspor için masa başı kavgaları yapmışlardır bu ülkede. Bir kısım solcular futbola, toplumların afyonu gibi yaklaşıp baştan karşıyken, bir kısım solcuların savunusu Eses'in Anadolu'dan yükselişi olmuştur. Eskişehirspor'un üç büyüklerin saltanatına, İstanbul hegemonyasına, iktidar güçlerin takımlarına karşı verdiği amansız mücadelenin sol için de bir model olabileceği yazılmış çizilmiştir kendi yayın organlarında. Ne var ki özellikle 80'lerin ikinci yarısından itibaren değişen malî sisteme ayak uyduramayan Eses günden güne erimiş ve bugünkü kısır döngüye girmiştir...

1990'lara gelindiğinde tribünlerden kendi isteğiyle ayrılan Suadiyeli, 1992'de *Yeni Günaydın*'da spor yazarlığına başlamış ve bu sefer, sırasıyla çalıştığı *Fotospor* ve *Milliyet* gazetelerinde her defasında servis şeflerini ikna etmeyi başararak Eskişehirspor'la ilgili tam sayfa haberlere imza atmış. Şimdilerdeyse başarılarında emeği olan pek çok gerçek taraftar gibi Eskişehirspor'un eski günlerine kavuşmasını özlemle bekliyor!..

Eses yıllarca stadları tek bir sloganla inletmiştir: "Es es es ki ki ki es ki es ki es!.." Ayder'le birlikte pek çok özgün beste de tribün literatürüne girer. İstanbul takımları gibi dönemin şarkı ve türkülerini uyarlayan grubun en bildik ritüeli ise istisnasız her maçta yapılan "hakiki üçlü"dür... Yıllarca "İ...ne Tatarlar altımıza yatarlar" kafiyesiyle tahrik edilen Eskişehirspor tribünlerinin de artık söyleyeceği bir bestesi vardır: "Kırmızı... Şimşekler... Ananızı ...ecekler!.." Bu, Eskişehirspor'un rakiplerine yönelik topluca icra ettiği ilk küfürlü tezahürattır... 82-83 sezonunda 2. Lig C'de, ceza nedeniyle Konya'da oynanan bir maçta ise stad hoparlöründen yapılan küfür anonsu üzerine çözümü hep bir ağızdan İngilizce bağırarak bulacaklardır: "I'm putting in your back!.."

90'lara kalmadan ilk kadro yerini ikinci jenerasyona bırakır... Üniversite öğrencileri okullarını bitirmiş ve şehirden ayrılmıştır. Görüş farklılıkları da işin içine girince koronun başına yeni gençler geçer, ta ki Kızılcıklı Tayfası diye bir grubun zuhuruna kadar!..

Koyu bir kırmızı-siyah sevgisi: Kızılcıklı ve sonrası...

1990'lara gelindiğinde Atatürk Stadı, Kızılcıklı diye yeni bir taraftar grubuyla tanıştı. Yeni grup ne Amigo Orhan'a ne de Ayder'e benziyordu. İkinci dönem Ayder jenerasyonunun içinden çıkma bu grup şiddete sempati duyup deplasmanlarda bile defansif değil ofansif taraftarlığı kendisine şiar edinince kısa sürede diğer takımların korkulu rüyası oldu. Kesik Ahmet, Perez Turgay, Seko, Altuğ, Ayı Arif, Deli Kubilay, Piç Fatih, Kamber Bülent, Dayı Alper, Biftek Cem, Koca Cihan, Hakan Mantar, rahmetli Mami, Racır Deniz, Emrah... ve Tatar Mustafa'nın[141] önderliğinde kurulan Kızılcıklı'nın Ayder'den ayrılış hikâyesini ve ilk günleri grubun lideri (Tatar) Mustafa Akgören'in kaleminden okuyalım:

> Fazla efendiydiler. Biz bestelerin içine biraz küfür, biraz şiddet katardık, söyletmezlerdi. Biz maçtan sonra rakip taraftarlara saldırmak isterdik, onlar göndermezdi. Ne de olsa ağabeylerimizdi. Öz ağabeylerimiz olsa dinlemezdik ama tribün ağabeyleri dinlenir. Bu işin raconu budur. Herkesin bir devri ve sırası vardır. Bizim de sıramız gelmeye başlamıştı. Ve bir gün Ankara deplasmanında maç çıkışı Ankaralılarla girdik birbirimize. Azdık ama yeterliydik, ağabeylerimiz bizi satmasaydı. Bizi yalnız bıraktılar. Hepsi lise öğrencisi olan 10-15 kişi kaldık, 40-50 kadar Ankaragüçlünün arasında. O zamanlar bıçak, döner, ustra ve kesici aletlerle maça gidilmezdi. Delikanlı gibi yumruk yumruğa dövüşülürdü. Yalan yok, epey yara aldık ama biz de çok Ankaragüçlüyü yatırdık. Her şeyden önemlisi, o yaşta olmamıza rağmen kaçmadık. Bu maçtan dönünce Eti Park'ta toplandık ve artık Ayder'de kalamayacağımıza ve ayrılıp daha sağlam, daha kaliteli, daha iyi bir tribün

kurmaya karar verdik. Birkaç hafta daha Ayder'de kaldık ama tribünün en üst kısımlarına çıkıp orada toplanmaya başladık. O zamanlar bir slogan vardı, 'Eskişehir'in gururu Ayder Grubu' diye, her maçta söylenirdi. Biz bu sloganın arkasından slogan ekledik ve bu bitince hemen, 'Ayder'in gururu Süt-İş tayfası' diye bağırmaya başladık. Biz o günlerde şu anda halen Kızılcıklı'da faaliyette olan Süt-İş'e takılıyorduk ve kendimize öyle demeye başladık. Bu sloganı atmaya başlayınca ağabeylerimiz artık ağabeylerimiz olmadıklarını anladılar ve önce birkaç kez ağız dalaşı, sonra tekme tokat birbirimize girdik...[142]

Kızılcıklı hiçbir zaman birçokları gibi "emanetli" olaylara karışıp da sonradan sütten çıkmış ak kaşık pozuna girmedi. Yapılan her türlü eylemin sorumluluğunu üstlendi. Bu kitap çalışması sırasında görüştüğüm Tatar Mustafa da bütün bunları inkâr etmiyor ve bazı itiraflarda bulunuyordu:

Konuşmalarınızdan kavga, dövüş ve küfrü yadsımadığınız anlaşılıyor. Kızılcıklı'nın şiddete bakışı tam olarak nasıl?

İtiraf edeyim ilk günlerimizde çok gereksiz kavgalar yaptık. Günde 3-5 kez kavga ettiğimiz olurdu. Eskişehir caddelerinde yabancı takımların kaşkollarını takanları, uzun saçlıları, küpe takanları ve hatta kovboy çizme giyenleri bile çevirir döverdik... Sonra kendi aramızda anlaştık ve bu insanların da aramıza katılmasıyla daha güçlü olacağımızı düşündük ve çok farklı düşüncedeki insanlarla beraber mücadeleye başladık. Şimdi 30'lu yaşlarına gelmiş ve çoluk çocuğa karışmış ilk kuşak olarak biraz olsun durulduğumuzu söyleyebilirim...

Kızılcıklı'nın polisle arası nasıl?

Polislerle aramız ezelden beri çok kötüdür. Bizi çapulcu, baba parası yiyen zengin çocukları olarak görüp ona göre hor davranmışlardır. Polisle aramızın iyi olduğu günler, rahmetli Gaffar Okkan'ın Eskişehir'de Asayiş Şube Müdürü olarak görev yaptığı dönemdir.[143] Rahmetli bizi kendi çocuğu gibi, kardeşi gibi gördü ve tam anlamıyla bizi idare

etti. Onun görevde olduğu zaman, belki inanmayacaksınız ama bizim tribünümüze bir tane polis girmezdi, tel örgülerin önünde polis barikatı kurulmazdı. Ona verdiğimiz sözlerden ve saygımızdan dolayı kendi kendimizin polisi olur, aramızda taşkınlık yapanları bastırırdık. Eskişehir'de bir de belediye başkanı rahmetli Aydın Arat'tan çok ilgi gördük. Bu iki insanın dışında, destek vermeyelim ama köstek de olmayalım tarzı bizi yok sayan yaklaşımlar hâkim...

Basında da sizlerle ilgili pek çok haber çıkıyor. Basınla aranız nasıl?

1. Lig'e son çıktığımızda Talay Erker, çalıştığı Star grubunun İstanbulspor'u desteklemesinden dolayı Eses'i aşağılayan yazılar yazmıştır; bu yüzden sevmeyiz... Bunun dışında nasıl ulusal basında Hıncal Uluç tribünlerce sevilmezse, biz de Eskişehir basınından Engin Bayrı'yı hiç sevmeyiz. Kızılcıklı'yı daha yeni kurduğumuz günlerde bir bestemiz vardı: 'Eskişehir manyağıyız, psikopatın Allah'ıyız, alem buysa kral biziz, gırtlakları biz keseriz!..' diye. Bayrı, bu sloganı aldı, altına da 'maddi sorunları olmayan, kendilerini psikopat diye tanımlayan bu çocuklar kim?' diye yazıp emniyeti, valiyi falan göreve çağırdı. Biz de boş durmadık, onu çok madara ettik bestelerimizle...[144]

Eses, 1. Lig'de son kez mücadele ettiği 1995-96 sezonuna büyük umutlarla girmişti.

Çoğu kolejlerde ve üniversitede okuyan, iyi eğitim almış Eskişehir'in zengin çocuklarından oluşan, barları ve diskoları

toplanma yeri, Kızılcıklı Mahmud Pehlivan Caddesi'ni ise kaleleri sayan Kızılcıklılar, sadece hırçınlıklarıyla tanınmıyor elbette... Onlar da kendilerinden önceki taraftarlar gibi takımlarını karşılıksız seviyorlar. 90'lı yıllarda Eskişehirspor'un o başarılı günlerinden fersah fersah uzak olduğunu düşününce, günden güne eriyip giden bir takımın peşinden her hafta koşan bu delikanlıların isyankâr davranışları daha iyi anlaşılır kanısındayım. Türkiye'nin en büyük 3-5 taraftar grubundan birisi olan Kızılcıklı, pek çok 1. Lig takımının boş tribünlere oynadığı günümüzde bile her hafta stadı ağzına kadar doldurmaktadır... Bu da yetmezmiş gibi tarifsiz kederler içinde acayip deplasmanlara da otobüsler dolusu adamla gitmektedir...

> Akşehir'de, Buldanlar'da, Antalya Köy Hizmetleri'nde kaybolduk. Sahayı bulamadık. Bakın, stad diyemedim, çünkü stad yok... Saha var ve biz de bulamıyoruz. Neler gördük neler... Nerelere gittik, bir Allah bilir, bir de biz... Bizim durumumuza İstanbul takımları düşse acaba kaç seyirciye oynarlar, acaba hâlâ onları ölümüne sevebilen kaç taraftarı kalır? Keşke bunu görebilme şansımız olsa...[145]

Takım, yıllarca 2. Lig'de oynaması yetmiyormuş gibi bir de 3. Lig'e yuvarlanınca geçmek bilmeyen asır gibi bir sene boyunca takımın yanında yine onlar vardı. Eskişehir Eti Bisküileri Hentbol Takımı'nın maçlarına bile birçok futbol takımının rüyalarını süsleyen taraftar desteğini veren yine onlardı. Futbolda başarılara hasret kalan seyirciler akın akın hentbol maçlarına giderek dengeyi sağlamaya çalışıyorlardı...[146]

3. Lig 5. Grup'ta 2 Mayıs 1993 tarihinde oynanan Afyonspor maçını dolduran 20 bin Eskişehirspor seyircisi sadece sayısal bir gerçeklik değildi elbette... Maçı 28 bin seyircinin izlediği bile iddia edilmişti ama stadyumun kapasitesi düşünülünce bu iddia bir şehir efsanesinden öteye geçememektedir. Bu maç üzerine Eses taraftarını sosyolojik olarak inceleyen belgeseller çekildi, maç İngiltere ve İtalya gazetelerinde övgüyle anıldı. Fotoğraf açık ve seçikti: Birçok kez küme düşen Eskişehir'de küme düşmeden başarı grafiğini korumayı başarmış tek şey, ateşli seyirciydi!.. Bu cefakâr taraftarın "ruhsuz topçular" karşısındaki tepkisi her zaman da küfürle, kavga-dövüşle olmuyordu. 2. Lig'i 40 puanla 16. sırada bitiren futbolcular ve kulüp

yönetimi, 17 Mayıs 1992 tarihinde 3. Lig'e düşüp tüm şehri acılara boğduğunda Kızılcıklı yerel gazetelere verdiği "Açık Teşekkür" başlıklı tam sayfa ilânlarla tepkisini dile getiriyordu:

> Futbol tarihinde eşi ve benzeri görülmemiş olay... Sezona şampiyonluk umutları ve tüm şehrin desteği ile başlayan, 600.000 insanı kandırmayı başaran, hiçbir şey bilmedikleri halde kendilerini en iyi zanneden, alınan yıkıcı sonuçlardan sonra bile insan içine çıkabilen, reklam için Es-Es'li olan, yüreğinde zerre kadar Eskişehir sevgisi olmayan sayın yönetici ve futbolcularımıza, kıymetli zamanını bu şehrin simgesi olan canımız Eskişehirspor'umuza ayıramayan şehir yöneticilerine, miting alanlarında Eskişehirspor için sonsuz vaadlerde bulunan iyi gün dostu milletvekillerimize, takımımız en kötü günlerini yaşarken bile İstanbul takımlarına gece düzenleyebilecek kadar Eskişehirlilik ruhundan uzak olan şehir zenginlerine ve isimleri bu sayfaya sığamayacak kadar çok olan, takımın bu hale düşmesinde emeği geçen herkese teşekkürü borç biliriz.
>
> Tüm Gerçek Eskişehirliler Adına Kızılcıklı Grubu

Beşiktaşlı'sından Bursasporlu'suna kadar pek çok futbolseverin özlediği Eskişehirspor tribünlerinde bugün itibariyle hakimiyet hâlâ Kızılcıklı'da... Altes (tribün lideri Maviş), Kızıl Elma, Yıldıztepe, Osmangazi, Odunpazarı (şu an Ayder'i götürüyor, Kürt Yavuz tribün lideri), Tepebaşı, Uni-Eses (Kurucu: Mesut Gençtoprak ve Alper Uruş), Genç Eskişehirliler, Efsane,[{147}] Oldcitiy...[{148}] gibi 15-20 civarı küçük grubun yanısıra özellikle internetin yaygınlaşmasından sonra oluşan Boğazın Kırmızı Şimşekleri,[{149}] Ankara Eses (Başkent'in Kırmızı Şimşekleri)[{150}] ve İzmir Eskişehirsporlular[{151}] gibi üye sayıları azımsanamayacak kadar fazla olan 'gurbettekiler' de Eskişehirspor ortamına renk katıyorlar...

Tribünler dışında Eskişehirspor taraftarlarının iki önemli buluşma yeri daha var... New York başta olmak üzere pek çok kentten de üyesi bulunan *www.eskisehir.net/eses/forum* ve *www.esesfan.com*'un da çok güzel organizasyonlara evsahipliği yaptığını belirtmeden geçmeyelim... 28 Mayıs 2002'de kurulan

Eskişehir 1965'liler Derneği de üye sayısı her geçen gün artan bir oluşum. Öncelikli plânları arasında Eses yıllardır başarılı olamadığı için yeni nesilden üç büyükleri tutan çocuk ve gençlere şanlı Eskişehirspor'u tanıtmak, şehrin önde gelen isimlerine takıma sahip çıkmaları için lobi faaliyetleri yapmak geliyor...

Yitikler

Futbolcunun 91. dakikası: Jübile!..

İlkin mahalle takımında asla göremediği şık bir krampona sahip olur futbolcu... Üzerine çektiği forma ile paradan çok manevi değerlerin tadına ulaşır. Bir kere sahne tozunu yutmuş tiyatro sanatçılarını yaşatan seyirci alkışları ona da hayat verir. Yatarak müdahaleler, deparlar, goller, alıştırma pasları, mağlubiyetler gibi futbol adına yaşanılacak bütün haller de yaşandıktan sonra maçın son dakikaları gelir çatar. Kaidedir, maç 90 dakika oynanır ve o dakikadan sonra kronometre sıfırlanır... 90'lı yılların popçu-topçu çığırına kadar aslında çok da parlak olmamıştır bir futbolcunun yaşamı. Türlü sıkıntılar, belirsiz bir gelecek onu beklemektedir... Madalyonun bu yanını düşününce futbolcuların en azından normal hayata bir jübileyle geçmesinin şık bir hareket olacağını düşünüyorsunuz...

> Herkesin bildiği bir şey: Profesyonel futbolcunun meslek hayatı bir yıl, üç yıl, beş yıl, taş çatlasa onbeş yıl sürer. Öyle 5000 işgücünü, 25 hizmet yılı, yaş haddi gibi emeklilik koşullarını yerine getiremez. Oynadığı sürede kazandıklarıyla kendini kurtarabilirse, en iyi zamanında bir tekmeye kurban gitmezse, alacaklarını bilmemkaç taksitte de olsa tahsil edebilirse ne alâ. Ya edemezse? Özellikle de, 2. Lig'in küçük paralara top koşturan vasat profesyonelleri, 3. Li'gin garibanları... Ne yapacaklar?[152]

Öğrencilik hayatının hüzünlü bir mezuniyet partisiyle, memuriyet hayatının mütevazı bir emeklilik yemeğiyle son bulduğu düşünülürse, geçen acı-tatlı yılların ardından bir futbolcu için de son veda bir jübileyle olsa gerektir. Ancak Türkiye'de top koşturan futbolcuların savunmadığı hakları arasındadır jübile de... Sporcu, uzun yıllar emek verip ekmeğini yediği kulübünden yaş haddinden emekli olacağı günlerde iki taraf arasında bir gerginlik yaşanır ve böyle önemli bir organizasyon gerçekleştirilemeden futbolcu

taraftarların anılarına ve gazetelerin tozlu arşivlerine hapsolmaya mecbur kalır. Transfer edileceği haftalar boyunca hiçbir maddi fedakârlıktan kaçınmayan yöneticiler, iş futbolcuya gösterilecek 'vefa'ya gelince 'ya seyirci gelmezse, masraflar bile çıkmazsa' pısırıklığıyla konuyu kolayca kapatırlar. Ruhen ve bedenen çok yorulmuş oyuncu da başı önde durumu kabul eder; söyleyecekleri ancak vedasının beş on yıl sonrasında kahve köşelerinde dökülür ağzından: "Bu kulüp tabii iflah olmaz, yıllarca emek verdik ne oldu? Bir jübileyi bile bize çok gördüler!.."

Bir jübile kronolojisi çıkarıldığında, aslında o kıt kanaat parasız pulsuz dönemlerde bu organizasyonun daha sık tertiplendiği görülecektir. Türk futboluna sayısız futbolcu yetiştiren Eskişehirspor'da da jübilelilerin sayısı bir elin beş parmağını ancak geçer. Takıma iki kez gol krallığını kazandırmış Kaptan Fethi'ye bile bu güzellik çok görüldüğünden kırmızı siyahlı camia da kara listededir... Eses'te oynayıp jübile yapan futbolcular şunlar; ister sağdan ister soldan sayalım bir takım bile çıkmıyor...

(Agop) Mehmet Dülger (5 Eylül 1969), İsmail Arca (22 Ağustos 1982), Ender Konca (7 Ağustos 1983), Yenal Kaçıra (6 Ağustos 1986), (Asker) Selahattin Örcüm (5 Ağustos 1990) ve İbrahim Köseoğlu (1 Mayıs 2002).

HÜSAMETTİN TÜRKKAN ARŞİVİ

Ender Konca'nın jübilesi. Galip Türkkan, Konca, Abdullah Gegiç ve Koko Burhan.

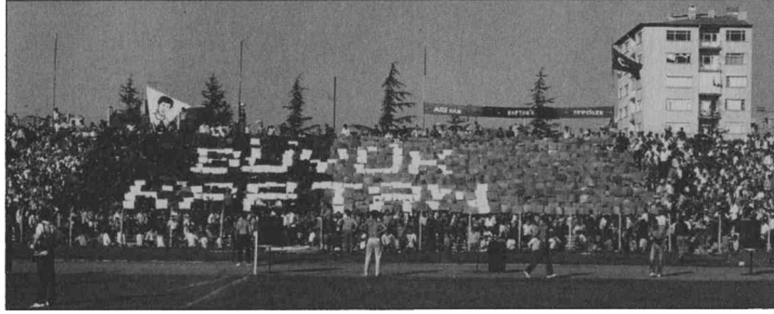
Ankara Demirsporlu Fikri Elma'nm jübilesi ise, başta Eskişehirspor'un bugünkü yönetimi olmak üzere pek çok açıdan birçok kulübün ders alabileceği cinsten...

1960'ların sonu... Birkaç yıl üstüste Ankara gol kralı olan, milli takımın Ankara Demirsporlu futbolcusu Fikri Elma 26 Ağustos 1969'da, 22 yıl hizmet ettiği Ankaralı futbolseverlerle jübilesinde buluşabilmek ümidindedir. Ancak Ankara seyircisi seyir tercihini birbuçuk yaşındaki televizyondan yana kullanınca ve basın da bu jübileyi yeterince duyurmaymca yılların futbolcusu son maçında bir talihsizliğe kurban gider. Bu da yetmezmiş gibi 6862 kişinin izlediği maçın sonunda hasılattan kendisine para yerine nasihat kalır... Gazeteci Mete Akyol, bu hüzünlü olayı en ince ayrıntısına kadar anlattığı kitabında vefasız insanları eleştiriyor.[153]

Fikri Elma'nın karşısına her şeyin üstüste kötüye gittiği bir anda Ankaragücü takımının efsane kalecisi Nuri Özakyol çıkar. Durumu üzüntüyle dinleyen Özakyol'un aklına olmadık bir şey gelir ve bunu gazetecilere önerir: "Bu geceki jübileyi yapılmamış sayalım ve... Fikri Elma için sil baştan, yeni bir jübile düzenleyelim. Sizden kamuoyunu bu konuda harekete geçirmenizi rica edeceğim.." Kısa zamanda jübilenin tekrar yapılması yönünde kamuoyu oluşturulur ve sahneye Eskişehir'in güzel insanları çıkar... Aydın Begiter'in müjdeli haberi Başkent'e çabuk ulaşır: "Eskişehir Valisi Mustafa Karaer ve Eskişehir Belediye Başkanı Sabahattin Günday başta olmak üzere, Eskişehirspor Kulübü'nün tüm yöneticileri ve oyuncuları, Fikri Elma'nın yeniden yapılacak jübilesine katılacak herkesi, yürekleri ve kucaklarıyla birlikte açtıkları Eskişehir Atatürk Stadı'nda bekliyorlar..."

Bu müjde, yeni yeni müjdelerin doğmasını sağlar ve Fikri Elma'nın 20 yılı aşkın aralıksız futbol oynadığı Ankara Demirspor Kulübü'nün sahibi Devlet Demiryolları, duvar afişleri ve gazete ilânlarıyla tüm Ankaralılar'a şu duyuruyu yapar: "Fikri Elma'nın 5 Eylül 1969 günü Eskişehir'de yapılacak jübilesine katılmak isteyenler için aynı gün saat 10'da Ankara Garı'ndan özel bir tren kaldırılacaktır. Özel tren, jübilenin bitmesinden bir saat sonra Eskişehir Garı'ndan hareketle akşam Ankara'ya dönecektir. Bu özel trenle Ankara'dan Eskişehir'e gidiş ve Eskişehir'den Ankara'ya

dönüş tamamen bedava olup, yolculardan bilet ücreti alınmayacaktır." Ankara'dan yolcular özel trenle Eskişehir'e gitmeye hazırlanırlarken, İstanbul'dan ise rahmetli Metin Oktay'la birlikte Türk futbolunun efsane isimleri Can Bartu, Turgay Şeren, Kadri Aytaç, Şükrü Gülesin, Cihat Arman, Şeref Has, Selim Soydan da, Eskişehirspor takımıyla oynayacak "Şöhretler Karması"ndaki yerlerini almak üzere Eskişehir'e hareket ederler. Bu sevgi fırtınasının dışında kalmayan Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray, Bursaspor, İstanbulspor, Vefa, Ankaragücü, Gençlerbirliği, İzmirspor ve Altay kulüpleri de, jübile maçında yer almaları için birer ikişer temsilcilerini Eskişehir'e gönderirler...

İsmail Arca'nın jübilesinde Eskişehir tribünleri kaptanlarını böyle uğurlamışlardı yeşil sahalardan.

Bütün bu koşturmacanın ardından 5 Eylül 1969 günü Eskişehir, hep hatırlamak istediği günlerinden birini daha yaşadı. İğne atsan yere düşmeyecek sözüne uygun yoğunluktaki bir topluluğun doldurduğu Eskişehir Atatürk Stadı'nda o gün, ülke futbolunun en lezzetli maçı oynanmakla kalmadı, fubolumuzun tarihsel kahramanlarıyla, çağdaş genç oyuncularıyla, vefalı seyircileriyle, Eskişehir'in kadir bilir valisinden, kadir bilir Belediye Başkanı'ndan, kadir bilir TCDD yöneticilerine, kadir bilir basınından, profesyonel kulüplerin kadir bilir yöneticilerine kadar imrenilesi ve özenilesi bir insanlık, sevgi ve vefa tablosu oluşturuldu... Hatta dönemin meşhur gazetecisi Namık Sevik'in ve birkaç kişinin daha ağzına kadar dolu stada giremediği söylenir!..

Bu tabloda *Milliyet* gazetesini de anmak gerekir. Yaptığı sayısız haber ve duygusal yazılarla maça ilgiyi artıran gazetede, Elma'nın gözü yaşlı fotoğrafıyla karşılaştığım an Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi'nde içimin acıdığını hatırlıyorum... Şöhretler

karmasının Eskişehirspor'a 3-2 yenildiği maçta Fikri Elma'yla birlikte Eskişehirspor'un ilk kadrosunda abi olarak yer alan Agop Mehmet de futbola elveda diyordu. Eses'in Agop ve Elma'yla başlattığı jübile jesti keşke günümüze kadar daha da çoğalarak gelmiş olsaydı... Araştırma sürecinde bir kısım eski futbolcunun kulübü vefasızlıkla suçlamasını dinlemekle kalmadım. Daha kötüsü, vefat eden futbolcuların eşlerinin acılarına da tanık oldum. Eskişehirspor'a ve antrenörlüğü zamanlarında Eskişehir futboluna önemli katkılar sağlayan merhum Hatay Sarkanak hocanın eşi Hayrünnisa Hanım'ın sorusuna keşke verebileceğim bir cevabım olsaydı: "Eski oyuncusunun cenazesine bir çelenk dahi gönderemeyen bir kulüp nasıl büyük olur ki?.."

Kraliçe'ye çiçek gönderme hastalığı!..

30 Aralık 1943 tarihinde Samsun'da doğan Necdet Yıldırım, futbola 12 yaşında başladı. Samsun Yolspor, Samsun Fener Gençlik, Kayseri Şekerspor ve Ankara Muhafızgücü'nden sonra 1966 yılında, asıl ismini duyuracağı Eskişehirspor'a transfer oldu. Yöneticilerden Nafiz Yazıcıoğlu ve Dündar Özbil'e Samsun'da görev yapan Eskişehirli bir veterinerin tavsiye ettiği Necdet, Gegiç'in takımında kısa sürede kendisini gösterdi ve Eskişehirspor'un en önemli futbolcuları arasında yerini aldı. Sol açık olarak geldiği takımda ölümüne kadar sol bek oynadı ve sağ bek İlhan'la birlikte Türkiye'nin ilk modern defansını oluşturdu. Yugoslav antrenörün sistemi gereği Vosvos Necdet ve Piç İlhan ileriye çıkıp pek çok gol atmayı başardılar. 23 Ocak 1968 tarihinde milli formayı ilk kez giyen Yıldırım, 68'in sonuna doğru amansız bir hastalığa yakalandı ve 1 Kasım 1969'daki ölümüyle Eskişehirspor'un hayata veda eden ilk futbolcusu oldu. Bağırsak kanserine yakalanan Necdet dışkısından gelen kandan utanıp hocalarına söyleyemedi ve 9 lig maçında hasta hasta oynadı. Abdullah Matay, "hastalığını en başından bize söylemiş olsaydı belki de erken teşhisle kurtulurdu. Ama o hem utandığı için hem de takımından ayrı kalmamak için o halde pek çok maçta forma giydi!.." diyor. Artık hastalığının saklanacak bir yanı

kalmadığında ise bütün idareciler milli futbolcuları için seferber oldu. Eses formasıyla son maçını 21 Aralık 1968 tarihinde Gençlerbirliği ile oynayan Necdet Yıldırım için hiçbir maddi fedakârlıktan kaçınılmadı ve 2 Şubat 1969 tarihinde tedavi için İngiltere'ye gönderildi. Londra'da bulunduğu sıralarda Eskişehir'deki taraftarları da boş durmadı ve Türk futbol tarihinde eşi benzeri olmayan bir incelikle futbolcularına sahip çıktı... (Patikçi) Kadir Göncü'den dinleyelim...

> Necdet'imiz daha iyi tedavi olur düşüncesiyle yurtdışına gönderilmişti. Kalbimiz onunlaydı ve hiçbirimizin aklından çıkmıyordu. Bir gün istanbul'da maçımız var. Biz yine bütün işimizi gücümüzü bıraktık ve deplasmana koştuk. Maçtan önce her zamanki gibi Çiçek Pasajı'nda oturup kafaları çekiyoruz. Ayı Yusuf dediğimiz merhum Yusuf Bayraktar birden bir fikir ortaya attı. 'Ulan' dedi, 'bizim Necdet orada tek başına yaban ellerde, onun için ne yapalım da yanında olduğumuzu hissetsin?..' Aramızdaki fikir teatisinin ardından Necdet'e güzel bir jest yapmaya karar verdik. Beyoğlu'nda o zamanlar Sabuncakis diye meşhur bir çiçekçi var... Diyelim ki dünyanın bir ucuna, kutuplara çiçek göndermek istiyorsun, Sabuncakis'e adresi bildirmen yeterli. Adam adrese teslim garantili iş yapıyor daha o yıllarda. Çiçek Pasajı'nda herkesten para topladık; Necdet'e çiçek göndereceğiz!.. Derken Ayı Yusuf yine inceliğini gösterdi ve 'Yahu, İngiltere Kraliçesi Elizabeth'e de bir çiçek gönderelim, yanına da bir not yazalım, gitsin Necdet'i ziyaret etsin, çocuk sevinir' dedi. Nasıl olsa çiçeklerin kesin gideceğine eminiz. Sabuncakis, Kraliçe sarayda yoksa bile o gün neredeyse kendisine çiçeğin teslim edileceğinin garantisini verdi ve biz Necdet'e, Kraliçe'ye, bir de hastane baştabibine kırmızı güllerimizi gönderdik...

Kraliçe II. Elizabeth, "İşlerini asla ertelemeyen, sağduyusu güçlü, kararlı bir insandı. Her türlü öneriye açıktı ama hepsini kabul edecek değildi... Ona her zaman ulaşabilirdiniz. Hiçbir zaman 'Beni rahatsız etmeyin' demezdi..."[154] Nitekim, kısa bir süre sonra İngiltere Kraliçesi Elizabeth Alexandra Mary'den Eskişehirspor Kulübü'ne

Saray'dan yazılmış bir teşekkür yazısı geldi. "İnsanlardan oldukça uzakta yaşayan biri için bu mektuplar, onların endişelerini öğrenme, nasıl yardımcı olabileceğini düşünme fırsatı yaratıyor... Mektupları gerekli kişilere ya da kuruluşlara iletiyorum"[155] diyordu Kraliçe. Olayı ilk duyduğumdan itibaren bu belgeleri kulüp arşivinde aramam boşunaydı, olayın gerçekliğine dair birkaç satıra yine Milliyette rastladım.

> Eskişehirsporlu taraftarların İngiltere Kraliçesi Elizabeth'e gönderdikleri bir demet gül İngiltere'de büyük alâka uyandırmıştır. Kraliçe Elizabeth dün Eskişehirspor Kulübü'ne bir teşekkür mektubu göndermiştir. Kraliçe ayrıca özel sekreteri Margaret Hay'ı halen Londra'da tedavide bulunan Necdet Yıldırım'la alâkalanması için görevlendirmiştir. Kraliçenin direktifi ile Margaret Hay tarafından kaleme alınan teşekkür mektubu şu şekildedir:
>
> *İngiltere Kraliçesi, göndermiş olduğunuz kırmızı güllere teşekkür için beni görevlendirdi. Kraliçe bu fevkalâde çiçeklerin kendisini çok memnun ettiğini bildirdi. Siz Eskişehirsporlular'a Necdet Yıldırım'ın hastalığının iyiye doğru gittiğini memnuniyetle duyuruyoruz.*[156]

Merhum Necdet'in 11 Mart 1969 tarihinde Londra'dan Eskişehir'deki arkadaşı diş hekimi İnan Vardar'a gönderdiği mektup, duygusal olduğu kadar anlamlı da...

Eskişehirspor'da ölümle tanışan ilk futbolcu Necdet Yıldırım.

Kardeşim İnan,

Mektubunu bugün aldım, çok sevindim. Ben iyi ve sıhhatliyim. Ameliyatım iyi geçti, durumum iyi. Mayıs'ın 10'unda Türkiye'ye geliyorum Allah nasip ederse... Kardeşim imtihanlarının arasında da bana yazdın ya yeter... İmtihanlarında başarılar dilerim...

Kardeşim, benim hayatımdan da çok sevdiğim Eskişehirspor'dur. Onun için canımı veririm. Ben hasta hasta kaç maç oynadım? Tek, Eses iyi olsun diye... Ve ben sahada kalmak pahasına da oynadım. Bunu öğrendiklerine sevindim. Benim için ilk önce Eses gelir.. Allah'ın izniyle şampiyon oluruz.

Kardeşim buralar çok berbat. Ben de yakında, yani 3 gün sonra hastaneden çıkıyorum. Hotel Divan'a gidecem. Mayıs'ın 10'una kadar London'da kalçam.

İşte böyle durum. Ah, tek istediğim bir an önce Türkiye'ye gelmek ve formamı giymek!..

Kardeşim burda istemiyerek mektubuma son verirken en iyi gün seninle olsun. Gözlerinden öperim. Annenin dilerinden öperim. Gündüz ağbiye ve Şule yengeye selâm, ağbine selâm. Erdoğan ağbiye, herkese selâm... Kardeşin Necdet.

14 Mayıs 1969'da Türkiye'ye dönen Necdet'in çok istediği formasını tekrar giymesi imkânsızdı. Esesler'in yeni sezon açılışında alkışlar arasında son kez taraftarlarıyla buluştu... Tedavisini devam ettirmek için son günlerini geçirdiği Samsun'a gitti ve 1 Kasım 1969 günü bir daha dönmemek üzere yeşil sahalara veda etti. Ertesi gün İstanbulspor'la lig maçına çıkmak zorunda olan takım arkadaşları üzerlerine geçirdikleri numarasız siyah formalarla 2-0 aldıkları maçı Necdet'e armağan ettiler. O sezon, federasyondan uyarı gelesiye kadar siyah formayla maça çıktı kırmızı siyahlı ekip. Kansere yakalanmasına rağmen hiç belli etmeden bir anlamda hayatıyla futbol oynayan Vosvos Necdet, Milliyet gazetesinin okuyucularının oylarıyla "1969 Yılının Futbolcusu" seçildi. Kupası, 1 Şubat 1970'te Eskişehirspor'la Samsunspor arasında oynanan Türkiye Kupası maçı

öncesinde Cihat Arman tarafından Eskişehirspor Başkanı Celâl Sölpük'e takdim edildi... Eskişehirspor uzun yıllar Karadeniz taraflarında deplasmana giderken muhakkak Samsun'a uğrar, Necdet'in mezarını ziyaret ederdi. Olur da Eses tekrar 1. Lig'e çıkarsa bu geleneği yeniden canlandırmak güzel olur diye düşünüyorum... 1990'lı yıllarda ise Eskişehir'deki amatör futbol karşılaşmalarının yapıldığı sahalardan birisine Necdet Yıldırım'ın adı verildi. Yanyana iki sahanın diğeri ise yine başka bir efsane Esesli'nin adıyla anılıyor: Abdurrahman Temel... Ve her maçtan önce Eskişehir'in amatör topçuları bilerek ya da bilmeyerek seremonide saygı duruşunda bulunuyorlar bu iki ölümsüz futbolcuya!..

Eses'e Beykoz'dan gelen Şeker Orhan'ın arkadaşlarını lâkaplarıyla tanıttığı yazı dizisindeki Vosvos Necdet bahsiyle rahmetliyi bir kez daha analım:

> Maç sırasında kendisine has bir koşma tarzı vardır. Eğilerek ve kamburunu çıkararak koşar. Bu bakımdan lâkabı böyle olmuştur. Enerjiktir. Çok kızdığı zaman mevkiini bırakır ve karşı ceza sahasına dalar, gol atmak ister. Çok defa da başarır bu gol atmayı. İyi üçgenler kurar, pozisyonları hazırlar. Hem kâğıt, hem de tavla oynar. Kamplarda benim yatak arkadaşımdır Necdet. Çok erken yatar ve yattığı gibi de uyur...{157}

Rahat uyu Necdet Abi!..

Ölümün rengi kara!..

Hayatı anlamsız kılan ya da bilâkis çok anlamlı bir hale sokan ölüm, yeşil sahalara inince hüznü de bir stadyum dolusu oluyor. Nice günlerde peşinden koşulan futbolcu zamansız bir kırmızı kartla tribünlere sessizce veda edince olan olur... Erkekler de ağlar, kaybettiği futbolcusunun ardından. O stadların dili olsa da konuşsa; ne sevinçler ne acılar ne acaip duygular yaşanmıştır o mâbedlerde... Ezeli rakipten kaçmak mümkün mü?.. Rövanşı olmayan tek maçta ölüm kendine göre hep en güzel gollerini atar da yener adamı. Kabul

edilmesi en zor yenilgi... Futbolcunun ölümü de var!.. Sonuçta, "ne ölümden korkmak ayıp, ne de düşünmek ölümü..."

Eskişehirspor forması giyen pek çok futbolcu da "her ölüm erkendir"i ispatlarcasına bir bir aramızdan ayrıldı. Kimisinin ölüm nedeni "normal"ken kimisi kalp krizi, intihar, trafik kazası... gibi nedenlerle acıya boğdular koca bir kenti... İlk Necdet gitti. Sonra, Eskişehirspor'a Beşiktaş'tan en büyük transfer olarak gelen ilk kaptan Yüksel Özbek... İçine kapanık yapısı, buraya yazılamayacak bir takım acı yaşanmışlıklar, Eses'te istediği gibi bir performans yakalayamaması ve alkol Yüksel kaptanı intihara sürükledi. 1937 doğumlu futbolcu 7 Şubat 1974 tarihinde kendi isteğiyle hayata veda etti.

Ölüm tarihini ne yazık ki hiçbir şekilde öğrenemediğim Abidin Akmanol'un en azından yaşadığı acı günlerden bahsetmek isterim... 1948 yılında Ankara'da doğan ve 1963 yılında Yenişehir'de futbola başlayan Abidin bir yıl sonra Altındağ takımına transfer oldu. Oradan da 66'da Eses'e geldi. Sağ açık Tıy Nihat'ın yüksek performansı nedeniyle burada pek forma şansı bulamadı ve futbol yaşamını devam ettirmek için 1968'de Eskişehir'den Bolu'ya gitti. 1969'da transfer olduğu Samsunspor'da kendisini kanıtladı. Abidin, gelecek vaadeden golcü bir oyuncuydu. Okul takımı Yıldırım Beyazıt'ta 47, Ankara Yenişehir'de 8, Altındağ'da 13, Eskişehirspor'da 4, Boluspor'da 15 ve Samsunspor'da 18 gole imza atmıştı. 22 Şubat 1970 tarihinde kırmızı şimşeklerin 4-1 galibiyetiyle sonuçlanan Eskişehirspor-Samsunspor mücadelesinde eski takımına karşı attığı gol onun son golü oldu. Samsunsporlu Abidin, maçın ortalarına doğru Güvercin Nuri'yle girdiği bir mücadelenin ardından uzun süre yerde acı içinde kıvrandı. Beyin kanaması geçiriyordu, komadaydı. Hemen, Eskişehir Atatürk Stadı'na çok yakın olan Hava Hastanesi'ne kaldırıldı. İlk kanı Hürriyet gazetesi Eskişehir temsilcisi İsmail Alkılıçgil verdi. Dr. Mahir Tevrüz'ün gerçekleştirdiği başarılı ameliyatın ardından sıkıcı hastane günleri başladı Abidin için. Türk futbolu bir kez daha Eskişehir'e odaklanmıştı ve seyircisinden kulüplerine, basınından Samsunlu hemşehrilerine kadar herkes seferber olmuştu. İlk hafta gazetelere beyanat veren Güvercin Nuri, uykularının kaçtığını, Samsunlu

birkaç kişinin de kendisine tehdit mektupları gönderdiğini bildiriyordu. Ardından Nuri'yle Abidin hastanede buluştu. Nuri'nin eski takım arkadaşı olduğunu, olayda hiçbir kasıt olmadığını açıkladı Abidin. Zaten doktorlar da Abidin'in beyninde ihmal edilmiş bir hastalık olduğunu, maçtaki çarpışmanın olsa olsa bunu tetiklemiş olabileceğini söylüyorlardı. Hastalığından tam bir ay sonra 22 Mart'ta Eskişehir-Fenerbahçe maçını Hava Hastanesi'nin balkonundan izlemesi herkesi sevindirdi. 1 Nisan'da da taburcu oldu. 20 Haziran 197l'deki jübilesinin ardından Spor-Toto Genel Müdürlüğü'nde eşiyle birlikte çalışmaya başladı. Abidin'le ilgili ulaşabildiğim bilgiler maalesef bu kadar.

NİHAT ATACAN ARŞİVİ

Necdet'in vefatı üzerine Eskişehirspor maçlara siyah formayla çıkmıştı.

Yaşım gereği benim en net hatırlayabildiğim yıllarda, yani 80'lerde ise ölüm Eskişehirspor kalesini bomboş bırakacaktı!.. O dönemin simgeleşmiş bıyıklı futbolcularmdandı Sinan Alaağaç... 14 Mayıs 1960 tarihinde Eskişehir'de doğdu, Ülkü İlkokulu ve Mehmetçik Ortaokulu'nun ardından Eskişehir Atatürk Lisesi'ne devam etti. Atletizm, hentbol ve basketbol çalışmalarının ardından Eskişehirspor Genç takımda futbola başladı. Diğer spor branşlarındaki çalışmalarının kaleciliğine çok faydası oldu. 12 Kasım 1980'de Beşiktaş-Eskişehirspor Türkiye Kupası 1. Tur 1. maçında ilk kez Eses'in kalesine geçti. 16 Kasım'daki Rizespor maçıyla ise ligde ilk formasını giyiyordu. Eskişehirspor'un son başarılı jenerasyonunda şampiyon kadroda kaleciydi ve sessiz sakin, efendi

kişiliğiyle herkesin sevgisini kazanmıştı. 1982'de Anadolu Üniversitesi Maden Fakültesi'ni bitirdi. Bir yıl sonra master'ını yaparak Maden Yüksek Mühendisi oldu. Askerliğini Kütahya'da 8 ay kısa dönemde tamamladı. Tezkeresini alır almaz Eskişehir'e, çok sevdiği annesinin yanına koştu. Sonra arkadaşlarıyla özlem gidermek için o hafta "bay" olan Eskişehirspor'un kamp yaptığı Abant'a gitti. Takım bir gün sonra şehre dönecekti, gitmeseydi de olurdu ama o bir an önce takımına kavuşmak istiyordu. Askerden geldiği dördüncü gün, 24 Kasım 1985 tarihinde Abant'ta sabah yapılan idman sırasında kalp krizi geçirerek arkadaşlarının kucağına yığıldı ve hayatının en kötü golünü yiyerek aramızdan ayrıldı. Yerel ve ulusal bütün gazetelerde onunla ilgili söyleşilerde hep annesinden ve ailesinden bahsediyordu rahmetli Sinan Abi... Genç yaşta ölümü herkesten çok onları yıktı. Fotoğraflarda, ailece çok mütevazı ve huzur veren bir hava var. Onunla ilgili bilgileri arkadaşlarından ve yerel basından topladım, acılı ailesine özellikle gitmedim... Kalesini son kez 1985-86 futbol sezonunda, 2-2 biten Altay maçında korudu. 1986 Şubat'ında Yenikent'teki 10. caddeye "Kaleci Sinan Caddesi" adı verildi. Ailesi ile devlet-vatandaş işbirliği sonucu yaptırılan, 9 Şubat 1987'de açılışı yapılan Yeşiltepe semtindeki Sinan Alaağaç Ortaokulu'yla ismi ölümsüzleştirildi... Kaleci Alptuğ, arkadaşı Sinan'ın vefatından sonra "1" numarayı giymedi. 17 numarayla çıktığı maçlarda kalesine astığı siyah bayrakla meslektaşını her zaman hatırladı, unutturmadı... Formanın içindeki Sinan da 1 numaraydı. Kalesinde bıraktığı boşluk hâlâ doldurulamadı.

Spora lise yıllarında atletizmle başlayan Sinan Alaağaç'ın basına verdiği ilk söyleşi...

Vefatından sonra gündeme pek çok konu geldi. Ölümünden tam bir yıl önce Kasım 1984'te Mavi Hastane, ardından da Devlet Hastanesi'nde yatmasına rağmen hastalığına tam bir teşhis konulamamıştı. Kulüplerin her sporcuya yaptığı sağlık testlerinde de herhangi bir sorun tespit edilememişti. Ölümünde bir ihmal olup olmadığı hâlâ kocaman bir muamma!..

Polisiye roman tarihindeki ilk cinayet 1843 yılında Morg Sokağı'nda işlendi. Kısa bir arayıştan sonra hem katili hem cinayetlerinin sebebini buldu Auguste Dupin... Sebep vahşetti. İlkellikti. Katil de 'Bornese' sınıfından bir goril... Gel zaman git zaman katiller değişti. Gorillerin yerini ayılar aldı. Ayılar katil olunca cinayet sebepleri de değişti. Gorillerin ilkelliğine ayıların savaş, soykırım, korunma, cinnet, para, aşk, ihtiras, merhamet cinayetleri eklendi. Altmışlı yıllarda sekizinci cinayet türü çıktı karşımıza... Terör cinayeti... Dokuzuncusu sonradan geldi: İhmal cinayeti...

…

Binlerce insanımız göçük altında can verirken, onbinlerce güzel insan evsiz-barksız, aç-perişan kalırken devletin bazı katmanlarının popolarında sinekler uçuşuyordu. İşlenen ihmal cinayetiydi... Ama, nedense, 'ihmal cinayeti' denildiğinde, aklım hep gerilere gider: Sinan Alaağaç'a... Atletizmde para olmadığını görünce futbola geçmiş,

> Eskişehirspor'un kalesindeyken milli takıma yükselmiş, lisans yenilemek için her yıl muntazam şekilde full check-up'a dört defa girmiş, antrenmanlardan birinde düşüp ölmüştü. Kalbinde doğuştan delik varmış meğerse!..[158]

Adanaspor, Fenerbahçe, Konyaspor, Aydınspor, Adana Demirspor ve Eskişehirspor'da forma giyen 14 Ekim 1960 doğumlu Kayhan Kaynak da 1994 yılında ikinci yarı hazırlıkları için girilen kampta bir kalp kriziyle aramızdan ayrılanlardan...[159] Adana doğumlu futbolcunun Feyzullah, Orhan ve Reşit isimli kardeşleri de profesyonel futbolcuydu ve Adana Demirspor'da Fatih Terim'le futbol oynamış abisi Reşit Kaynak da kalp kriziyle vefat etmişti...

Eskişehirspor'un gelmiş geçmiş bütün futbolcuları arasında yetenekleriyle farklı bir konuma sahip Abdurrahman Temel kendisinden başka kimseye zararı olmayan birisiydi. 9 Ekim 1950'de Eskişehir'de doğdu. Ticaret Lisesi'nin bahçesinde ilk hayran kitlesini oluşturdu. Ders aralarında yaptığı maçları izlemeye pek çok kişi geliyordu... 1964-66 arası Çelikkartal'da, 1966-67 arası Gülspor ve Güllükspor'da, 1967-76 arası Eskişehirspor'da, bir yıl da Eskişehir Demirspor'da top oynadı. Apo, sol bek Necdet'in ölümü üzerine Eses'in yeni sol beki oldu ve 10 yıl boyunca çok önemli maçlar çıkardı. Futbolu bıraktı ama muhitinin eski alışkanlıklarını bırakamadı. Çevresinde düzgün ve yardımsever kişiliğiyle tanınan Temel, alkolle ne yaptıysa kendisine yaptı ve 5 Mayıs 1989 tarihinde genç yaşta hayata veda etti.

Topçularının toplu ölümünün acısını da tattı Eskişehir... Hem de üç yıl önce Samsunspor kafilesinin 21 Ocak 1989 tarihli kazasında abisi Burhanettin'le birlikte ağır yaralı olarak kurtulan Nasır Beadini'nin ve iki eski Esesli'nin daha yokluğunu yaşadı. Eskişehirspor'daki başarılı günlerinin ardından en son Kayserispor'da buluşan Burhanettin'in kardeşi Nasır Beadini (20 Mayıs 1962), Malzemeci Salih'in kardeşi Metin Parlaroğlu (1 Kasım 1953) ve Metin Aydın (4 Temmuz 1963)'ın takımları gibi kaderleri de bir oldu, acı oldu... 17 Ocak 1992 tarihinde özel arabalarıyla Eskişehir'e gelirken geçirdikleri trafik kazasıyla aramızdan ayrıldılar. Takım arkadaşları, Kayserispor kalecisi Fatih anlatıyor:

> 1991-92 sezonunda Kayserispor takımında oynarken ilk yarıyı lider olarak ve en yakın takipçimizin tam 7 puan önünde tamamlamıştık. Kısa süren tatilden sonra ikinci yarı hazırlıklarını yapmak üzere Gümüldür'e gidip, 15 gün hazırlık çalışmaları yapmıştık. O çalışma döneminin ardından hocamız üç günlük bir izin daha verince kimimiz kafileye, kimimiz de özel arabasıyla Gümüldür'den ayrıldık. 'Eskişehirliler Grubu' diye tanımladığımız Nasır, Metin ile yardımcı hocamız Metin Parlar (Parlaroğlu olacak, Ö.T.) özel arabalarıyla Eskişehir'e dönmek üzere yola çıktılar. Ne kadar acıdır ki Eskişehir'e vardıklarında artık üçü de yaşamıyordu. Kaygan yolda Nasır'ın kullandığı BMW marka araba kamyonun altına girmiş ve sonsuzluğa yürümüşlerdi...[160]

Eses'in Türk asıllı Yugoslav futbolcularından Fevzi Rama (1957) da Pristina yakınlarında kendisinin kullandığı otomobille bir traktöre çarpmış ve takım arkadaşı Faton Domi'yle birlikte Kasım 1987'de yaşamını yitirmişti. Yollarda kaybettiğimiz Eskişehirspor forması giymiş son futbolcu ise Aykut Yiğit. Elbette adı Sakaryaspor'la bütünleşen, 1984-85 sezonunda bu takımda, Fethi Heper'den 13 yıl sonra ligde 20 gol barajına ulaşıp Gol Kralı olan, bu başarısıyla Fenerbahçe'ye transfer edilen 11 Haziran 1959 doğumlu Yiğit, 1978'de Eskişehirspor'a golcü olarak gelmiş ve iki üç sezon siyah kırmızı formayı giymişti. Yetiştiği camiada genel menajerlik yapan Aykut Yiğit, 7 Eylül 2002 tarihinde kaza geçiren Sakaryaspor otobüsünden sağ olarak çıkamadı...

Sadece vefat ettiklerini saptayabildiğim diğer futbolcular ise şunlar... 1985'te tekrar canlandırdığı Eskişehir Futbol Okulu'nda kaleci Ömer ve Galatasaray'a giden Serhat gibi nice genci yetiştiren, Eses'in ilk yıllarındaki "Hatay-Matay-Çetin-Metin" dörtlüsünden Hatay Sarkanak (7 Nisan 1939-1 Ağustos 1999), Nuri Toygun (1 Ocak 1942), Hamit Ayden (1956), Semih Üsküp (17 Kasım 1969), Şükrü Özenoğlu ve kaleci Nihat Gümüş (15 Ağustos 1958-20 Ocak 2002). Sağ-sol davasında tam anlamıyla bir kim vurduya giden Necmi Erpek var bir de!..

Uzatma Bölümü

Bu bölümde Eses'le ve 2003-2008 arasında yaşanan gelişmelerle ilgili kısa notları bulacaksınız. İlk basımdan bu yana geçen 5 yıl içinde ne yazık ki, "Yitikler" listesi alabildiğine genişledi. Kitabın Cumhurbaşkanlığı Kupası'yla ilgili bölümünde anısını rahmetli Masör Kâzım'dan naklederek paylaşan, eski ETO Başkanlarından Cahit Işık da 2 Kasım 2003'te "rahmetli" oldu. Kitabı hazırladığım dönemde beni hasta yatağında kabul eden ve fotoğraf arşivini paylaşan değerli gazeteci büyüğüm İsmail Alkılıçgil 28 Aralık 2003'te vefat etti. 1993-2002 tarihleri arasında Eskişehir Taraftarlar Derneği Başkanı olarak görev yapan Şaban Üner'i de 3 Ekim 2003'te kaybetmiştik. İlk Başkan Aziz Bolel 12 Mayıs 2004'te, Milli Sporcu Şevki Şenlen 21 Mayıs 2005'te, Eses logosunu çizen Selahattin Vapur Şubat 2006'da, eski başkanlardan Sezai Aksoy 14 Ağustos 2006'da, eski yöneticilerden Ercan Eski Aralık 2006'da, eski teknik direktörlerden Kenan Korkmaz 8 Ekim 2007'de, tribünlerin en renkli simalarından Şemsettin Demirpak 29 Ekim 2007'de, kulübün kurucularından Nafiz Yazıcıoğlu ise Ocak 2008'de aramızda ayrıldı. Son olarak da, Eskişehir'in geride kalan 43 yılda yaşadığı tüm ortak sevinçlerin, başarıların ve övünçlerin mimarı "Sir" Abdullah Gegiç'i kaybettik. Yüksek tansiyona bağlı beyin kanaması geçiren Gegiç, yoğun bakımda tutulduğu Yugoslavya Novisad'da, 21 Haziran 2008'de sabaha karşı vefat etti. Hoca son yıllarını da futbolla dolu dolu geçirdi; davet edildiği her organizasyona koşa koşa gitti,[161] Çanakkale'de bir futbol akademisi kurmakla meşgul oldu, Zaman'da köşe yazıları yazdı. Türkiye Futbol Vakfı 2004'te, takdir edilesi bir yaklaşımla Gegiç'in uzun yıllar çantasında taşıdığı Futbolcu Fabrikası isimli kitabının basımını üstlendi.

7 Ağustos 2008

1 Aralık 2003: Eses'e olan içten sevgisi ve verdiği desteklerle kısa sürede taraftarların gözünde "Canımız kanımız Vali babamız!"

payesine yükselttiği Kadir Çalışıcı Eskişehir Valiliği'ne atandı.

Aralık 2003: Eses ürünlerinin satışının yapıldığı sanal mağaza Esesfan sitesi üzerinden satışa başladı.

Şubat 2004: Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü, Eskişehir Valiliği ve Eskişehirspor Kulübü'nün ortak projesi olan Geleceğin Anadolu Yıldızları Spor Okulu ile ilgili çalışmalara başlandı. Tesislerin temeli 6 Mayıs 2004 tarihinde Spordan Sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Ali Şahin tarafından atıldı.

Mart 2004: Barkodlu kart satışına başlandı.

10 Temmuz 2004: Uzun yıllar Hamamyolu Bakım Sokak'ta hizmet veren Eskişehirspor Kulüp Binası Vali Hanefi Demirkol Tesisleri'ne taşındı.

Ağustos 2004: ASGD turnuvasını izlemek üzere, 20 yıllık bir aradan sonra Atatürk Stadı'na gelen Amigo Orhan büyük ilgi ve sevgi gördü.

Ağustos 2004: Yıllık 150 milyarı aşan gelir elde etmek isteyen yönetim, Karacalar şirketi ile amblemli Es-Es Ayranı için anlaşmaya vardı.

Ekim 2004: "Nefer" isimli yeni taraftar grubu, Kartal maçında ilk kez bir araya geldi. 2007'de ise Büyük Tayfa isimli bir grup tribünlerde kendini göstermeye başladı.

3 Ekim 2004: Yalova maçı öncesinde, Eskişehir Valiliği'nin tahsis ettiği "Eskişehirspor Tırı"nda forma satışına başlandı.

7 Aralık 2004: Eskişehir İl Özel İdaresi tarafından alınan ve kulübün hizmetine sunulan 26 Es 969 plakalı Eskişehirspor Otobüsü, Vilayet önüne getirilerek kulübe teslim edildi. Eses yeni otobüsüyle ilk seferini Maltepe maçı için İstanbul'a yaptı. Şubat 2008'de ise Alpet reklamıyla dizayn edilen otobüsün çehresi değişti.

Şubat 2005: Büyükşehir Belediye Başkanı Yılmaz Büyükerşen'in uyarısı ile tüzük değişikliği yapan Eskişehirspor yönetimi Aralık 2004'te "Eskişehirspor Derneği" adı altında girdiği "çekici ihalesi"ni kazanmıştı. Ocak 2005'de Anıtlar Yüksek Kurulu'ndan gerekli iznin alınmasının ardından Emniyet Müdürlüğü'nde imzalanan protokol

gereğince Eskişehirspor, şehir içindeki arabaların yanlış park etmelerinden gelir elde etmeye başladı.

10 Nisan 2005: 6 Mart'taki Yalova maçında çıkan olaylar nedeniyle verilen cezadan dolayı Eses kurulduğundan bu yana ilk kez kendi evinde bir maça (Kırıkkale) taraftarsız çıkmak zorunda kaldı.

15 Mayıs 2005: Sezonun bitimine iki hafta kala oynanan ve ilk yarısı Alper'in attığı gollerle Eses'in 2-1 üstünlüğüyle sona eren Orduspor maçında, mağlubiyeti hazmedemeyen bir Ordu taraftarının, elindeki bıçakla sahaya girip bir polis memurunu yaralaması ve sonrasında çıkan olaylar nedeniyle Eskişehirsporlu futbolcular can güvenliklerinin olmadığını öne sürerek maça devam etmek istemediler. Olaylar yaşanırken saha ortasında bekleyen Eskişehirspor takımı soyunma odasına gitmeye razı edilmiş ama orada futbolcuların ve teknik kadronun şiddete maruz kalması nedeniyle bu kararı vermişti. TFF, sahaya çıkmayan Eses aleyhine karar aldı ve Ordu'yu 3-0 galip ilan etti. Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu ise Futbol Federasyonu'nun bu karşılaşmayla ilgili -şampiyonluğunu kutlamış olan- Orduspor'un karşılaşmadan 3-0 hükmen galip ayrılması kararını bozdu, Ordu'ya 6 maç seyircisiz oynama cezası verdi ve karşılaşmanın tarafsız bir sahada tekrar oynanmasını kararlaştırdı. Lig bittiği için tatile giden futbolcular tekrar çağrıldı ve 18 Haziran 2005'te, "tarafsız" saha olarak belirlenen Samsun'da maç 0-0'dan başlatılarak tekrar oynandı. Serdar Tatlı'nın yönettiği ve baştan sona kadar gerilimli geçen maçı Ordu 4-0 kazandı ve şampiyonluğunu bir kez daha kutlamış oldu.

4 Temmuz 2005: Ankaragücü'nde forma giydiği dönemde, hocası Ersun Yanal'la birlikte teşvik primi aldığı yönünde ortaya attığı iddialar nedeniyle takımı Vestel Manisaspor tarafından kadro dışı bırakılan Cafer Aydın, Eskişehirpor'la sözleşme imzaladı. Aydın, Konya Şekerspor'la yapılan son sezon hazırlık maçı öncesinde teknik heyetin isteği üzerine kadro dışı bırakıldı. Eylül 2005'te bir basın toplantısı düzenleyerek kaleci antrenörü Adil Eriç'le yaptığı tartışma için özür dileyen forvet elemanı affedildi ve takımla çalışmalara başladı. Cafer, Eses formasıyla ligdeki ilk maçına 2 Ekim'deki Oyak karşılaşmasında çıktı. Tarsus'la yapılan ilk yarının son maçında dizi

dönen ve yan bağlarında yırtık tesbit edilen deneyimli futbolcu Eylül 2006'daki Antalyaspor'la yapılan kupa maçına kadar uzun bir sakatlık dönemi geçirdi. Eses ve Cafer'in yolları Ekim 2006'da ayrıldı.

6-7 Ekim 2005: *Vatan* ve *Hürriyet*'te yayımlanan söyleşi ve haberlerde, AB Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Temsilcisi Olli Rehn'in, "Hangi Türk takımını tutuyorsunuz?" sorusuna verdiği, "benim bir takım söylemem doğru olmaz ancak Eskişehirspor'a sempatim var, Türkiye'yi Eskişehirspor sayesinde tanıdım" şeklindeki cevap ve bunun nedenine dair yaptığı açıklama Eskişehirspor camiasında sevinçle karşılandı: "1970'li yıllardı. Henüz küçük bir oğlandım. Eskişehirspor o zaman güçlü bir Türk takımıydı ve Finlandiyalı bir takım ile Avrupa Kupa Galipleri Kupası'nda karşılaştı. Ben o maçı izledim. Ve o zaman Türkiye'nin Avrupa'nın bir parçası olduğu aklıma kazınmış. Türkiye'nin Avrupalılığı'nı benim için Eskişehirspor sembolize ediyor." Eskişehir Valisi Kadir Çalışıcı, bir dönem Finlandiya Futbol Federasyonu Başkanlığı'nı da yürütmüş olan Rehn'i nostaljik bir ortamda ağırlamak üzere bir Eskişehirspor maçını izlemeye davet etti.

Kasım 2005: Eses taraftarı yine bir ilki başararak 40. yaşını kutlayan takımına doğumgününde bir kitap armağan etti. Feti Gürler imzalı *40. Yılında Eskişehirspor* isimli kitap, yazarı, bilgisayara aktaranı, basım maliyetlerini üstlenenleri... tüm emeği geçenleriyle gerçek bir taraftar kitabı olarak basıldı. Kitaptan elde edilen gelirin tamamı yazarı tarafından, yeni yetenekler kazandırılması amacıyla Eskişehirspor Altyapı Derneği'ne bağışlandı. Kitabı ortaklaşa çıkarmayı başaran Eses taraftarları şunlar: Kayhan Uzbil ve Bülent Gürsoy (Proje Koordinasyon), Fırat Akçoray, Nil Akçoray, Erdem Alkılıçgil, İsmail Altıntaş, Semih Büyüktunçer, Ufuk Demirtaş, Süha Ekici, Oğuz Ören, Murat Özdemir, Mithat Taşdelen, Gülen Teksin, Murat Uysal ("Gönüllü" Yazım Ekibi), İlhan Tekin (Grafik Uygulama ve Kapak Tasarımı), Özgür Topyıldız (Yayına Hazırlayan), BKŞ-Boğazın Kırmızı Şimşekleri, Emrah Turunç, Muharrem Murat Özdemir, Necat Mut, Burhan Saltan, Ekrem Meriç, Mustafa Hulusi Erdinç, Osman Başkan, Mehmet Ali Akçoray, Remzi Biçer, Meral

Doğan, Müjdat Ertürk, Zafer Duman, Tayfun Yöndem, Mete Altıntaş (Finansman).

Aralık 2005: Prof. Dr. Fethi Heper'in de katılımı ve teşvikiyle ilk toplantısını Kasım 2005'te Anadolu Üniversitesi İİBF kantininde gerçekleştiren ÜniEses-Üniversiteli Eskişehirsporlular oluşumu, sosyal sorumluluk projelerine başladı. 15 Ocak 2006'da bütün üniversitelerdeki Eskişehirsporlular'ın da katılımıyla bir genel kurul yapıldı ve yeni yönetim seçildi.

Ocak 2006: Yönetim kulüp ürünlerini satan mağazalara yasak getirdi ve ürünlerin Siirt maçından itibaren sadece Eskişehirspor Tırı'nda satılmasını kararlaştırdı.

Ocak 2006: Tribün liderlerinin bir araya gelerek kurduğu "26 Eskişehir Taraftarlar Derneği" faaliyete geçti. (Başkan: Yavuz Orhan. Yönetim: Abidin Kılıç, Tolga Taştan, Erkan Koca, Gürkan Ayhan, Çetin Ayrancı, Serkan Abonoz, Kubilay Yenişen, Mesut Arıbakan, Hasan Çiftçi, Yasin Konak, Ersin Konak, Erkan Kurt ve Erol Sivri)

14 Şubat 2006: Merhum kaleci Sinan'ın yeğeni kaleci Sinan Ören ilk resmî maçında, Belçika'yla yapılan özel karşılaşmada Türkiye A Genç Milli Takımı'nın kalesini korudu. 4 sezon boyunca yedek soyunduğu Eses formasıyla ilk resmî maçına ise 17 Kasım 2007'deki Kayseri Erciyes maçında çıktı.

Mart 2006: Sanatçı Mithat Körler çıkardığı "İşte Taraftar İşte Şampiyon" isimli 10 YTL'den satışa sunulan 9 şarkılık CD'nin tüm gelirini Eses'e bıraktı.

Mart 2006: Yönetim, markalı satışların sadece İstanbul Çanta ve Spor Evi'nde yapılabileceğini, bunun dışında hiçbir yere izin verilmediğini açıkladı.

16 Mart 2006: Anadolubank ve kulüp arasında imzalanan protokol sonunda Eses taraftarlarına özel hazırlanan visa kartların tanıtımı yapıldı. Şu an yaklaşık 5 bin Eses taraftarının kullandığı kart sayesinde kulübe her ay maddi katkı sağlanıyor.

Mayıs 2006: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi öğrencileri tarafından "240 km. Karışık Mevzular" isimli bir belgesel çekildi. 2005-2006 sezonunda 2. Lig B kategorisinde bir üst lige

çıkma düğümünü çözecek olan Gençlerbirliği Asaş-Eskişehirspor karşılaşmasına giden Eses taraftarlarının deplasman serüvenini belgesel olarak hazırlayan ekipte şu isimler var: Duygu Demirel, Seda Özdemir, Tolga Sert, Yılmaz Yıldırım, Zeki Kahveci.

Haziran 2006: Kerem Atılmaz'ın sahipliğindeki "Es-Es'liyim" isimli spor ve aktüalite dergisinin ilk sayısı çıktı.

Temmuz 2006: Bilet basım ve dağıtım işini üstlenen Ticket-türk, sistemi basına tanıttı.

26 Temmuz 2006: Dijital turnikeler stada geldi. Sistem, Eses-İstanbulspor maçıyla hayata geçirildi. Ayrıca stad girişlerinde bulunan 16 adet turnikeye ve saha içinde bazı yerlere Kripto Güvenlik isimli firmanın gece görüşlü dijital kameralar takmasına karar verildi.

Ağustos 2006: Eses nihayet skorbordunu elektronik hale getirdi!

29 Ağustos 2006: Yönetim tarafından kapalı tribün seyirci girişlerine Sinan Alaağaç, Yalçın Kılıçoğlu, Zafer Tüzün, Fethi Heper, Abdullah Gegiç ve İsmail Arca'nın isimleri verildi ve kapılara büyük boy fotoğrafları asıldı. 29 Ağustos 2007'de ise açık tribün kapılarına Aziz Bolel, Abdullah Matay ve Necdet Yıldırım'ın isimleri verildi. Şubat 2008'de alınan bir kararla kombine kart sahiplerinin sadece Necdet Yıldırım Kapısı'ndan stada girmesi kararlaştırıldı.

9 Eylül 2006: Uzun bir aradan sonra oynadığı maçın D Spor'da canlı yayınlanmasını fırsat bilen organize Eses taraftarı, İstanbul Büyükşehir Belediye maçında muhteşem bir karton gösterisi yaptı. 13 bin kişi, hazırlanan siyah, kırmızı ve beyaz kartonları kullanarak 2 dakikalık gösteride açık tribünde "Es Es" yazdı.

Aralık 2006: "ÖTO-Örnek Taraftar Oluşumu", Altay maçı öncesi ilk kez toplandı. Gönüllü olarak hasar görmüş stad koltuklarını tamir eden, öncelikle örnek taraftar kartı bastırıp organizasyonlara başlayan oluşum en önemli çıkışını 14 Şubat 2007'de kampanyasını başlattığı "Eskişehirspor ve Taraftarları Hatıra Ormanı" ile yaptı. 15 Nisan 2007'de, Eskişehir-Sivrihisar karayolu üzerinde Doğanca mevkiindeki hatıra ormanına 4 bin 500 fidan dikildi. Kampanyanın ikincisi Şubat 2008 itibariyle tekrar başlatıldı.

11 Ocak 2007: 2006'nın son günlerinde oluşumunu tamamlayan "AYDER-Anadolu Yıldızı Derneği", kuruluşunu düzenlediği basın toplantısıyla açıkladı. (Başkan: İlhan Kısmet, Yönetim: Turgut Argun, İsmail Sarıkaya, Ufuk Demirtaş, Ayçan Aktan, Selahattin Erdoğan, Erdan Kündem, A. Erhan Akkoyun, Serkan Kumaş, Alper Gerede, Burhan Değirmencioğlu, İlkay Yılmaz, Yunus Tınmaz, Mesut Arıbakan, Bahadır Özyiğit, Serhat Cengiz, Ufuk Yenilmez). Dernek ilk etkinlik olarak Şubat'ta efsane kadroyu Eskişehir'de bir araya getirdi.

Şubat 007: Odunpazarı Belediyesi'nin açtığı ihaleye girerek Çankaya Mahallesi Ihlamurkent bölgesindeki akaryakıt istasyonunun işletmesini alan Eskişehirspor bu hakkını Petkom'a kiraladı. 15 yıl süreyle sabit bir kira geliri olması yanı sıra şirketin yaptığı kârın yüzde 30'u Eses'e aktarılacak.

14 Nisan 007: CNN Türk'te yayınlanan Soner Yalçın imzalı "Oradaydım" isimli belgesel Fethi Heper'in tanıklığında Eses'in Sevilla zaferini ekranlara taşıdı.

Haziran 007: Lig (A)'nın isim sponsoru Türk Telekom tarafından gerçekleştirilen özel gecede, geride kalan sezonun Fair-Play Ödülleri Diyarbakır, Samsun ve Eskişehirspor'a verildi.

8 Haziran 007: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan, Taşbaşı Kavşagı'ndaki İki Eylül Caddesi'nin kuzey yönüne bakan, içinde Fethi Heper'i ve Eskişehirsor'u temsil eden bir heykelin de yer aldığı heykeller grubu törenle açıldı.

Temmuz 007: Kulüp bir yıllık bilet satış hakkını Aktif A.Ş.'ye devretti.

9 Temmuz 007: Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın girişimiyle Etimesgut Şekerspor'dan transfer edilen Sergen Yalçın ve Antalyaspor'dan alınan Coşkun Birdal'ın imza töreni 8 bin taraftarın katıldığı bir törenle Eskişehir Atatürk Stadı'nda gerçekleşti. Taraftarlardan bir bölümünün "Nasıl aldın bize Sergen'i? / Kemal ağabey bize kıyak yapsana / Ronaldinho'yu da alsana" tezahüratı karşısında, törende hazır bulunan Unakıtan, "Geldiğim zaman Alex'i alayım mı dedim size, değil mi? Şimdi ben size yerli, milli olan Alex'i

aldım. Benden Ronaldino'yu istiyorsunuz değil mi? Süper Lig'e çıkın, görün burada Ronaldinho'yu" dedi.[162] Bakan, bu transfer döneminde Sergen ve Coşkun'un yanı sıra Serdar Özbayraktar ve Ömer Yalçın'ın transferlerinde de Nebi Hatipoğlu yönetimindeki Eskişehirspor'a destek verdi. Elazığ, Gaziantep B.B. ve Kartalspor maçlarına yedek çıkan Sergen Yalçın, 10 numaralı kırmızı siyahlı formayla sahaya çıktığı ilk lig maçında Giresunspor'a 2 gol attı. Alacaklar konusunda yönetimle anlaşamayan ve 1 Mayıs 2008'de, ligin bitimine 2 hafta kala Eskişehir'i terkeden Eskişehirspor Kaptanı Sergen Yalçın, takımda 1745 dakika oyunda kalıp, 6 gol attı. 32 haftada 19 maça ilk 11'de başlayan Sergen, 10 maçta 90 dakika görev yapıp, 11 sarı kart gördü. Yıldız futbolcu, Eses'ten ayrıldıktan sonra futbolu bırakmak istediğini açıkladı ve NTV'de spor yorumcusu olarak çalışmaya başladı.

19 Temmuz 2007: Amigo Orhan'ın (Erpek) CHP'nin Eskişehir Mitingi'nde Deniz Baykal'ın yanında podyuma çıkması taraftarlar arasında farklı değerlendirmelere yol açtı. Kimi taraftarlar bunu Unakıtan ve AKP'nin Eses üzerinden siyasetine siyaseten bir tepki olarak kabul edip efsanede emeği olan Amigo Orhan'ın Eses-AKP algısına yönelik bir tepki verdiğini belirtirken, kimileri de Nebi Hatipoğlu'nun açtığı siyaset kapısını Amigo Orhan'ın da CHP için açtığını, yapılanın diğerinden bir farkı olamayacağını ileri sürdüler.

Ağustos 2007: Orijinal Eses ürünlerinin satıldığı mağaza, Atatürk Caddesi üzerindeki gişelerin yanında hizmete girdi.

24 Ocak 2008: Milli Takım ile Süper Lig takımlarının içecek sponsoru Powerade, Eses'le iki yıllık sponsorluk sözleşmesi imzaladı.

Şubat 2008: Eses Enerji İçeceği piyasaya çıktı.

Mart 2008: Eses Parfümü 10 YTL satış fiyatıyla piyasaya sunuldu.

Mart 2008: Eskişehirspor Kulübü resmî sitesi http://www.eskisehirspor.org yenilenen tasarımı ve altyapısıyla yeniden yayına başladı.

Nisan 2008: Eskişehirspor taraftarları, Bursaspor ile Ankaragücü taraftarları arasındaki dostluk köprüsüne katıldı. Üç kulübün

taraftarları, www.061626.com adresli bir Internet sitesi oluşturarak, bu dostluğu sanal aleme de taşıdı. Taraftarlar, aralarında yaptıkları anlaşma gereği, takımlarının iç sahada oynadığı maçlarda, maç saati o ilin plakasını gösterdiği zamanlarda, kardeş takımları lehine marşlar söylüyor.

18 Mayıs 2008 22:37: Final maçında Boluspor'u 2-0 yenerek şampiyon olan Eskişehirspor, 1996'da son kez veda ettiğinde ismi "Türkiye 1. Ligi" olan Turkcell Süper Lig'de mücadele etmeye hak kazandı. Doğa ve Coşkun'un golleriyle 12 yıllık hasreti sona erdiren maçta forma giyerek tarihe geçen futbolcular şunlar: Ferhat, Koray (Birol), Sezgin, Ersin, Ulaş, Emre, Sezgin (Tufan), Serkan, Doğa (Ömer), Serdar, Coşkun.

30 Mayıs 2008: Temeli 28 Ağustos 2006'da atılan, Eskişehirspor Vali Demirkol Spor Tesisleri içerisine inşa edilen idari binanın açılışı yapıldı. Başkan Nebi Hatipoğlu, onarım ve yapımı devam eden iki çim sahadan birisine, saha yapımı sırasında bir kaza sonucu yaşamını yitiren Odunpazarı Belediyesi'nin DSP'li Meclis Üyesi müteahhit Kemal Kocakaya'nın (59) ismini verdiklerini açıkladı. Tesisler içindeki 40 kişilik cep sinemasına ise ailenin sponsor desteği nedeniyle Muharrem Aydoğan'ın ismi verildi. Tesislerde 36 adet futbolcu odası yanı sıra, teknik direktör ve 5 yardımcısı için ayrı ayrı odalar, fitness ve sauna, 2 büyük soyunma odası, büyük bir yemekhane, toplantı odası, ofisler, 70 metrekare büyüklüğünde bir başkanlık odası, basın ve idari görevliler için odalar bulunuyor. Haziran'daki genel kurulda verilen bir önerge sonunda üyelerin oylarıyla tesislerin genel isminin "İdris Nebi Hatipoğlu Tesisleri" olması kararlaştırıldı.

28 Haziran 2008: Taraftarlar açık 480, kapalı 980 YTL olarak açıklanan kombine bilet fiyatlarını ve Federasyondan Sorumlu yönetici Gültekin Güvensoy'u protesto için Adalar Migros önünde toplandı. Taraftarlar Fenerbahçe taraftarı olan Güvensoy'un Başkent Fenerbahçeliler Derneği Yönetim Kurulu üyesi olduğu için daha önceden tepkiler üzerine Temmuz 2006'da yönetimden ayrıldığını, ancak yeni dönemde tekrar yönetim kuruluna alındığını belirterek istifa etmesini istiyorlar. Güvensoy'u istifaya çağıran ve ortak bir bildiriye imza atan 16 taraftar grubu şöyle: Boğazın, Trakya'nın,

Körfezin, Kütahya'nın, Antalya'nın, Aksaray'ın, Sakarya'nın, Avrupa'nın, Bozüyük'ün ve Konya'nın Kırmızı Şimşekleri, İzmir, Marmaris, Karadeniz ve Ankara Eses, Marmaris ve Avrupa Eskişehirliler Dernekleri.

(Yönetim gelen tepkileri değerlendirerek, yalnızca Temmuz'da geçerli olacak şekilde kombine fiyatlarını 380 ve 860 YTLye düşürdü. Başkan Halil Ünal, Gültekin Güvensoy'u kast ederek, yöneticisinin yanında olduğu mesajını iletti)

EKLER

EK: 1 1966-2008 Eses Maçları

1966-2008 Eses Maçları...

1966-1967

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
10 Eylül 1966	Karşıyaka-Eses	2-2	12 Şubat 1967	Eses-Karşıyaka	1-0
18 Eylül 1966	Eses-Altay	3-1	19 Şubat 1967	Altay-Eses	1-0
25 Eylül 1966	PTT-Eses	0-0	26 Şubat 1967	Eses-PTT	1-0
9 Ekim 1966	Eses-Hacettepe	1-0	4 Mart 1967	Hacettepe-Eses	1-0
23 Ekim 1966	Vefa-Eses	00	12 Mart 1967	Eses-Vefa	3-1
30 Ekim 1966	Eses-Beşiktaş	06	18 Mart 1967	Beşiktaş-Eses	1-0
6 Kasım 1966	Fenerbahçe-Eses	3-1	26 Mart 1967	Eses-Fenerbahçe	1-1
13 Kasım 1966	Eses-Gençlerbirliği	1-0	1 Nisan 1967	Gençlerbirliği-Eses	40
19 Kasım 1966	Göztepe-Eses	2-2	9 Nisan 1967	Eses-Göztepe	2-1
27 Kasım 1966	Eses-Altınordu	1-0	15 Nisan 1967	Altınordu-Eses	50
3 Aralık 1966	Izmir-Eses	0-0	23 Nisan 1967	Eses-Izmir	0-0
11 Aralık 1966	Eses-Ankarademir	0-0	29 Nisan 1967	Ankarademir-Eses	1-0
17 Aralık 1966	Ankaragücü-Eses	4-1	7 Mayıs 1967	Eses-Ankaragücü	1-1
25 Aralık 1966	Eses-Galatasaray	2-2	21 Mayıs 1967	Galatasaray-Eses	2 2
31 Aralık 1966	Istanbul-Eses	1-0	28 Mayıs 1967	Eses-Istanbul	1-0
8 Ocak 1967	Eses-Feriköy	3-1	4 Haziran 1967	Feriköy-Eses	3-0

1967-1968

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
24 Ağustos 1967	Eses-Fenerbahçe	3-0	18 Şubat 1968	Fenerbahçe-Eses	3 0
1 Eylül 1967	Altay-Eses	4-1	25 Şubat 1968	Eses-Altay	4-0
8 Eylül 1967	Eses-Mersin I.Y.	22	3 Mart 1968	Mersin I.Y.-Eses	2-1
15 Eylül 1967	Feriköy-Eses	00	9 Mart 1968	Eses-Feriköy	2-1
22 Eylül 1967	Eses-Gençlerbirliği	1-0	17 Mart 1968	Gençlerbirliği-Eses	1-0
29 Eylül 1967	Galatasaray-Eses	1-1	24 Mart 1968	Eses-Galatasaray	0-1
5 Ekim 1967	Eses-PTT	0-1	31 Mart 1968	PTT-Eses	3 2
12 Kasım 1967	Beşiktaş-Eses	0-1	7 Nisan 1968	Eses-Beşiktaş	2-1
19 Kasım 1967	Eses-Ankarademir	0^)	15 Nisan 1968	Ankarademir-Eses	2-1
3 Aralık 1967	Ankaragücü-Eses	0-1	21 Nisan 1968	Eses-Ankaragücü	1-0
10 Aralık 1967	Eses-Şeker	3-0	27 Nisan 1968	Şeker-Eses	3-1
17 Aralık 1967	Vefa-Eses	0-0	5 Mayıs 1968	Eses-Vefa	1-1
24 Aralık 1967	Eses-Göztepe	1-1	11 Mayıs 1968	Göztepe-Eses	2-2
31 Aralık 1967	Eses-Altınordu	6-1	18 Mayıs 1968	Altınordu-Eses	0-0
7 Ocak 1968	Hacettepe-Eses	1-0	26 Mayıs 1968	Eses-Hacettepe	0 1
14 Ocak 1968	Bursa-Eses	3-0	11 Şubat 1968	Eses-Bursa	3-1

1968-1969

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
15 Eylül 1968	Eses-Fenerbahçe	1-0	16 Şubat 1969	Fenerbahçe-Eses	00
21 Eylül 1968	Ankarademir-Eses	0-2	23 Şubat 1969	Eses-Ankarademir	2-0
29 Eylül 1968	Eses-PTT	4-2	9 Nisan 1969	PTT-Eses	0-2
6 Ekim 1968	Beşiktaş-Eses	0-0	9 Mart 1969	Eses-Beşiktaş	2-1
13 Ekim 1968	Eses-Galatasaray	0-2	16 Mart 1969	Galatasaray-Eses	2 2
26 Ekim 1968	Izmir-Eses	1-0	23 Mart 1969	Eses-İzmir	1-0
3 Kasım 1968	Eses-İstanbul	3-0	30 Mart 1969	Istanbul-Eses	1-2
17 Kasım 1968	Bursa-Eses	0-0	6 Nisan 1969	Eses-Bursa	1-1
24 Kasım 1968	Eses-Altay	0-0	13 Nisan 1969	Altay-Eses	0-1
1 Aralık 1968	Vefa-Eses	1-2	20 Nisan 1969	Eses-Vefa	2-1
15 Aralık 1968	Eses-Şeker	1-0	27 Nisan 1969	Şeker-Eses	1-1
21 Aralık 1968	Gençlerbirliği-Eses	1-1	4 Mayıs 1969	Eses-Gençlerbirliği	2-1
29 Aralık 1968	Eses-Göztepe	1-0	11 Mayıs 1969	Göztepe-Eses	1-0
5 Ocak 1969	Altınordu-Eses	00	18 Mayıs 1969	Eses-Altınordu	5-0
12 Ocak 1969	Eses-Mersin I.Y.	1-0	25 Mayıs 1969	Mersin I.Y.-Eses	2 0

1969-1970

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
21 Eylül 1969	Samsun-Eses	2-0*	22 Şubat 1970	Eses-Samsun	4-1
28 Eylül 1969	Eses-Bursa	3-0	1 Mart 1970	Bursa-Eses	3-0
5 Ekim 1969	Mersin I.Y.-Eses	1-0	8 Mart 1970	Eses-Mersin I.Y.	1-1
19 Ekim 1969	Eses-Gençlerbirliği	2-1	15 Mart 1970	Gençlerbirliği-Eses	1-0
26 Ekim 1969	Fenerbahçe-Eses	2-1	22 Mart 1970	Eses-Fenerbahçe	1-0
2 Kasım 1969	Eses-İstanbul	2-0	28 Mart 1970	Istanbul-Eses	0-0
9 Kasım 1969	PTT-Eses	0-3	5 Nisan 1970	Eses-PTT	4-2
23 Kasım 1969	Eses-Ankarademir	2-0	11 Nisan 1970	Ankarademir-Eses	1-1
29 Kasım 1969	Ankaragücü-Eses	1-1	19 Nisan 1970	Eses-Ankaragücü	00
6 Aralık 1969	Beşiktaş-Eses	3-1	26 Nisan 1970	Eses-Beşiktaş	2-0
14 Aralık 1969	Eses-Altınordu	5-0	3 Mayıs 1970	Altınordu-Eses	0-1
21 Aralık 1969	Vefa-Eses	1-0	10 Mayıs 1970	Eses-Vefa	0-0
28 Aralık 1969	Eses-Göztepe	5-2	16 Mayıs 1970	Göztepe-Eses	1-1
3 Ocak 1970	Altay-Eses	1-1	24 Mayıs 1970	Eses-Altay	2-0
11 Ocak 1970	Eses-Galatasaray	1-0	30 Mayıs 1970	Galatasaray-Eses	2-2

(*) Lige yeni katılan Samsunspor'un ilk 1. Lig maçında golleri Abidin ve Rıfat atmıştır.

1970-1971

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
20 Eylül 1970	Samsun-Eses	2-0	14 Şubat 1971	Eses-Samsun	00
27 Eylül 1970	Eses-Bursa	0^)	21 Şubat 1971	Bursa-Eses	0-0
4 Ekim 1970	Mersin I.Y.-Eses	0-0	28 Şubat 1971	Eses-Mersin	3-1
11 Ekim 1970	Eses-Karşıyaka	2-0	7 Mart 1971	Karşıyaka-Eses	1-0
24 Ekim 1970	Bolu-Eses	2-1	14 Mart 1971	Eses-Bolu	0-0
1 Kasım 1970	Eses-PTT	1-0	21 Mart 1971	PTT-Eses	0-0
8 Kasım 1970	Eses-İstanbul	3-1	27 Mart 1971	Istanbul-Eses	1-0
14 Kasım 1970	Vefa-Eses	0-0	4 Nisan 1971	Eses-Vefa	3-2

21 Kasım 1970	Galatasaray-Eses	0-0	11 Nisan 1971	Eses-Galatasaray	03
29 Kasım 1970	Eses-Beşiktaş	1-0	2 Mayıs 1971	Beşiktaş-Eses	2-2
5 Aralık 1970	Altay-Eses	0-0	9 Mayıs 1971	Eses-Altay	2-1*
20 Aralık 1970	Eses-Fenerbahçe	2-2	16 Mayıs 1971	Fenerbahçe-Eses	1-1
27 Aralık 1970	Eses-Göztepe	1-0	23 Mayıs 1971	Göztepe-Eses	3-1
3 Ocak 1971	Ankaragücü-Eses	0-2	30 Mayıs 1971	Eses-Ankaragücü	00
9 Ocak 1971	Ankarademir-Eses	1-1	6 Haziran 1971	Eses-Ankarademir	3-1

(*) Galatasaray maçında çıkan olaylar nedeniyle Atatürk Stadı 16 Mayıs'a kadar kapatıldığı için Bursa'da oynandı.

1971-1972

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
22 Ağustos 1971	Galatasaray-Eses	1-1	20 Şubat 1972	Eses-Galatasaray	1-1
29 Ağustos 1971	Eses-Giresun	6-2	27 Şubat 1972	Giresun-Eses	1-2
5 Eylül 1971	Eses-Fenerbahçe	3-1	5 Mart 1972	Fenerbahçe-Eses	20
3 Ekim 1971	Eses-Vefa	2-0	18 Mart 1972	Vefa-Eses	0-2
10 Ekim 1971	Mersin-Eses	3-0	12 Mart 1972	Eses-Mersin	2-0
24 Ekim 1971	Samsun-Eses	1-1	26 Mart 1972	Eses-Samsun	4-0
7 Kasım 1971	Eses-Bolu	2-1,	9 Nisan 1972	Bolu-Eses	00
20 Kasım 1971	Istanbul-Eses	1-1	16 Nisan 1972	Eses-İstanbul	0 1
28 Kasım 1971	Bursa-Eses	3-1	23 Nisan 1972	Eses-Bursa	2-0
12 Aralık 1971	Eses-Beşiktaş	4-2	30 Nisan 1972	Beşiktaş-Eses	1-3
19 Aralık 1971	Eses-Göztepe	3-1	6 Mayıs 1972	Göztepe-Eses	4-2
26 Aralık 1971	Karşıyaka-Eses	1-1	14 Mayıs 1972	Eses-Karşıyaka	7-0
2 Ocak 1972	Altay-Eses	3-1	21 Mayıs 1972	Eses-Altay	6-1
9 Ocak 1972	Eses-Ankaragücü	1-1	28 Mayıs 1972	Ankaragücü-Eses	1-1
16 Ocak 1972	Adana-Eses	0-0	2 Nisan 1972	Eses-Adana	4-1

1972-1973

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
10 Eylül 1972	Ankaragücü-Eses	1-0	4 Şubat 1973	Eses-Ankaragücü	0-1
17 Eylül 1972	Eses-Mersin I.Y.	1-0	11 Şubat 1973	Mersin I.Y.-Eses	1-2
24 Eylül 1972	Bursa-Eses	0-0	18 Şubat 1973	Eses-Bursa	2-2
1 Ekim 1972	PTT-Eses	1-1	4 Mart 1973	Eses-PTT	1-0
8 Ekim 1972	Fenerbahçe-Eses	1-2	10 Mart 1973	Fenerbahçe-Eses	1-0
15 Ekim 1972	Eses-Adana	2-1	18 Mart 1973	Adana-Eses	1-2
29 Ekim 1972	Göztepe-Eses	1-1	25 Mart 1973	Eses-Göztepe	1-0
5 Kasım 1972	Giresun-Eses	0-1	1 Nisan 1973	Eses-Giresun	1-0
12 Kasım 1972	Eses-Bolu	3-1	8 Nisan 1973	Bolu-Eses	1-0
19 Kasım 1972	Eses-Şeker	6-0	15 Nisan 1973	Şeker-Eses	1-1
25 Kasım 1972	Galatasaray-Eses	3-1	22 Nisan 1973	Eses-Galatasaray	2-0
3 Aralık 1972	Eses-Altay	0-0	29 Nisan 1973	Altay-Eses	0 0
17 Aralık 1972	Samsun-Eses	00	12 Mayıs 1973	Eses-Samsun	0-0
24 Aralık 1972	Eses-Beşiktaş	0-0	19 Mayıs 1973	Beşiktaş-Eses	00
31 Aralık 1972	Vefa-Eses	1-1	27 Mayıs 1973	Eses-Vefa	0-1

1973 -1974

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
9 Eylül 1973	Altay-Eses	1-0	10 Şubat 1974	Eses-Altay	1-0
16 Eylül 1973	Eses-Samsun	1-0	17 Şubat 1974	Samsun-Eses	1-1
23 Eylül 1973	Kayseri-Eses	2-2	24 Şubat 1974	Eses-Kayseri	0-0
30 Eylül 1973	Ankaragücü-Eses	1-0	3 Mart 1974	Eses-Ankaragücü	2-1
7 Ekim 1973	Eses-Galatasaray	2-0	9 Mart 1974	Galatasaray-Eses	3-0
21 Ekim 1973	Eses-Bolu	2-2	17 Mart 1974	Bolu-Eses	1-0
28 Ekim 1973	Adanademir-Eses	1-0	24 Mart 1974	Eses-Adanademir	1-0
4 Kasım 1973	Mersin I.Y.-Eses	2-1	31 Mart 1974	Eses-Mersin I.Y.	2-0
11 Kasım 1973	Eses-Bursa	1-0	7 Nisan 1974	Bursa-Eses	1-1
25 Kasım 1973	Eses-Göztepe	3-0	14 Nisan 1974	Göztepe-Eses	0-1
2 Aralık 1973	Vefa-Eses	1-3	21 Nisan 1974	Eses-Vefa	3-0
16 Aralık 1973	Eses-Adana	1-0	28 Nisan 1974	Adana-Eses	1-0
23 Aralık 1973	Giresun-Eses	1-1	12 Mayıs 1974	Eses-Giresun	2-1
30 Aralık 1973	Eses-Beşiktaş	0-0	18 Mayıs 1974	Beşiktaş-Eses	00
6 Ocak 1974	Fenerbahçe-Eses	3-1	26 Mayıs 1974	Eses-Fenerbahçe	2-1

1974-1975

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
8 Eylül 1974	Göztepe-Eses	0-0	2 Şubat 1975	Eses-Göztepe	2-1
15 Eylül 1974	Eses-Galatasaray	0-0	9 Şubat 1975	Galatasaray-Eses	0-0
22 Eylül 1974	Giresun-Eses	2-1	16 Şubat 1975	Eses-Giresun	1-0
6 Ekim 1974	Adana-Eses	2-0	2 Mart 1975	Eses-Adana	1-0
13 Ekim 1974	Eses-Beşiktaş	0-1	8 Mart 1975	Beşiktaş-Eses	1-0
20 Ekim 1974	Ankaragücü-Eses	1-1	14 Mart 1975	Eses-Ankaragücü	2-1
27 Ekim 1974	Trabzon-Eses	00	23 Mart 1975	Eses-Trabzon	00
3 Kasım 1974	Eses-Zonguldak	2-0	13 Nisan 1975	Zonguldak-Eses	1-1
24 Kasım 1974	Bolu-Eses	3-1	20 Nisan 1975	Eses-Bolu	3-1
8 Aralık 1974	Eses-Altay	1-0	4 Mayıs 1975	Altay-Eses	0-0
15 Aralık 1974	Eses-Kayseri	2-0	11 Mayıs 1975	Kayseri-Eses	0-0
22 Aralık 1974	Samsun-Eses	0-2	18 Mayıs 1975	Eses-Samsun	2-0
29 Aralık 1974	Eses-Adanademir	1-1	25 Mayıs 1975	Adanademir-Eses	1-2
5 Ocak 1975	Fenerbahçe-Eses	1-1	1 Haziran 1975	Eses-Fenerbahçe	0-0
12 Ocak 1975	Eses-Bursa	1-1	23 Şubat 1975	Bursa-Eses	1-0

1975-1976

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
7 Eylül 1975	Eses-Adana	1-1	15 Şubat 1976	Adana-Eses	1-0
14 Eylül 1975	Beşiktaş-Eses	2-3	22 Şubat 1976	Eses-Beşiktaş	00
21 Eylül 1975	Eses-Balıkesir	0-0	29 Şubat 1976	Balıkesir-Eses	1-0
28 Eylül 1975	Trabzon-Eses	2-1	7 Mart 1976	Eses-Trabzon	1-0
5 Ekim 1975	Adanademir-Eses	2 0	14 Mart 1976	Eses-Adanademir	1-1
19 Ekim 1975	Eses-Fenerbahçe	0-1	21 Mart 1976	Fenerbahçe-Eses	1-2
2 Kasım 1975	Bursa-Eses	3-1	28 Mart 1976	Eses-Bursa	2-1
9 Kasım 1975	Eses-Giresun	1-1*	4 Nisan 1976	Giresun-Eses	1-0
16 Kasım 1975	Göztepe-Eses	3-0	11 Nisan 1976	Eses-Göztepe	3-0

30 Kasım 1975	Eses-Galatasaray	1-1	17 Nisan 1976	Galatasaray-Eses	1-1
5 Aralık 1975	Eses-Ankaragücü	5-1	25 Nisan 1976	Ankaragücü-Eses	1-0
14 Aralık 1975	Ordu-Eses	1-1	9 Mayıs 1976	Eses-Ordu	3-0
28 Aralık 1975	Eses-Altay	0-0	16 Mayıs 1976	Altay-Eses	1-0
4 Ocak 1976	Zonguldak-Eses	0-1	23 Mayıs 1976	Eses-Zonguldak	1-0
11 Ocak 1976	Eses-Bolu	1-1	30 Mayıs 1976	Bolu-Eses	0-0

(*) Fenerbahçe maçında çıkan olaylar yüzünden Eses'in cezası nedeniyle Bursa'da oynandı.

1976-1977

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
5 Eylül 1976	Mersin I.Y.-Eses	0-2	13 Şubat 1977	Eses-Mersin I.Y.	0 3
12 Eylül 1976	Eses-Fenerbahçe	1-0	20 Şubat 1977	Fenerbahçe-Eses	0-0
26 Eylül 1976	Bursa-Eses	1-1	27 Şubat 1977	Eses-Bursa	1-2*
3 Ekim 1976	Eses-Zonguldak	1-0	6 Mart 1977	Zonguldak-Eses	00
10 Ekim 1976	Eses-Adanademir	2-0	13 Mart 1977	Adanademir-Eses	1-1
17 Ekim 1976	Göztepe-Eses	2-1	20 Mart 1977	Eses-Göztepe	0-0
24 Ekim 1976	Bolu-Eses	1-0	27 Mart 1977	Eses-Bolu	0-0
7 Kasım 1976	Eses-Samsun	1-0	3 Nisan 1977	Samsun-Eses	1-0
21 Kasım 1976	Eses-Ordu	2 2	24 Nisan 1977	Ordu-Eses	0-0
27 Kasım 1976	Galatasaray-Eses	2-0	1 Mayıs 1977	Eses-Galatasaray	0-1
5 Aralık 1976	Eses-Trabzon	1-0	8 Mayıs 1977	Trabzon-Eses	2 0
19 Aralık 1976	Altay-Eses	0-0	22 Mayıs 1977	Eses-Altay	0-0
26 Aralık 1976	Eses-Beşiktaş	1-0	28 Mayıs 1977	Beşiktaş-Eses	1-0
2 Ocak 1977	Giresun-Eses	1-2	3 Haziran 1977	Eses-Giresun	3-2
23 Ocak 1977	Eses-Adana	4-2	15 Mayıs 1977	Adana-Eses	2-1

(*) Eses, Mersin I.Y. maçında çıkan olaylar nedeniyle saha kapatma cezası alınca maç Ankara'da oynandı.

1977-1978

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
28 Ağustos 1977	Ordu-Eses	1-0	19 Şubat 1978	Eses-Ordu	1-1
4 Eylül 1977	Eses-Galatasaray	2-2	26 Şubat 1978	Galatasaray-Eses	1-0
11 Eylül 1977	Eses-Altay	2-1	5 Mart 1978	Altay-Eses	2-1
25 Eylül 1977	Adana-Eses	1-1	12 Mart 1978	Eses-Adana	00
2 Ekim 1977	Eses-Beşiktaş	1-0	18 Mart 1978	Beşiktaş-Eses	2-1
9 Ekim 1977	Diyarbakır-Eses	1-0	26 Mart 1978	Eses-Diyarbakır	0-0
16 Ekim 1977	Eses-Bursa	2-0	2 Nisan 1978	Bursa-Eses	00
6 Kasım 1977	Adanademir-Eses	3-1	9 Nisan 1978	Eses-Adanademir	0-0
20 Kasım 1977	Eses-Zonguldak	3-0	16 Nisan 1978	Zonguldak-Eses	1-0
4 Aralık 1977	Eses-Samsun	2-1	23 Nisan 1978	Samsun-Eses	2-1
10 Aralık 1977	Bolu-Eses	0-0	30 Nisan 1978	Eses-Bolu	1-1
18 Aralık 1977	Eses-Trabzon	0-2	7 Mayıs 1978	Trabzon-Eses	0-0
24 Aralık 1977	Eses-Fenerbahçe	0-2	14 Mayıs 1978	Eses-Fenerbahçe	1-1
1 Ocak 1978	Eses-Mersin I.Y.	2-0	21 Mayıs 1978	Mersin I.Y.Eses	2-1
8 Ocak 1978	Ankaragücü-Eses	1-1	28 Mayıs 1978	Eses-Ankaragücü	00

1978-1979

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
27 Ağustos 1978	Eses-Bursa	2-1	11 Şubat 1979	Bursa-Eses	1-0
3 Eylül 1978	Adana-Eses	2-2	18 Şubat 1979	Eses-Adana	2-0
10 Eylül 1978	Eses-Trabzon	0-0	25 Şubat 1979	Trabzon-Eses	3 0
17 Eylül 1978	Beşiktaş-Eses	0-0	4 Mart 1979	Eses-Beşiktaş	2-0
1 Ekim 1978	Eses-Samsun	1-1	11 Mart 1979	Samsun-Eses	10
8 Ekim 1978	Göztepe-Eses	2-1	25 Mart 1979	Eses-Göztepe	1-0
15 Ekim 1978	Eses-Galatasaray	0-0	8 Nisan 1979	Galatasaray-Eses	30
22 Ekim 1978	Diyarbakır-Eses	0-0	15 Nisan 1979	Eses-Diyarbakır	1-0
29 Ekim 1978	Eses-Altay	2-2	22 Nisan 1979	Altay-Eses	1-1
5 Kasım 1978	Eses-Zonguldak	2-0	29 Nisan 1979	Zonguldak-Eses	00
12 Kasım 1978	Ordu-Eses	1-0	6 Mayıs 1979	Eses-Ordu	2-0
19 Kasım 1978	Eses-Bolu	2-1	13 Mayıs 1979	Bolu-Eses	1-0
3 Aralık 1978	Adanademir-Eses	00	20 Mayıs 1979	Eses-Adanademir	00
10 Aralık 1978	Eses-Kırıkkale	3-2	27 Mayıs 1979	Kırıkkale-Eses	1-0
17 Aralık 1978	Fenerbahçe-Eses	1-0	3 Haziran 1979	Eses-Fenerbahçe	2-0

1979-1980

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
26 Ağustos 1979	Eses-Rize	2-1	10 Şubat 1980	Rize-Eses	3-2
2 Eylül 1979	Altay-Eses	2 0	17 Şubat 1980	Eses-Altay	1-0
9 Eylül 1979	Eses-Gaziantep	1-0	24 Şubat 1980	Gaziantep-Eses	0-0
16 Eylül 1979	Zonguldak-Eses	1-1	2 Mart 1980	Eses-Zonguldak	1-0
23 Eylül 1979	Bursa-Eses	1-1	9 Mart 1980	Eses-Bursa	2-2
7 Ekim 1979	Diyarbakır-Eses	2-1	23 Mart 1980	Eses-Diyarbakır	5-0
13 Ekim 1979	Eses-Galatasaray	1-1	29 Mart 1980	Galatasaray-Eses	2-1
21 Ekim 1979	Eses-Ordu	0-0	16 Mart 1980	Ordu-Eses	0-1
4 Kasım 1979	Adana-Eses	1-1	6 Nisan 1980	Eses-Adana	1-1
11 Kasım 1979	Eses-Beşiktaş	1-1	12 Nisan 1980	Beşiktaş-Eses	1-1
25 Kasım 1979	Eses-Trabzon	0-0	4 Mayıs 1980	Trabzon-Eses	1-0
2 Aralık 1979	Fenerbahçe-Eses	1-0	11 Mayıs 1980	Eses-Fenerbahçe	1-1
9 Aralık 1979	Eses-Göztepe	1-0	19 Mayıs 1980	Göztepe-Eses	2-0
30 Aralık 1979	Kayseri-Eses	1-1	25 Mayıs 1980	Eses-Kayseri	1-0
6 Ocak 1980	Adanademir-Eses	00	27 Nisan 1980	Eses-Adanademir	1-1

1980 - 1981

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
24 Ağustos 1980	Galatasaray-Eses	4-1	1 Şubat 1981	Eses-Galatasaray	1-0
31 Ağustos 1980	Eses-Adanademir	1-0	8 Şubat 1981	Adanademir-Eses	20
7 Eylül 1980	Zonguldak-Eses	2-1	16 Şubat 1981	Eses-Zonguldak	0-0
27 Eylül 1980	Eses-Altay	0-0	2 Mart 1981	Altay-Eses	00
19 Ekim 1980	Eses-Kocaeli	0-1	15 Mart 1981	Kocaeli-Eses	1-1
26 Ekim 1980	Trabzon-Eses	1-0	29 Mart 1981	Eses-Trabzon	0-0
2 Kasım 1980	Eses-Fenerbahçe	0-1	4 Nisan 1981	Fenerbahçe-Eses	10
9 Kasım 1980	Bolu-Eses	0-0	19 Nisan 1981	Eses-Bolu	1-0
16 Kasım 1980	Eses-Rize	3-1	26 Nisan 1981	Rize-Eses	1-1

23 Kasım 1980	Gaziantep-Eses	0-0	3 Mayıs 1981	Eses-Gaziantep	00
7 Aralık 1980	Bursa-Eses	1-0	10 Mayıs 1981	Eses-Bursa	1-0
14 Aralık 1980	Eses-Mersin I.Y.	2-0	17 Mayıs 1981	Mersin I.Y.-Eses	0-2
21 Aralık 1980	Adana-Eses	3-1	24 Mayıs 1981	Eses-Adana	1-0
28 Aralık 1980	Eses-Ordu	1-0	22 Şubat 1981	Ordu-Eses	0-0
3 Ocak 1981	Beşiktaş-Eses	0-1	8 Mart 1981	Eses-Beşiktaş	0-0

1981-1982

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
5 Eylül 1981	Eses-Altay	0-2	21 Şubat 1982	Altay-Eses	00
13 Eylül 1981	Eses-Zonguldak	0^)	28 Şubat 1982	Zonguldak-Eses	1-0
19 Eylül 1981	Bolu-Eses	0-0	7 Mart 1982	Eses-Bolu	2-0
27 Eylül 1981	Eses-Galatasaray	0-1	14 Mart 1982	Galatasaray-Eses	0-2
3 Ocak 1982	Kocaeli-Eses	2-0	21 Mart 1982	Eses-Kocaeli	00
11 Ekim 1981	Eses-Ankaragücü	02	28 Mart 1982	Ankaragücü-Eses	2-0
18 Ekim 1981	Gaziantep-Eses	2-0	4 Nisan 1982	Eses-Gaziantep	2-0
24 Ekim 1981	Fenerbahçe-Eses	1-0	11 Nisan 1982	Eses-Fenerbahçe	1-1
1 Kasım 1981	Eses-Diyarbakır	1-0	19 Nisan 1982	Diyarbakır-Eses	0-1
8 Kasım 1981	Adana-Eses	2-0	25 Nisan 1982	Eses-Adana	1-0
15 Kasım 1981	Sakarya-Eses	1-0	2 Mayıs 1982	Eses-Sakarya	1-0
22 Kasım 1981	Eses-Adanademir	0-3	9 Mayıs 1982	Adanademir-Eses	0-0
29 Kasım 1981	Eses-Göztepe	2-1	16 Mayıs 1982	Göztepe-Eses	0-1
6 Aralık 1981	Trabzon-Eses	0-0	23 Mayıs 1982	Eses-Trabzon	00
20 Aralık 1981	Eses-Bursa	2-1	6 Haziran 1982	Bursa-Eses	0-0
27 Aralık 1981	Beşiktaş-Eses	2-0	13 Haziran 1982	Eses-Beşiktaş	0-3*

(*) 2-1 BJK'nin üstünlüğünde devam eden maçın son 8 dakikasında tribünden atılan bir cisimle yan hakem başından yaralandı. Maçı durduran hakem Talat Tokat da bu sırada yumruklanınca maç tatil edildi ve Eses 3-0 hükmen yenik sayıldı...

1982-1983 (2. Lig/C)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
29 Ağustos 1982	Eskişehirdemir-Eses	0-1	6 Mart 1983	Eses-Eskişehirdemir	4-0
12 Eylül 1982	Eses-Şeker	1-0[1]	13 Mart 1983	Şeker-Eses	2-3
19 Eylül 1982	Düzce-Eses	1-0	20 Mart 1983	Eses-Düzce	3-0
26 Eylül 1982	Eses-Kütahya	3-0[2]	27 Mart 1983	Kütahya-Eses	0-0
3 Ekim 1982	Konya Ereğli-Eses	00	3 Nisan 1983	Eses-Konya Ereğli	1-0
10 Ekim 1982	Amasya-Eses	00	10 Nisan 1983	Eses-Amasya	4-0
17 Ekim 1982	Eses-Petrolofisi	o-o[3]	16 Nisan 1983	Petrolofisi-Eses	1-1
24 Ekim 1982	Eses-D.Ç.Karabük	0-1[4]	24 Nisan 1983	D.ÇKarabük-Eses	1-1
31 Ekim 1982	Ankarademir-Eses	2-3	1 Mayıs 1983	Eses-Ankarademir	2-0[5]
21 Kasım 1982	Kayseri-Eses	1-2	8 Mayıs 1983	Eses-Kayseri	2-0
28 Kasım 1982	Eses-Gençlerbirliği	1-1	14 Mayıs 1983	Gençlerbirliği-Eses	1-1
5 Aralık 1982	Kırıkkale-Eses	0-1	22 Mayıs 1983	Eses-Kırıkkale	1-1
12 Aralık 1982	Eses-Kırşehir	2-0	29 Mayıs 1983	Kırşehir-Eses	0-2
19 Aralık 1982	Site-Eses	00	5 Haziran 1983	Eses-Site	2-2
26 Aralık 1982	Eses-Konya	5-0	19 Haziran 1983	Konya-Eses	2 0

1 Geçen sezonun son maçındaki cezası nedeniyle Afyon'da oynandı.
2 Afyon'da oynandı.
3 Konya'da oynandı.
4 Bolu'da oynandı.
5 Eskişehir'de seyircisiz oynandı.

1983-1984 (2. Lig/A)

TARİH	TAKIMLAR SKOR		TARİH	TAKIMLAR	SKOR
28 Ağustos 1983	Galata Gençlik-Eses	M	26 Şuabt1984	Eses-Galata Gençlik	2-0
4 Eylül 1983	Eses-Edirne	4-1	12 Şubat 1984	Edirne-Eses	1-2
11 Eylül 1983	Göztepe-Eses	1-0	19 Şubat 1984	Eses-Göztepe	2-0
18 Eylül 1983	Eses-Lüleburgaz	2-1	4 Mart 1984	Lüleburgaz-Eses	1-2
25 Eylül 1983	Samsun-Eses	2-1	11 Mart 1984	Eses-Samsun	0-0
8 Ekim 1983	Petrolofisi-Eses	0-1	18 Mart 1984	Eses-Petrolofisi	3-0
16 Ekim 1983	Eses-Kırklareli	2-0	24 Mart 1984	Kırklareli-Eses	0-1
22 Ekim 1983	Istanbul-Eses	0-0	1 Nisan 1984	Eses-Istanbul	1-0
30 Ekim 1983	Eses-S.Sirkeci	4-0	8 Nisan 1984	S.Sirkeci-Eses	0-3
12 Kasım 1983	Karşıyaka-Eses	2-0	15 Nisan 1984	Eses-Karşıyaka	1-0
20 Kasım 1983	Eses-Bandırma	1-0	22 Nisan 1984	Bandırma-Eses	0-2
27 Kasım 1983	Düzce-Eses	0-2	29 Nisan 1984	Eses-Düzce	4-0
4 Aralık 1983	Eses-Tekirdağ	2-0	6 Mayıs 1984	Tekirdağ-Eses	0-1
17 Aralık 1983	Site-Eses	1-1	13 Mayıs 1984	Eses-Site	3-0
25 Aralık 1983	Eses-Beykoz	1-0	27 Mayıs 1984	Beykoz-Eses	0-0

1984-1985

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
25 Ağustos 1984	Eses-Ordu	2-1	20 Ocak 1985	Ordu-Eses	3-1
2 Eylül 1984	Bolu-Eses	0-1	27 Ocak 1985	Eses-Bolu	2-2
9 Eylül 1984	Eses-Galatasaray	3-0	2 Şubat 1985	Galatasaray-Eses	3-1
16 Eylül 1984	Altay-Eses	0-1	10 Şubat 1985	Eses-Altay	3-1
23 Eylül 1984	Eses-Beşiktaş	0-0	16 Şubat 1985	Beşiktaş-Eses	1-0
30 Eylül 1984	Sakarya-Eses	4-1	3 Mart 1985	Eses-Sakarya	2-0
7 Ekim 1984	Antalya-Eses	0-0	10 Mart 1985	Eses-Antalya	2-0
14 Ekim 1984	Eses-Malatya	3-3	17 Mart 1985	Malatya-Eses	3-2
21 Ekim 1984	Eses-Kocaeli	0-2	24 Mart 1985	Kocaeli-Eses	2-1
4 Kasım 1984	Denizli-Eses	0-0	7 Nisan 1985	Eses-Denizli	00
18 Kasım 1984	Eses-Gençlerbirliği	2-1	14 Nisan 1985	Gençlerbirliği-Eses	2 0
25 Kasım 1984	Ankaragücü-Eses	4-0	21 Nisan 1985	Eses-Ankaragücü	2-1
1 Aralık 1984	Fenerbahçe-Eses	4-0	5 Mayıs 1985	Eses-Fenerbahçe	0-1
9 Aralık 1984	Eses-Bursa	3-2	12 Mayıs 1985	Bursa-Eses	1-1
16 Aralık 1984	Zonguldak-Eses	2-2	19 Mayıs 1985	Eses-Zonguldak	1-2
23 Aralık 1984	Eses-Trabzon	0-0	25 Mayıs 1985	Trabzon-Eses	1-1
30 Aralık 1984	Sarıyer-Eses	1-1	2 Haziran 1985	Eses-Sarıyer	1-1

1985-1986

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
1 Eylül 1985	Eses-Kocaeli	3-0	26 Ocak 1986	Kocaeli-Eses	3-1
8 Eylül 1985	Sarıyer-Eses	3-1	2 Şubat 1986	Eses-Sarıyer	1-1
16 Eylül 1985	Eses-Samsun	2-1	9 Şubat 1986	Samsun-Eses	1-0
22 Eylül 1985	Altay-Eses	2-2	16 Şubat 1986	Eses-Altay	3-3
29 Eylül 1985	Eses-Denizli	4-1	23 Şubat 1986	Denizli-Eses	3-1
6 Ekim 1985	Kayseri-Eses	0-3	2 Mart 1986	Eses-Kayseri	4-0
13 Ekim 1985	Eses-Malatya	2-1	9 Mart 1986	Malatya-Eses	3-2

19 Ekim 1985	Fenerbahçe-Eses	1-0	16 Mart 1986	Eses-Fenerbahçe	3-1
27 Ekim 1985	Eses-Gençlerbirliği	12	23 Mart 1986	Gençlerbirliği-Eses	1-0
3 Kasım 1985	Ordu-Eses	1-2	30 Mart 1986	Eses-Ordu	3-2
9 Kasım 1985	Eses-Galatasaray	1-1	6 Nisan 1986	Galatasaray-Eses	2-1
17 Kasım 1985	Rize-Eses	1-2	13 Nisan 1986	Eses-Rize	2-1
1 Aralık 1985	Eses-Sakarya	2-0	27 Nisan 1986	Sakarya-Eses	6-2
8 Aralık 1985	Trabzon-Eses	2-0	4 Mayıs 1986	Eses-Trabzon	1-1
15 Aralık 1985	Eses-Zonguldak	1-2	11 Mayıs 1986	Zonguldak-Eses	1-0
21 Aralık 1985	Beşiktaş-Eses	3-2	18 Mayıs 1986	Eses-Beşiktaş	0-2
29 Aralık 1985	Eses-Bursa	2-0	25 Mayıs 1986	Bursa-Eses	3 0
5 Ocak 1986	Ankaragücü-Eses	1-2	1 Haziran 1986	Eses-Ankaragücü	2 3

1986-1987

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
24 Ağustos 1986	Gençlerbirliği-Eses	1-0	25 Ocak 1987	Eses-Gençlerbirliği	0-0
31 Ağustos 1986	Eses-Fenerbahçe	0-0	1 Şubat 1987	Fenerbahçe-Eses	4-1
7 Eylül 1986	Malatya-Eses	0-1	8 Şubat 1987	Eses-Malatya	1-1
14 Eylül 1986	Eses-Denizli	0-0	15 Şubat 1987	Denizli-Eses	1-1
21 Eylül 1986	Bursa-Eses	2-0	22 Şubat 1987	Eses-Bursa	1-1
28 Eylül 1986	Eses-Samsun	0-0	1 Mart 1987	Samsun-Eses	0-1
5 Ekim 1986	Bolu-Eses	0-0	15 Mart 1987	Eses-Bolu	1-1
12 Ekim 1986	Eses-Zonguldak	2-0	22 Mart 1987	Zonguldak-Eses	10
18 Ekim 1986	Sarıyer-Eses	0-1	29 Mart 1987	Eses-Sarıyer	0-0
25 Ekim 1986	Eses-Ankaragücü	0-0	5 Nisan 1987	Ankaragücü-Eses	1-0
1 Kasım 1986	Beşiktaş-Eses	0-0	12 Nisan 1987	Eses-Beşiktaş	2-3
8 Kasım 1986	Eses-Altay	0-1	19 Nisan 1987	Altay-Eses	0-0
16 Kasım 1986	Rize-Eses	1-0	25 Nisan 1987	Eses-Rize	2-1
23 Kasım 1986	Eses-Kocaeli	3-0	3 Mayıs 1987	Kocaeli-Eses	10
30 Kasım 1986	Antalya-Eses	2-1	10 Mayıs 1987	Eses- Antalya	7-3
14 Aralık 1986	Eses-Trabzon	2-0	24 Mayıs 1987	Trabzon-Eses	3 0
21 Aralık 1986	Diyarbakır-Eses	0-2	31 Mayıs 1987	Eses-Diyarbakır	4-0
28 Aralık 1986	Eses-Galatasaray	11	7 Haziran 1987	Galatasaray-Eses	2-1

1987-1988

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
16 Ağustos 1987	Eses-Galatasaray	0-1	24 Ocak 1988	Galatasaray-Eses	1-1
30 Ağustos 1987	Ankaragücü-Eses	1-1	31 Ocak 1988	Eses-Ankaragücü	3-3
13 Eylül 1987	Eses-Trabzon	2-1	7 Şubat 1988	Trabzon-Eses	1-1
20 Eylül 1987	Fenerbahçe-Eses	0-4	14 Şubat 1988	Eses-Fenerbahçe	2-1
27 Eylül 1987	Eses-Beşiktaş	0-1	21 Şubat 1988	Beşiktaş-Eses	2-1
4 Ekim 1987	Eses-Gençlerbirliği	1-0	29 Şubat 1988	Gençlerbirliği-Eses	1-1
10 Ekim 1987	Altay-Eses	0-1	6 Mart 1988	Eses-Altay	2-2
18 Ekim 1987	Eses-Kocaeli	1-1	13 Mart 1988	Kocaeli-Eses	0-0
25 Ekim 1987	Samsun-Eses	1-0	20 Mart 1988	Eses-Samsun	1-2
1 Kasıml 987	Eses-Malatya	02	27 Mart 1988	Malatya-Eses	10
8 Kasım 1987	Denizli-Eses	1-2	3 Nisan 1988	Eses-Denizli	4-0
15 Kasım 1987	Eses-Karşıyaka	1-1	10 Nisan 1988	Karşıyaka-Eses	40
22 Kasım 1987	Adanademir-Eses	2-2	17 Nisan 1988	Eses-Adanademir	2-1

28 Kasım 1987	Eses-Bolu	1-0	24 Nisan 1988	Bolu-Eses	4-2
6 Aralık 1987	Bursa-Eses	3-1	1 Mayıs 1988	Eses-Bursa	2-1
12 Aralık 1987	Sakarya-Eses	0-0	8 Mayıs 1988	Eses-Sakarya	4-2
21 Aralık 1987	Eses-Rize	0-1	15 Mayıs 1988	Rize-Eses	1-0
27 Aralık 1987	Zonguldak-Eses	0-0	22 Mayıs 1988	Eses-Zonguldak	03
3 Ocak 1988	Eses-Sarıyer	2-2	28 Mayıs 1988	Sarıyer-Eses	50

1988-1989

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
20 Ağustos 1988	Trabzon-Eses	2-0	22 Ocak 1989	Eses-Trabzon	0-0
28 Ağustos 1988	Eses-Ankaragücü	1-2	29 Ocak 1989	Ankaragücü-Eses	1-2
4 Eylül 1988	Beşiktaş-Eses	3-0	5 Şubat 1989	Eses-Beşiktaş	0-1
17 Eylül 1988	Eses-Karşıyaka	0-0	19 Şubat 1989	Karşıyaka-Eses	3-0
24 Eylül 1988	Sakarya-Eses	0-2	26 Şubat 1989	Eses-Sakarya	2-2*
2 Ekim 1988	Eses-Malatya	2-1	5 Mart 1989	Malatya-Eses	3-2
9 Ekim 1988	Bolu-Eses	4-0	12 Mart 1989	Eses-Bolu	00
16 Ekim 1988	Eses-Adana	2-1	19 Mart 1989	Adana-Eses	40
22 Ekim 1988	Fenerbahçe-Eses	3-1	25 Mart 1989	Eses-Fenerbahçe	2-7
29 Ekim 1988	Eses-Bursa	2-1	2 Nisan 1989	Bursa-Eses	2-1
6 Kasım 1988	Konya-Eses	2-1	16 Nisan 1989	Eses-Konya	02
13 Kasım 1988	Eses-Sarıyer	0-1	22 Nisan 1989	Sarıyer-Eses	1-0
20 Kasım 1988	Rize-Eses	0-0	30 Nisan 1989	Eses-Rize	1-0
26 Kasım 1988	Eses-Altay	1-1	14 Mayıs 1989	Altay-Eses	1-2
4 Aralık 1988	Kahramanmaraş-Eses	0-0	21 Mayıs 1989	Eses-Kahramanmaraş	3-0
11 Aralık 1988	Eses-Samsun	2-0	Oynanmadı...	Samsun-Eses	0-3**
18 Aralık 1988	Adanademir-Eses	5-2	4 Haziran 1989	Eses-Adanademir	3-2
25 Aralık 1988	Eses-Galatasaray	1-1	11 Haziran 1989	Galatasaray-Eses	1-0

(*) Maça 61. dakikada Yücel'in yerine giren Hakan Şükür 18 dakika sonra, başarılarla dolu futbolculuk kariyerinin ilk golünü Sedin Tanoviç'e atar.

(**) Samsunspor'un kazadan sonra maçları iptal edildi. Eses de galip sayıldı.

1989-1990 (2. Lig/A)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
2 Eylül 1989	A.Sebat-Eses	0-0	28 Ocak 1990	Eses-A.Sebat	1-2
10 Eylül 1989	Eses-Ordu	2-1	4 Şubat 1990	Ordu-Eses	1-0
17 Eylül 1989	Çarşamba-Eses	1-1	11 Şubat 1990	Eses-Çarşamba	5-2
24 Eylül 1989	Eses-Bakırköy	0 1	18 Şubat 1990	Bakırköy-Eses	4-2
1 Ekim 1989	Beykoz-Eses	0-0	25 Şubat 1990	Eses-Beykoz	2-1
8 Ekim 1989	Eses-Bulancak	2-0	4 Mart 1990	Bulancak-Eses	1-0
15 Ekim 1989	E.B.Eyüp-Eses	3 0	11 Mart 1990	Eses-E.B.Eyüp	02
22 Ekim 1989	Eses-Bartın	1-0	18 Mart 1990	Bartın-Eses	00
29 Ekim 1989	Rize-Eses	32	25 Mart 1990	Eses-Rize	0-0
19 Kasım 1989	Eses-Kütahya	2-0	8 Nisan 1990	Kütahya-Eses	2-0
26 Kasım 1989	Kasımpaşa-Eses	0-1	15 Nisan 1990	Eses-Kasımpaşa	2-0
3 Aralık 1989	Eses-Kartal	1-1	22 Nisan 1990	Kartal-Eses	1-0
10 Aralık 1989	Kocaeli-Eses	1-2	29 Nisan 1990	Eses-Kocaeli	2-1
17 Aralık 1989	Eses-Giresun	3-2	6 Mayıs 1990	Giresun-Eses	2-1
24 Aralık 1989	F.Karagümrük-Eses	0-1	13 Mayıs 1990	Eses-F.Karagümrük	1-1
30 Aralık 1989	Eses-D.ÇKarabük	1-1	20 Mayıs 1990	D.Ç.Karabük-Eses	1-0

1990-1991 (2. Lig/A)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
26 Ağustos 1990	Eses-Beykoz	0-1	26 Ocak 1991	Beykoz-Eses	2-2
2 Eylül 1990	Karagümrük-Eses	1-0	3 Şubat 1991	Eses-Karagümrük	1-1
9 Eylül 1990	Eses-Kasımpaşa	3-1	9 Şubat 1991	Kasımpaşa-Eses	2-1
16 Eylül 1990	Ünye-Eses	1-0	17 Şubat 1991	Eses-Ünye	4-1
23 Eylül 1990	Eses-E.B.Eyüp	2-1	24 Şubat 1991	E.B.Eyüp-Eses	2-1
30 Eylül 1990	Karta l-Eses	0-1	3 Mart 1991	Eses-Kart al	1-1
7 Ekim 1990	Gaziosmanpaşa-Eses	3-1	11 Mart 1991	Eses-Gaziosmanpaşa	2-0
14 Ekim 1990	Eses-D.Doğsan	1-1	17 Mart 1991	D.Doğsan-Eses	0-0
21 Ekim 1990	Kocaeli-Eses	1-0	24 Mart 1991	Eses-Kocaeli	0-1
28 Ekim 1990	Eses-Samsun	2-0	31 Mart 1991	Samsun-Eses	5-1
4 Kasım 1990	D.Ç.Karabük-Eses	3-1	7 Nisan 1991	Eses-D.Ç.Karabük	1-0
11 Kasım 1990	Eses-Giresun	3-0	14 Nisan 1991	Giresun-Eses	0-3
18 Kasım 1990	Sakarya-Eses	1-1	21 Nisan 1991	Eses-Sakarya	1-0
25 Kasım 1990	Eses-Yalova	3-1	28 Nisan 1991	Yalova-Eses	0-1
2 Aralık 1990	Rize-Eses	2-0	5 Mayıs 1991	Eses-Rize	1-0
9 Aralık 1990	Eses-A.Sebat	0-1*	12 Mayıs 1991	A.Sebat-Eses	1-1
16 Aralık 1990	Eses-Ordu	4-1	19 Mayıs 1991	Ordu-Eses	2 2

(*) Kırşehir'de oynandı.

1991-1992 (2. Lig/A)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
1 Eylül 1991	Eses-K.Çekmece	0-0	26 Ocak 1992	K.Çekmece-Eses	0-2
8 Eylül 1991	Kocaeli-Eses	3-1	12 Şubat 1992	Eses-Kocaeli	2-2
15 Eylül 1991	Eses-Rize	2-1	9 Şubat 1992	Rize-Eses	2 0
22 Eylül 1991	Karagümrük-Eses	1-1	16 Şubat 1992	Eses-Karagümrük	1-0
29 Eylül 1991	Eses-Bafra	1-1	24 Şubat 1992	Bafra-Eses	1-0
7 Ekim 1991	D.Ç.Karabük-Eses	2 2	1 Mart 1992	Eses-D.Ç.Karabük	3-1
13 Ekim 1991	Eses-E.B.Eyüp	1-2	8 Mart 1992	E.B.Eyüp-Eses	2-0
19 Ekim 1991	Eses-Ünye	2-1	14 Mart 1992	Ünye-Eses	1-1
27 Ekim 1991	Eses-Ü.Anadolu	1-1	21 Mart 1992	Ü.Anadolu-Eses	1-0
2 Kasım 1991	Kasımpaşa-Eses	2-2	29 Mart 1992	Eses-Kasımpaşa	2-0
10 Kasım 1991	Yalova-Eses	2-2	5 Nisan 1992	Eses-Yalova	1-0
16 Kasım 1991	Eses-D.Doğsan	0-3	12 Nisan 1992	D.Doğsan-Eses	00
24 Kasım 1991	Gaziosmanpaşa-Eses	1-1	20 Nisan 1992	Eses-Gaziosmanpaşa	0-0
30 Kasım 1991	Eses-Kartal	0-0*	26 Nisan 1992	Kartal-Eses	4-0
8 Aralık 1991	Sakarya-Eses	1-0	3 Mayıs 1992	Eses-Sakarya	2-1
15 Aralık 1991	Eses-Zeytinburnu	2-5	10 Mayıs 1992	Zeytinburnu-Eses	2-0
22 Aralık 1991	Ordu-Eses	1-0	17 Mayıs 1992	Eses-Ordu	4-1

♦Bilecik'te oynandı.

1992-1993 (3. Lig/5. Grup)

TARİH	TAKIMLAR SKOR		TARİH	TAKIMLAR	SKOR
14 Eylül 1992	Eses-Fethiye	1-0	14 Şubat 1993	Fethiye-Eses	1-2
19 Eylül 1992	Antalya Köy H-Eses	3-1	21 Şubat 1993	Eses-Antalya Köy H	2-0
26 Eylül 1992	Eses-Y.Dinar	6-0	28 Şubat 1993	Y.Dinar-Eses	2-3
4 Ekim 1992	Burdurgücü-Eses	1-3	7 Mart 1993	Eses-Burdurgücü	2-1
11 Ekim 1992	Eses-Y.Akşehir	1-0	14 Mart 1993	Y.Akşehir-Eses	0-2
18 Ekim 1992	Y.Milas-Eses	1-2	21 Mart 1993	Eses-Y.Milas	4-0
24 Ekim 1992	Eses-Uşak	2 3	28 Mart 1993	Uşak-Eses	0-1
1 Kasım 1992	Eskişehirdemir-Eses	1-5	3 Nisan 1993	Eses-Eskişehirdemir	3-0
8 Kasım 1992	Eses-Antalya Orman	2-0	11 Nisan 1993	Antalya Orman-Eses	0-0
15 Kasım 1992	Y.Afyon-Eses	0-0	2 Mayıs 1993	Eses-Y.Afyon	2-0
22 Kasım 1992	Eses-Etibank Sas	1-0	25 Nisan 1993	Etibank Sas-Eses	1-2
29 Kasım 1992	Marmaris-Eses	1-1	9 Mayıs 1993	Eses-Marmaris	3-0
6 Aralık 1992	Eses-Buldan	3-0	16 Mayıs 1993	Buldan-Eses	0-3
14 Aralık 1992	Eskişehir Şeker-Eses	1-1	23 Mayıs 1993	Eses-Eskişehir Şeker	3-1
20 Aralık 1992	Eses-Kemer Bld.	4-0	30 Mayıs 1993	Kemer Bld.-Eses	1-0

1993 -1994(2. Lig/3. Grup)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
29 Ağustos 1993	Eses-Alanya	2-0	31 Ekim 1993	Alanya-Eses	1-2
5 Eylül 1993	Mersin I.Y.-Eses	3-1	6 Kasım 1993	Eses-Mersin I.Y.	1-1
12 Eylül 1993	Konya-Eses	2-1	14 Kasım 1993	Eses-Konya	3-1
19 Eylül 1993	Eses-Tarsus I.Y.	3-1	21 Kasım 1993	Tarsus I.Y.-Eses	2-1
26 Eylül 1993	Y.Yozgat-Eses	0-6	28 Kasım 1993	Eses-Y.Yozgat	4-2
3 Ekim 1993	Eses-Antalya	03	5 Aralık 1993	Antalya-Eses	2-0
10 Ekim 1993	Isparta-Eses	0-1	12 Aralık 1993	Eses-İsparta	3-1
17 Ekim 1993	Eses-Kütahya	2-1	19 Aralık 1993	Kütahya-Eses	3-0[1]
24 Ekim 1993	Denizli-Eses	4-0	26 Aralık 1993	Eses-Denizli	2-0

Klasman Grubu Maçları

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
19 Şubat 1994	Eses-Mersin I.Y.	0-1[2]	10 Nisan 1994	Mersin I.Y.-Eses	1-1
27 Şubat 1994	Konya-Eses	1-1	17 Nisan 1994	Eses-Konya	2-1
6 Mart 1994	Eses-Tarsus I.Y.	2-0[3]	24 Nisan 1994	Tarsus I.Y.-Eses	00
13 Mart 1994	Kütahya-Eses	0-3	1 Mayıs 1994	Eses-Kütahya	3-0
20 Mart 1994	Eses-Alanya	1-1	8 Mayıs 1994	Alanya-Eses	2-1
26 Mart 1994	Eses-Y.Yozgat	4-0	15 Mayıs 1994	Y.Yozgat-Eses	32
3 Nisan 1994	Isparta-Eses	1-0	22 Mayıs 1994	Eses-Isparta	0 0

1 Çıkan olaylar nedeniyle maç tatil edildi, Eses hükmen yenik sayıldı, üç puanı silindi, sahası 2 maç kapatıldı.
2 Polatlı'da oynandı.
3 Polatlı'da oynandı.

1994-1995 (2. Lig/3. Grup)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
14 Ağustos 1994	Mersin Polisg.-Eses	1-1	16 Ekim 1994	Eses-Mersin Polisg.	2-1
21 Ağustos 1994	Eses-Bolu	3-1	23 Ekim 1994	Bolu-Eses	2-1
28 Ağustos 1994	Alanya-Eses	0-0	30 Ekim 1994	Eses-Alanya	1-1

4 Eylül 1994	Eses-Konya	2-0	6 Kasım 1994	Konya-Eses	3-3
11 Eylül 1994	Tarsus I.Y.-Eses	1-4	13 Kasım 1994	Eses-Tarsus I.Y.	2-0
18 Eylül 1994	Eses-Mersin I.Y.	2-0	20 Kasım 1994	Mersin I.Y.-Eses	0-1
25 Eylül 1994	Y.Afyon-Eses	2-1	27 Kasım 1994	Eses-Y.Afyon	04
2 Ekim 1994	Eses-Isparta	7-2	4 Aralık 1994	Isparta-Eses	2-1
8 Ekim 1994	Kemer-Eses	1-5	11 Aralık 1994	Eses-Kemer	2-1

Play-Off/Yükselme Gurubu Maçları

22 Ocak 1995	Eses-Edirne	4-0	26 Mart 1995	Edirne-Eses	1-1
29 Ocak 1995	Hatay-Eses	0-1	2 Nisan 1995	Eses-Hatay	2-0
4 Şubat 1995	Karşıyaka-Eses	2-1	9 Nisan 1995	Eses-Karşıyaka	1-0
12 Şubat 1995	Eses-Y.Afyon	1-1	16 Nisan 1995	Y.Afyon-Eses	2-3
19 Şubat 1995	Ordu-Eses	1-1	22 Nisan 1995	Eses-Ordu	1-0
26 Şubat 1995	Eses-Aydın	0-0	30 Nisan 1995	Aydın-Eses	1-4
5 Mart 1995	Çorum-Eses	1-1	7 Mayıs 1995	Eses-Çorum	3-2
12 Mart 1995	Eses-Diyarbakır	2-0	14 Mayıs 1995	Diyarbakır-Eses	20
19 Mart 1995	Istanbul-Eses	1-1	21 Mayıs 1995	Eses-İstanbul	0-0

Lig'e Terfi Maçlan-Konya

27 Mayıs 1995	Eses-Erzurum	2-1	Tarık, Zafer	Yarı finale yükseldi
29 Mayıs 1995	Eses-Adana	3-2	Zafer, Metin, Veysel	Finale yükseldi
31 Mayıs 1995	Eses-Aydın	2-1	Metin, Veysel	Finali kazandı, 1.Lig'e çıktı

1995-1996

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
11 Ağustos 1995	Istanbul-Eses	1-3	28 Ocak 1996	Eses-Istanbul	1-2
19 Ağustos 1995	Eses-Fenerbahçe	1-2	4 Şubat 1996	Fenerbahçe-Eses	60
27 Ağustos 1995	Karşıyaka-Eses	3-2	11 Şubat 1996	Eses-Karşıyaka	02
10 Eylül 1995	Eses-Van	2-1	18 Şubat 1996	Van-Eses	3-0
17 Eylül 1995	Eses-Ankaragücü	2-1	25 Şubat 1996	Ankaragücü-Eses	1-2
24 Eylül 1995	Gaziantep-Eses	30	3 Mart 1996	Eses-G a ziantep	2-0
1 Ekim 1995	Eses-Bursa	1-3	10 Mart 1996	Bursa-Eses	2-2
15 Ekim 1995	Kocaeli-Eses	2-1	17 Mart 1996	Eses-Kocaeli	0-3
22 Ekim 1995	Eses-Beşiktaş	2-3	23 Mart 1996	Beşiktaş-Eses	2-0
29 Ekim 1995	Eses-Denizli	1-1	31 Mart 1996	Denizli-Eses	1-2
4 Kasım 1995	Eses-G al ataşa ray	1-2	7 Nisan 1996	Galatasaray-Eses	3-0
19 Kasım 1995	Altay-Eses	1-0	14 Nisan 1996	Eses-Altay	1-2
26 Kasım 1995	Eses-Kayseri	4-0	21 Nisan 1996	Kayseri-Eses	0-1
3 Aralık 1995	Gençlerbirliği-Eses	3-2	28 Nisan 1996	Eses-Gençlerbirliği	2-0
10 Aralık 1995	Eses-Antalya	0-2	5 Mayıs 1996	Antalya-Eses	1-0
17 Aralık 1995	Samsun-Eses	3-1	12 Mayıs 1996	Eses-Samsun	3-0
23 Aralık 1995	Eses-Trabzon	02	19 Mayıs 1996	Trabzon-Eses	7-1

1996 ■1997 (2. Lig/3. Grup)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
11 Ağustos 1996	Adana-Eses	2-1	13 Ekim 1996	Eses-Adana	1-1
19 Ağustos 1996	Eses-Alanya	2-0	20 Ekim 1996	Alanya-Eses	0-1
25 Ağustos 1996	Mersin I.Y.-Eses	1-1	27 Ekim 1996	Eses-Mersin I.Y.	0-1

1 Eylül 1996	Eses-Inegöl	1-1	3 Kasım 1996	Inegöl-Eses	3-2
9 Eylül 1996	Düzce-Eses	0-0	10 Kasım 1996	Eses-Düzce	3-2
15 Eylül 1996	Eses-Y.Afyon	0-1	17 Kasım 1996	Y.Afyon-Eses	00
22 Eylül 1996	Eses-Konya	1-1	24 Kasım 1996	Konya-Eses	3-1
29 Eylül 1996	Kemer-Eses	2-0	1 Aralık 1996	Eses-Kemer	1-0
6 Ekim 1996	Eses-Adanademir	4-0	8 Aralık 1996	Adanademir-Eses	10

Klasman Grubu Maçları

26 Ocak 1997	Eses-Düzce	3-1	13 Nisan 1997	Düzce-Eses	00
2 Şubat 1997	Inegöl-Eses	0-0	20 Nisan 1997	Eses-Inegöl	3-0
9 Şubat 1997	Eses-Kemer	2-1	27 Nisan 1997	Kemer-Eses	0-1
15 Şubat 1997	Adanademir-Eses	1-0	4 Mayıs 1997	Eses-Adanademir	1-1
23 Şubat 1997	Eses-Y.Afyon	3-0	11 Mayıs 1997	Y.Afyon-Eses	0-1
2 Mart 1997	Alanya-Eses	0-3	18 Mayıs 1997	Eses-Alanya	2-0
9 Mart 1997	Eses-Konya	0 1	24 Mayıs 1997	Konya-Eses	2-1

1997-1998 (2. Lig/2. Grup)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
3 Ağustos 1997	Eses-Denizli	1-1	19 Ekim 1997	Denizli-Eses	1-2
10 Ağustos 1997	Y.Afyon-Eses	0-1	26 Ekim 1997	Eses-Y.Afyon	2-0
17 Ağustos 1997	Eses-Aydın	1-1	2 Kasım 1997	Aydın-Eses	2-1
24 Ağustos 1997	Marmaris-Eses	1-1	9 Kasım 1997	Eses-Marmaris	00
31 Ağustos 1997	Eses-Y.Turgutlu	5-0	16 Kasım 1997	Y.Turgutlu-Eses	0-1
7 Eylül 1997	Adanademir-Eses	1-1	23 Kasım 1997	Eses-Adanademir	0-0
14 Eylül 1997	Eses-Karşıyaka	1-0	29 Kasım 1997	Karşıyaka-Eses	0-1
28 Eylül 1997	Somalinyit-Eses	2-0	14 Aralık 1997	Eses-Somalinyit	2-1
5 Ekim 1997	Eses-Y.Salihli	2-0	21 Aralık 1997	Y.Salihli-Eses	0-1
12 Ekim 1997	Buca-Eses	0-3	28 Aralık 1997	Eses-Buca	3-1

Play-Off/Yükselme Gurubu Maçları

18 Ocak 1998	Ankara BŞ Bld-Eses	3-0	22 Mart 1998	Eses-Ankara BŞ Bld	2-1
25 Ocak 1998	Eses-Zeytinburnu	0-1	29 Mart 1998	Zeytinburnu-Eses	3-1
1 Şubat 1998	Erzurum-Eses	0-0	5 Nisan 1998	Eses-Erzurum	0-3
7 Şubat 1998	Eses-Elazığ	0-0	12 Nisan 1998	Elazığ-Eses	1-1
15 Şubat 1998	Sarıyer-Eses	10	19 Nisan 1998	Eses-Sarıyer	03
22 Şubat 1998	Eses-Çaykur Rize	1-0	26 Nisan 1998	Çaykur Rize-Eses	1-2
1 Mart 1998	Eses-Denizli	0-1	3 Mayıs 1998	Denizli-Eses	6-1
8 Mart 1998	Sakarya-Eses	3-1	10 Mayıs 1998	Eses-Sakarya	1-1
15 Mart 1998	Eses-Adana	0-1	17 Mayıs 1998	Adana-Eses	4-0

1998-1999 (2. Lig/2.Grup)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
16 Ağustos 1998	Eses-Buca	1-1	18 Ekim 1998	Buca-Eses	1-0
23 Ağustos 1998	Marmaris-Eses	2-1	25 Ekim 1998	Eses-Marmaris	0-0
30 Ağustos 1998	Eses-Y.Salihli	1-1	1 Kasım 1998	Y.Salihli-Eses	0-0
6 Eylül 1998	Izmir-Eses	1-0	8 Kasım 1998	Eses-Izmir	1-1
12 Eylül 1998	Eses-Denizli	1-7	15 Kasım 1998	Denizli-Eses	7-2
20 Eylül 1998	Aydın-Eses	3-1	22 Kasım 1998	Eses-Aydın	1-1
27 Eylül 1998	Eses-Petrolofisi	1-2	28 Kasım 1998	Petrolofisi-Eses	2-1

4 Ekim 1998	Somalinyit-Eses	1-1	6 Aralık 1998	Eses-Somalinyit	4-1
11 Ekim 1998	Eses-Karşıyaka	1-1	13 Aralık 1998	Karşıyaka-Eses	2-1

Klasman Grubu Maçtan

14 Şubat 1999	Karşıyaka-Eses	1-2	4 Nisan 1999	Eses-Karşıyaka	1-1
21 Şubat 1999	Eses-Y.Salihli	0-0	11 Nisan 1999	Y.Salihli-Eses	1-5
28 Şubat 1999	Eses-Marmaris	1-0	17 Nisan 1999	Marmaris-Eses	2-2
6 Mart 1999	Izmir-Eses	3-3	25 Nisan 1999	Eses-Izmir	3-0
14 Mart 1999	Eses-Petrolofisi	2-1	2 Mayıs 1999	Petrolofisi-Eses	3-1
21 Mart 1999	Buca-Eses	0-0	9 Mayıs 1999	Eses-Buca	2-2
28 Mart 1999	Eses-Somalinyit	52	16 Mayıs 1999	Somalinyit-Eses	0-6

1999-2000 4(2. Lig/2. Grup)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
15 Ağustos 1999	Çanakkale D.-Eses	20	7 Kasım 1999	Eses-Çanakkale D.	1-1
12 Eylül 1999	Eses-İzmir	1-3	14 Kasım 1999	Izmir-Eses	1-0
19 Eylül 1999	Aydın-Eses	3-0	21 Kasım 1999	Eses-Aydın	2-2
26 Eylül 1999	Eses-Y.Nazilli	1-2	28 Kasım 1999	Y.Nazilli-Eses	2-1
3 Ekim 1999	Eses-Marmaris	02	5 Aralık 1999	Marmaris-Eses	0-0
9 Ekim 1999	Karşıyaka-Eses	0-1	12 Aralık 1999	Eses-Karşıyaka	0 1
17 Ekim 1999	Eses-Kuşadası	3-1	19 Aralık 1999	Kuşadası-Eses	1-0
24 Ekim 1999	Buca-Eses	40	25 Aralık 1999	Eses-Buca	1-0
31 Ekim 1999	Eses-Y. Salihli	2-0	29 Aralık 1999	Y.Salihli-Eses	2-2

Klasman Grubu Maçları

20 Şubat 2000	Eses-Y.Nazilli	1-2	9 Nisan 2000	Y.Nazilli-Eses	0-1
26 Şubat 2000	Karşıyaka-Eses	3-2	16 Nisan 2000	Eses-Karşıyaka	1-3
5 Mart 2000	Eses-Buca	4-2	23 Nisan 2000	Buca-Eses	0-1
12 Mart 2000	Marmaris-Eses	1-3	30 Nisan 2000	Eses-Marmaris	2-1
19 Mart 2000	Eses-Y.Salihli	0^)	7 Mayıs 2000	Y.Salihli-Eses	2-0
26 Mart 2000	Kuşadası-Eses	2-0	14 Mayıs 2000	Eses-Kuşadası	2-0
2 Nisan 2000	Eses-Aydın	2-1	21 Mayıs 2000	Aydın-Eses	4-1

2000-2001 (2. Lig/2.Grup)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
13 Ağustos 2000	Eses-Y.Turgutlu	2-0	11 Ekim 2000	Y.Turgutlu-Eses	1-3
20 Ağustos 2000	Buca-Eses	2-1	15 Ekim 2000	Eses-Buca	0-2
27 Ağustos 2000	Eses-Göztepe	4-3	21 Ekim 2000	Göztepe-Eses	2 0
30 Ağustos 2000	Y.Nazilli-Eses	2-1	29 Ekim 2000	Eses-Y.Nazilli	5-3
3 Eylül 2000	Eses-İzmir	3-2	1 Kasım 2000	Izmir-Eses	2-1
17 Eylül 2000	Y.Salihli-Eses	20	12 Kasım 2000	Eses-Y.Salihli	2-0
20 Eylül 2000	Eses-Karşıyaka	0-3	18 Kasım 2000	Karşıyaka-Eses	0-0
24 Eylül 2000	Aydın-Eses	2-0	26 Kasım 2000	Eses-Aydın	1-1
30 Eylül 2000	Eses-Altay	1-2	3 Aralık 2000	Altay-Eses	0-2
8 Ekim 2000	Isparta-Eses	32	10 Aralık 2000	Eses-Isparta	1-0

Klasman Grubu Maçları

3 Şubat 2001	Karşıyaka-Eses	4-0	1 Nisan 2001	Eses-Karşıyaka	1-2
11 Şubat 2001	Eses-Y.Salihli	2-0	8 Nisan 2001	Y.Salihli-Eses	1-2

21 Şubat 2001	Y.Turgutlu-Eses	2-1	18 Nisan 2001	Eses-Y.Turgutlu	2-1
25 Şubat 2001	Eses-Buca	0-0	22 Nisan 2001	Buca-Eses	4-0
4 Mart 2001	Izmir-Eses	1-0	29 Nisan 2001	Eses-İzmir	1-2
11 Mart 2001	Eses-Y.Nazilli	0-0	6 Mayıs 2001	Y.Nazilli-Eses	3-1
18 Mart 2001	Isparta-Eses	2-0	13 Mayıs 2001	Eses-İsparta	3-1
25 Mart 2001	Eses-Aydın	0-5	20 Mayıs 2001	Aydın-Eses	0-3

2001-2002 (2. Lig/B)

TARİH	TAKIMLAR SKOR		TARİH	TAKIMLAR SKOR	
19 Ağustos 2001	Mersin I.Y.-Eses	1-1	21 Ekim 2001	Eses-Mersin I.Y	1-0
26 Ağustos 2001	Eses-Maltepe	3-2	28 Ekim 2001	Maltepe-Eses	32
2 Eylül 2001	Eses-Yıldırım Bosna	2-2	3 Kasım 2001	Yıldırım Bosna-Eses	2-1
9 Eylül 2001	Zeytinburnu-Eses	1-2	11 Kasım 2001	Eses-Zeytinburnu	1-0
16 Eylül 2001	Eses-Içel Mezitli	1-0	18 Kasım 2001	İçel Mezitli-Eses	2-1
23 Eylül 2001	Karta l-Eses	0-0	25 Kasım 2001	Eses-Kartal	03
30 Eylül 2001	Eses-Sapanca	1-0	2 Aralık 2001	Sapanca-Eses	0-0
6 Ekim 2001	Gaziantep BŞ Bld-Eses	O-O	9 Aralık 2001	Eses-Gaziantep BŞ Bld	2-1
14 Ekim 2001	Eses-Küçükköy	1-0	23 Aralık 2001	Küçükköy-Eses	3-3

Klasman Grubu Maçları

17 Şubat 2002	Eses-Küçükköy	2-1	7 Nisan 2002	Küçükköy-Eses	1-2
24 Şubat 2002	Yıldırım Bosna-Eses	3-0	14 Nisan 2002	Eses-Yıldırım Bosna	1-2
3 Mart 2002	Zeytinburnu-Eses	3-1	21 Nisan 2002	Eses-Zeytinburnu	4-2
10 Mart 2002	Eses-Maltepe	1-0	27 Nisan 2002	Maltepe-Eses	2-1
17 Mart 2002	Kartal-Eses	1-0	5 Mayıs 2002	Eses-Kartal	1-1
24 Mart 2002	Eses-Içel Mezitli	02	12 May ıs 2002	İçel Mezitli-Eses	7 0
30 Mart 2002	Sapanca-Eses	1-1	18 Mayıs 2002	Eses-Sapanca	3-2

2002-2003 (2. Lig B/A)

TARİH	TAKIMLAR SKOR		TARİH	TAKIMLAR	SKOR
25 Ağustos 2002	Marmaris-Eses	2-2	2 Şubat 2003	Eses-Marmaris	1-2
1 Eylül 2002	Eses-M.Kemalpaşa	2-1	9 Şubat 2003	M.Kemalpaşa-Eses	0-2
8 Eylül 2002	Kütahya-Eses	0-1	16 Şubat 2003	Eses-Kütahya	5-0
15 Eylül 2002	Eses-Karagümrük	1-1	19 Mart 2003	Karagümrük-Eses	2-1
22 Eylül 2002	Gaziosmanpaşa-Eses	0-3	2 Mart 2003	Eses-Gaziosmanpaşa	0 1
29 Eylül 2002	Eses-Aydın	3-0	9 Mart 2003	Aydın-Eses	1-0
6 Ekim 2002	Karşıyaka-Eses	2-0	16 Mart 2003	Eses-Karşıyaka	03
13 Ekim 2002	Eses-Buca	2-1	23 Mart 2003	Buca-Eses	1-0
20 Ekim 2002	B.Merinos-Eses	3-1	30 Mart 2003	Eses-B.Merinos	0-1
27 Ekim 2002	Eses-Inegöl	1-0	6 Nisan 2003	Inegöl-Eses	2-0
3 Kasım 2002	U.Uşak-Eses	2-1	13 Nisan 2003	Eses-U.Uşak	6-1
10 Kasım 2002	Eses-Güngören	2-0	20 Nisan 2003	Güngören-Eses	2-1
17 Kasım 2002	Küçükköy-Eses	1-1	27 Nisan 2003	Eses-Küçükköy	1-1
24 Kasım 2002	Eses-Nazilli	1-1	4 Mayıs 2003	Nazilli-Eses	3-1
1 Aralık 2002	Y. Bosna-Eses	3-1	11 Mayıs 2003	Eses-Y.Bosna	1-2
8 Aralık 2002	Eses-Muğla	2-1	18 Mayıs 2003	Muğla-Eses	3 2
15 Aralık 2002	Antalya Kepez-Eses	2 0	25 Mayıs 2003	Eses-Antalya Kepez	3-1

2003-2004 (2. Lig B/A)

TARİH	TAKIMLAR SKOR		TARİH	TAKIMLAR	SKOR
24 Ağustos 2003	Güngören B.-Eses	0-0	25 Ocak 2004	Eses-Güngören B.	2-1
31 Ağustos 2003	Eses-M.Kemalpaşa	1-0	1 Şubat 2004	M.Kemalpaşa-Eses	2-0
14 Eylül 2003	Çorlu-Eses	0-0	31 Mart 2004	Eses-Çorlu	1-1
21 Eylül 2003	Eses-Uşak	2-1	22 Şubat 2004	Uşak-Eses	0-1
28 Eylül 2003	F.Karagümrük-Eses	1-1	28 Şubat 2004	Eses-F.Karagümrük	0-0
5 Ekim 2003	Eses-Aydın	1-1	7 Mart 2004	Aydın-Eses	2-2
12 Ekim 2003	Marmaris B.G.-Eses	3-1	14 Mart 2004	Eses-Marmaris B.G	0 0
19 Ekim 2003	Eses-Bursa Merinos	2-4	21 Mart 2004	Bursa Merinos-Eses	3-1
26 Ekim 2003	Side-Eses	3 0	27 Mart 2004	Eses-Side	7-0
2 Kasım 2003	Eses-Inegöl	0-2	4 Nisan 2004	Inegöl-Eses	0-0
9 Kasım 2003	Buca-Eses	1-1	11 Nisan 2004	Eses-Buca	1-0
16 Kasım 2003	Eses-Etim.Şeker	2-1	18 Nisan 2004	Etim.Şeker-Eses	1-3
23 Kasım 2003	Küçükköy-Eses	1-0	25 Nisan 2004	Eses-Küçükköy	3-2
30 Kasım 2003	Eses-Yld..Bosna	1-0	2 Mayıs 2004	Yld..Bosna-Eses	3-1
7 Aralık 2003	Nazili B.-Eses	10	9 Mayıs 2004	Eses-Nazili B.	1-0
14 Aralık 2003	Eses-Muğla	4-3*	16 Mayıs 2004	Muğla-Eses	4-1

(*) Eses'in 30 Kasım'daki Bosna maçında aldığı cezası nedeniyle Balıkesir'de oynandı.

2004-2005 (2. Lig B/B)

TARİH	TAKIMLAR SKOR		TARİH	TAKIMLAR SKOR	
29 Ağustos 2004	Eses-Ank.Demir	2-0	30 Ocak 2005	Ank.Demir-Eses	1-2
5 Eylül 2004	Bulancak-Eses	1-2	6 Şubat 2005	Eses-Bulancak	5-1
12 Eylül 2004	Eses-Çankırı Bld.	2-0	13 Şubat 2005	Çankırı Bld.-Eses	0-1
26 Eylül 2004	Zonguldak-Eses	0-0	27 Şubat 2005	Eses-Zonguldak	1-0
3 Ekim 2004	Eses-Yalova	0-0	6 Mart 2005	Yalova-Eses	1-1
10 Ekim 2004	Ünye-Eses	3-1	13 Mart 2005	Eses-Ünye	2-1
17 Ekim 2004	Eses-Kartal	2-1	20 Mart 2005	Kartal-Eses	0-0
24 Ekim 2004	Etim.Şeker-Eses	0-3*	27 Mart 2005	Eses-Etim.Şeker	3-0*
31 Ekim 2004	Eses-KDÇ Karabük	1-1	3 Nisan 2005	KDÇ Karabük-Eses	2-2
7 Kasım 2004	MKE Kırıkkale-Eses	3-1	10 Nisan 2005	Eses-MKE Kırıkkale	4-0
14 Kasım 2004	Eses-G.Birliği Oftaş	0-3	16 Nisan 2005	G.Birliği Oftaş-Eses	2-1
21 Kasım 2004	Darıca G.Birliği-Eses	0-1	24 Nisan 2005	Eses-Darıca G.Birliği	1-3
28 Kasım 2004	Eses-Eyüp	1-1	1 Mayıs 2005	Eyüp-Eses	0-0
5 Aralık 2004	A.Üsküdar 1908-Eses	0-3	8 Mayıs 2005	Eses-A.Üsküdar 1908	7-1
12 Aralık 2004	Eses-Ordu	3-0	15 Mayıs 2005	Ordu-Eses 3-0**	
19 Aralık 2004	Maltepe-Eses	1-0	22 Mayıs 2005	Eses-Maltepe	7-1

(*) Eses hükmen galip.
(**) Yarıda kalan maçın tekrarı 18 Haziran 2005'te yapıldı ve Ordu Eses'i 4-0 mağlup etti.

2005-2006 (2. Lig B/3)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
28 Ağustos 2005	Eses-Bursa Merinos	3-1	30 Ekim 2005	Bursa Merinos-Eses	1-2
4 Eylül 2005	Y.Kırşehir-Eses	0-1	6 Kasım 2005	Eses-Y.Kırşehir	2-2
11 Eylül 2005	Eses-Yalova	4-0	10 Kasım 2005	Yalova-Eses	1-1
18 Eylül 2005	Inegöl-Eses	0-0*	20 Kasım 2005	Eses-Inegöl	1-2
25 Eylül 2005	Aksaray-Eses	1-4	27 Kasım 2005	Eses-Aksaray	3-0
2 Ekim 2005	Eses-Oyak Renault	4-1	30 Kasım 2005	Oyak Renault-Eses	2-2
5 Ekim 2005	MKE Kırıkkale-Eses	1-3	11 Aralık 2005	Eses-MKE Kırıkkale	3-1
16 Ekim 2005	Eses-Darıca G.Birliği	2-1	14 Aralık 2005	Darıca G.Birliği-Eses	1-0
23 Ekim 2005	Tarsus I.Y.-Eses	0-1	25 Aralık 2005	Eses-Tarsus I.Y.	3-3

(*) TFF, yarıda kalan bu maçla ilgili iki takımı da hükmen yenik ilan etti. Tahkim Kurulu ise maçın tekrar oynanması yönünde karar aldı. 2 Kasım 2005 tarihinde İnegöl'de seyircisiz olarak yapılan maçı Eses, M. Sevgi, Alper Yeşil ve Ishak Topçu'nun golleriyle 3-0 kazandı. Eses bu maçı da kazanarak elde ettiği 10 serilik galibiyetiyle tarihinde bir ilk yaşadı. Takım bu sezon ilk yenilgisini 20 Kasım'da aldı.

2005-2006 Lig B F

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
22 Ocak 2006	Inegöl-Eses	0-1	16 Mart 2006	Eses-Inegöl	2-1
29 Mart 2006	Eses-Siirt	2-1	26 Mart 2006	Siirt-Eses	3-3
5 Şubat 2006	Eses-Onye	1-0	2 Nisan 2006	Ünye-Eses	1-1
9 Şubat 2006	K.Maraş-Eses	1-1	9 Nisan 2006	Eses-K.Maraş	3-1
19 Şubat 2006	Eses-Kartal	4-0	13 Nisan 2006	Kartal-Eses	0-0
26 Şubat 2006	Buca-Eses	2-1	23 Nisan 2006	Eses-Buca	0-1
1 Mart 2006	Eses-G.Birliği Oftaş	1-0	26 Nisan 2006	G. Biri iğ i Oftaş-Eses	2-2
5 Mart 2006	Kasımpaşa-Eses	2-0	30 Nisan 2006	Eses-Kasımpaşa	0-2
12 Mart 2006	Eses-Alanya	2-0	7 Mayıs 2006	Alanya-Eses	2-1

2. Lig A Kategorisi'ne Yükselme Maçları (B Kategorisi Ekstra Play-Off)

14 Mayıs 2006	KDÇ Karabük-Eses	1-3*	20 Mayıs 2006	Eses-Kartal	3-0
17 Mayıs 2006	Eses-Sarıyer	5-4	23 Mayıs 2006	Pendik-Eses	0-3

(*) Maçlar Ankara'da oynandı.

2006-2007 (Türk Telekom 2. Lig/A)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
20 Ağustos 2006	T.Telekom-Eses	0-2	27 Ocak 2007	Eses-T.Telekom	0 0
27 Ağustos 2006	Eses-Istanbul	2-0*	3 Şubat 2007	Istanbul-Eses	1-0
3 Eylül 2006	A.Sebat-Eses	1-2	11 Şubat 2007	Eses-A.Sebat	2-0
9 Eylül 2006	Eses-Büyükşehir B.	0-1	18 Şubat 2007	Büyükşehir B.-Eses	1-0
17 Eylül 2006	Mardin-Eses	2-0	25 Şubat 2007	Eses-Mardin	3-1
23 Eylül 2006	Eses-Ordu	1-1	4 Mart 2007	Ordu-Eses	4-1
1 Ekim 2006	Eses-Uşak	0-0	11 Mart 2007	Uşak-Eses	1-1
8 Ekim 2006	Karşıyaka-Eses	1-2	19 Mart 2007	Eses-Karşıyaka	0-0.
16 Ekim 2006	Eses-G.Birliği Oftaş	0-2	25 Mart 2007	G.Birliği Oftaş-Eses	0-0

21 Ekim 2006	Malatya-Eses	2-1	31 Mart 2007	Eses-Malatya	1-0
29 Ekim 2006	Eses-G.Antep BB	1-2	7 Nisan 2007	G.Antep BB-Eses	3-2
5 Kasım 2006	Samsun-Eses	2-1	15 Nisan 2007	Eses-Samsun	0-0
13 Kasım 2006	Eses-Kocaeli	3-1	22 Nisan 2007	Kocaeli-Eses	1-1
19 Kasım 2006	Elazığ-Eses	2-1	28 Nisan 2007	Eses-Elazığ	1-0
26 Kasım 2006	Eses-Kasımpaşa	0-3	6 Mayıs 2007	Kasımpaşa-Eses	1-1
3 Aralık 2006	Diyarbakır-Eses	3 0	12 Mayıs 2007	Eses-Oiyarbakır	0-0
10 Aralık 2006	Eses-Altay	2-0	20 Mayıs 2007	Altay-Eses	3 2

* 2. Lig B Yükselme Grubu Ekstra Play-Off müsabakaları birincisi Eses, şampiyonluk kupasını maçtan önce düzenlenen törenle aldı. Yönetim bu anlamlı kupayı, takıma verdiği maddi ve manevi katkılardan dolayı Eylül 2006'da Eskişehir Valisi Kadir Çalışıcı'ya armağan etti. Ayrıca yine bu maçtan önce, 12 Mart 2006'da sahasında Alanya ile yaptığı karşılaşmada kazandığı ve Federasyon'un geçen sezonun sonunda Eses'e ilettiği "Mavi Bayrak" direğe çekildi.

2007-2008 (Bank Asya 1. Lig)

TARİH	TAKIMLAR	SKOR	TARİH	TAKIMLAR	SKOR
26 Ağustos 2007	Eses-Elazığ	2-0	13 Ocak 2008	Elazığ-Eses	2-4
2 Eylül 2007	G.Antep BB-Eses	1-4	20 Ocak 2008	Eses-G.Antep BB	1-1
9 Eylül 2007	Eses-Mardin	2-0	27 Ocak 2008	Mardin-Eses	0-1
16 Eylül 2007	Malatya-Eses	2-1	10 Şubat 2008	Eses-Malatya	2-0
23 Eylül 2007	Antalya-Eses	3-1	17 Şubat 2008	Eses-Antalya	1-1
30 Eylül 2007	Eses-Kartal	1-1	23 Şubat 2008	Karta l-Eses	0-1
7 Ekim 2007	Giresun-Eses	1-2	2 Mart 2008	Eses-Giresun	2-1
14 Ekim 2007	Eses-Altay	3-0	8 Mart 2008	Altay-Eses	2-1
20 Ekim 2007	Sakarya-Eses	1-0	17 Mart 2008	Eses-Sakarya	1-1
28 Ekim 2007	Eses-Diyarbakır	3-2	23 Mart 2008	Diyarbakır-Eses	1-0
4 Kasım 2007	lstanbul-Eses	0-3	30 Mart 2008	Eses-lstanbul	1-1
10 Kasım 2007	Eses-Samsun	2-1	6 Nisan 2008	Samsun-Eses	0-0
17 Kasım 2007	Kayseri E.-Eses	1-1	13 Nisan 2008	Eses-Kayseri E.	2-0
25 Kasım 2007	Eses-Kocaeli	2-2	21 Nisan 2008	Kocaeli-Eses	1-0
2 Aralık 2007	Ordu-Eses	2-1	27 Nisan 2008	Eses-Ordu	2-1
9 Aralık 2007	Eses-Karşıyaka	1-0	4 Mayıs 2008	Karşıyaka-Eses	3-3
16 Aralık 2007	Bolu-Eses	2-1	11 Mayıs 2008	Eses-Bolu	0-1

Turkcell Süper Lig'e Terfi Maçları-İstanbul*

16 Mayıs 2008	Eses-Diyarbakırspor	6-5	18 Mayıs 2008	Eses-Bolu	2-0

(*) İki maç da Beşiktaş İnönü Stadı'nda oynandı. Diyarbakır maçında normal ve uzatma süreleri sonunda gol olmayınca penaltılara geçildi. Doğa Kaya, Engin öztonga, Ersin Güreler, Birol Hikmet, Emre Toraman ve Sezgin Coşkun'un penaltıları gole çevirmesiyle Eses final oynamaya hak kazandı. Finaldeki iki gol. Doğa (48) ve Coşkun (88)'dan geldi. Eses maçın ardından düzenlenen törenle kupasını (Coşkun'la) Maliye Bakanı Unakıtan'ın elinden (öperek) aldı!

2008-2009 (Turkcell Süper Lig)

TARİHÎ	TAKIMLAR SKOR		TARİH	TAKIMLAR	SKOR
24 Ağustos 2008	İBB Bld.-Eses		1 Şubat 2009	Eses-İBB Bld.	-
31 Ağustos 2008	Eses-Hacettepe		8 Şubat 2009	Hacettepe-Eses	-
14 Eylül 2008	Gençlerbirliği-Eses		15 Şubat 2009	Eses-Gençlerbirliği	'
21 Eylül 2008	Eses-Sivas		22 Şubat 2009	Sivas-Eses	-
28 Eylül 2008	Kayseri-Eses		1 Mart 2009	Eses-Kayseri	-
5 Ekim 2008	Eses-Kocaeli		8 Mart 2009	Kocaeli-Eses	-
19 Ekim 2008	Bursa-Eses		15 Mart 2009	Eses-Bursa	-
26 Ekim 2008	Eses-G.Saray		22 Mart 2009	G.Saray-Eses	-
1 Kasım 2008	Eses-F.Bahçe		5 Nisan 2009	F.Bahçe-Eses	-
9 Kasım 2008	Ankaraspor-Eses		12 Nisan 2009	Eses-Ankaraspor	-
16 Kasım 2008	Eses-Ankaragücü		19 Nisan 2009	Ankaragücü-Eses	-
23 Kasım 2008	Beşiktaş-Eses		26 Nisan 2009	Eses-Beşiktaş	-
30 Kasım 2008	Eses-Denizli		3 Mayıs 2009	Denizli-Eses	-
7 Aralık 2008	Antalya-Eses		10 Mayıs 2009	Eses-Antalya	-
14 Aralık 2008	Eses-Konya		17 Mayıs 2009	Konya-Eses	-
21 Aralık 2008	Trabzon-Eses		24 Mayıs 2009	Eses-Trabzon	-
25 Ocak 2009	Eses-Gaziantep		31 Mayıs 2009	Gaziantep-Eses	-

EK: 2 1971-72'den Günümüze Eskişehirspor Kulübesi

71-72: Abdullah Matay TD, Aydın Begiter A., **72-73:** Tomislav Kaloperoviç TD, Galip Türkkan A., **73-74:** Matay TD, Muzaffer Çil A., **74-75:** Popescu TD, Zekai Tabakoğlu A./Tabakoğlu TD, Nihat Atacan A., **75-76:** Matay TD, Tabakoğlu A., **76-77:** Tamer Güney TD, Atacan A., **77-78:** Gegiç TD, Mehmet Dülger A., **78-79:** Ziya Taner TD, Fahri Adanır A., **79-80:** Candan Dumanlı TD, **80-81:** Dumanlı TD (3 maç)/Atacan TD, **81-82:** 4 maç Atacan, 10 maç Matay, 18 maç Milorad Mitroviç TD, **82-83:** Mitroviç TD/Türkkan TD, **83-84:** Gegiç, Türkkan, İlhan Çolak, Gürcan Berk TD, **84-85:** Valeriu Neagu TD, **85-86:** Mitroviç TD, Ender Konca A., **86-87:** Fethi Demircan, Gerum, Matay TD, **87-88:** Tom Friwaldzky TD, **88-89:** 20 maç Mitroviç, 10 maç Arda Vural TD, Kâmuran Yavuz, Süreyya Özkefe, Haldun Girginer A., **89-90:** Matay, Berk, Girginer TD, Konca A., **90-91:** 17 maç Atacan, İlyas Datça TD, İbrahim Destecioğlu, Özkefe A., **91-92:** İsmail Arca, Berk, Muzaffer Atacan TD, Selahattin Örcüm A., **92-93:** Girginer TD, Serdar Eroy A., **93-94:** 9 maç Girginer, 23 maç Aldoğan Argon TD, 32 maç Eroy A., **94-95:** Dumanlı TD, Eroy A., Konya'daki yükselme maçlarında Yılmaz Vural TD, **95-96:** 15 maç Vural, 17 maç Güvenç Kurtar TD, Fatih Eser, İlhan Mayakan A., **96-97:** 5 maç Yavuz, 11 maç Dumanlı, 7 maç Mayakan, 7 maç Coşkun Demirbakan TD, **97-98:** 29 maç Demirbakan, 9 maç Eroy TD, 29 maç Ergin Işık A., **98-99 ve sonrası:** Nihat Atacan, Muzaffer Atacan, Orhan Yahya Yüce, Ömer Kaner, Hasan Akçaylı, Akif Başaran, Burhanettin Beadini, Ahmet Kılıç, Zafer Tüzün (Mart 2001'de görevine son verildi), Burhanettin Beadini (2 Mart 2001'de imza attı ve sezon sonuna kadar devam etti), Kenan Korkmaz (26 Haziran 2001'de sözleşme imzaladı, 29 Aralık 2001'de görevine son verildi), Serdal Eroy (14 Şubat 2002'de sözleşme imzaladı), Coşkun Demirbakan (6 Haziran 2002'de sözleşme imzaladı), Serdal Eroy (Mart 2003'te Demirbakan'la yolların ayrılmasının ardından takımı sezon sonuna kadar çalıştırdı). Şevket Keşler (15 Haziran 2003'te sözleşme imzaladı, Ekim 2003'te Merinos yenilgisi ardından istifa etti).

Mücahit Yalçıntaş (Side maçını izleyip "bu takım küme düşer" yorumunu yaptı ve resmî imza atılmadan Ekim 2003'te geldi ve gitti.), Şenol Uluşavaş (Eski futbolcusunu Side maçından sonra menejer olarak takımın başına getiren Eskişehirspor yönetimi İnegöl yenilgisinden sonra Ulusavaş'a ısrarla teknik direktörlük önerdi. Kasım 2003'te göreve başlayan Şenol Ulusavaş Nisan 2004'te istifa etti), Behiç Funda (Mayıs 2004'te takımı çalıştırmaya başladı. Kasım 2004'te görevine son verildi), Şenol Ulusavaş (Kasım 2004'te tekrar göreve geldi, Nisan 2005 tarihli Karabük maçından sonra istifa etti), Erdoğan Yılmaz (Ulusavaş'ın hemen ardından başladığı görevini Haziran 2005'teki 4-0'lık Ordu yenilgisinden sonra bıraktı), Kemal Kılıç (Haziran 2005'te göreve geldi, Nisan 2006'daki 2-0'lık Kasımpaşa yenilgisi ardından istifa etti), Yavuz Incedal (Mayıs 2006'da Eses'in teknik adamı olarak başladığı görevinden, Oftaş yenilgisiyle oluşan atmosfer sonunda 30 Ekim 2006'da istifa etti). Ergin Işık (Ekim-Kasım 2006 arası takımı çalıştırdı), Ahmet Akçan (Kasım 2006'da çalışmaya başladı, Şubat 2007'de sözleşmesi feshedildi), Ergin Işık (Şubat 2007-20 Mayıs 2007 arası görev yaptı), Metin Diyadin (Bir önceki sezon Süper Lig'e yükselen Gençlerbirliği Oftaş'taki başarısıyla dikkatleri üzerine toplayan ve İlhan Cavcav'ın istediği yardımcı antrenör ile çalışmayı kabul etmeyince bitime 6 hafta kala görevden alınan Diyadin, Haziran 2007'de Eses'le el sıkıştı. Mart 2008'de, kendisiyle kadro pazarlığı yaptığı gerekçesiyle Sergen'i kadro dışı bırakarak Sakaryaspor maç kadrosuna almadı. Yönetim-Sergen-Diyadin arasındaki bu ve benzeri anlaşmazlıklardan dolayı bitime 8 hafta kala 18 Mart 2008'de Eses'le Diyadin'in yolları ayrıldı), Nejat Biyediç (21 Mart 2008'de, kalan 8 maçta takımın başında olması için tecrübeli futbol adamıyla anlaşıldı. İlk kez Diyarbakır maçında görev yapan Biyediç, takımın yükselme maçlarına kalmasıyla görevine devam etti ve takımın Turkcell Süper Lig'e çıktığı şampiyonluk maçından sonra 31 Mayıs 2008'de görevinden alındı), Rıza Çalımbay (Eses 5 Haziran 2008'de, yıllar sonra döndüğü Süper Lig'de takımı çalıştırması için Çalım-bay'la sözleşme imzaladı)

EK: 3 1965-2008 Eskişehirspor Yöneticileri

Abdullah Baykul, Abdullah Okutucu, Adem Günuğur, Adnan Gül, Adnan Kanatlı, Adnan Özkan, Adnan Özkocaer, Adnan Sağay, Adnan Tuğ, Ahmet Ataç, Ahmet Batmaz, Ahmet Çerençeli, Ahmet Ertan, Ahmet Sivri, Ahmet Süzer, Ahmet Şerbetçi, Ahmet Yalçın, Ahmet Zeyrek, Akif Sever, Akif Sezer, Ali Altın, Ali Eldem, Ali Çakmakçı, Ali Çetinkaya, Ali Gençay, Ali Saygıdeğer, Ali Sezer, Ali Solmaz, Ali Rıza Girginer, Armağan Otura-nel, Atilla Türkkal, Atilla Üçer, Avni Nalçacıoğlu, Ayhan Arslan, Ayhan Aşkın, Ayhan Boyer, Ayhan Can, Ayhan Ertek, Ayhan Taşkınlar, Ayşe Fert Dökmeci, Aytaç Çınar, Barış Sütken, Bedri Canaslan, Bekir Erman, Bekir Sıtkı Saraç, Beyti Çimen, Bilge Kosbatur, Bilgin Açıkeller, Bora İnce, Bülent Ertan, Bülent Olgun, Cafer Güven, Cahit Fırat, Cahit Gürol, Can Apaydın, Celal Arabacı, Celal Kahraman, Cem Abacı, Cem Güven, Cemal Güngör, Cemal Okan Yüksel, Cemalettin Koca, Cemalettin Sarar, Cemil Çıldır, Cemil Incekaş, Cüneyt Güçlü, Çağlayan Koca, Çetin Aslan, Çetin Dağlı, Çetin Hoşoğlu, Çetin Özbek, Çetin Öztedik, Demir Koloğlu, Deniz Kanatlı, Doğan İlhan, Doğan Tunalı, Dündar Ünlü, Ekrem Birsen, Ekrem Naycı, Emin Çokaygil, Emin Gül, Emin Taş, Emrullah Uğurçiçek, Engin Erşan, Erbilen Özenç, Ercan Eski, Erdal Şahbaz, Erdoğan Tekgöz, Erhan Herkmen, Erol Kanburlar, Erol Sütken, Erol Yelkovan, Ertan Parlatan, Er-tuğrul Dindar, Esat Erenoğlu, Eşref Güngör, Ethem Arda, Evirgen Güney, Evrensel Avar, Eyüp Kılıcal, Fahrettin Peksaygılı, Fahri Işıksoy, Faik Öz-men. Faik Şentaşlar, Faruk Altınel, Fatih Dağcı, Fehmi Özduyar, Ferruh Köksoy, Fethi Heper, Fethi Savtekin, Fikret Yurtçu, Firuz Kanatlı, Firuz Karık, Firüzhan Kanatlı, Garip Yıldırım, Gökhan Besler, Gültekin Güvensoy, Gün Afşar, Günberk Demirkaya, Gürbüz Yalçın, Gürdal Abacı, Hamdi Sarıkardeşoğlu, Harun Adıgüzel, Haydar Saylan, Hikmet Çetin, Hikmet Özalp, Hulusi Buyan, Hüdai Doğu, Hüseyin Özgür, Hüseyin Seçgin, İbrahim Aklara, İbrahim Bilici, İbrahim Büyükkıdan, İbrahim Ceylan, İbrahim Kökdere, İhsan Dağdeviren,

İlhan Cemalcılar, llyas Göncü, İrfan Topaloğ-lu, İsmail Arca, İsmail Aydoğan, İsmail Emen, İsmail Hakkı Civelek, İsmail Hakkı Gül, İsmail Hakkı Sağır, İsmail İlgaz, İsmail Kanatlı, İsmail Taşkafa, İsmail Tiftik, İsmet Erden, İsmet Ertuğrul, İsmet Yemez, İzzet Koksal, İzzet Özalp, Jalen Yılmaz[163], Kadir Topçu, Kadir Totaş, Kamil Kor, Kâmuran Yavuz, Kaya Bilge, Kayhan Cömert, Kâzım Ay, Kemal Zengin, Mahmut Bü-yüktaş, Mahmut Kurt, Mehmet Akman, Mehmet Arı, Mehmet Bingöl, Mehmet Erturan, Mehmet Mutluay, Mehmet Özbek, Mehmet Teke, Mehmet Turcan, Mehmet Yücesan, Mert Mertkan, Mesut Hoşcan, Mesut Şimşek, Metin Aydın, Metin Erözlü, Metin Güven, Metin Kale, Metin Kalınoğlu. Metin Karacasu, Metin Ketenci, Metin Sürel, Mithat Körler, Muammer Köse, Muammer Kükrer, Muharrem Çelikbilek, Muharrem Davran, Muhsin Baksan, Muhterem Koyuncu, Mutla Şahbaz, Murat Çetintaş, Murat Doğramacı, Murat Sürel, Murat Şamil Şen, Murtaza Uğur, Musa Başer, Mustafa Akgören, Mustafa Çağlayan, Mustafa Çakırlar, Mustafa Dokuzağaç, Mustafa Erden, Mustafa İlgaz, Mustafa Kozanlıoğlu, Mustafa Kurtuluş Özgül, Mustafa Pilancı, Mustafa Sakallı, Mustafa Şeker, Mustafa Şenyel, Mustafa Ünal, Mutlu Kırçıl, Muzaffer Aksakal, Muzaffer Kozanlıoğlu, Muzaffer özsoy. Muzaffer Yastıkçı, Mücdat Oğuz, Nafiz Efe, Nahit Başar, Nairn Uzcan, Necati Bilen, Necati Mülazımoğlu, Necati So-may, Necati Yalçın, Necdet Alpata, Necdet Mansız, Necmettin Savtekin, Necmi Şenol, Necmi Tosun, Nejat Banaz, NihatÇuhadar, Nusret Akkoyun, Oğuz Türkmen, Oktay Cankut, Orhan Alpay, Orhan Çakıcı, Orhan Erden, Orhan Gönül, Orhan Kesikoğlu, Orhan Soydaş, Orhan Yatağan, Osman Çoban, Osman Hatay, Osman Heper, Ömer Abacı, Ömer Çetintaş, Ömer Eker, Ömer Şahin, Ömer Turan, Özcan Aydoğan, özcan Özgür, Özgür Tülün, Özkan Besler, Ramazan Yanar, Recep Şenyel, Remzi Abacı, Rıdvan Çakırgöz, Rıfat Çıkıllıoğlu, Rıza Barut, Rıza Özgeneci, Rıza Zeydan, Sabri Doğan, Safa Halaç, Safa Ulutürk, Saffet Çelen, Saim Altay, Sami Acar, Sami Aytaç, Savaş Özaydemir, Selahattin Kaya, Selçuk Ünal, Semih Şenli, Sena Aksoylu, Serdar Yazıcı, Seyfi Uyanık, Seyfullah Yavaşoğlu, Sezai Bahçıvan, Sıtkı Öztürk, Sinan Bozkaya, Suat Kutlu, Suat Polat, Sururi Mungul, Süleyman Başkurt, Süleyman Ercenk, Süleyman Servet Sazak, Şaban Ali Ocakçı, Şaban Yücel, Şahin Çetinkaya, Şakir İnce, Şenol İlgaz,

Şükrü Deniz, Tevfik Elbir, Ünsal Gündoğan, Vedat Balpınar, Vedat Özgül, Vedat Yormazer, Vedat Yücesan, Veli Kaymak, Veli Küçük, Veysel Büyükbaş, Veysel Koçak, Yalçın Kılıçoğlu, Yalçın Koçar, Yalçın Ulupınar, Yalçın Ünal, Yalçın Yazıcıoğlu, Yaşar Aydoğan, Yaşar Bodur, Yaşar Tetiker, Yavuz De-mirel, Yavuz Gülerce, Yılmaz Aksoy, Yılmaz Gürsu, Yılmaz Karaca, Yılmaz Sazak, Yusuf Kızıldağ, Yusuf Sertyalçın, Yusuf Yıldırım, Yücel Ünal, Yüksel Atışkan, Yüksel Karagöz, Yüksel özuyar, Yüksel Pilgir, Zaim Zaimoğlu, Zekai Atalay, Zekai Tabakoğlu, Zeynel Bal, Ziya Sakarya.

EK: 4 Eskişehirspor Futbolcuları (1965-2008)

Kaleciler:

Hakkı Aygün (10 Kasım 1938), Yusuf Şimşek (2 Kasım 1938), Orhan Aydın-gör (4 Aralık 1940), Doğan Atmacan (9 Ağustos 1946), Ali Filibeli (1942), Mümin Özkasap (1 Mart 1944), Taşkın Yılmaz (2 Ocak 1948), Doğan Şe-noğlu (1 Ocak 1950), Yüksel Kutlu (1943), Yüksel Şengör, Adem İbrahimoğlu (1 Ocak 1957), Fuat Güngör, İhsan Kaya (23 Mart 1953), Çetin Aslan, Sinan Alaağaç (14 Mayıs 1960-24 Kasım 1985), Alptuğ Urgancı (6 Temmuz 1956), Sebahattin Gültekin (1965), Tahir Aksoy (7 Haziran 1963), Zalad Rade (26 Ekim 1956), Serkan Topkaya (1 Haziran 1968), Sedin Tano-viç, Nihat Gümüş (15 Ağustos 1958-20 Ocak 2002), Cengiz Sökmen, Bülent Ergin, Murat Öztürk (5 Aralık 1969), Halil Başargan (4 Ekim 1969), Ömer Çatkıç (15 Ekim 1974), Metin Akdemir (5 Mart 1962), Veysel Beşik (6 Şubat 1969), Engin Yıldız (26 Eylül 1978), Erdinç Beşkardeşler (15 Ocak 1980), Muharrem Kayan (22 Kasım 1969), Rasim Saygı (13 Mayıs 1981), Hasan Arabacı (8 Ağustos 1969), Murat İsmet Erdeğer (11 Mayıs 1971), Nezih Ali Boloğlu (4 Ağustos 1964), Yunus Çal (19 Eylül 1968), Seyit Dinç-demir (20 Mayıs 1971), Sinan Sevim (2 Kasım 1975), Şevki Ekşi (22 Mayıs 1965), İbrahim Hasançebi (15 Eylül 1970), Atalay Kazancı (11 Ağustos 1970), Aydın Gençer (13 Eylül 1975), Caner Erinç (13 Mart 1982), Aydın Yunus Barın (11 Aralık 1967), Ferhat Odabaşı (15 Temmuz 1983), Sinan Ören (21 Kasım 1987), Seyhan Cenk Tekelioğlu (4 Ağustos 1973), Ersoy Uçtu (25 Temmuz 1982), Fatih Serbest (29 Temmuz 1984), Gürkan Ekren (2 Ağustos 1974), Kerim Volkan Kilimci (16 Şubat 1972), Sefer Hakan Olgun (27 Ocak 1975), Yusuf Soysal (26 Nisan 1982), Zafer Özgültekin (10 Mart 1975).

A:

Abdullah Matay (6 Ocak 1928), Abdullah Eryiğit (15 Nisan 1974), Abdullah Şenel (4 Ekim 1977), Abdullah Semiz, Abdurrahman Temel (9 Ekim1950-5 Mayıs1989), Abidin Akmanol (1948-Vefat),

Abidin Çakmak (15 Ağustos 1973), Adem ?, Adnan ?, Adnan Medjedoviç, Ahmet Çatala-ğaç (1942), Ahmet Esendemir (10 Ocak 1974), Ahmet Bülent Karaçöl (23 Ağustos 1953), Ahmet Hakan Demirkan (3 Şubat 1975), Ahmet Hamdi Gülbahar (6 Ağustos 1979), Ahmet Kılıç (19 Mayıs 1957), Ahmet Kilimci-oğlu (16 Aralık 1967), Ahmet Tanrıverdi (1 Mart 1965), Akın Durgaç (11 Aralık 1972), Alaattin Çiçek (23 Eylül 1962), Ali Akdeniz (17 Nisan 1975), Ali Bayraktar (21 Ekim 1985), Ali Borazan (11 Ocak 1976), Ali Erdin (1 Ocak 1950), Ali Gürsoy (19 Ekim 1977), Ali İhsan Silin, Ali Rıza Heper (14 Ekim 1970), Ali Rıza Sergen Yalçın (5 Ekim 1972), Alpaslan Kartal (23 Haziran 1977), Alparslan Tice (29 Mayıs 1977), Alper Yeşil (19 Kasım 1980), Amir Alibaz (24 Eylül 1972), Arap Öztürk (15 Mayıs 1977), Arif Bacacı (28 Mart 1968), Atılay Özgür, Atilla Biçer, Atilla Bülbül (25Ağustos 1969), Aydın Yıldırım (5 Mayıs 1977), Ayhan Aşut (11 Mart 1944), Ayhan Evren (13 Şubat 1982), Ayhan Hüseyinoğlu (20 Ekim 1968), Aykut Yiğit (11 Haziran 1959-7 Eylül 2002).

B:

Bahadır Çakır, Bahadır Özgen (27 Şubat 1976), Bahtiyar Yorulmaz (12 Temmuz 1955), Barış Mayadağ (11 Ocak 1975), Bayram Çolak (3 Mayıs 1973), Benhur Babaoğlu (29 Mart 1970), Berkay Onarıcı (10 Temmuz 1987), Berkay Özgür (8 Mayıs 1978), Berkay Yönter (6 Nisan 1965), Bilal Arular (1949), Bilgin öğütverici (1 Ocak 1940), Birol Güneş (22 Mayıs 1976), Birol Hikmet (24 Mart 1982), Birol Yıldırım (27 Nisan 1963), Boris Miçevski (1955), Burhan İpek (31 Aralık 1943), Burhan Koçak, Burhan Söğütlü (11 Ağustos 1958), Burhan Tözer (1946), Burhanettin Beadini (30 Mart 1955), Butay Sıdal (4 Eylül 1965), Bülent Bal (5 Ağustos 1977), Bülent Coşkunoğlu (9 Nisan 1976), Bülent Egeli (1 Ocak 1965), Bülent Karabağ (4 Haziran 1977), Bülent Yenihayat (21 Eylül 1975), Bülent Yılmaz (1 Temmuz 1976).

C:

Cafer Aydın (17 Kasım 1971), Cahit Erçevik (2 Ağustos 1971), Canan Açıkgöz (1946), Candaş Çiftçi (15 Şubat 1979), Celal Öz, Celalettin Yavuz (29 Eylül 1958), Cem Karacaoğlu (9 Ocak 1981),

Cem Kargın (20 Mart 1978), Cem Korkmaz (15 Eylül 1978), Cem Koşanoğlu (27 Şubat 1971), Cemal Çıldır (10 Kasım 1970), Cemil Aydın, Cengiz Aslan (1948), Cengiz Özbek (23 Ağustos 1981), Cengiz Özen, Cevdet Çapar (22 Ekim 1964), Cihan Ka-rahan (14 Nisan 1983), Cihat Aslan, Coşkun Birdal (12 Aralık 1973), Coşkun Demirbakan (10 Kasım 1954), Coşkun Gökpınar, Coşkun İldir.

Ç:

Çağdaş Mavioğlu (1 Ocak 1977), Çetin Çelik, Çetin Güner (28 Aralık 1977), Çetin İmrek (18 Şubat 1937), Çetin Sönmezler, Çetin Yurtşen (6 Temmuz 1967).

D:

Daboviç, Deniz Şanlı (10 Ocak 1973), Dimitri Kaliçef (1942), Doğa Kaya (30 Haziran 1984), Doğan Tepeçalı (24 Ocak 1947), Duran Deveci (11 Ekim 1979).

E:

Emin Ülper(18 Ocak 1944), Emirhan Doğan (11 Temmuz 1984), Emmanuel Duah (14 Kasım 1975), Emre Toraman (5 Ocak 1979), Ender Kar (9 Ekim 1981), Ender Konca (22 Eylül 1947), Ender Yıldız (12 Ekim 1969), Engin Çalışır (30 Ekim 1972), Engin Hasgül (25 Ocak 1973), Engin Hoşsoy (1 Haziran 1974), Engin Öztonga (10 Ağustos 1978), Engin Şimşek (17 Nisan 1977), Enver ?, Ercan Akbulut (1979), Ercan Konak (3 Kasım 1975), Ercan Mutlu, Erdal Işkar (2 Mayıs 1965), Erdal Özvardar, Erdal Şabançelebi (20 Nisan 1977), Erdinç Özcan (16 Eylül 1976), Erdoğan Eryılmaz (18 Eylül 1967), Erdoğan Koç (9 Şubat 1958), Erdoğan Özalp (27 Ekim 1966), Erdoğan Yılmaz (18 Ağustos 1965), Ergin Demir (1 Aralık 1960), Ergin Işık (19 Mayıs 1959), Ergül Akfakı (20 Ağustos 1972), Ergün Kolçak (27 Haziran 1960), Erhan Erpek (21 Kasım 1957), Erhan Namlı (7 Mayıs 1974), Eriş Özkan (1 Eylül 1981), Erkal Başoğlu (22 Ocak 1965), Erkan Gazi Çağır (22 Şubat 1977), Erkut Hürman, Erol Usta (1 Eylül 1965), Ersin Güreler (7 Eylül 1978), Ertan Erpek (9 Ocak 1949), Esat Karaberberoğlu (31 Ekim 1968), Etem Ayançağ (8 Nisan 1961) Evrensel Heper (2 Ocak 1972).

F:

Fahrettin Cumalı (1 Şubat 1950), Faik Bıkmaz (1 Ocak 1948), Faik Şentaş-lar (22 Mart 1940), Faruk Bayar (11 Ekim 1981), Fatih Çakır (23 Temmuz 1980), Fatih Kocaadam (20 Ekim 1976), Fatih Parmaksız (21 Ekim 1961), Fatih Sezer (21 Ekim 1976), Ferdi Yanık (6 Mart 1981), Ferhun Özgür (1946), Fethi Heper (3 Şubat 1944), Fevzi Açıkgöz (15 Kasım 1966), Fevzi Rama (1957-Kasım 1987), Feza Baycan (20 Temmuz 1954), Fikret Grboviç, Fikret Uyguçgil (6 Nisan 1968), Fuat Eren (6 Mayıs 1982), Fuat Gökhan, Fuat Kaya (9 Nisan 1969), Fuat Yaman (5 Aralık 1958).

G:

Gani Gümüşcan (7 Temmuz 1955), Gökdem Demir (12 Kasım 1970), Gökhan Çalışal (2 Nisan 1980), Gökhan Sarıkaya (24 Ağustos 1979), Gökhan Bozkaya (12 Mayıs 1981), Gökhan Şahinkol (12 Mayıs 1977), Gökhan Şükür (25 Ağustos 1976), Gürbüz Erciş (16 Mart 1975), Güven Pala (1 Ocak 1980), Gürol Gürvardar, Güven Sabaz (23 Ağustos 1961).

H:

Hacı Hasan Yaşar (9 Eylül 1973), Halil Ağan, Halil Arslan (1965), Halil Güngördü (9 Ocak 1943), Halil Öztürk (1 Haziran 1974), Halil Tosun (19 Mayıs 1980), Hakan Kutucuoğlu (6 Mayıs 1961), Hakan Özel (28 Ocak 1964), Hakan Öztürk, Hakan Özkazbek (1960), Hakan Şimşek (1 Ocak 1971), Halit Kök (11 Nisan 1966), Haluk Duranoğlu (14 Aralık 1966), Haluk Kulaçoğlu (7 Eylül 1969), Hamit Ayden (1956), Harun Erol (25 Ekim 1960), Harun Yıldız (8 Şubat 1988), Hasan Bora (1 Kasım 1939), Hasan Tunç (14 Şubat 1972), Hasan Yavuz (1946), Hatay Sarkanak (7 Nisan 19391 Ağustos 1999), Haydar Koç (21 Haziran 1975), Hayri Yakupoğlu, Hüdai Doğu (15 Ağustos 1951), Hüseyin Bülent Bilge (17 Nisan 1966), Hüseyin Çoban (2 Ocak 1966), Hüseyin Eroğlu (2 Kasım 1972), Hüseyin Gültiken (1 Ekim 1970), Hüseyin Nejat (5 Ocak 1959), Hüseyin Şengül (16 Eylül 1958), Hüseyin Taşkıran (22 Mayıs 1983).

I:

Isaac Nana Eshun (15 Ocak 1969), İbrahim Aydınel (1 Temmuz 1946), İbrahim Demirörs (9 Aralık 1966), İbrahim Köseoğlu (16 Ocak 1968), İbrahim Nalbant (20 Mart 1961), İbrahim Öztürk, İbrahim Türkmen (17 Mayıs 1973), Idris Gülen, Idris Şen (8 Ağustos 1981), İhsan Idikut, İlhan Çolak (15 Haziran 1943), İlhan Erken (8 Mart 1967), İlker Erdinç, İlker Erkul (23 Aralık 1981), İrfan Koçak (19 Nisan 1967), İrfan Şener (15 Haziran 1965), Is-hak Topçu (14 Temmuz 1980), İsmail Arca (5 Eylül 1948), İsmail İzler (28 Mart 1965), İsmail Öner (23 Aralık 1950), İsmet Çelen (11 Ekim 1961), İzzet Kaçar (1 Ocak 1982), İzzet Köktaş (15 Kasım 1962).

K:

Kadir Temel (1 Temmuz 1983), Kamil Bayrak, Kâmil Can (1958), Kâmil Erdoğan, Kâmil Ustaömer (10 Ocak 1970), Kamuran Yavuz (21 Aralık 1947), Kayhan Kaynak (14 Ekim 1960-1994), Kazım Nas (2 Mart 1971), Kemal Oyuntu, Kemal Şahinoğlu (23 Haziran 1964), Kemal Yardımcı (1 Ocak 1972), Kenan Aşkan (1 Haziran 1981), Kenan Başkan (1 Ocak 1982), Ko-ray Arslan (1 Ekim 1983), Kürşat Atıcı, Kürşat Uğurlu (1 Eylül 1981).

L:

Levent Gündoğdu (4 Ağustos 1975), Levent Kuşlugil (22 Mart 1970).

M:

Mahmut Karıklar (18 Ağustos 1978), Mahmut Şölenişçi (1940), Mehmet Al (11 Temmuz 1983), Mehmet Akif Tatlı (26 Nisan 1986), Mehmet Altıparmak (1 Mayıs 1969), Mehmet Aşık (15 Ağustos 1967), Mehmet Barış Kuzu (2 Mart 1977), Mehmet Budak (1 Ağustos 1980), Mehmet Çardak (1 Temmuz 1954), Mehmet Dülger (1936), Mehmet Eren Boyraz (11 Ekim 1981), Mehmet Hakan Ersoy (8 Ekim 1972), Mehmet Kalaycı (29 Aralık 1954), Mehmet Mengü (1944), Mehmet Seçkin (14 Kasım 1974), Mehmet Solak (5 Haziran 1964), Mehmet Türkmehmet (18 Ekim 1980), Mehmet Yıkılmazdağ (8 Mayıs 1974), Mehmet Yılmaz (10 Ağustos 1981), Melih Gürbüztürk (15 Ekim 1966), Merter Ortaç (16 Şubat 1983), Mesut Akıncı (15 Eylül 1970),

Mesut Babayiğit (3 Ocak 1969), Mesut Karaibiş (22 Şubat 1965), Metin Ar-vas (17 Ağustos 1969), Metin Aydın (4 Temmuz 1963-17 Ocak 1992), Metin Baş (19 Aralık 1952), Metin Büyüksolak (1944), Metin Çelik (20 Aralık 1962), Metin Erbaş (14 Mart 1976), Metin Halaç (22 Mayıs 1971), Metin Parlaroğlu (1 Kasım 1953-17 Ocak 1992), Metin Şeker (20 Nisan 1960), Metin Ülkütanır (20 Eylül 1960), Mithat Caymaz (1948), Muammer Vural (25 Mayıs 1971), Muhammet Ali Karabaş (28 Temmuz 1978), Muhsin Ertuğral (15 Eylül 1959), Murat Bayramoğulları (1 Aralık 1969), Murat Dikici, Murat Kola (8 Nisan 1975), Murat özduran (23 Mart 1967), Murat Pat (25 Ekim 1977), Murat Sır (3 Aralık 1974), Murat Sönmez, Murat Şengül (21 Şubat 1975), Mustafa Bakım (11 Temmuz 1958), Mustafa Bankoğlu (24 Kasım 1964), Mustafa özer (27 Ağustos 1969), Mustafa Sevgi (18 Haziran 1983), Mustafa Soley (25 Haziran 1973), Mustafa Şenözlü (16 Şubat 1976), Mustafa Ulaş Ortakaya (27 Eylül 1976), Mustafa Ümit Temel (14 Ağustos 1980), Mustafa Yuvalar (14 Eylül 1945), Muzaffer Çil (15 Haziran 1939), Mücahit Saylık, Mücahit Yalçıntaş (23 Mayıs 1961), Müjdat Tülümen (5 Ocak 1974).

N:

Nadir örsel (14 Eylül 1948), Nairn Ünver (20 Mart 1961), Namık Koyuncu (1 Nisan 1965), Nasır Beadini (20 Mayıs 1962-17 Ocak 1992), Nazmi Gül (25 Kasım 1965), Necdet Saraç, Necdet Yıldırım (30 Aralık 1943-1 Kasım 1969), Necmi Aktuna (6 Ekim 1952), Necmi Erpek (Vefat), Nedim Demirbilek (19 Mayıs 1964), Nedim Dilbaz (3 Nisan 1968), Nedret Kuru (5 Nisan 1971), Nedret Sezen (20 Şubat 1973), Nejat Barut, Nejat Dinçer (5 Ağustos 1957), Neyir Çetintaş, Nezir Narin (21 Nisan 1976), Nihat Atacan (23 Ocak 1943), Nuri Toygun (1 Ocak 1942-Vefat).

O:

Oğuz Azaklı (15 Şubat 1982), Oğuzhan Özcan (1 Eylül 1974), Oğuzhan Özgür, Oktay Arkan (29 Eylül 1982), Onur Bozlar (25 Mart 1976), Onur Tekinceer (20 Ağustos 1980), Onur Yeniyurt (17 Aralık 1977), Orhan Atmacan (13 Mart 1943), Orhan Çıkırıkçı (15 Nisan

1967), Orhan Eren (20 Şubat 1974), Orhan Önemlibıçak (11 Ağustos 1969), Orhan Türkmengil (25 Nisan 1967).

Ö:

Ömer Belgin (10 Ekim 1964), Ömer Kaner (21 Mayıs 1951), Ömer Közen (21 Ağustos 1981), Ömer Yalçın (28 Temmuz 1984), Öner Kaner, Öncü Bo-ğatur (15 Kasım 1941), Özgür Kaymaz (10 Haziran 1974), Özkan Şenol (13 Nisan 1979), Özkan Yaşar (20 Ocak 1969).

R:

Rafet Yaman (2 Mayıs 1970), Raif öztürk (15 Ağustos 1965), Raif Uysal, Ramazan Durdu (1 Ocak 1983), Ramazan özen (3 Mart 1969), Recep İsmet Boyer, Recep Seçkin (6 Şubat 1972), Recep Ölmez, Reşit Üner, Rıdvan Yemenici, Rıfkı Soysal, Ruhi Yavuz (1 Mart 1940), Rüçhan Dağdeviren.

S:

Sabri Kalkan (1 Nisan 1967), Sadri Demirtaş, Saffet Sancaklı (27 Şubat 1966), Salih Sabri Akkaya (13 Şubat 1976), Sani Bal (26 Aralık 1964), Savaş Öztürk (8 Ocak 1978), Sebahattin Çatlak (25 Mart 1967), Sedat Akova, Sedat Balkanlı (15 Ocak 1965), Sedat Tatlısöz, Sefer Yılmaz (22 Ocak 1969), Selahattin örcüm (24 Ocak 1955), Selçuk Aydın (2 Ağustos 1978), Selçuk Çötok (21 Mayıs 1967), Selçuk Yıldırımkaya (21 Aralık 1975), Selim Öztoprak (17 Ocak 1966), Semih Üsküp (17 Kasım 1969-Vefat), Serdar Eroy (22 Mayıs 1957), Serdar Hoşhan (29 Aralık 1973), Serdar Kahraman (16 Eylül 1973), Serdar özbayraktar (22 Kasım 1981), Serdar Şahin, Serdar Şener (10 Ekim 1964), Serkan Aksoy (2 Mayıs 1985), Serkan Özdemir (14 Mayıs 1976), Serkan Reçber (18 Ekim 1975), Serkan Sevinç (1 Eylül 1979), Serkan Şahin (13 Temmuz 1975), Sertaç Yüzbaşı, Sezar Güner (7 Kasım 1972), Sezgin Coşkun (23 Ağustos 1984), Sinan Kahraman, Soner Ayçiçek (4 Temmuz 1966), Soner Keleş (9 Aralık 1974), Soner Neliker (28 Eylül 1975), Soner Sakarya (12 Mart 1984), Steviça Kuzmanoski (16 Kasım 1962), Süleyman Çağlar (1943), Süreyya Özkefe (8 Mayıs 1939).

Ş:

Şahin ?, Şener Binici (28 Ekim 1975), Şenol Fidan (29 Ocak 1966), Şenol Ulusavaş (10 Kasım 1962), Şevki Şenlen (1949-21 Mayıs 2005), Şükrü Dölek (26 Ağustos 1978), Şükrü Özenoğlu (Vefat).

T:

Taner Gizlenci (23 Aralık 1967), Tarık Öztekin (9 Ocak 1984), Taner Öztürk (25 Mart 1975), Tarık Yurttaş (3 Şubat 1967), Tayfun Gürsel (1 Haziran 1952), Tayfun Köylü (13 Kasım 1982), Tayfun Küçükler (28 Mayıs 1976), Tayfun Rıdvan Albayrak (4 Temmuz 1980), Tufan Esin (7 Ağustos 1980), Tuncer Kaya (2 Ocak 1958), Tuncer Koyuncu (3 Ocak 1957), Turan Bilge (29 Ekim 1977), Turhan Öğütveren (12 Temmuz 1960), Turgut Hatipoğlu (21 Mayıs 1965).

U:

Ufuk Cıbırlar (2 Temmuz 1975), Ufuk Çınar (1 Aralık 1975), Uğur Aksu (2 Eylül 1969), Ulaş Meyan (16 Eylül 1979).

Ü:

Ülken Durak (17 Haziran 1966), Ümit Aydın (16 Ocak 1980), Ümit Birol (26 Ocak 1963), Ümit Kayıhan (28 Şubat 1954), Ünal ?, Ünver Şeren (14 Kasım 1944).

V:

Vahap Özbayer (20 Ağustos 1943), Varol Bülbül (6 Eylül 1959), Varol Gültekin (30 Ekim 1972), Vedat Aşkan (1 Temmuz 1984), Vedat Uysal (3 Kasım 1962), Vedat Vatansever (20 Eylül 1969), Vedat Yönlüer (26 Nisan 1953), Veysel Kupan (18 Mart 1975), Volkan Çetal (15 Ekim 1977), Volkan Nezir, Volkan Şahinkol (13 Eylül 1972), Vural Ercins (2 Ağustos 1978).

Y:

Yahya Ünal (1 Temmuz 1970), Yalçın Keleş (5 Ekim 1959), Yasin Avcıoğlu (11 Ekim 1971), Yasin Markal (16 Mart 1976), Yasin Sert (12 Şubat 1984), Yaşar Alemdaroğlu (12 Aralık 1958), Yaşar Arslanoğlu

(1947), Yavuz Karaçam (1 Kasım 1966), Yavuz Memigüven (28 Kasım 1968), Yenal Kaçıra (26 Ekim 1951), Yılmaz Dağ (3 Aralık 1968), Yılmaz Pınar (1943), Yılmaz Şen (20 Şubat 1980), Yiğit Cumalı (24 Şubat 1981), Yunus Akman (21 Şubat 1986), Yunus Kara (1972), Yusuf Tortoş, Yusuf Yazıcı (10 Ağustos 1970),'Yücel Kandemir (16 Nisan 1968), Yücel San (7 Ekim 1982), Yücel Yüce (2 Şubat 1976), Yüksel Kepoğlu (4 Temmuz 1968), Yüksel Özbek (1937-7 Şubat 1974).

Z:

Zafer Derici (1 Mart 1961), Zafer Karagöz (3 Ağustos 1974), Zafer Kırlı (27 Ağustos 1975), Zafer Şahin (29 Aralık 1977), Zafer Türkmen (5 Ağustos 1976), Zafer Tüzün (30 Ağustos 1963), Zeki Doğan, Zekir Keskin (21 Eylül 1968).

Kitabın basıma girdiği günlerde, 2008-2009 Sezonu'nda Turkcell Süper Lig'de Eses formasıyla göreceğimiz yeni transflerin listesi şu şekildeydi: Vanja Ivesa (1977, Kaleci), Safet Nadarevic (30 Ağustos 1980), Anderson Ricardo Dos Santos (22 Mart 1983), Tayfun Türkmen (12 Nisan 1978), Oğuz Sabankay (7 Ağustos 1987), Ahmet Sağlam (9 Mayıs 1987), Murat Önür (15 Şubat 1981), Luka Vucko (1984), Özgür Öçal (5 Ekim 1981), Abdullah Halman (15 Ağustos 1987), Stjepan Poljak (17 Kasım 1983), Bülent Ertuğrul (17 Eylül 1978), Bülent Kocabey (8 Haziran 1984), Krunoslav Lovrek (11 Eylül 1979), Souleymane Youla (29 Kasım 1982).

EK: 5 Eses'in Gol Adamları

1965-66 (2. Lig/27 Gol): Nihat: 9, Fethi: 7, Muzaffer: 5, Kâmuran: 2, Çetin, Mahmut ve Mehmet Mengü: 1'er, K.T.K.K. (Karşı Takım Kendi Kalesine): 1.

1965-66 (2. Lig Final Maçları/22 Gol): Nihat: 8, Fethi: 5, Muzaffer: 4, Kamuran: 3, Ayhan: 2.

1966-67 (29 Gol): Fethi: 11, Nihat: 8, Necdet: 3, Ayhan ve Bilgin: 2'şer, Kamuran, İsmail ve Mahmut: 1'er.

1967-68 (40 Gol): Fethi: 15, Ender: 12, Nihat: 8, Orhan: 2, Atılay ve Koko Burhan: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1968-69 (39 Gol): Fethi: 13, Nihat: 8, Ender: 7, Koko Burhan: 4, Emin ve Vahap: 2'şer, Ayhan ve Nuri: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1969-70 (46 Gol): Fethi: 13, Vahap: 8, Ender: 7, Nihat: 6, Koko Burhan: 4, İsmail: 2, Ayhan, Kamuran, İlhan, Abdurrahman, Orhan ve Faik: 1'er.

1970-71 (29 Gol): Fethi: 8, Vahap ve Halil: 5'er, Nihat, Ender ve Doğan: 2'şer, Koko Burhan, Burhan Tözer, İsmail ve Abdurrahman: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1971-72 (63 Gol): Fethi: 20, Şevki: 17, Halil, Vahap ve Koko Burhan: 6'şar, Burhan Tözer ve İsmail: 3'er, Faik: 2.

1972-73 (31 Gol): Şevki: 9, Fethi: 6, Koko Burhan ve Burhan Tözer: 5'er, Halil: 2, İsmail, Vahap, Mustafa ve Metin Parlaroğlu: 1'er.

1973-74 (34 Gol): Ömer: 10, Fethi: 7, Mehmet Çardak: 5, Koko Burhan: 4, Burhan Tözer: 3, Mehmet Kalaycı, Metin Parlaroğlu, Ali ve Kamu-ran: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1974-75 (27 Gol): Ömer: 14, Tayfun: 4, Koko Burhan ve Burhan Tözer: 3'er, Abdurrahman: 2, Mehmet Çardak: 1.

1975-76 (29 Gol): Halil: 7, Burhan Tözer: 5, Hüdai ve Mehmet Kalaycı: 4'er, Tayfun ve Koko Burhan: 3'er, Mehmet Çardak: 2, Coşkun: 1.

1976-77 (25 Gol): Koko Burhan: 7, Mehmet Kalaycı: 5, Halil, Mehmet Çardak, Coşkun ve Metin Parlaroğlu: 2'şer, Reşit, Bahtiyar, Feza, Burhan Tözer ve İsmail: l'er.

1977-78 (24 Gol): Ender, Bahtiyar ve Nejat: 5'er, Metin Parlaroğlu: 4, Koko Burhan: 2, Hüseyin, Halil ve Mehmet Kalaycı: l'er.

1978-79 (26 Gol): Bahtiyar: 8, Nejat: 4, Hüdai: 3, Bilal ve Ender: 2'şer, Hüseyin, Idris, Mehmet Kalaycı, Burhan Tözer, Tayfun, Koko Burhan: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1979-80 (29 Gol): Serdar: 8, Ali İhsan: 4, Idris ve Hüseyin: 3'er, Mehmet Kalaycı, Ender ve Aykut: 2'şer, Nejat, İsmail, Hüdai ve Mehmet Çardak: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1980-81 (19 Gol): Ali İhsan: 5, Aykut: 4, İhsan: 3, Zafer: 2, Ender, Köfte Burhan: 1, Gani ve Bilâl: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1981-82 (16 Gol): Ergin: 4, Burhanettin ve Ömer: 3'er, İhsan ve Zafer: 2'şer, Gani ve Köfte Burhan: 1'er.

1982-83 (46 Gol): Zafer: 14, Ömer: 12, Güven: 6, Serdar: 4, Burhanettin ve İbrahim: 2'şer, Fikret, Şenol, Ergin, Metin ve Ender: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1983-84 (49 Gol): Zafer: 22, Şenol: 9, Gani: 4, Burhanettin ve Güven: 3'er, İbrahim ve Erdoğan: 2'şer, Fatih, Metin, Celalettin ve Sertaç: l'er.

1984-85 (39 Gol): Burhanettin ve Ahmet: 10'ar, Zafer: 7, Celalettin: 6, Şenol ve Erdoğan: 2'şer, İbrahim: 1, K.T.K.K.: 1.

1985-86 (58 Gol): Ahmet: 18, Burhanettin: 11, Boris: 7, Şenol ve Celalettin: 5'er, İbrahim: 4, Vedat: 3, Nasır: 2, Hakan ve Erdoğan: l'er, K.T.K.K.: 1.

1986-87 (35 Gol): Ahmet: 12, Nedim: 8, Yusuf: 5, Nasır ve Burhanettin: 3'er, Hüseyin: 2, Erdoğan ve Fuat: 1'er.

1987-88 (45 Gol): Nedim: 14, Nasır: 13, Yusuf: 5 ve Adnan: 5'er, Erdoğan: 4, Fuat, Vedat, Mücahit ve Fatih: 1'er.

1988-89 (38 Gol): Saffet: 11, Adnan: 9, Vedat: 5, Orhan ve Alaattin: 3, Halit, Hakan, Bülent ve Ömer: l'er gol. 20 Ocak 1989'da, Malatya maçına giderken Havza ilçesinde kaza geçiren Samsunspor'un maçları iptal edildi, rakipleri hükmen galip sayıldı: 3 gol.

1989-90 (35 Gol): Varol: 9, Ahmet, Ayhan, Metin, Alaattin ve İrfan: 3'er, Bülent, Çetin ve Ömer: 2'şer, Sedat, İbrahim, Selçuk ve Namık: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1990-91 (46 Gol): Erdoğan: 13, Zekir: 8, Nasır: 7, Metin: 5, Alaattin: 3, Namık, Ömer ve İrfan: 2'şer, Ender, Ayhan, Halit ve Mehmet Aşık: 1'er.

1991-92 (36 Gol): Erdoğan: 11, Çetin ve Zafer: 4'er, Kayhan: 3, Murat, Namık, Orhan ve Volkan: 2'şer, Ender, Alaattin, Berkay, Yücel, Mehmet A. ve Ayhan: 1'er.

1992-93 (65 Gol): Serdar, Volkan ve Cevdet: 11'er, Ayhan: 10, Sinan: 5, Berkay: 4, Çetin: 3, Halit, Mustafa ve Ali Rıza: 2'şer, Fuat, Engin, Veysel ve Nedret: 1'er.

1993-94 (52 Gol): Cevdet: 13, Ali Rıza: 8, Kemal: 7, Esat ve Harun: 5'er, Serdar: 3, Çetin ve Ayhan: 2'şer, Nedret, Volkan, Berkay, Metin, Veysel ve Cemal: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1994-95 (38 Gol): Zafer: 19, Cevdet: 12, Volkan ve Metin: 2'şer, Veysel, Ülken ve Yahya: 1'er.

1994-95 (Play-Off/Yükselme Grubu-27 Gol): Zafer: 8, Tarık ve A.Rıza: 5'er, Erdoğan: 3, Metin: 2, Volkan, Yunus, Yavuz ve Ahmet: 1'er.

1994-95 (Klasman/1. Lig'e Terfi Maçları-7 Gol): Zafer, Veysel ve Metin: 2'şer, Tarık: 1.

1995-96 (40 Gol): Hakan: 8, Benhur: 7, Zafer: 6, Yahya: 5, A.Rıza: 3, Bayram, Arif ve Volkan: 2'şer, Nana, Ülken, Cihat, Veysel ve Recep: 1'er.

1996-97 (39 Gol): Bayram: 10, Volkan: 6, Mehmet ve Serdar: 5'er, Hakan: 4, Fatih ve Yasin: 2'şer, Hacı Hasan, B.İbrahim, Yahya, Engin ve Veysel: 1'er.

1997-98 (29 Gol): Bayram: 7, Murat ve Hüseyin: 4'er, Fatih ve Vedat: 3'er, Yasin: 2, Haydar, Cem, Veysel, Gürbüz ve K.İbrahim: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1997-98 (Play-Off/Yükselme Grubu-10 Gol): Cem: 4, Volkan: 2, Serkan, Haydar, Bayram ve Murat: 1'er.

1998-99 (51 Gol): Atilla: 13, Mustafa: 6, Sezer ve Cem: 5'er, Bayram: 4, Hüseyin Ç. ve Hüseyin G.: 3'er, Kemal ve Haydar: 2'şer, Mesut, Yasin, İbrahim, Orhan, Muammer, Gökhan ve Veysel: 1'er, K.T.K.K.: 1.

1999-2000 (35 Gol): Mustafa ve Atilla: 6'şar, Haluk ve Ayhan: 4'er, Selçuk ve Hüseyin: 3'er, Birol ve Onur: 2'şer, Serkan, Hasan, Cem, Fuat ve Murat Ş.: 1'er.

2000-01 (45 Gol): Amir: 10, Birol: 9, Şener: 5, Berkay, Erdinç ve Murat: 3'er, Cem, Fatih ve Murat Ş.: 2'şer, Fuat, Serkan, Faruk, Erdal ve Mer-ter: 1'er, K.T.K.K.: 1.

2001-02 (39 Gol): Murat Şengül: 15, Metin Arvas: 7, Özkan ve Faruk: 4'er, Fatih ve Yasin: 2'şer, Candaş, Birol, Erdinç, Mustafa ve Gökhan: 1'er.

2002-03 (48 Gol): Ahmet Hamdi: 15, Bülent Yılmaz ve Halil Ö.: 5'er, Murat ve Engin Ş.: 4'er, Yasin A., Bülent Yenihayat: 3'er, Serdar, Ercan, Yahya Onur, Erdinç ö., Ali B., Zafer Türkmen, Mustafa S., Kadir T. ve Mehmet Budak: 1'er.

2003-2004 (40 Gol): Ahmet Hamdi Gülbahar: 8, Salih Sabri Akkaya: 7, Barış Mayadağ: 5, Zafer Türkmen: 4, Soner Neliker: 3, Mustafa Sevgi, Levent Gündoğdu, Soner Keleş, Yiğit Cumalı ve Ali Borazan: 2, Yasin Sert, Kenan Başkan ve Ufuk Cıbırlar: 1'er.

2004-2005 (53 Gol): Alper Yeşil: 9, Ishak Topçu: 8, Şükrü Dölek: 7, Onur Yeniyurt: 5, Erkan Gazi Çağır ve Mustafa Sevgi: 4'er, Yiğit Cumalı: 3, Bahadır özgen, Kazım Nas ve Kenan Aşkan: 2, Salih

Sabri Akaya, Selçuk Yıldırımkaya, Zafer Şahin, Soner Neliker, Ahmet Hamdi Gülbahar, Ali Gürsoy ve Soner Keleş: 1.

2005-2006 (39 Gol): Alper Yeşil: 12, Ishak Topçu: 11, Mustafa Sevgi: 4, Kenan Aşkan, Ramazan Durdu ve Mehmet Eren Boyraz: 3'er, Erkan Gazi Çağır: 2, Vedat Aşkan ve Soner Sakarya: 1'er, K.T.K.K.: 2.

2005-2006 (Lig B F-25 Gol): Mustafa Sevgi: 6, Ishak Topçu ve Alper Yeşil: 5'er, Mehmet Eren Boyraz: 4, Vedat Aşkan, Mehmet Akif Tatlı, Kenan Aşkan ve Halil Tosun: 1'er, K.T.K.K.: 1.

2005-2006 (14 Gol): Mehmet Eren Boyraz: 3, Zafer Şahin, Ishak Topçu ve Ramazan Durdu: 2'şer, Kazım Nas, Mustafa Ümit Temel, Erhan Namlı, Çetin Güner, Soner Sakarya: 1'er.

2006-2007 (33 Gol): Mustafa Sevgi ve Mehmet Al: 4'er, Ulaş Meyan, Mahmut Karıklar ve Ümit Aydın: 3'er, Serkan Reçber, Ishak Topçu, Mahmut Kırıklar, Koray Arslan ve Bülent Bal: 2'şer, Ferdi Yanık, Mehmet Türkmehmet, Çetin Güner, Mehmet Akif Tatlı, Ayhan Evren ve Birol Hikmet: 1'er.

2007-2008 (52 Gol): Coşkun Birdal: 19, Sergen Yalçın: 6, Engin Öztonga ve Serdar Özbayraktar: 5'er, Serkan özdemir: 4, Ömer Yalçın: 3, Mustafa Ulaş Ortakaya ve Doğa Kaya: 2'şer, Gökhan Bozkaya, Sezgin Coşkun, Mustafa Sevgi ve Berkay Onarıcı: l'er, K.T.K.K.: 2.

"Anadolu Yıldızı"... "Kırmızı Şimşekler"... "Eseses-Kikiki-Eskieski-Es".

Türkiye futbol tarihinin en büyük nostaljik kıymetlerinden biri: Eskişehirspor.

Futbolda "Anadolu Devrimi"nin simgesi idi Eskişehirspor... İstanbul oligarşisine karşı çıkan ilk büyük tehditti...

Altın çağındaki Eskişehirspor, 1960'lar/1970'ler dönümü Türkiye'sinde yaşanan toplumsal değişim dinamizminin, "statüko"yu sarsmaya dönük heyecanın futbol dünyasındaki temsilcisiydi, sanki...

Özgür Topyıldız, büyük emek ürünü incelemesinde, Eskişehirspor'un hikâyesini anlatıyor.

Eskişehir'in kısa spor tarihi...

Şehrin değişen sosyo-ekonomik durumu ve bunun futboldaki "temsili"...

Altın Çağ ve kahramanları: Fethi-Nihat-Ender, Kamuran Yavuz, İsmail Arca, Abdullah Gegiç, Aydın Begiter ve diğerleri...

Çöküş ve "Efsaneleşme" süreci...

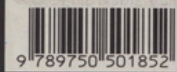
"Amigo Orhan"dan "Ayder" ve "Kızılcıklılar"a, Eses'in coşkun tribün tarihi...

Eses'in romanı, kısacası!

İLETİŞİM 950
FUTBOL KİTAPLARI 10

[1] İletişim Futbol Kitapları Dizisi'nin bunu izleyen kitabı da "olmuş Trabzonspor" üzerineydi. Hakan Kulaçoğlu, Fırtına, ihtilal, Efsane Trabzonspor, 2004.

[2] Calvino, Italo (Kasım 2002). Görünmez Kentler, Çev. Işıl Saatçıoğlu, Yapı Kredi Yayınları, I. Basım, s. 62.

[3] *Loto*, 21 Kasım 1924.

[4] Bkz.: "Kızılcıklı Mahmud'un Amerika Güreşleri", Eskişehir Sesışık gazetesi, 31 Ekim 1948.

[5] Cüneyt E. Koryürek, Aktüel dergisine hazırladığı Olimpiyad Tarihi (1996) isimli kitapta kelimenin Türkiye'de yanlış biçimde, 'olimpiyat' olarak kullanıldığını belirtiyor.

[6] "6 ve 7 Ağustos 1949 Günlerinde Eskişehir'de Yapılan Güreşler Münasabetiyle Armağan", (Hasılatı Kızılay'a Aittir), Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., s. 12.

[7] Spor tarihçisi Atabeyoğlu'nun belirttiğine göre yarışmalar, pist olmadığından toprak sahada yapılmıştır. Bkz.: Atabeyoğlu, Cem (1991). Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi (1453-1991), Fotospor Yayınları, s. 94.

[8] C.H.P Eskişehir İl Yön. Kurulu (1938). Cumhuriyet'in 15. Yılında Eskişehir, İstanbul: Kültür Matbaası, s. 123

[9] Temizöz, Üstün (1973). Eskişehir Bölge Sporunda 50 Yıl (1923-1973), Eskişehir: Uğur Matbaa Tesisleri, s. 18.

[10] Somalı, Vâlâ (1989). Teknik, Taktik Yönleriyle Futbol ve Tarihi (1848-1989) İnkılâp Kitabevi, s. 84.

[11] Arıpınar, Erdoğan; Tevfik Ünsi Artun; Cem Atabeyoğlu; Nurhan Aydın; Ergun Hiçyılmaz; Hâluk San; Orhan Vedat Sevinçli; Vâlâ Somalı (Haziran 1992). Türk Futbol Tarihi (1904-1991), Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, Cilt: II, s. 75.

[12] Tercüman gazetesi (1981). Çağımızın Oyunu Futbol (Spor Ansiklopedisi), Cilt: II, s. 700 ve Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Eskişehir İl Müdürlüğü (1988). 50. Yıl, Eskişehir: Uğur Ofset, s. 159-182.

[13] Dağlaroğlu, Rüştü; San, Hâluk (1960). Türk Futbol Tarihi, Türk Ticaret Bankası Yayınları.

[14] Baraz, Turhan (1988). Başlangıçtan Günümüze Eskişehir Basını (1908-1986), T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları: 285, s. 41.

[15] "Sporseverlere Müjde", Eskişehir istikbal gazetesi, 23 Haziran 1952.

[16] Pek çok spor kitabında Saraçoğlu o zaman Başbakanmış gibi, "Başbakanın elinden aldı..." ifadesine rastladım. Saraçoğlu, 1938-1942 tarihleri arasında Dışişleri Bakanı'ydı. Başbakanlığı ise, bu görevinin ardından 1942-1946 tarihleri arasında yapmıştı. Bkz.: Bayrak, M. Orhan (Mayıs 1984). Türkiye'yi Kimler Yönetti? (1920-1984), Milliyet Yayınlan: 31,1. Basım, s. 141.

[17] "Renklerin Rengi", Tanıl Bora, Radikal Futbol, 10 Eylül 2002, Sayı: 2.

[18] Somalı, Vâlâ (1996). Tiirk Sporu'nda Bir Asır/Beşiktaş Spor Tarihi (1903-1996), Flash Yayıncılık Ltd. Ofset Tesisleri, s. 290.

[19] http://www.sporum.gov.tr/BilgiBankasi/Tesisler/stadyumdagilim.htm

[20] 50. Yıl, s. 199.

Not: Kitabın ilk basımının tamamlandığı günlerde Atatürk Stadı'nın Eskişehirspor'a 49 yıllığına kiralandığının müjdeli haberi gazetelerde yer aldı.

[21] Fidan, Metin (Mart 1996). Ayrıntılar Albümü, Parantez Yayınları, 1. Basım, s. 43.

[22] "Nerede O Es Es Es-Ki Ki Ki Günler!..", Özgür Topyıldız, *Kebikeç* (2003), Sayı: 15, s. 192.

[23] 25 Mayıs 1965 tarihinde Şeker Stadı'nda Eskişehirspor Nüvesi-PTT hazırlık maçında denenen ve beğenilmeyen Genç Burhan, Temmuz 1970'te Eses'e, Gençlerbirliği'nin önemli yıldızlarından birisi olarak transfer olmayı başarmıştır.

[24] Hiçyılmaz, Ergun (Mayıs 1986). Sporda Ünlüler Ansiklopedisi (15. Yüzyıldan Günümüze), Ekol Basın-Yayın-Dağıtım, I. Basım, s. 125.

[25] Yeşil sahalarda görmeye alışık olmadığımız bir hareket olması açısından belirtelim, Tepebaşı Belediyesi tarafından 1995 yılında yaptırılan bir parka milli kalecinin ismi verildi (1997).

[26] Milliyet, 8 Mart 1967.

[27] Aykaç, Eşfak; Kılıç, Gündüz; Ozan, Coşkun (Nisan 1962). Futbol Bizim Dünyamız, Doğan Kardeş Yayınları (kitapta sayfa numarası belirtilmemiş).

[28] "Hayatını Eskişehirspor'a Adayan Antrenör: Abdullah Matay", Söyleşi: Rıdvan Uysal, Tercüman gazetesi Eskişehirspor spor ilâvesi.

[29] "Futbolu Ayağa Düşürmeyen Adam: B. İsmail", Ergun Hiçyılmaz, Tercüman, 12 Haziran 1973.

[30] Karali, İsmail (Ekim 1987). Prangasız Tutsaklar, Boyut Yayınevi, I. Basım.

[31] "Orhan Gönül, Mezarlığa Şikâyet Telgrafı Çekti", Milliyet, 7 Aralık 1968.

[32] Türe, İhsan (Mart 2002). *Tanrının Küçük Oğlu* (Bir Hakemin Anıları), Karşı Kıyı Yayınları, 1. Basım, s. 11.

[33] Türe, a.g.e., s. 7.

[34] http://www.tffhgd.org.tr/dosya/tuzuk.htm

[35] 1960. Kemal Zeytinoğlu (1911-1959), Maarif Basımevi.

[36] Urgan, Mîna (Kasım 1999). *Bir Dinozorun Gezileri*, Yapı Kredi Yayınları, 32. Baskı, s. 107-108.

[37] Ağaoğlu, Adalet (Ağustos 1999). *Üç Beş Kişi*, Yapı Kredi Yayınları, I. Basım, s. 144.

[38] "Türkiye'de İller İtibariyle Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi", Devlet Plânlama Teşkilâtı (1969), imparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı içinde (Emre Kongar, Mayıs 1979), Bilgi Yayınevi, III. Basım, s. 392.

[39] "Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu", Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (Nisan 2000), s. 199-200, http://ekutup.dpt.gov.tr/bolge-sel/oik523.pdf içinde.

[40] Kongar, a.g.e., s. 393.

[41] Oğuz, Orhan (1995). *Anadolu'da Bir Üniversite'nin Kuruluş Öyküsü*, Cem Ofset.

[42] Demirspor ve Eskişehirspor arasındaki soğukluk eskisi kadar olmasa da halen dillendirilmektedir. Esesli futbolcuların biyografilerini oluştururken bir nokta dikkatimi çekti. Kulüpten bir şekilde ayrılan topçular çeşitli illerde gezdikten sonra son durak olarak hep Eskişehir Demirspor'da bir iki yıl top oynamışlar ve futbol sahasından "sivil" yaşam alanlarına geçişlerini fabrikanın sunduğu iş imkânlarıyla sorunsuz atlatmışlar…

[43] "Türk Futbolunda Devrim Yaratan Eskişehirspor Efsanesinin Başlangıcı", (Fethi Heper, Mayıs 2002), *Top Bir Dünyadır* içinde, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, s. 11.

[44] BOLEL, Mehmet Aziz (1994). *Eserlerim, Düşüncelerim, Anılarım ve Dîvanımla Ben*, Eskişehir: Etam Matbaa Tesisleri, Cilt: II, s. 926-928.

[45] Atabeyoğlu, a.g.e., s. 318.

[46] "Es-Es'in Renklerinde Sakarya Etkisi", *Sakarya*, 24 Şubat 1995.

[47] http://www.endel.com.tr/haber_02.htm

[48] Aydın Begiter, İslam Çupi'nin kendisini böyle tanımladığını hatırlıyor.

[49] "Derneğin Açtığı İlk Kurs", Sahir Gürkan, http://www.tufad.org.tr/tufad/il-kurs.htm

[50] "Mersin'e Giden Kaloperoviç, Eskişehir'e Antrenör Oldu", Milliyet, 7 Mart 1973.

[51] Milliyet, 20 Haziran 1967.

[52] "Bir Devre Damgasını Vuran Adam: Gegiç", Söyleşi: Burhan Saltan, http://www.siyahkirmizi.bulteni.com, Şubat 2003, sayı: 1.

[53] "Önce Kendimi Tanıtayım", Yazan: Abdullah Gegiç, *Milliyet*, 18 Temmuz 1967.

[54] "Abdullah Gegiç Oğlunu İntikam için Yetiştiriyor", Haşmet Inöntepe, *Fotospor,* 28 Ocak 1969, Sayı: 125.

[55] "Eskişehir Kan Ağlıyor/68 Ruhu Canlandı", Ercan Güven ve Süleyman İnceoğlu, Milliyet, 3 Aralık 1992.

[56] Heper, a.g.e., s. 14-15.

[57] Karakaya, Necati (1998). *Futbolda 50 Yıl Yaşadıklarım* (1948-1998), Cem Ofset Matbaacılık, s. 153-157.

[58] "Körlerden Bilgili'ye Red", *İstikbal*, 24 Ocak 2003.

[59] İlhan, Attilâ (Mart 1996). *Hangi Sağ*, Bilgi Yayınevi, II. Basım, s. 48-49.

[60] Bolel, Aziz. *Eskişehirspor'un Doğuşu 1965*, (Basım yeri ve tarihi belirtilmemiş), s. 48.

[61] "Eskişehirspor Büyüyen Bir Çocuktur", Cihat Arman, *Milliyet*, 25 Ocak 1967.

[62] "Eskişehir, Galatasaray'ı Sindirdi", Necmi Tanyolaç, *Milliyet*, 30 Eylül 1967.

[63] "Es... Es'ler... ve Lig'den Yeni Sesler", Nezih Alkış, *Milliyet* Spor ilâvesi, 14 Kasım 1967.

[64] Dilek, Hakan (Nisan 2001). *Mahallenin En Şık Abileri*, Babil Yayınları, 1. Basım, s. 33.

[65] Bkz.: "Bilseniz Kaç Defa Tenisi Bırakmayı Düşündüm", Söyleşi: Tuba Akyol, *Milliyet* Cumartesi, 11 Mart 2002.

[66] "Beni Transfer Edenleri Mahçup Etmedim Galiba!", Söyleşi: Reha Enis, *Milliyet*, 21 Haziran 1971.

[67] "Tatarca Öğretiyoruz", Şükrü Gülesin, *Milliyet*, 8 Ağustos 1970.

[68] Erdem, Tuncer (Ağustos 1996). *Şehrin Ilık Solukları,* Yapı Kredi Yayınlan, 1. Basım, s. 71.

[69] "Eskişehirspor Galibiyeti Kaçırdı", Kahraman Bapçum, *Milliyet,* 17 Mart 1969.

[70] Kıvanç, Halit (1983). *Gool Diye Diye*, Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş., s. 125-126.

[71] "Eskişehirspor Neden Davayı Kaybetti?", Yazan: Abdullah Gegiç, *Milliyet,* 30 Mayıs 1969.

[72] "Ligden Kulis", Şükrü Gülesin, *Milliyet* Spor Eki, 1 Haziran 1972.

[73] "Küçüklerin Geleceği", Semih Gümüş, *Radikal*, Aralık 2000.

[74] Rıza, Süleyman (Muharriri, 1922). *Asosyeşın [Association] Futbol*, Yeni Harflere Aktaran: Ayşe Kuğu, Trabzon Araştırmaları Merkezi Vakfı Yayınları, (Yeni basım tarihi belirtilmemiş), s. 131.

[75] Demir, Ayten; Gerçeker, Hikmet. *TEI* (1985-1995).

[76] "Dev Kalecinin Kapısını Çaldık", Ender Erkek, *Cumhuriyet Spor*, 28 Nisan 1987, Sayı: 36.

[77] "Ders için Teşekkürler", İslam Çupi, *Tercüman*, 9 Nisan 1970.

[78] Bora, Tanıl (2003). *Ankara Rüzgârı* (Gençlerbirliği Tarihi), Gençlerbirliği Kulübü Yayını, s. 303-304.

[79] "Tarih Tekerrür müdür?", Fatih Altaylı, *Gelişim Spor*, 28 Aralık 1988, Sayı: 21.

[80] "12. Kuralın 1. Maddesi", "Eskişehir Kan Ağlıyor" haberi içinde, *Milliyet*, 29 Aralık 1986.

[81] "Eskişehirspor Altyapısı", *ETO* (Eskişehir Ticaret Odası), Mayıs 2003, Sayı: 88.

[82] "Fethi İki Gol Atınca Anası Tribüne Çöktü Kaldı", *Yeni İstanbul,* 3 Temmuz 1971.

[83] "Eskişehirsporlu Fethi'nin Attığı Her Golün Adı Var", Volkan Yarman, *Fotospor*, 15 Nisan 1968, Sayı: 84.

[84] Aynı konu için bkz.: "22. Adam Hep Gelirdi", Söyleşi: Hakan Dilek, *Gazete Pazar*, 23 Mart 1997.

[85] "Milli Takım Ne Kadar 'Millî'?", Ümit Kıvanç (2001), *Takımdan Ayrı Düz Koşu* içinde (Derleyen: Tanıl Bora), iletişim Yayınları, I. Basım, s. 115.

[86] Kemankaş, İsmail (1996). *Dünden Bugüne Bursaspor*, Bursaspor Yayınlan, s. 10.

[87] Alper Duruk'un http://turkfutbolu.cjb.net isimli sitesinden derlenmiştir.

[88] "Kahramanın Kaleminden Altın Golün Hikâyesi: Almanları Şaşırtan Golü Nasıl Attım?'", *Hayat*, 29 Ekim 1970.

[89] Eskişehir Ticaret Lisesi'nde öğrenim gördüğü 1967 yılı Haziran ayında Amatör Milli Takımla İspanya'ya maça giden Arca lise bitirme sınavlanna katılamayınca Beden Eğitimi dersinden ikmale kalır!..

[90] "Anadolu Yıldızı Kırmızı Şimşekler Eskişehirspor", Meltem Tümtürk Akyol, *Radyo Televizyon*, Haziran 2003, Sayı: 169.

[91] "Sevilla Porsuk'ta Boğuldu", İlker Akgüngör, *Esquire*, Ocak 2003. Ayrıca derginin editörü Alper Kotaman'ın bu maç üzerinden kaleme aldığı 'hayat' değerlendirmesi de okunmaya değer…

[92] Dilek, *a.g.e.*, s.93.

[93] Yılmaz, Ayhan (Ağustos 1988). *Avrupa Kupalarında Türk Takımları, Hürriyet* gazetesinin okurlarına armağanı.

[94] 24 Mart 2000 tarihinde kaybettiğimiz Aydın Köker'in radyo anlatımıyla Sevilla maçı, İlhan Çolak arşivi.

[95] Akgüngör, *Esquire*'daki yazısı (bkz. 18).

{96} Galeano, Eduardo (Ağustos 1998). *Gölgede ve Güneşte Futbol,* Çeviri: Ertuğrul Onal&M.Necati Kutlu, Can Yayınları, II. Basım, s. 69.

{97} "16 Eylül 1970, Eskişehir", Türker Aslan, *Radikal Futbol*, 15 Ocak 2002. Aynı yazı: "Sevilla Porsuk'ta Boğuldu", *Tribün*, Ağustos 2002, Sayı: 7.

{98} 23 Haziran 1973 tarihli *Tercüman*'daki "Transfere Doğru-Eskişehir 12 Futbolcuyu Satıyor" başlıklı haberde adı geçen futbolcular şunlar: Taşkın, Fuat, Mümin, İlhan, Faik, Süreyya, Nuri, Mustafa, Vahap, Halil, Nihat ve Attilâ. Ek olarak, Şevki de Temmuz'da Eses'ten GS'ye, bir süre sonra da oradan FB'ye transfer oldu

{99} Mesajı Atan: "ahcantr" (Ahmet Cantürk), Mesaj Zamanı: 4 Haziran 2001/16:44:50, www.eskisehir.net sitesinin eski Eskişehirspor Forumu.

{100} Derwall, Jupp (1993). *Türkiye Anıları*, Çeviren ve Derleyen: Ali Saydam, Bersay Yayınları, s. 54-55.

{101} Bademli, Metin (Nisan 2002). *Düdüklü Mafya*, (Kendi Yayını), s. 14.

{102} Kiremitçi, Tuna (Kasım 2002). *Git Kendini Çok Sevdirmeden*, Doğan Kitap, II. Basım, s. 52.

{103} "Virgül İle Es-Es", Haydar Ergülen, Düzyazı: 100 Yazı köşesi: 37, *Express*, 10 Haziran 1995.

{104} 12 yıl sonra tekrar en üst ligde mücadele edecek olan Eses, 2. Lig hastalığından ne yazık ki siyasetin (yan) etkisiyle kurtulabildi!

{105} "Kötü Mektup", Haydar Ergülen, *Radikal,* 13 Nisan 2000.

{106} "Onbinlere Yön Veren Adam: Amigo Orhan" içinde, Söyleşi: Cengiz Ertaylan, *Fotospor*, 22 Ekim 1968.

{107} "Astronotların Tebrik Mektubu", *Milliyet*, 1 Kasım 1969.

{108} "Anadolu Yıldızı", Devrim Sağıroğlu, *Hürriyet,* 25 Kasım 1998.

{109} Slogan, Karşıyaka'nın kurucularından Bankacı Cemal Ahmet tarafından bulunmuş, marş olarak ise 1925'te Halit Bey tarafından bestelenmiştir. Bkz.: "Gavur İzmir'de Gol Sesleri" (İzmir'in Takımları), Yaşar Aksoy (Ekim 1993), *Futbol ve Kültürü* içinde (Derleyen: Roman Horak, Wolfgang Reiter ve Tanıl Bora), İletişim Yayınları, I. Basım.

{110} *Milliyet*, 28 Temmuz 1967.

{111} "Amigo Orhan Kızınca Dama Çıktı", *Hürriyet,* 2 Ekim 1967.

{112} Bir anlamda Eses'in "You'll Not Walk Alone"u: "Eskişehir Eskişehir, Yalçınkaya sarp yeri. Kalelerden çok kuvvetli, içindeki askerleri... Annem beni yetiştirdi, bu vatana yolladı. Alsancağı teslim etti, Allah'a ısmarladı..."

{113} "Eskişehirspor Efsanesinin Ardındaki Adam: Amigo Orhan", Cengiz Yarbağ, *Hayat*, Mayıs 1969, Sayı: 19.

{114} "Ülkeyi Fanatizm Yönetiyor", Söyleşi: Mehmet Demirkol, *Radikal*, 28 Ocak 2001.

{115} Cibran, Halil (Haziran 1974). *Ermiş*, Çeviren: Aytunç Altındal, E Yayınlan, 1. Basım, s. 50.

{116} Kıvanç, *a.g.e.*, s. 101-102.

{117} "Es-Es'lilere Sevgilerle", Halit Kıvanç, *İstikbâl*, 20 Kasım 1967.

{118} http://www.tepebasi-bld.gov.tr içinde, "35 Yıl Önce Eskişehir", *Sakarya*, 14 Mart 1967.

[119] Bu arada Eskişehir basını da 50'lerden itibaren Eskişehir futboluyla ilgili doyurucu gazete ve dergiler çıkarmıştır: *Amatör Spor*. 21 Mart 1953, *Eskişehir Spor*: 27 Mart 1960, *Eskişehirspor*: 11 Haziran 1966, *Yurtspor*. 1 Eylül 1970, *Özlem Spor*: 1 Nisan 1975, *Olay Spor*. 25 Eylül 1985, *Tribün*: 15 Ekim 1985, *Taraftar:* 1987, *Aktüel Spor:* 1991.

[120] "Eskişehirspor Kocalarımızı Bize Bıraksın", E Cem, Serbest Kürsü (Yöneten Mesul Müdür: Tahsin Öztin), *Hürriyet*, 29 Mart 1969.

[121] Bkz.: "Yangınlarda Hangi Belgeler Kayboldu?", Pervin Atmaca, Eskişehir'de Onbeşgün, 15-29 Şubat 2000, Sayı: 4.

[122] "Derinlemesine Çapraz Koşu", Can Çelik, Çağrı Oral, Emrecan Özen, Onur Uğraş, Anadolu Üniversitesi İ.B.E STV öğrencileri bitirme projesi (deşifreler), 2001.

[123] *Milliyet*, 31 Ekim 1967.

[124] Adalet ve Kalkınma Partisi lideri ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a da Camia'sında futbol oynarken İstanbul karmasına seçildiğinde Eskişehirspor'dan teklif geldiği ancak babasının izin vermediği anlatılıyor, http://www.net-bul.com/superstar/ozeldosyalar/siyaset/tayyip/02.asp

[125] "Hayatında Bir Yudum İçmeyen Gegiç Kadehini Şerefe Kaldırdı", Nezih Alkış, *Milliyet,* 21 Haziran 1971.

[126] "Türkiye'de Bu Kadar Büyük İmkânlarla Çevrilen Film, Şafak Bekçileri Olmuştur", Attila Aytüre, *Hüryol*, 6 Haziran 1963.

[127] Yazan: "Eses 7" (Esalettin Öztürk), Mesaj Zamanı: 4 Eylül 2001/10:12:42, www.eskisehir.net/eses/forum

[128] "Bir Taraftar, Eskişehirspor İçin Bir Yıl Uğraşıp Şilt Yaptı", Bülent Ulukan, *Milliyet*, 18 Temmuz 1972.

[129] "İlk Aşkım Eses'im", Selahattin Erdoğan, http://www.siyahkirmizi.bulteni.com, Şubat 2003, sayı: 1.

[130] "Es...Es...Es... Eskişehir istanbul'a Taşınıyor", Cengiz Çandar ve Aykut Erdoğdu, *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1984.

[131] Toklucu, Murat (2001). *Taraftarın Senle...,* İletişim Yayınları, I. Basım, s. 141.

[132] Thomas Stearns Eliot (1888-1965)'un "Çorak Ülke" şiirinden (Eylül 1990). *Çorak Ülke, Dört Kuartet ve Başka Şiirleri*, Çeviri: Suphi Aytimur, Adam Yayınları, 1. Basım, s. 43.

[133] "Çıldırıyom Aaaabi!..", Hakan Dilek, *Radikal Futbol*, 21 Ağustos 2001.

[134] Ayrıntılı bilgi için bkz.: "Futbol Kavgası da Teröristlerin İşi", Can Kozanoglu, *Yeni Gündem*, 7-13 Eylül 1986, Sayı: 27.

[135] Kozanoğlu, Can (Ocak 1990). *Türkiye'de Futbol* "Bu Maçı Alıcaz!", Kıyı Yayınları, 1. Basım, s. 90.

[136] Bkz.: "Bir Galatasaraylı'nın 40. Yılı"ı Ragıp Duran, Galatasaray, Mart 2003, Sayı: 9.

[137] "Gençler, Deplase Olunuz!" ("Tribünden" Birinin Deplasman Anıları), Can Kozanoğlu (Ekim 1993), *Futbol ve Kültürü* içinde, s. 98.

[138] "Üzümlerin Hepsi mi Ekşi", Söyleşi: Ali Baş, *Yeni Harman*, 23 Kasım 2002, Sayı: 2.

[139] "Vah Türkiyem Vah!", Ali Atıf Bir, *Hürriyet*, 25 Nisan 2003.

[140] http://www.ykykultur.com, tr/sermetcifter/basindafutbol/pages/16.htm

[141] Uzun bir süredir 18-25 yaşlarındaki Kızılcıklı'yı deplasmanlara Zaza Yavuz götürüyor... Geçtiğimiz günlerde Eskişehir 1965'liler Derneği Başkanı seçilen Tatar Mustafa ise yavaş yavaş tribündeki yerini kardeşi Tatar Kerem'e bırakıyor…

[142] "Kızılcıklı", Tatar Mustafa, *Tribün*, Aralık 2001, Sayı: 4.

[143] Diyarbakır Emniyet Müdürü'yken 24 Ocak 2001 tarihinde katledilen Gaffar Okkan 1986-1993 yılları arasında Eskişehir Emniyet Müdürlüğü'nde çeşitli kademelerde çalışmıştı. Sporla yakın ilgisi bulunan Okkan'ın Eskişehir'deki en büyük destekçisi ise Eskişehirspor'un 1991 yılındaki Başkanı Atilla Aytek olmuştu. Gürkan, Emrah (Ekim 2001). *33 10 öldürüldü!* (Bilinmeyen Yönleriyle Gaffar Okkan Suikasti), Güncel Yayıncılık, I. Basım, s. 53-55.

[144] "Eses için Öle Öle!", Söyleşi: Özgür Topyıldız, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basım ve Yayımcılık Bölümü Uygulama Gazetesi *Genç Anadolu*,Ocak 2002, Sayı: 70.

[145] "Kızılcıklı", Tatar Mustafa, *Tribün*, Aralık 2001, Sayı: 4.

[146] Eti, 1989'da Başbakanlık Kupası'nı kazanıp bir yıl sonra lig şampiyonu oldu. 1991'de Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'nda Avrupa Üçüncüsü oldu. Aynı yıl ligde ikinci kez şampiyon olup Başbakanlık Kupası'nı almasının yanı sıra Türkiye Kupası'nı da kazandı. 1993'te üçüncü lig şampiyonluğuna rağmen spor kamuoyunu şok eden bir kararla liglerden çekildi…

[147] Tribüne, 27 Ekim 2002 tarihindeki Eskişehirspor-İnegöl maçında başladılar.

[148] İlk defa 15 Eylül 2002 tarihinde oynanan Karagümrük maçıyla tanış olunan sayıca az bu mütevazı grup Eti Fabrikası'nda çalışan genç gece işçilerinden oluşuyor. Gece fabrikada ter döküp ertesi gün stada koşturan grubun üzerlerindeki giysiler de beyaz. Çalışırken giydikleri esvaplarına işledikleri Oldcity yazısıyla ilk günden beri alkışı hakediyorlar bence…

[149] 12 Ağustos 2001 tarihinde temelleri atılan BKŞ ilk pankartlarını 2001-2002 sezonunda Maltepe maçıyla açtı. 'Bulutlar birleşmeden şimşek çakmaz' sloganıyla İstanbul'daki bütün Eses sevdalılarını birliğe çağırıyorlar... Internet sitelerindeki animasyonda Boğaziçi Köprüsü'ne yerleştirilmiş Eses bayrağı grubun ufkunu göstermesi açısından bakılmaya değer. 'Hani bir yağmur yağar ya bazen/Hani gök gürler ya arkasından/Hani şimşekler çakar ya peşinden/Eses öyle bir şey/Eses öyle bir şey...'

[150] İlk kez 14 Ağustos 2001 tarihinde Mülkiyeliler Birliği'nde toplanan grup da Maltepe maçına üzerinde "Bu kalp seni unutur mu? Uzaktakiler..." yazan 140 metrekarelik dev bir bayrak götürdü. 18 Nisan 2002 tarihinde düzenlediği nostalji gecesiyle bir güzel Es Es'in eski maçlarını izledikten sonra sabaha kadar Ankara'yı "Es Es Es Ki Ki Ki Es Ki Es Ki Es!.." nümayişleriyle inletti…

[151] Eses'in Ege Bölgesi'nde oynadığı maçlarda takıma destek vermek amacıyla kurulan grup ilk kez Turgutluspor maçında tribüne çıktı...

[152] Kozanoğlu, adı geçen şaheseri, s. 34.

[153] "Fikri Elma'ya Eskişehir Sahip Çıktı", Mete Akyol (1994), *Gazetecinin Gözünden, Gazetecinin Yüreğinden Aynen Naklen* içinde, İnkılâp Yayınevi, s. 181-186.

[154] Bradford, Sarah (Şubat 1997). *Dünyanın Sevgilisi Elizabeth* (Kraliçe, Eş ve Anne), Çeviri: Füsun Doruker, Sabah Kitapları, 1. Basım, s. 115.

[155] Bradford, *a.g.e.*, s. 251.

[156] "Kırmızı Gül Buketine Teşekkür Eden Kraliçe'nin Eskişehirsporlular'a Mesajı: 'Necdet'in Durumu Çok İyi' ", *Milliyet*, 26 Şubat 1969.

[157] "Orhan Arkadaşlarını Anlatıyor", Orhan Atmacan, *Yeni İstanbul*, Mayıs 1968.

[158] "Cinayetin Muhtelif Türleri Arasında 'İhmal Cinayeti'", Kurthan Fişek, *Tempo*, 25 Kasım-1 Aralık 1999, Sayı: 47/6 24.

[159] Öğretici, Hüdaver (Yayın Yönetmeni, 1997). *Morpa Spor Ansiklopedisi*, Morpa Kültür Yayınları, Cilt: 11, s. 129.

[160] Uraz, Fatih (Mayıs 2002). *Kaleciyi Vurun*, Zaman Kitap, II. Basım, s. 110-111.

[161] Öyle ki, onca yaşına rağmen sırf Ankara Eses'in 19 Haziran 2006'da gerçekleştirdiği "Anadolu Yıldızları'na Vefa Gecesi"ne katılabilmek için birkaç günlüğüne Belgrad'dan geldi.

[162] Hesap Uzmanlığı görevindeyken bir süre kaldığı Eskişehir'de Eses'in maçlarını takip ettiğini belirten ve 22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri'nde birinci sıradan AKP Eskişehir Milletvekili seçilen Kemal Unakıtan'la ilgili sayfalarca notlar almıştım ve son dönemde bu şanlı takıma yaşattıkları için içimden gelen her şeyi yeni basımda yazmak üzere plan yapmıştım. Zamanla, bu kadar büyük bir siyasi ve populist bir yaklaşımla, hem de bir futbol kitabında tartışıyor olmanın beyhudeliğini gördüm. Her hafta stadı dolduran 20 bin kişi, onların yıllardır besledikleri umutları ve başarıya olan hasretleriyle böylesi kitapların amaçlarının da çok kesişmediğini kitaba ilgisiz geçen 5 yılda acı bir şekilde gözlemledim. Büyük büyük cümleler kurmak yerine Kemal Unakıtan'a 43 yılını geride bırakmış efsane takımımızın başarısına koyduğu yutkunması zor "şerh"ten dolayı kırgınlığımı belirtirken, gerçekten sahanın dışında oynanan oyunları merak edenler için Nedim Şener'in Güncel Yayıncılık'tan çıkmış Fırsatlar Ülkesinde Bir Kemal Abi isimli enfes araştırma kitabını önermek istiyorum. 1.7 milyar dolarlık bir hayali ihracat davasının ayrıntılarını, ardından çıkarılan Vergi Affı'nı satır satır okuyup sonrasında "Çakma Ronaldinho, Alex, Rivaldo Vitor Borba Ferreira"... gibi çerez gündemlere dair cümleler kurmak istese de kuramıyor insan... Yıllar sonra bu yakışıksız ilişkinin nedeni olarak endüstrileşen futbol ortamında sadece mali açıdan bir bilenin desteğini almak olduğunu söylemesi muhtemel yetkililere ise bu satırlar aracılığıyla, futbolun da maliyenin de "profesör"ü olmuş Kaptan Fethi'ye kaç kere danıştıklarını şimdiden sormak istiyorum! Umarım Eses, başka kaynaklara yönelip efsaneyi toplum nezdinde tüketen anlayışların egemenliğinden kısa sürede kurtulur ve elindeki gerçek hazinelerin kıymetini bilir. Mazisi başarılarla dolu böylesi bir kulübün Sergenspor, Unakıtanspor yakıştırmalarına kurban gitmesi, yapılan yanlışların açık bir göstergesi...

Son olarak, son sezon kabineden iki bakanın Antalya ve Eskişehirspor'la ilgili faullü müdahalelerinden dolayı tatsız bir sezon geçiren rakip takımların taraftarlarından tuttuğum takım adına -kendimce- özür dilerim...

[163] 14 Haziran 2006'da yapılan genel kurulda Eskişehirspor'un ilk kadın yöneticisi olarak Nebi Hatipoğlu başkanlığındaki yönetime seçildi. Başkan Hatipoğlu 28 Mayıs

2007'de Eses tarihinde başka bir ilke daha imza atarak 19 yerine 31 kişilik bir yönetim kurulu hazırlayarak seçime tek liste halinde girdi.

Eskişehirspor'da yönetime giren ikinci kadın ise Halil Ünal başkanlığındaki şu anki yönetime tartışmalı bir şekilde giren Ayşe Fert Dökmeci oldu.